

๒๗๙

เวทย์หลั่ง

พุทธทาสภิกขุ

THAI NATIONAL ASSEMBLY LIBRARY

3961155708

45136

13 ๓๑ ๑๙๔๘

๑๗ 1109
พ.ร.บ. ๒๕๔๘

ที่ระลึก

เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพ

นางสาวพยอม นิมนิยม

เป็นกรณีพิเศษ

ณ ฌาปนสถานวัดเวฬุราชินี กรุงเทพมหานคร
วันเสาร์ที่ ๔ มิถุนายน พุทธศักราช ๒๕๔๘

(แบบ ก.)

สำนักพระราชวัง

หมายรับสั่งที่ ๑๕๖๘๘

๒๕ พฤษภาคม ๒๕๕๘

พระราชทานเพลิงศพ นางสาวพยอม นิ่มนิยม เป็นกรณีพิเศษ ณ เมรุวัดเวฬุราชิน เขตธนบุรี กรุงเทพมหานคร

วันเสาร์ที่ ๕ มิถุนายน ๒๕๕๘ เวลา ๑๗.๐๐ น. พระราชทานเพลิง.

ประกาศพระบรมราชโองการ

วัน	หน้าที่
	พนักงานพระราชพิธี
	นำหมายเวียน เจ้าภาพศพ นางสาวพยอม นิ่มนิยม
	เพื่อทราบ
	เครื่องพระราชนิพนธ์ และเจ้าพนักงานผู้เชิญมา
	เจ้าภาพไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายอย่างใดทั้งสิ้น.

ทั้งนี้ ให้จัดการตามหน้าที่และกำหนดวันตามรับสั่งอย่าให้ขาดเหลือ ถ้าสงสัยก็ให้ถามผู้รับรับสั่ง โดยหน้าที่ราชการ

ผู้รับรับสั่ง

สำนึกในพระมหากรุณาธิคุณ

๑๙๙๖ ๖๖

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม พระราชทานเพลิงศพ นางสาวพยอม นิมนิยม เป็นกรณีพิเศษ ซึ่งนับเป็นพระมหากรุณาธิคุณล้นเกล้าล้นกระหม่อม เป็นเกียรติอันสูงสุดแก่ผู้วายชนม์ และวงศ์ตระกูล อย่างหาที่สุดมิได้

หากความทราบโดยฉันทวิถิตั้งดวงวิญญาณของ นางสาวพยอม นิมนิยม ได้ด้วยประการใดในสัมปรายภพ คงจะมีความปลาบปลื้มซาบซึ้งเป็นล้นพ้นในพระมหากรุณาธิคุณที่ได้รับพระราชทานเกียรติยศอันสูงยิ่งในวาระสุดท้ายแห่งชีวิต

ข้าพระพุทธเจ้า ผู้เป็นหลาน และศิษยานุศิษย์ ขอพระราชทานพระบรมราชวโรกาสกราบถวายบังคมแทบเบื้องพระยุคลบาท ด้วยความสำนึกในพระมหากรุณาธิคุณอย่างหาที่สุดมิได้ และจะเทิดทูนไว้เหนือเกล้าเหนือกระหม่อม เป็นสรรพสิริมงคลแก่ข้าพระพุทธเจ้า และวงศ์ตระกูลตลอดไป

ด้วยเกล้าด้วยกระหม่อม ขอเดชะ

ข้าพระพุทธเจ้า

นายมานะ - นางศิริลักษณ์ มโนรมย์

พร้อมศิษยานุศิษย์ โรงเรียนเชียงแตงตั้ง

รำลึกในพระคุณ

เจ้าภาพขอกราบขอบพระคุณ สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า
เจ้าคณะใหญ่หนกลาง กรรมการมหาเถรสมาคม เจ้าอาวาสวัดชนะสงคราม
ได้เมตตาเป็นประธานในงานพระราชทานเพลิงศพ นางสาวพยอม นิมนิยม
เจ้าสำนักโรงเรียนเซี่ยงช่งตั้ง ลำดับที่ ๓ เป็นกรณีพิเศษ

หากมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดขาดตกบกพร่อง ขอได้โปรดเมตตาอภัยให้แก่
ทางเจ้าภาพด้วย จักเป็นพระคุณอย่างสูง

กราบขอบพระคุณอย่างสูง
หลานๆ และศิษยานุศิษย์ทั้งหมด

นางสาวพยอม นิ่มนิยม

ชดะ ๑๗ พฤศจิกายน ๒๔๕๖

มดะ ๑๖ มีนาคม ๒๕๔๘

...ประวัติย่อ...

นางสาวพยอม นิ่มเนียม

นางสาวพยอม นิ่มเนียม เกิดเมื่อวันที่ ๑๗ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๔๕๖ ที่บ้านตำบลอัมพวา อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม เป็นบุตรของ นายคต และ นางแยม นิ่มเนียม จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาปีที่ ๔ จากโรงเรียนอัมพวันเจติยาราม อำเภออัมพวา จังหวัดสมุทรสงคราม มีน้องชาย ๑ คน คือ นายอรุณ นิ่มเนียม (ถึงแก่กรรมแล้ว) ได้สมรสกับ นางสมส่วน นิ่มเนียม (อัศวเวศน์) มีหลานสาว ๓ คน คือ

๑. นางศิริลักษณ์ มโนรมย์ สมรสกับ นายมานะ มโนรมย์
ปัจจุบันรับราชการ ตำแหน่งผู้อำนวยการกอง โรงเรียนนโยบายพิเศษ
สำนักบริหารงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน
กระทรวงศึกษาธิการ
๒. นางจุฑามาศ นิลกำแหง สมรสกับ นาวาโทสุรัตน์ นิลกำแหง
ข้าราชการครูบำนาญ จากกรุงเทพมหานคร
๓. นางสาวครินทร์ ฉัตรทอง สมรสกับ นายวิเชียร ฉัตรทอง
ปัจจุบันทำงานอยู่ที่ประเทศสหรัฐอเมริกา

เมื่ออายุได้ ๑๔ ปี นางสาวพยอม นิ่มเนียมได้บวชเป็นแม่ชี และเมื่ออายุ ๑๕ ปี ได้เข้ามาไหว้เจ้าที่โรงเรียนเสียงเซ่งตี่ ได้เห็นการปฏิบัติธรรมของท่านอาจารย์เล่า ยู่ยี่ จึงเกิดความเคารพ เลื่อมใส ศรัทธา ในการปฏิบัติธรรมของท่าน จึงได้ขอฝากตัวเป็นลูกศิษย์และปฏิบัติธรรมที่โรงเรียนตั้งแต่นั้นมา

วันที่ ๑๒ มกราคม ๒๔๗๘ อาจารย์เล่า ยู่ยี่ ยู่ยี่ จึงได้จัดพิธีรับศีลเข้าเป็นลูกศิษย์อย่างเป็นทางการ โดยอาจารย์มอบหมายหน้าที่ฝ่ายบัญชีดูแลการเงินทั้งหมดของโรงเรียน อาจารย์เล่า ยู่ยี่ ยู่ยี่ ได้ถึงแก่กรรม เมื่อปีพ.ศ. ๒๕๐๕ อาจารย์ ตั้ง กุ่ย ชิม ได้มาเป็นเจ้าสำนักคนที่สอง และได้ถึงแก่กรรม

เมื่อปีพ.ศ. ๒๕๒๘ ลูกศิษย์ของอาจารย์ เล่า ยุ้ย เอียง ทุกคนเห็นว่า นางสาวพยอม นิมนิยม ได้เป็นผู้ที่ยึดมั่นในความซื่อสัตย์ ความกตัญญู ความมีน้ำใจ และที่สำคัญเป็นผู้ที่เคร่งครัดในการปฏิบัติธรรม ถือศีลกินเจอย่างไม่มีข้อบกพร่องใดๆ จึงมีมติให้ นางสาวพยอม นิมนิยม เป็นเจ้าสำนักคนที่สามตั้งแต่นั้นมา หลังได้รับการเป็นเจ้าสำนัก นางสาวพยอม นิมนิยม ได้ปกครองผู้อยู่อาศัยในโรงเจ เจกเช่น แม่ปกครองลูก พี่ปกครองน้อง อบรมให้บรรดาลูกศิษย์ และผู้ที่อยู่อาศัยในโรงเจ ให้รู้จักความรัก ความสามัคคี การให้อภัย และให้ตั้งมั่นอยู่ในศีลในธรรม

นางสาวพยอม นิมนิยม ได้ป่วยเป็นอัมพฤกษ์ และได้ถึงแก่กรรมเมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ สิริรวมอายุได้ ๙๒ ปี ซึ่งแม่ท่านจะจากไป แต่คุณงามความดีที่ท่านได้ปฏิบัติไว้จะเป็นที่กล่าวขานและยอมรับจากลูกศิษย์และผู้ที่ยู้งักท่านตลอดกาลนาน

สมัยที่ของแม่ท่าน

นั่งฟังศิษย์สวดมนต์
๑๖ มีนาคม ๒๕๔๘

林永慎姑太了道歸真

永慎姑太一志修成
先天玄妙撼發精明
智愚咸被盡性踐形
存養精密大道光榮

邵運庚敬題

คำไว้อาลัย

คนไทยเชื้อสายจีนและคนจีนในประเทศไทย นอกจากจะมีเอกลักษณ์พิเศษที่บ่งชี้ถึงความสามารถในการดำรงชีวิตและพัฒนาตนเองนอกประเทศจีนเป็นที่น่าอัศจรรย์ยิ่งนักแล้ว ยังมีการเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อญาติมิตรผู้ร่วมเชื้อชาติและสังคมเป็นอย่างดี มีการรวมตัวกันก่อตั้งเป็นสมาคมและมูลนิธิมากมาย รวมทั้งมีการก่อตั้งโรงเรียนเพื่อเป็นที่ชุมนุมกันในการทำความดี มีการถือศีลกินเจด้วย

เล่าโกวไถ่พยอม นิมนิยม หรืออาจารย์พยอมของบรรดาโกวไถ่โรงเรียนต่างๆ เป็นเจ้าอาวาสโรงเรียน เสี่ยง แซ่ ต้ง มาประมาณ ๒๐ ปี ท่านเป็นผู้มุ่งมั่นในธรรมะและความดีมาตลอดตั้งแต่เยาว์วัย ท่านปฏิบัติธรรมเมื่ออายุประมาณ ๑๕ ปี โดยปฏิบัติธรรมถือศีลกินเจและเผยแพร่สั่งสอนธรรมตลอดมา จวบจนถึงแก่กรรมเมื่ออายุประมาณ ๙๒ ปี

การถึงแก่กรรมของเล่าโกวไถ่พยอม นิมนิยม เมื่อตอนสายของวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นไปตามสภาวะทุกข์ เกิด แก่ เจ็บ ตาย แต่ความอาลัยโศกเศร้าเสียใจในการจากไปของเล่าโกวไถ่พยอม นิมนิยม มีอาจหักห้ามได้

ขออำนาจแห่งคุณงามความดีของเล่าโกวไถ่พยอม นิมนิยม ดังกล่าว และอำนาจสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลาย จงดลบันดาลให้ดวงวิญญาณของท่านจงไปสู่สุคติในสัมปรายภพด้วยเทอญ

นายสัก กอแสงเรือง

ประธานมูลนิธิโรงเรียน เสี่ยง แซ่ ต้ง ธนบุรี

ด้วยอาลัย

๐ ๐ ๐

ท่านพยอม นิมนิม ซึ่งเป็นศิษย์ของท่านอาจารย์ เล่า ยุ้ย เฮียง และ อาจารย์ของข้าพเจ้าก็เป็นศิษย์ของท่านอาจารย์ เล่า ยุ้ย เฮียง เช่นกัน ฉะนั้นท่านพยอม จึงเป็นศิษย์ผู้น้องของอาจารย์ข้าพเจ้า และเปรียบเสมือนเป็นอาจารย์อาของข้าพเจ้า

ข้าพเจ้ารู้จักและพบกับท่านอาจารย์มาตั้งแต่ข้าพเจ้าอายุเพียง ๗ ขวบเท่านั้น และเมื่อมีงานทำบุญใดๆที่โรงเจเฮียงเซ่งตั้ง ข้าพเจ้าก็จะได้มีโอกาสได้ร่วมงาน และใกล้ชิดกับท่านมาตลอด ข้าพเจ้ามักมองและติดตามการปฏิบัติธรรมของท่านอาจารย์อา เห็นว่าการปฏิบัติตนของท่านน่าจะจดจำและนำมาปฏิบัติเป็นแบบอย่าง และมีความน่าเคารพเช่นเดียวกับอาจารย์ของข้าพเจ้า โดยเฉพาะในการประพฤติปฏิบัติธรรม การเป็นผู้ทรงคุณธรรม ซื่อสัตย์ มีความเมตตากรุณา อ่อนน้อมถ่อมตน ไม่ถือตัว และไม่ยึดติดกับสิ่งของนอกร่างกายใดๆ นอกจากธรรมะและศีลธรรม ข้าพเจ้าจึงได้ปวารณาตัวโดยขอให้ความเคารพทั้งกาย วาจา ใจ เป็นอย่างสูง และจะขอนำมาเป็นแบบอย่างในการปฏิบัติธรรมของข้าพเจ้า รวมทั้งนำมาอบรมสั่งสอนลูกศิษย์ของข้าพเจ้าตลอดไป

เช้าวันพุธที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นวันที่ข้าพเจ้ามีความรู้สึกเสียใจมากที่สุด ที่ต้องสูญเสียบุคคลที่ข้าพเจ้าเคารพรัก เพราะเป็นวันที่ท่านอาจารย์อาได้ถึงแก่กรรม นับว่าเป็นความสูญเสียอย่างมาก ซึ่งนอกจากข้าพเจ้าจะเศร้าเสียใจแล้ว ข้าพเจ้ายังทราบว่ ลูกศิษย์และผู้ที่เกี่ยวข้องกับท่านต่างก็เสียใจมากเช่นกัน แต่เมื่อนึกถึงหลักธรรมะในเรื่อง เกิด แก่ เจ็บ ตาย แล้ว ข้าพเจ้าก็คลายทุกข์ใจและมั่นใจว่า ด้วยคุณงามความดีรวมถึงการปฏิบัติตนอยู่ในศีลในธรรมที่ท่านอาจารย์อาปฏิบัติมาตลอดชีวิตนั้น จะส่งผลให้ท่านขึ้นเป็นเทพ สถิตอยู่ในชั้นดาวดึงส์ และคำแนะนำ อบรม สั่งสอน ที่ท่านมีต่อศิษย์และบุคคลทั่วไปนั้น จะเป็นประโยชน์กับศาสนาและผู้ถือศีลกินเจทุกๆคนตลอดกาลนาน

เคารพรักและอาลัยอย่างสุดซึ้ง

นางสาวสมพร บุญชยาอนันต์

นางสาววิไล อรรถพลพิมาน

อาลัย...อาจารย์

ข้าพเจ้านางสาวสันศนีย์ ตั้งธรรมกิติกุล หรือชื่อจริงที่ท่านอาจารย์เรียกขานว่า "ชีวฮุย แซ่ตั้ง" เริ่มแรกที่ข้าพเจ้าได้รู้จักท่านอาจารย์เมื่อข้าพเจ้ามีอายุ ๑๗ ปี โดยมีคนแนะนำให้รู้จักที่โรงเรียนเสียงเซ่งตั้ง เพราะข้าพเจ้าชอบไปโรงเรียนเพื่อฟังท่านปรมาจารย์ เล่า ยุย เอียง เล่าเรื่องเกี่ยวกับธรรมะ และศาสนา มีท่านอาจารย์พยอม นิมนิยม เป็นเพื่อนเข้าฟังด้วยกัน จึงทำให้มีความผูกพันและสนิทสนมกันมาตลอดตั้งแต่นั้นมา ในขณะที่ท่านอาจารย์พยอมได้ถือศีลกินเจแล้ว ส่วนข้าพเจ้าเพิ่งเข้ามาถือศีลกินเจเมื่ออายุได้ ๒๑ ปี ข้าพเจ้าเลยกราบให้ท่านอาจารย์พยอมเป็นอาจารย์ของข้าพเจ้าอีกท่านหนึ่ง

อาจารย์ท่านได้อบรมสั่งสอนในสิ่งที่ดี โดยเฉพาะในเรื่องของธรรมะ แนะนำหลักการปฏิบัติธรรมที่ดีที่ถูกต้อง ข้อไหนที่ดีและมีประโยชน์กับการถือศีล ก็จะมาอบรมให้ข้าพเจ้าตลอด ข้าพเจ้าจึงได้ยึดถือความบำเพ็ญเพียรของท่านอาจารย์เป็นแบบอย่างตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

ข้าพเจ้าได้ก่อตั้งโรงเรียนเค่งจ้วน เมื่อปีพ.ศ. ๒๕๑๙ และได้ก่อสร้างเสร็จเมื่อปีพ.ศ. ๒๕๒๑ ท่านอาจารย์ได้เป็นผู้ให้คำแนะนำมาตลอด รวมทั้งในการจัดงานฉลองการตั้งโรงเรียน ซึ่งมีงานรวม ๕ วัน ท่านอาจารย์ก็ได้มาอยู่ช่วยงานถึง ๖ วัน โดยมาคอยดูแลแนะนำในการดำเนินงานต่างๆจนพิธีเสร็จสิ้น ทำให้ข้าพเจ้ามีความประทับใจและศรัทธาอาจารย์ท่านเป็นอย่างสูง

เมื่อเช้าวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ ข้าพเจ้าได้รับแจ้งทางโทรศัพท์จากหงษ์ไกรเนี่ยว่า อาจารย์อาการหนัก และคิดว่าไม่เกินวันนี้ ท่านคงจะถึงแก่มรณกรรมแน่ ข้าพเจ้าจึงรีบเดินทางไปที่โรงเรียนเสียงเซ่งตั้ง เมื่อเดินทางไปถึง อาจารย์ได้ถึงแก่มรณกรรมแล้ว ข้าพเจ้าเสียใจมากที่ได้สูญเสียอาจารย์ที่ดีและที่ข้าพเจ้าเคารพมากที่สุด ข้าพเจ้าได้อธิษฐานกับร่างของอาจารย์ว่า "ข้าพเจ้าจะยึดมั่นความดี ความมีแต่ให้ในการจรโลงธรรมะ" ตามแบบค่างของอาจารย์ตลอดไป

เคารพรักและอาลัยอาจารย์เป็นอย่างยิ่ง

นางสาวสันศนีย์ ตั้งธรรมกิติกุล

อาลัย...คุณป้าพยอม นิ่มนิยม

คุณพ่อของดิฉันมีพี่สาวอยู่เพียงคนเดียวเท่านั้น หลานๆของคุณป้าทั้ง ๓ คนไม่ค่อยได้มีโอกาสพบหน้ากับคุณป้าเท่าไรนัก เพราะตั้งแต่เติบโตมาทำที่จำความได้ทราบแต่เพียงว่าคุณป้าพยอม ถือศีลปฏิบัติธรรมอยู่ในโรงเจ นานๆจึงจะมีโอกาสพบกันสักครั้ง ความใกล้ชิดสนิทสนมระหว่างหลานๆกับคุณป้าจึงมีน้อยมาก แต่ทุกครั้งที่พบกัน จะเห็นแววตาที่แสดงความรัก ความยินดีอย่างจริงใจ คุณป้าเป็นผู้สะอาด บริสุทธิ์ มองทุกคนในโลกนี้ในแง่ดีมาโดยตลอด ดิฉันได้มีโอกาสใกล้ชิดเมื่อตอนที่ท่านป่วย ถึงแม้จะพูดคุยไม่สะดวก แต่คำพูดที่กล่าวออกมาเป็นที่ประทับใจมาก ก็คือ “อย่าไปยึดติดกับทรัพย์สินเงินทอง ใครอยากได้ก็ให้เขาเอาไป เพราะเมื่อสิ้นลมหายใจแล้วเราจะไม่สามารถนำอะไรติดตัวไปได้เลย” ดิฉันจะจดจำไว้และจะยึดถือคำพูดของคุณป้าไว้ตลอดไป

ขอให้ดวงวิญญาณอันแสนบริสุทธิ์ของคุณป้าพยอม จงไปสู่ที่สุคติเกิด

จากหลาน

มานะ - ศิริลักษณ์ มโนรมย์

อาลัย...ท่านอาจารย์

เมื่อวันที่ ๑๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นวันที่บรรดาศิษยานุศิษย์ของท่าน อาจารย์พยอม นิมนิยม มีความเศร้าโศกเสียใจ อาลัย เมื่อได้ทราบข่าวว่า ท่านอาจารย์ได้มรณกรรมแล้ว ส่วนตัวข้าพเจ้าได้รับโทรศัพท์ เมื่อเวลาประมาณ ๐๖.๐๐ น. จากคุณสุชมา ให้มาดูอาการของท่านอาจารย์ และบอกว่าคงจะไม่ฟื้นวันนี้ จึงได้รับเดินทางไปที่โรงเจเสียงแข่งตั้งทันที พอไปถึง เห็นท่านอาจารย์มีอาการหายใจ สะดุด หายใจไม่เต็มที่ หายใจได้สั๊กพักก็หายใจกระแทก แล้วก็หยุด แล้วก็หายใจกระแทกอีก ซ้ำแล้วซ้ำเล่า ก็คิดว่าคงไม่ฟื้นวันนี้แน่ แต่ก็มีเด็กอีกคนบอกว่า ช่วงเวลาที่สมพงษ์กับอาจารย์ คิดว่าไม่เกิน ๑๐.๐๐ น. ของวันนี้ แล้วก็ เป็นจริง พวกเราอยู่ในห้องกับท่านอาจารย์ มีม่วยโกวเนี้ย กับข้าพเจ้าอยู่ด้านหนึ่ง มีเกียงโกวเนี้ย, นาง, และสุชมา อยู่อีกด้านหนึ่ง และมีศิษย์อีกหลายๆท่าน รอสองอาจารย์อยู่ด้านนอก พวกเราก็ได้สวดมนต์ภาวนาให้ท่านอาจารย์เดินทางโดยสงบ แล้วท่านก็ค่อยๆผ่อนคลายหายใจ จนค่อยๆหมดลมหายใจในเวลา ๐๙.๑๘ น. ท่ามกลางสายฝนที่ตกลงมาโดยไม่มีมีมิชลุ่ย แล้วฝนก็หยุดตก เหมือนฟ้าดินรับรู้การจากไปของท่าน หลังจากนั้น ก็ได้เซ็ดตัวทำความสะอาดร่างกายให้แก่ท่านอาจารย์ แล้วก็เปลี่ยนเสื้อผ้าให้ท่าน ในชุดที่พร้อมจะไปไหว้พระ แล้วก็พาท่านออกมาที่ด้านนอก เพื่อนั่งฟังเหล่าศิษยานุศิษย์ และศิษย์น้องๆสวดถวายมนต์ ก่อนที่จะออกจากห้องมาทำพิธี ก็มีฝนตกลงมาอีก จนต้องกางร่มให้แก่ท่านอาจารย์ พอมาถึงด้านนอกที่จะทำพิธีฝนก็หยุดตกนับว่าอัศจรรย์มาก มีฝนตกและหยุดถึง ๒ ครั้ง ในเวลาสำคัญ แล้วหลังจากนั้นฝนก็ไม่ตกอีก จากนั้นก็มีพิธีไหว้พระ บอกกล่าวฝากฝังให้พระนำท่านอาจารย์ไปสู่สุคติ แล้ว ก็มีท่านอาจารย์ใหญ่เซียวอุ่งแก มาทำพิธีให้ ก็เสร็จพิธีในวันนี้ และจะมีพิธีสวด ติดต่อกันครบ ๙ วัน โดยช่วงเวลากลางวันจะมีพิธีสวดแบบจีน และช่วงกลางคืนจะมีการสวดพระอภิธรรม โดยพระสงฆ์จากวัดใกล้เคียงกับโรงเจ มีวัดจันทาราม (วัดกลาง) วัดโพธิ์นิมิตร์ วัดเวฬุราชิน วัดราชคุณห์ วัดอินทาราม วัดกันตะธาราม วัดประยูรวงศาวาส และวัดชนะสงคราม

หลังจากสวด ๙ ค่ำ แล้ว ก็จะมีพิธีไหว้ ถวายภัตตาหารเพลแด่พระสงฆ์ ๑๐ รูป และสวดพระอภิธรรม โดยพระสงฆ์จากวัดใกล้เคียงในเวลากลางคืน ๙ วัน ต่อ ๑ ครั้ง จนครบ ๘๑ วัน ก็จะมีพิธีไหว้และทำพิธีโหว่โต่ว (ทิ้งกระจาด) แล้วก็นำสรีระของท่านอาจารย์ขึ้นรถอูไปยังวัดเวฬุราชิน เพื่อจะทำพิธีประชุมเพลิง ในวันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๘ เวลา ๑๗.๐๐ น. รุ่งขึ้นก็จะเป็นพิธีเก็บอัฐิแล้วนำกลับมาบรรจุที่โรงเจ เป็นขั้นตอนสุดท้าย

ท่านอาจารย์ได้เข้ามาถือศีลกินเจ และปฏิบัติธรรมที่โรงเจเสียงเซ่งตั้งตั้งแต่อายุเพียง ๑๕ ปี โดยได้เข้ามาฝากตัวเป็นศิษย์ของท่านอาจารย์เล่าฮุยเฮียง ตอนแรกก็ไปมาๆระหว่างบ้านกับโรงเจ ภายหลังก็เลยมาอยู่เป็นประจำ อาจารย์ของท่านก็มอบหมายให้เก็บเงินทำบุญซี เพราะเห็นว่าท่านอาจารย์เป็นคนรอบคอบ ซื่อสัตย์ สุจริต จึงไว้วางใจให้ดูแลการเงิน และท่านเอาใจใส่ในกิจการที่ได้รับมอบหมาย เป็นอย่างดี และมีประสิทธิภาพ

ท่านอาจารย์เป็นผู้มีคุณธรรม มีเมตตา ซื่อสัตย์ ไมโลภ และไม่ยอมได้ของของใคร ท่านมักจะพูดเสมอว่า “ทรัพย์สินเงินทองเป็นของนอกกาย ตายไปก็เอาไปไม่ได้ อย่าไปแก่งแย่งชิงดีชิงเด่นกันเลย เพราะสุดท้ายกันนี้ไม่พ้นความตาย” อันเป็นสัจธรรมของชีวิตมนุษย์ ต้องมีเกิด แก่ เจ็บ ตาย ด้วยกันทั้งนั้น

อาจารย์เป็นผู้มีคุณธรรม ไม่เห็นแก่ได้ ไม่อาฆาตพยาบาทใคร มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อผู้อื่น จะไม่นินทาใครลับหลัง เมื่อท่านได้จากโลกนี้ไปแล้วด้วยวัย ๙๒ ปี ท่ามกลางความเสียดาย และอาลัยรักของศิษยานุศิษย์ แต่ความดีงามของท่าน ได้จารึกอยู่ในจิตใจของศิษย์ทุกคน ความดีของท่านอาจารย์ได้ขจรขยายไปในที่ต่างๆ อันธรรมาตาดอกไม้ของหอมทั้งหลาย ส่งกลิ่นหอมไปตามที่ต่างๆ ก็แค่หอม ไปตามลมเท่านั้น หอมทวนลมไม่ได้ แต่กลิ่นศีล กลิ่นธรรม ของผู้มีคุณธรรม ความดี คุณท่านอาจารย์ย่อมหอมทวนลมไปได้ไกล

บัดนี้ แม้ร่างกายของท่านจะเสื่อมสลายไปตามธรรมาตาดของสังขารทั้งหลายก็ตาม แต่ชื่อเสียงคุณงามความดียังคงอยู่ ยังปรากฏอยู่ หาได้ดับสลายไปตามไม่ เพราะฉะนั้น ชีวิตนี้...ความดีเท่านั้นที่ทุกคนควรสร้าง เพราะอย่างอื่นยังมีค่าน้อยต่อ การประดับไว้เป็นอนุสาวรีย์ชีวิต ตั้งบทนิพนธ์ในสมเด็จพระมหาสมณเจ้า พระปรมาธิบดีชิโนรส ในเรื่องกฤษฎาสอนน้องคำฉันท์ที่ว่า....

ว พุทธภาษิต	อิกกุญชรอันปลดปลง
โทหนัดเสนางคง	สำคัญหมายในกายมี
ว นรชาติวางวาย	มลายสิ้นทั้งอินทรีย์
สถิตหัวแต่ชั่วดี	ประดับไว้ในโลกา
ว ทำดีก็ปรากฏ	กิตติศัพท์ลือชา
ทำชั่วก็ชั่วพา	ทวยศอินชงระ

ด้วยอำนาจบุญบารมีคุณพระศรีรัตนตรัย คุณงามความดีที่ท่านอาจารย์ได้ประพฤติปฏิบัติชอบ มาตลอดชีวิต และบุญกุศลที่คณะศิษยานุศิษย์ พร้อมญาติมิตรทั้งหลายได้ร่วมบำเพ็ญกุศลแต่ท่านอาจารย์ จึงมารวมพลังบังเกิดเป็นพลวปัจจัย อำนวยผล ให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของท่านไปสู่สุคติ และเสวยอัฐวิบูลย์มัญญาผลในสัมปรายภพ ณ แดนธรรมอันเกษม เพื่อความสำเร็จแห่งมโนปณิธาน คือการได้ถึงที่สุดแห่งทุกข์โดยชอบนั้นเทอญ

ด้วยความเคารพอย่างสูง

อุไรศรี คณิ่งสุขเกษม

ในนามคณะศิษยานุศิษย์ทั้งหมด

๑ พฤษภาคม ๒๕๔๘

เจ้าภาพสวดพระอภิธรรม
นางสาวพยอม นิ่มนิยม

(เจ้าสำนักโรงเรียนเซี่ยงเซ่งต้ง) ณ โรงเรียนเซี่ยงเซ่งต้ง

๐ ๐ ๐

วันที่ ๐๖ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	คณะศิษยานุศิษย์
วันที่ ๐๗ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	ตั้งเป็ยวลั้ง
วันที่ ๐๘ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	โรงเรียนเซี่ยงเซ่งต้ง มหาชัย, บ่วงฮกตั่ว อัมพวา
วันที่ ๐๙ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	โรงเรียนเซี่ยงเซ่งต้ง สำหรั
วันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	โรงเรียนเป็ยเซ่งต้ง พระโขง
วันที่ ๒๐ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	โรงเรียนเจ้าปออง ดำเนินสะดวก
วันที่ ๒๒ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	นางสาวจันทนา แซ่ลื้อ (หงษ์ ก้องชลาลัย)
วันที่ ๒๓ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	โรงเรียนเซี่ยงเซี่ยงต้ง
วันที่ ๒๔ มีนาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	มูลนิธิโรงเรียนเซี่ยงเซ่งต้ง (ธนบุรี), หลานๆ และศิษยานุศิษย์ (วันนี้มีเลี้ยงพระเพล ๑๐ รูป โดยวัดจันทาราม)

วันที่ ๒ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘

สมาคมเอกลักษณ์ของชาติในพระบรมราชูปถัมภ์ (วัดอินทาราม)

สภาอุตุพิทักษ์สมาคมในพระบรมราชูปถัมภ์, มูลนิธิอุบลรังสีจุฬามณี

วันที่ ๐๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘	คุณอำนวย - ประภาพรณ มิ่งมี (วัดโพธิ์นิมิตร)
วันที่ ๒๐ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘	คุณมัยซิม แซ่ไ้ว, คุณหลี่เซี่ยง แซ่ลิม (วัดราชคฤห์)
วันที่ ๒๙ เมษายน พ.ศ. ๒๕๔๘	โรงเรียนเอกเอียงเซี่ยงต้ง (วัดเวฬุราชิน)
วันที่ ๘ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	โรงเรียนเจ้าปออง ดำเนินสะดวก, ตั้งป้อฮั้ง (วัดประยูรวงศาวาส)
วันที่ ๐๗ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	โรงเรียนเป็ยเซ่งต้ง พระโขง (วัดชนะสงคราม)
วันที่ ๒๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๔๘	โรงเรียนเซี่ยงเซี่ยงต้ง กระทุ่มแบน, คณะศิษยานุศิษย์ (วัดชัยภูมิ พระฉนวน)
วันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๘	เฮ้งเซี่ยงเซี่ยง (วัดกันตธาาราม)

เข้าทำพิธีไหว้ เลี้ยงเพล ตอนเที่ยงทำพิธีไหว้ได้ว่ (ทั้งกระเจาด)

เวลา ๑๔.๐๐ น. เคลื่อนศพไปยังวัดเวฬุราชิน เพื่อทำพิธีพระราชทานเพลิงศพ เวลา ๑๗.๐๐ น.

รายนามผู้นำวงหรีดมาเคารพศพ

นางสาวพยอม นิ่มนิยม

- คุณลัก กอแสงเรือง
สมาชิกวุฒิมภา
- คุณอุไรศรี คณิงสุขเกษม
- คณะศิษยานุศิษย์

๒๒๐

เจ้าภาพเด็ก (ผ้าห่ม)

- โรงเรียนแข่งตั้ง
- โรงเรียนชัยแข่งตั้ง
- ซาแซฮกเสียงตั้ง
- โรงเรียนวงแข่งตั้ง
- เป้าแก๊งตั้งบ่วงฮักตัว คลองดอน
- โรงเรียนชำปอกง ดำเนินสะดวก
- เต่งตงอา
- ใต้แข่งพุท้อตั้ง

๒๒๑

รายนามเจ้าภาพมั่งเสียง

- สกเอี้ยงเสียงตั้ง พระบาทสระบุรี
- เมงจิงฮุดตั้ง ปากน้ำ
- กียแข่งฮุดตั้ง หัวหิน
- แข่งแข่งฮุดตั้ง บางปะอิน
- ก้องไนตั้งฮุดตั้ง หาดใหญ่
- โรงเรียนฮั่วเฮียง มหาชัย
- โรงเรียนชิวจิงตั้ง ยะลา
- โรงเรียนจ๋อฮิมยี่ สามร้อยยอด

๒๒๒

รายนามเจ้าภาพผ้า幔ระบาย ชุดใหญ่

- สกเอี้ยงใจ้วตัว
- ยู่ยเสียงฮุดตั้ง
- ฮกเฮียงฮุดตั้ง
- ทงเฮียงเสียงตั้ง
- ผู้แข่งฮุดตั้ง
- แข่งจ๋วงฮุดตั้ง
- ฮะเฮงฮุดตั้ง
- ตงเห่าหิงฮุดตั้ง
- ชู่จิ่งเสียงฮุดตั้ง
- แจ็กเต็กฮุดตั้ง

กำหนดการพระราชทานเพลิงศพ

นางสาวพยอม นิ่มนิยม

(เป็นกรณีพิเศษ)

เจ้าสำนักโรงเรียนเสี้ยงแข่งดิ่ง ธนบุรี

วันที่ ๒ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๘

เช้าเริ่มพิธีโหวโต้ว (ตั้งกระຈาด) สวดมนต์ ๓ วัน

วันที่ ๓ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๘

พิธีไหว้ และอุทิศส่วนกุศลให้แก่บรรพพอาจารย์ บรรพพบุรุษ และญาติมิตร

วันที่ ๔ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๘ (เข้าทำพิธีสวดมนต์)

๑๐.๐๐ น. ทำบุญเลี้ยงพระเพล ๑๐ รูป

๑๑.๐๐ น. พิธีเคาะศพ

๑๒.๓๐ น. พิธีโหวโต้ว

๑๕.๐๐ น. เคลื่อนศพไปยังฌาปนสถานวัดเวฬุราชิน

๑๖.๐๐ น. ปาฐกถาธรรม โดยเจ้าคุณพระราชธรรมวาทิ

๑๗.๐๐ น. พระราชทานเพลิง

สมเด็จพระมหาธีรราชจารย์

เป็นประธานฝ่ายสงฆ์

นายลัก กอแสงเรือง สมาชิกวุฒิสภา

เป็นประธานฝ่ายฆราวาส

จึงขอกราบเรียน เรียนเชิญ มาด้วยความเคารพ

หลานฯ และศิษยานุศิษย์

กราบขอบพระคุณ

ท่านอาจารย์ใหญ่เชียวอุ่งแก เจ้าสำนักโรงเจตงเห่าห่งฮุดตั้ง ที่ได้
กรุณามาประกอบพิธีให้ในวันที่อาจารย์พยอม นิมนิยม ถึงแก่กรรม
และมาเป็นประธานในพิธีไฟโต่ว (ทิ้งกระดาษ) อุทิศส่วนกุศลให้แก่
ดวงวิญญาณของบูรพาจารย์ บิดามารดา พี่ป้าน้ำอา ปู่ย่าตายาย และ
ญาติสนิทมิตรสหาย ที่ล่วงลับไปแล้ว ของท่านและท่านอาจารย์พยอมเอง
ปวงข้าพเจ้าเหล่าศิษยานุศิษย์และหลานๆ จึงขอกราบขอบพระคุณอย่างสูง
มา ณ ที่นี้ด้วย

หลานๆ และศิษยานุศิษย์ทั้งหมด

กราบขอบพระคุณ

ประธานมูลนิธิโรงเจเสียงเซ่งตั้ง (ฮนบุรี) นายสัก กอแสงเรือง และ
คณะกรรมการมูลนิธิ ฯ ทุกท่าน ขอขอบคุณเป็นอย่างสูงที่ให้การสนับสนุนใน
การจัดพิมพ์หนังสือที่ระลึกในการพระราชทานเพลิงศพ นางสาวพยอม นิมนิยม
ในครั้งนี้ด้วย

หลานๆ และศิษยานุศิษย์ทั้งหมด

กราบขอบพระคุณ

หลานๆ และศิษยานุศิษย์ ขอกราบขอบพระคุณท่านผู้มีเกียรติทุกท่านเป็นอย่างสูง ที่ได้มาร่วมเป็นเจ้าภาพในงานสวดพระอภิธรรมทำบุญบำเพ็ญกุศล นำพวงหรีด เด็ก มั่งเลี้ยง ผ้ามาถวาย มาเคารพศพ ตลอดจนมาร่วมงานพระราชทานเพลิงศพ อาจารย์พยอม นิมนิยม

หากมีสิ่งหนึ่งสิ่งใดขาดตกบกพร่อง ทางเจ้าภาพกราบขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย หากกุศลอันใดที่จะพึงบังเกิดในการบำเพ็ญกุศลในครั้งนี้ ขอให้ทุกท่านได้รับกุศลผลบุญโดยทั่วกัน และประสบความสุขความเจริญทุกท่าน

หลานๆ และศิษยานุศิษย์ทั้งหมด

၆၆၆

ကျွန်းကျွန်း

၆၆၆

ธรรมสภา

ได้รับจัดพิมพ์เพื่อสืบทอดการเผยแพร่พระธรรม

คำสอนตามเจตนารมณ์ของคณะเผยแพร่ชีวิตประเสริฐ (ผ.ช.ป.)

การให้ธรรมะขณะการให้ทั้งปวง และการรับธรรมะย่อมขณะการรับทั้งปวงเช่นกัน

คำอนุโมทนา

ตามที่พุทธบริษัทกลุ่มหนึ่ง มีความประสงค์จะพิมพ์หนังสือเรื่อง สูตรของเว่ยหล่าง อาตมามีความยินดีในการอนุญาต และรู้สึก อนุโมทนาในการกระทำด้วยเป็นอย่างสูง.

หนังสือเรื่องเว่ยหล่างนี้ เป็นหนังสือสำหรับปัญญาชนโดยแท้ ผู้ที่ยึดมั่นในความรู้เดิมของตนอย่างเหนียวแน่น ไม่ชอบคิด, เอาแต่จะฟังง่าย ๆ ท่องจำง่าย ๆ ย่อมไม่เหมาะที่จะอ่านหนังสือเล่มนี้ เพราะจะไม่ได้รับประโยชน์อะไรเลยก็ว่าได้.

อีกอย่างหนึ่ง ผู้อ่านจะต้องมีใจกว้าง กล่าวคือ ถ้าได้ฟังคำที่ผิดจากความเชื่อ เดิม ๆ ของตน ก็อย่าเพิ่งค้าน อย่าเพิ่งโยนทิ้ง แต่ต้องทำใจเป็นคนใหม่ อ่านของใหม่ ด้วยจิตใจใหม่ สติปัญญาใหม่ และพยายามค้นให้พบ หรือเข้าใจให้จนได้ ว่าเขาหมายความว่าอย่างไร ส่วนที่จะวินิจฉัยว่าถูกหรือผิดนั้น ไว้ค่อยวินิจฉัยกันทีหลัง ในเมื่อได้อ่านและศึกษาไปหลายเที่ยวแล้ว. ถูกอย่างของเรา อาจจะไม่ถูกอย่างของเว่ยหล่าง แต่ทั้งสองอย่างนั้น อาจจะถูกอย่างของพระพุทธเจ้าด้วยกันก็ได้ ทั้งนี้เป็นเพราะวิธีพูด หรือชี้แจงในแง่ของธรรมะนั้นต่างกัน. พวกหนึ่งอาจใช้วิธี จูงใจคนที่ไม่รู้ให้เดินตามมาข้างหลัง, แต่อีกพวกหนึ่งอาจใช้วิธี ดึงคนที่ไม่รู้ให้ออกไปข้างหน้า ก็ได้. เราจะ ชอบวิธีไหน เลือกลงให้เหมาะเอง. คือจะให้เขาจงจุมูกดี, หรือว่าเราเพียงแต่เดินไปข้างหน้าในความดูแลหรือบอกไม้ของเขาเพียงเล็กน้อยดี. ถ้าชอบอย่างหลัง หนังสือเว่ยหล่างจะมีประโยชน์มากที่สุดแก่ท่าน.

พุทธศาสนาไม่มีอย่างจีน อย่างไทย หรืออย่างแขก ฝรั่งเศส เป็นต้นเลย. มีแต่ พุทธศาสนาอย่างของพระพุทธเจ้า อย่างเดียวเท่านั้น. แต่ว่ามีวิธีพูด หรือวิธีบอก หรือวิธีนำไปเข้าถึงนั้นต่างกันมากทีเดียว. คือ

ต่างกันตามยุค ตามสมัย และตามถิ่น. พุทธศาสนาเป็นเรื่องของคน
ฉลาดอยู่แล้วก็จริง แต่ครั้นเข้าไปในประเทศจีนสมัยซึ่งคลั่งไป ด้วย
กลิ่นไอแห่งสติปัญญาของเล่าจื้อ ขงจื้อ ฯลฯ อยู่อย่างเต็มที่ แล้วจะไป
พูดด้วยถ้อยคำ อย่างเดียวกัน หรือวิธีเดียวกัน กับที่จะพูดให้แก่คนที่
รู้จักแต่เพียงเลี้ยงวัวและรีดนมวัวไปวันหนึ่งๆ ได้อย่างไรเล่า? ฉะนั้น
ถ้ามันมีอะไรผิดกันมากขนาดรู้สึกว่่าหน้ามือเป็นหลังมือก็ตาม มันก็ยัง
เป็นเรื่องเดียวกันอยู่นั่นเอง จงมองดูให้ดี ๆ ในข้อนี้เถิด จะพบ *เพชร-
พลอย ที่เว่ยหล่างไปรยไว้ให้*อย่างมากมาย โดยไม่ต้องสงสัยเลย.

ขออนุโมทนาด้วยเป็นอย่างสูง แก่ทุก ๆ ท่านที่มีความกล้าหาญ
พอที่จะ *กิน และ ย่อย ถ้อยคำ* ที่กล่าวตามแบบของ *เว่ยหล่าง หรือ
ฮวงโป* ซึ่งเมื่อทำได้แล้วจะ *หล่อเลี้ยงนามกาย* ให้เจริญเติบโตพรึบ
เดียวเท่าท้องฟ้า หรือมหาสมุทร เป็นอย่างน้อยทีเดียว.

Wanm Wanh

สวนโมกขพลาราม อำเภอไชยา

๘ กรกฎาคม ๒๕๓๐

คำชี้แจง

เกี่ยวกับการศึกษา-สูตรของเว่ยหล่าง

เกี่ยวกับหนังสือเล่มนี้ มีเรื่องที่จะต้องทราบกันเสียก่อนในเรื่องต้น อยู่ ๒ ข้อ **ข้อแรก** หนังสือเล่มนี้จะไม่เป็นที่เข้าใจได้สำหรับผู้อ่านที่ยังไม่เคยศึกษาทางพุทธศาสนามาก่อนเลย. มันไม่ใช่หนังสือเล่มแรกสำหรับผู้ริเริ่มการศึกษาพุทธศาสนา, อย่างน้อยที่สุดผู้ที่อ่านหนังสือเล่มนี้ แม้จะไม่เคยอ่านหนังสือของทางฝ่ายมหายานมาบ้างแล้ว ก็ควรจะได้อธิบายหลักแห่งพุทธศาสนาฝ่ายเถรวาทมาบ้างพอสมควร จนถึง กับจับใจความได้อย่างใดอย่างหนึ่งว่า พุทธศาสนาที่ตนศึกษาแล้วนั้นมีหลักอย่างไร หรือวิธีปฏิบัติอย่างไรจึงจะพ้นทุกข์ได้ โดยเฉพาะ. และอีกทางหนึ่งสำหรับผู้ที่เคยศึกษาแต่ฝ่ายเถรวาทมาอย่างเคร่งครัด และยังถ่อมยึดถือถือถือปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งไว้อย่างเหนียวแน่นนั้น อาจจะมองเห็นไปว่าหนังสือเล่มนี้เป็นหนังสือที่ผิดหลักพระพุทธรักษาเป็นมิจฉาทิฎฐิ หรือเป็นสิ่งที่น่าอันตรายเป็นอย่างยิ่ง ไปก็ได้. ทั้งนี้เพราะเหตุที่ **หลักคิด** และ **แนวปฏิบัติ** เดินกันคนละแนว เหมือนการเดินทางของคนที่เดินตามทางใหญ่ที่อ้อมค้อม กับคนที่เดินทางลัด หรือถึงกับดำดิ่งไปผุดขึ้นในที่ที่ตนต้องการจะให้ไปถึงเสียเลย ฉะนั้นได้ก็ฉนั้นนั่น.

ข้อที่สอง ผู้ที่อ่านหนังสือเล่มนี้ด้วยความสนใจ ควรทราบไว้เสียก่อนว่า หลักนิกายเซ็นและโดยเฉพาะของพระสังฆปริณายกชื่อ เว่ยหล่างนี้ นอกจากจะเป็นวิธีการที่ลัดสั้นแล้ว ยังเป็นวิธีปฏิบัติที่อิงหลักธรรมชาติทางจิตใจของคนทั่วไป แม้ที่ไม่รู้หนังสือ หรือไม่เข้าใจพิธีรีตองต่าง ๆ จึงเป็นเหตุให้ลัทธินี้ถูกขนานนามว่า “ลัทธิพุทธศาสนาที่อยู่นอกพระไตรปิฎก” หรืออะไรอื่นทำนองนี้อีกมากมาย. ที่จริงผู้ที่อ่านหนังสือนี้ ควรจะได้รับการชักชวนให้สืมอะไรต่าง ๆ ที่เคยยึดถือไว้แต่ก่อนให้หมดสิ้นเสียก่อน จึงจะเป็นการง่าย ในการอ่านและเข้าใจ. โดยเฉพาะก็คือ

ให้ลืมนพระไตรปิฎก ลืมระเบียบพิธีต่างๆ ทางศาสนา ลืมความคิดดีๆ ด้านเดียว ที่ตนเคยยึดถือ กระทั่งลืมนความเป็นพุทธบริษัทของตนเสีย คงเอาไว้แต่ใจล้วนๆ ของมนุษย์ ซึ่งไม่จำกัดว่าชาติใดภาษาใด หรือถือศาสนาไหน เป็นใจซึ่งกำลังทำการคิดเพื่อแก้ปัญหาที่ว่า *ทำอย่างไร จิตของมนุษย์ทุกคนในลักษณะที่เป็นสากลนี้ จักหลุดพ้นจากความบีบคั้น หุ้มห่อพัวพันได้โดยสิ้นเชิง?* เท่านั้น. การทำเช่นนั้นจักเป็นประโยชน์อย่างสูงแก่ผู้อ่าน ในการที่จะได้ทราบอย่างชัดแจ้งถึงความแตกต่างระหว่างพุทธศาสนาในขอบเขตของคัมภีร์ กับพุทธศาสนาซึ่งอยู่เหนือคัมภีร์; พุทธศาสนาที่อิงอยู่กับพิธีรีตองต่างๆ กับพุทธศาสนาที่เป็นอิสระตามธรรมชาติ และเดินตามหลักธรรมชาติ; พุทธศาสนาที่ให้เชื่อก่อนทำ กับพุทธศาสนาที่ให้ลองทำก่อนเชื่อ; พุทธศาสนาในฐานะที่เป็นวรรณคดี กับพุทธศาสนาประยุกต์; และโดยเฉพาะอย่างยิ่ง ระหว่างพุทธศาสนาที่ใช้ได้แต่กับคนบางคนกับพุทธศาสนาที่อาจใช้ให้สำเร็จประโยชน์ได้แก่ บุคคลทุกคน แม้ที่ไม่รู้หนังสือ ขอเพียงแต่ให้มีสติปัญญาตามปกติสามัญมนุษย์เท่านั้น ผู้ที่ได้ทราบเช่นนี้แล้วจะได้รับพุทธศาสนาชนิดที่ปฏิบัติได้จริง ตามกฎเกณฑ์ของธรรมชาติ มาปฏิบัติอย่างเหลือเฟือ และลัดดิ่งไปสู่สิ่งที่จะให้เกิดความอิ่ม ความพอ ได้โดยเร็ว ถ้ามีจะนั้นแล้วเขาก็จะเป็นตัวหนอนที่มัวแต่กัดแทะหนังสือ หรือเป็นนักก่อการทะเลาะวิวาทตามทางปรัชญาไปตามเดิมแต่อย่างเดียว.

ผู้อ่านจะสังเกตเห็นได้เองเมื่ออ่านในตอนแรกๆ ว่า หนังสือเรื่องนี้ไม่ใช่หนังสือที่บรรจุไว้ด้วยข้อความที่ง่ายๆ หรืออ่านเข้าใจได้ง่ายๆ เพราะเหตุว่าเรื่องการทำใจให้หลุดพ้นจากทุกข์จริง ๆ นั้น ไม่ใช่ของง่ายเลย. แต่เป็นสิ่งที่น่าแปลกประหลาดอย่างยิ่งว่า ถ้าอ่านไปจนเข้าใจแล้ว จะพบว่าทั้งที่มันเข้าใจยากมาก ก็ยังอาจเป็นที่เข้าใจได้ แม้แต่ผู้ที่ไม่รู้หนังสือ หรือไม่เคยศึกษาพระไตรปิฎกมาก่อนอยู่นั่นเอง และทั้งไม่มีอะไรนอกเหนือไปจากสิ่งที่มนุษย์ควรรู้และอาจรู้ได้โดยไม่เหลือวิสัย. ข้อ

ความทุกข์ข้อซึ่งที่เรียนไปที่ตัวชีวิตนั่นเอง และได้ถือเอาความพลิกแพลงแห่งกลไกในตัวชีวิตโดยเฉพาะคือจิต ซึ่งเป็นโจทย์เลขหรือปัญหาที่ต้องตีให้แตกกระจายไป และจบสิ้นกันเพียงเท่านั้น คือเท่าที่จำเป็นจริง ๆ ไม่มีปัญญาเหลือเพื่อชนิดที่ตีปัญหาโลกแตก ที่ชอบถกเถียงกันในหมู่บุคคล ที่อ้างตัวว่าเป็นพุทธบริษัทอันเคร่งครัดเท่านั้นเลย.

อย่างไรก็ตาม หนังสือเล่มนี้มิได้เป็นหนังสือในลักษณะตำราธรรมะ โดยตรงเป็นเพียงบันทึกเรื่องราวต่าง ๆ ที่เป็นประวัติและคำสอนของเจ้าลัทธิท่านหนึ่งเท่านั้น. เราไม่อาจจับเอาหลักธรรมะต่าง ๆ ที่จัดเป็นระเบียบเรียบร้อยจนสะดวกแก่การศึกษาไว้ก่อนแล้วโดยง่ายเลย. ผู้ศึกษาจะต้องเลือกเก็บใจความที่เป็นหลักธรรมต่าง ๆ เอาจากเรื่องราวที่เป็นประวัติ หรือบันทึกเหตุการณ์เหล่านั้น, จากข้อความที่เข้าใจได้ยาก ๆ นั้นแหละ ผู้ศึกษาจะต้องทำการขุดเพชรในหินด้วยตนเอง.

หนังสือเล่มนี้ แม้จะเป็นหนังสือของทางฝ่ายมหายานก็จริง แต่ทำใช้มหายานชนิดที่ชาวไทยเราเคยได้เห็น ได้ยิน ได้ฟัง หรือเข้าใจกันอยู่โดยมากไม่; มหายานที่เราเคยได้เห็น ได้ยิน ได้ฟังกันอยู่เป็นปรกตินั้น ก็เป็นชนิดที่เกี่ยวข้องติดแน่นกันอยู่กับพระไตรปิฎกและพิธีรีตองต่าง ๆ และไหลเลื่อนไปในทางเป็นของขลังและของศักดิ์สิทธิ์เหมือนกัน. ส่วนใจความของหนังสือเรื่องนี้ไม่เกี่ยวกับสิ่งเหล่านั้น คงเป็นไปแต่ในทางปฏิบัติธรรมทางใจโดยอาศัยปัญญาเป็นใหญ่หรือที่เราเรียกกันว่าวิปัสสนาธุระล้วน ๆ. และทั้งเป็นแบบหนึ่งของตนเองซึ่งไม่ซ้ำใคร เพราะมุ่งหมายจะให้ เป็นวิริยัตถ์ขั้นที่สุด ดังกล่าวแล้ว. เพราะฉะนั้นผู้ที่เคยตั้งข้อรังเกียจต่อฝ่ายมหายาน และมีความยึดมั่นมาก จนถึงกับพอเอ่ยชื่อว่ามีมหายานแล้ว ก็ส่ายหน้าดูถูกเหยียดหยาม ไม่อยากฟังเอาเสียทีเดียวนั้น ควรทำใจเสียใหม่ในการที่จะอ่านหนังสือเล่มนี้ ซึ่งจะทำให้ท่านเกิดความรู้สึกอันตรงกันข้ามจากที่แล้ว ๆ มาและเกิดความคิดใหม่ขึ้นมาแทนว่า การตั้งข้อรังเกียจเดิม ๆ ของตนนั้นมันมากและโง่เกินไป.

เมื่อกล่าวโดยหลักกว้างๆ แล้ว ลัทธิของเว่ยหล่างนี้ เป็นวิธีลัดที่พุ่งแรงบทหนึ่งอย่างน่าพิศวง ถ้าจะชี้ให้เห็นกันง่ายๆ ว่า ลัทธินี้มีหลักหรือวิธีการอย่างใดแล้ว ก็ต้องชี้ไปในทางที่จะวางหลักสั้นๆ ว่า ก็เมื่อปุถุชนคนธรรมดาสามัญทั่วไปยอมเป็นผู้ที่กำลังมีความเห็นหรือความเข้าใจที่ผิดจากความจริงเป็นปรกติอยู่แล้ว สิ่งตรงกันข้ามจากที่คนธรรมดาสามัญคิดเห็นหรือเข้าใจนั้นแหละ เป็นความเห็นที่ถูก เพราะฉะนั้นเว่ยหล่างจึงได้วางหลักให้คิดชนิดที่เรียกว่า "กลับหน้าเป็นหลัง" เอาทีเดียว ตัวอย่างเช่น เมื่อผู้อื่นกล่าวว่าจงพยายามชำระใจให้สะอาดเถิด เว่ยหล่างกลับกล่าวเสียว่าใจของคนทุกคนสะอาดอยู่แล้ว จะไปชำระมันทำไมอีก สิ่งที่ไม่สะอาดนั้นไม่ใช่ใจ จะไปยุ่งกับมันทำไม. หรือถ้าจะกล่าวให้ถูกยิ่งขึ้นไปกว่านั้นก็กล่าวว่า เว่ยหล่าง ถือว่า ใจมันไม่มีตัวไม่มีมันแล้วจะไปชำระอะไรให้แก่ใคร การที่จะไปเห็นหัวใจเป็นใจและไม่สะอาดนั้นเป็นอวิชชาของผู้นั่นเองต่างหาก ดังนั้นเป็นต้น. โทอาณหรือปริศนาธรรมที่ลัทธินี้วางไว้ให้ขบคิด ก็ล้วนแต่ทำให้คนสามัญทั่วไปงงงวย เพราะแต่ละข้อมีหลักให้คิดเพื่อให้เห็นสิ่งตรงกันข้าม จากที่คนธรรมดาคิดกันอยู่ หรือเห็นๆ กันอยู่. ตัวอย่างเช่น ถ้าหากว่ากามีสีดำ นกยางก็ต้องมีสีดำด้วย หรือถ้าเห็นว่านกยางมีสีขาว กาก็ต้องขาวด้วย. และถ้าให้ถูกยิ่งไปกว่านั้น ก็คืออนกยางนั้นแหละสีดำ กานั้นแหละสีขาว สวรรค์วิภูกับนิพพานเป็นของสิ่งเดียวกัน ที่ที่เย็นที่สุดนั่นคือที่ท่ามกลางกองเพลิงแห่งเตาหลอมเหล็ก ดังนั้นเป็นต้น.

ถ้าใครมองเห็นความจริงตามแบบของเว่ยหล่างเหล่านี้แล้ว ก็ย่อมแสดงอยู่ในตัวว่า เขาได้เห็นสิ่งต่างๆ จนลึกถึงขั้นที่มันตรงกันข้ามจากที่คนสามัญทั่วไปเขามองเห็นกันอยู่เป็นปรกติ. ฉะนั้น สำหรับการสรุปใจความของลัทธินี้อย่างสั้นๆ ที่สุด ก็สรุปได้ว่า พยายามคิดจนเห็นตรงกันข้ามจากความคิดของคนที่ยังมีอวิชชาหุ้มห่อแล้ว ก็เป็นอันนับได้ว่า ได้เข้าถึงความจริงถึงที่สุด. และวิธีการแห่งลัทธินี้ได้วางรูป

ปริศนาให้คิด ชนิดที่ผิดตรงกันข้ามไปเสียตั้งแต่เริ่มแรกทีเดียว ใครคิดออก ก็แปลว่า คนนั้นผ่านไปได้ หรืออย่างน้อยที่สุดก็เป็นวิธีที่จะทำให้ผ่านไปได้โดยเร็วที่สุด นั่นเอง. คิดให้ตรงข้ามจากสามัญสัจธรรมทั่วไปเกิดก็จะเข้าถึงความคิดของพระอรียเจ้าขึ้นมาเอง. ฉะนั้น นิกายนี้จึงเรียกตัวเองว่า "นิกายฉับพลัน" ซึ่งหมายความว่า จะทำผู้ปฏิบัติตามวิธีลัดนี้ให้บรรลุธรรมได้อย่างฉับพลันโดยไม่มีพิธีรีตอง.

ส่วนปาฐกถาอีก ๓ เรื่อง ของนายแพทย์ ตันม่อเซียง ซึ่งพิมพ์ไว้ต่อท้ายเรื่องสูตรของเว่ยหล่างนั้นเล่า ก็เป็นข้อความที่จะให้ผู้อ่านได้เข้าใจในวิธีการปฏิบัติของ "นิกายฉับพลัน" ได้เป็นอย่างดี. จากข้อความทั้งหมดนั้น ผู้ศึกษาจะได้ความรู้ที่แน่นอนข้อหนึ่งว่า วิธีการที่ "ฉับพลัน" นั้น ย่อมขึ้นอยู่กับความช่วยเหลือของอาจารย์ หรือผู้ควบคุมที่สามารถจริงๆ เป็นส่วนใหญ่. เพราะตามธรรมดาแล้ว "การเขียนให้ถูกต้อง" นั้นแหละเป็นความสำเร็จที่ฉับพลันเหนือความสำเร็จทั้งปวง. ถ้ามีความจำเป็นถึงขนาดที่จะต้องให้ตัวเองเป็นอาจารย์ตัวเองแล้ว ขอจงได้พยายามศึกษาและจับใจความสำคัญแห่งข้อความนั้น ๆ ให้ได้จริงๆ จงทุก ๆ คนเถิด.

ธรรมะนั้น ไม่มีอะไรมากไปกว่าเรื่องของคนเราๆ ทุกๆ คน. เพราะมันไปยกขึ้นให้สูง เป็นเรื่องคัมภีร์หรือของศักดิ์สิทธิ์ไปเสียทำเดียว ก็เลยกลายเป็นเรื่องพันวิสัยของคนไป. เว่ยหล่างมีความมุ่งหมายให้ธรรมะนั้นกลับมาเป็นเรื่องของคนธรรมดาสามัญแม้ที่ไม่รู้หนังสือ. เพื่อประโยชน์แก่คนตามความหมายของคำว่า "มหายาน." หวังว่าผู้ที่คิดกรุ่นอยู่ในใจเสมอว่า ตนเป็นคนฉลาด เพราะรู้หนังสือดีนั้น จัดได้ทำตนให้เป็นบุคคลที่ไม่เสียเปรียบผู้ที่ไม่รู้หนังสือได้คนหนึ่งเป็นแน่.

โกกษพลาธรรม K. S. Park

โกกษพลาธรรม ไชยา

๓๑ มีนาคม ๒๕๔๖

คำนำ

(ของ มร.ติ ปิง เซ่ ผู้ขอร้องให้แปลจากภาษาจีน สู่ภาษาอังกฤษ)

ข้าพเจ้ามีความปรารถนามานานแล้ว ที่จะให้มีการแปลถ่ายทอดพระสูตรๆ นี้ออกเป็นภาษาของชาวยุโรป เพื่อให้เรื่องราวของเซ็น (ชฺยานะ) ไปแพร่หลายทางซีกโลกตะวันตกบ้าง. ความคิดอันนี้ ได้รับรื้ออยู่ในจิตใจของข้าพเจ้ามาไม่หยุดหย่อน ตลอดเวลาเกือบ ๓๐ ปี เพราะหาตัวผู้ทำการแปลเรื่องนี้ไม่ได้ จนกระทั่งได้พบ มร. ล่า เมื่อฤดูใบไม้ผลิที่แล้วมานี้. ด้วยความยินดีเหลือประมาณ ข้าพเจ้าได้ขอร้องให้เขาพักที่บ้านข้าพเจ้าเสียเลย เพื่อทำการแปลสูตรๆ นี้ ออกเป็นภาษาอังกฤษ. เขาแปลไปบ้างหยุดไปบ้าง กินเวลาถึงเกือบปีครึ่ง จึงแปลจบ. ความปรารถนาของข้าพเจ้าสมบูรณ์แล้ว จะเป็นเครื่องพิสูจน์ได้ด้วยว่า เป็นเหตุการณ์ที่น่าความปิติปรโมหัยอันใหญ่หลวงที่สุด มาให้อันหนึ่ง ในบรรดาเหตุการณ์ทั้งหลายที่เกิดขึ้นในระยะ ๑,๒๐๐ ปี ที่แล้วมา.

เมื่อได้ลงแรงหว่านพระธรรมอันประเสริฐออกไปรอบๆ ไปในภาคตะวันตกของโลกแล้ว ข้าพเจ้าก็เฝ้าคะเนถึงวันเวลา ซึ่งยุโรปและอเมริกา จะได้สร้างนักฟ่งฉานทางแบบนิกายชฺยานะขึ้นสักแบบหนึ่ง ซึ่งความเฉียบแหลมและความเห็นแจ้งด้วยตนเอง ในการขจัด "ปัญหาสูงสุด" ของนักฟ่งฉานขณะนี้ จะไปได้สูงและไกลกว่าพวกเราชาวตะวันออกอย่างมากมาย เมื่อได้คิดว่า ข้าพเจ้าได้สร้างห่วงสัมพันธ์เหมาะสมที่สุด กับบรรดาประเทศทั้งหลายทางตะวันตกขึ้นแล้ว ความสุขใจของข้าพเจ้าก็เปี่ยมล้นเหลือที่จะคณนา.

ติ ปิง เซ่

เซียงไฮ้ มินาคม ค.ศ.๑๙๓๐

คำนำ

(ของ มร. ว่อง มู ล่ำ ผู้แปลจากภาษาจีน สู่อังกฤษ)

ข้อความต่อไปนี้ คือคำแปลของ *สูตรอันประกาศบนมหาบัลลังก์แห่ง "ธรรมรถ"* ของพระสังฆปริณายก (นิกายเซ็น) องค์ที่หก (ตามบัญชีอันดับหนังสือของ นันซีโอ เป็นอันดับเรื่องที่ ๑๕๒๕) มีข้อความกล่าวถึงคำเทศนา และคำกล่าวต่าง ๆ ของเว่ยหล่าง (ค.ศ. ๖๓๘-๗๑๓) ซึ่งเป็นอาจารย์องค์ที่มีชื่อเสียงของนิกายธยานะ ในสมัยราชวงศ์ถัง (Tang) ควรจะเป็นที่สังเกตไว้ด้วยความน่าอัศจรรย์ว่า บรรดาคัมภีร์ฝ่ายจีน ซึ่งสงเคราะห์นับเนื่องเข้าไปในพระไตรปิฎกฝ่ายจีนนั้น มีแต่เรื่องนี้เรื่องเดียวเท่านั้น ที่ได้รับการขนานนามว่า เป็นสูตร ๆ หนึ่ง ซึ่งคำว่าสูตรนั้น สนวนไว้ใช้เรียกสำหรับธรรมเทศนา ที่พระพุทธรเจ้าตรัสลง และที่พระโพธิสัตว์องค์สำคัญ ๆ ตรัสเท่านั้น. ฉะนั้น จึงเป็นการชอบแล้วในการที่จะเรียกสูตรนี้ ดังเช่นบางคนเรียกว่า *สูตรเดียวเท่านั้น* ที่แสดงโดยผู้เป็นชาวเมืองจีน.

เรื่องมันขนาดเดียวกันกับที่จะต้องใช้กวีจริง ๆ จึงสามารถแปลเรื่องของ Virgil (โรมันสมัย ก.ศ. ๗๐-๑๙) ได้. ฉะนั้น ผู้แปลจึงรู้สึกหนักใจอย่างยิ่งว่า ความสามารถของตนไม่คู่ควรกับงานอันยากนี้ เพราะยังหย่อนทั้งความรู้ทางศาสนา และความรู้ทางภาษา แต่อย่างไรก็ตาม ผู้แปลก็จำต้องรับแปลเรื่องนี้เป็นภาษาอังกฤษ เพราะถูกขอร้องโดยครูของเขาเอง ครูซึ่งเห็นใจในความไม่ถ้อยจะสามารของศิษย์ แต่ก็ชินรบเร็วในการแปล โดยอ้างเหตุผลดังต่อไปนี้ :

(๑) เพื่อฝึกตนเอง สำหรับเป็นนักแปลเรื่องทางพุทธศาสนาในอนาคต แล้วเรื่องที่จะแปลนี้ เป็นเรื่องที่สมควรแปลอย่างยิ่ง

(๒) เมื่อแปลขึ้นแล้ว จะมีโอกาสได้รับการแก้ไขตรวจทานให้ถูกต้องสมบูรณ์ โดยน้ำมือของบุคคลที่มีความรู้สูงกว่า แต่ไม่มีเวลามากพอที่

จะแปลให้จบเรื่องได้ด้วยตนเอง.

(๓) แม้ถึงหากสมมติว่าที่แปลไปนั้น จะมีผิดพลาด หนังสือนั้นก็ยังเป็นประโยชน์แก่บุคคลที่ไม่สามารถจะอ่านเองได้จากต้นฉบับเดิมที่เป็นภาษาจีน แต่เขาเคยชำนาญในเรื่องนี้มาแล้วในชาติก่อน ๆ ของเขา ซึ่งเพียงพอให้เขาได้ยินได้ฟังมันอีกเพียงสักข้อหนึ่ง หรือสองข้อ หรือแม้แต่สักคำหนึ่งหรือสองคำ เขาก็สามารถเรียกความจำแต่ชาติหนหลังของเขามาได้ทั้งหมด ในความรู้อันมีค่า ซึ่งเขากำลังนึกไม่ได้อยู่ในบัดนี้.

เพราะความคิดเห็นดังกล่าวมานี้ ผู้แปลจึงลงมือแปล, และผลงานที่ทำได้ทั้ง ๆ ที่หย่อนความสามารถในเรื่องนี้ ก็ถูกนำออกเผยแพร่ในวงประชาคม เพื่อให้ทราบกันเอาเองว่ามันควรจะมีความสำคัญเท่าใด. เท่าที่ปรากฏในหนังสือเล่มนี้ ผู้แปลรู้สึกหวั่นอยู่ว่าตอนที่สำคัญของเรื่องนี้อาจแปร่งหู (คือฟังไม่เข้าใจ) สำหรับผู้อ่านที่ไม่เคยมีความรู้ในเรื่องนิกายชยานะ (ฌาน) มาก่อนก็ได้. ขอหวังให้เหตุการณ์อันหนึ่งจงบังเกิดขึ้นในเร็ววัน คือจะเป็นผู้แปลนี้เองก็ตาม หรือผู้เชี่ยวชาญในนิกายชยานะคนหนึ่งคนใดก็ตาม จัดทำหนังสือเรื่องนี้ขึ้นอีกเล่มหนึ่งเป็นคำแปลซึ่งมีบันทึก และอธิบายอย่างสมบูรณ์ จนถึงกับสูตรอันลึกซึ้งนี้ สามารถอ่านเข้าใจได้ทุกคนด้วย.

หนังสือนี้แปลจากต้นฉบับพิมพ์ภาษาจีน ของ ดร. ดิง โฟ โป สำหรับสุภาพบุรุษผู้คงแก่เรียนผู้นี้ ซึ่งผู้แปลได้อาศัยคำอธิบายของท่านเป็นอันมากก็ตาม, และสำหรับมิตรสหายอื่น ๆ ที่ได้ให้คำแนะนำอันมีค่าและความช่วยเหลืออันไม่มีขอบเขตจำกัดก็ตาม ข้าพเจ้าผู้แปลรู้สึกในพระคุณอย่างสูงไว้ ณ ที่นี้ด้วย

“นักแปลชั้นศิษย์”

(วง มู ล่า)

เซียงไฮ้

๒๑ พฤศจิกายน ๑๙๒๙

สูตรเวทย์กลาง

สารบาญ

หมวดที่ ๑	ว่าด้วยชีวประวัติที่ท่านเล่าเอง	๑
หมวดที่ ๒	ว่าด้วยปรัชญา	๒๑
หมวดที่ ๓	ว่าด้วยข้อปุงญา-แลวิสัยชนา	๓๙
หมวดที่ ๔	ว่าด้วยสมาธิและปรัชญา	๔๙
หมวดที่ ๕	ว่าด้วยธยานะ	๕๗
หมวดที่ ๖	ว่าด้วยบาปสำนึก (การสำนึกบาป)	๖๑
หมวดที่ ๗	ว่าด้วยคำสอนอันเหมาะแก่อุปนิสัย และสิ่งแวดล้อม	๗๙
	บันทึกของผู้แปลสูตรเว่ยหลง	๑๑๑
หมวดที่ ๘	สำนักนัปปลัน และสำนักเซียงซ้า	๑๑๓
หมวดที่ ๙	พระบรมราชูปถัมภ์	๑๒๕
หมวดที่ ๑๐	คำสอนครั้งสุดท้าย	๑๓๑

หมวดที่ ๑

ว่าด้วยชีวประวัติที่ท่านเล่าเอง

ครั้งหนึ่ง เมื่อพระสังฆปริณายกองค์นี้ ได้มกที่วัดแกลัม ข้าหลวงไว้ แห่งเมืองชีวา กับข้าราชการอีกหลายคน ได้พากันไปที่วัดนั้น เพื่อขอให้ท่านกล่าวธรรมกถาแก่ประชาชนทั่วไป ณ ห้องโถงแห่งวิหารไทพัน ในนครกวางตุ้ง.

ในไม่ช้า มีผู้มาประชุมฟัง ณ โรงธรรมสถานนั้น คือข้าหลวงไว้แห่งชีวา, พวกข้าราชการ และนักศึกษาฝ่ายขงจื้อ อย่างละประมาณ ๓๐ คน, ภิกษุ ภิกษุณี นักพรตแห่งลัทธิเต๋า และคฤหัสถ์ทั่วไป รวมเบ็ดเสร็จประมาณหนึ่งพันคน.

ครั้นพระสังฆปริณายก ได้ขึ้นนั่งบนอาสนะเรียบร้อยแล้ว ที่ประชุมได้ทำการเคารพ และอาราธนาขอให้ท่านแสดงธรรมว่าด้วยหลักสำคัญแห่งพุทธศาสนา. ในอันดับนั้น ท่านสาธุคุณองค์นั้น ได้เริ่มแสดงมีข้อความดังต่อไปนี้ :

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย จิตเดิมแท้ (*Essence of Mind*) ของเรา ซึ่งเป็นเมล็ดพืชหรือแก่นของการตรัสรู้ นั้น เป็นของบริสุทธิ์ตามธรรมชาติ (*Pure by nature*), และต้องอาศัย จิตเดิมแท้ นี้เท่านั้น มนุษย์เราจึงจะเข้าถึงความเป็นพุทธะได้โดยตรง ๆ อาตมาจะเล่าให้ฟังถึงประวัติของอาตมาเองบางตอน และเล่าถึงข้อที่ว่า อาตมาได้รับคำสอนอันเร้นลับ แห่งนิกายชยานะ (คือนิกายเซ็น) มาด้วยอาการอย่างไร.

บิดาของอาตมาเป็นชาวเมืองฝิ่นยาง ถูกถอดจากตำแหน่งราชการ ถูกเนรเทศไปอยู่อย่างราษฎรสามัญที่ซุนเจาในมณฑลกวางตุ้ง. อาตมาโชคร้ายโดยที่บิดาได้ถึงแก่กรรมเสียแต่ในขณะที่อาตมายังเล็กเหลือเกิน และละทิ้งมารดาไว้ในสภาพที่ยากจนทนทุกข์. เราสองคนจึงย้ายไปอยู่ทางกวางเจา (แคว้นตอน) และอยู่ที่นั่นด้วยความทุกข์ยากเรื่อยมา.

วันหนึ่ง อาตมากำลังนำพินไปขายอยู่ที่ตลาดเพราะเจ้าจำหน่ายคนหนึ่งเขาสั่งให้นำไปขายให้เขาถึงร้าน. เมื่อส่งของและรับเงินเสร็จแล้ว

อาตมาก็ออกจากบ้าน ได้พบชายคนหนึ่ง กำลังบริกรรมสูตร ๆ หนึ่ง อยู่แถวหน้าบ้านนั่นเอง. พอได้ยินข้อความแห่งสูตรนั้นเท่านั้น ใจของอาตมาก็ลุกโผลงสว่างไสวในพุทธธรรม. อาตมาจึงถามชื่อคัมภีร์ที่เขา กำลังสวดอยู่ ก็ได้ความจากชายคนนั้นเองว่า สูตรนั้นชื่อ วัชรสูตร (วชรจเจทิกสูตร หรือสูตรอันกล่าวด้วยเพชรสำหรับตัด) อาตมาจึงไล่เรียงต่อไปว่า เขามาจากไหน ทำไมเขาจึงจำเพาะมาท่องบ่นแต่สูตรนี้. ชายคนนั้นตอบว่าเขามาจากวัดตุงขันธ์ ตำบลวงมุย เมืองศีเลา เจ้าอาวาสในขณะนี้ มีนามว่าหลวงยัน (ฮ่งยัม) เป็นพระสังฆปริณายก (แห่งนิกายเซ็น) องค์ที่ห้า มีศิษย์รับการสั่งสอนอยู่ประมาณพันคน. เมื่อเขาไปไหว้พระสังฆปริณายกที่วัดนั้น เขาได้ฟังเทศน์หลายครั้งเกี่ยวกับสูตร ๆ นี้ เขาเล่าต่อไปว่า ท่านสาธุคุณองค์นั้นเคยบเร้าทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต อยู่เสมอ ให้พากันบริกรรมสูตร ๆ นี้ เพราะว่าเมื่อเขาพากันบริกรรมอยู่ เขาจะสามารถเห็น จิตเดิมแท้ ของตนเอง และจะเข้าถึงความเป็นพุทธะ ได้โดยตรง ๆ เพราะเหตุนั้น.

คงเป็นด้วยกุศลที่อาตมาได้ทำไว้แต่ชาติก่อน ๆ จึงเป็นเหตุให้อาตมา ได้ทราบเรื่องราวเหล่านี้ และอาตมายังได้รับเงินอีก ๑๐ ตำลึง จากชายผู้อารีคนหนึ่งให้มาเพื่อมอบให้มารดาไว้ใช้สอย ในระหว่างที่อาตมาไม่อยู่. ทั้งเขาเองเป็นผู้แนะนำให้อาตมารีบไปยังตำบลวงมุย เพื่อพบพระสังฆปริณายกองค์นั้น. เมื่อได้จัดแจงให้มีคนช่วยดูแลมารดาเสร็จแล้ว อาตมาก็ได้ออกเดินทางไปยังวงมุย และถึงที่นั่นได้ในชั่วโมงไม่ถึงสามสิบวัน.

ครั้นถึงตำบลวงมุยแล้ว อาตมาได้ไปนมัสการพระสังฆปริณายก ท่านถามว่ามาจากไหน และต้องประสงค์อะไร. อาตมาได้ตอบว่า "กระผมเป็นคนพื้นเมืองขุนเจา แห่งมณฑลทลกวางตั้ง เดินทางมาแส่นไกลเพื่อทำสักการะเคารพแต่คุณพ่อ และกระผมไม่ต้องการอะไร นอกจากธรรมชาติแห่งความเป็นพุทธะ (Buddha nature) อย่างเดียวเท่านั้น."

ท่านถามอาตมาว่า “เป็นชาววางต้งหรือ? เป็นคนป่าคนเถิงแล้ว เธอจะหวังเป็นพุทธะได้อย่างไรกัน?”

อาตมาเรียนตอบท่านว่า “แม้ว่าจะมีคนชาวเหนือและคนชาวใต้ ก็จริง แต่ทิศเหนือหรือทิศใต้นั้น ทำได้ทำให้ความเป็นพุทธะซึ่งมีอยู่ในคนนั้น ๆ แตกต่างกันได้ไม่. คนป่าคนเถิงจะแตกต่างจากคุณพ่อ ก็แต่ในทางร่างกายเท่านั้น, แต่ไม่มีความผิดแปลกแตกต่างกัน ในส่วนธรรมชาติแห่งความเป็นพุทธะของเราทั้งหลาย.” พระสังฆปริณายกทำท่าจะกล่าวกะเอาตมาต่อไปอีก แต่เผอิญมีศิษย์ของท่านเข้ามาหลายคน ท่านจึงหยุดชะงัก และเลยสั่งให้อาตมาไปสมทบทำงานกับคนงานหมู่หนึ่ง.

อาตมากล่าวขึ้นว่า “กระผมขอกราบเรียนคุณพ่อว่า วิปัสสนาปัญญาเกิดขึ้นในใจของกระผมเสมอ ๆ. เมื่อผู้ใดผู้หนึ่งไม่ได้มีจิตเลื่อนลอยไปจาก จิตเดิมแท้ (Essence of Mind) ของตนแล้ว ก็ควรจะเรียกเขาผู้นั้นว่า “ผู้เป็นเนื้อนาบุญของโลก”^๑ เหมือนกัน กระผมจึงไม่ทราบว่าจะทำอะไร ที่คุณพ่อจะให้กระผมทำ?”

พระสังฆปริณายกได้มีบัญชาว่า “เจ้าคนป่านี้เฉลียวฉลาดเกินตัวไปเสียแล้ว. จงไปที่โรงนั้น แล้วอย่าพูดอะไรอีกเลย.” อาตมาจึงถอยหลีกไปทางลานข้างหลัง มีคนวัดที่ไม่ใช่บรรพชิตคนหนึ่ง มาบอกให้ผ่าฟืน และตำข้าว

ต่อมาไม่น้อยกว่าแปดเดือน วันหนึ่งพระสังฆปริณายกได้พบอาตมา และท่านได้กล่าวว่า “ฉันทราบดีว่า ความรู้ในพุทธธรรมของเธอนั้น มันคงดีมาก แต่ฉันต้องคอยหลีกเลี่ยงไม่พูดกับเธอ มิฉะนั้นจะมีคนทุศีลบางคนทำอันตรายเธอ. เธอเข้าใจไหม?” อาตมาตอบว่า “ขอรับคุณพ่อ

๑. บุญยกเขตต์ โลกุตส นานาบุญของโลก. หรือเรียกกันสั้น ๆ ว่า บุญเขต เป็นคุณนามใช้เรียกภิกษุในศาสนา โดยหมายความว่าจะให้ทายาทที่หวนพิศบุญ (คือทาน) ลงไป ได้รับผลดี. ข้อง มู ล่า

กระผมเข้าใจ เพื่อไม่ให้ใครสังเกตเห็นกระผมในข้อนี้ กระผมก็ไม่กล้า
เข้าไปใกล้ ๆ ห้องของคุณพ่อ."

* * * * *

อยู่มาวันหนึ่ง พระสังฆปริณายกเรียกประชุมบรรดาศิษย์ทั้งหมด
แล้วประกาศว่า "ปัญหาแห่งการเวียนเกิดไม่มีที่สิ้นสุด เป็นปัญหาเฉพาะ
หน้าเวลานี้. วันแล้ววันเล่า แทนที่จะพยายามเบี่ยงตัวเองออกมาเสีย
จากทะเลแห่งการเกิดตายอันชื่นชม ดูเหมือนว่าพวกเธอกลับหมกมุ่น
อยู่แต่ในบุญกุศลชนิดที่ถูกฉันทาลูบคลำเสียแล้ว อย่างเดียวเท่านั้น
(กล่าวคือบุญกุศลที่เป็นเหตุให้เกิดใหม่.) ถ้า จิตเดิมแท้ ของพวกเธอ
ยังมีตมัวอยู่ บุญกุศลทั้งหลายก็ยังคงไม่เป็นประโยชน์อะไรเลย จงตั้ง
หน้าค้นหาปรัชญา (ปัญญา) ในใจของเธอเอง แล้วเขียนโคลก (คาถา)
มาให้เราโคลกหนึ่ง ว่าด้วยเรื่อง จิตเดิมแท้. ผู้ใดเข้าใจได้ถูกต้องว่า จิต
เดิมแท้นั้นเป็นอย่างไร ผู้นั้นจะได้รับมอบผ้ากาสาฬหพัศตร์ (อันเป็นเครื่อง
หมายตำแหน่งพระสังฆปริณายก) พร้อมทั้งธรรมะ (อันเป็นคำสอน
เร้นลับของนิกายชยานะ) และนั้นจะสถาปนาผู้นั้นเป็นสังฆปริณายก
องค์ที่หก (แห่งนิกายนี้) จงไปโดยเร็วอย่ารีรอในการเขียนโคลก. การ
มัวตรึงตรองไม่จำเป็น. และไม่มีประโยชน์อะไร. ผู้ที่รู้แจ้งชัดในจิตเดิม
แท้. จะพูดได้ทันทีที่มีใครมาชวนพูดด้วยเรื่องนั้น. และมันจะไม่ละไป
จากคลองแห่งญาณจักรุชของเขา แม้ว่าเขาจะกำลังรพฟุ้งซลมนอยู่กลาง
สนามรบก็ตามที."

เมื่อได้รับคำสั่งดังนั้น ศิษย์อื่น ๆ (เว้นแต่ชินเซาหัวหน้าศิษย์)
พากันถอยออกไปและกล่าวแก่กันและกันว่า "ไม่มีประโยชน์อะไร
สำหรับคนชั้นพวกเราๆ ที่จะไปตั้งสมาธิเพ่งจิตเขียนโคลก ถวายคุณ
พ่อ. เพราะว่าตำแหน่งสังฆปริณายกนั้น ใคร ๆ ก็เห็นว่าจะไม่พ้นมือ
ท่านชินเซา ผู้เป็นหัวหน้าศิษย์ไปได้. เมื่อเราเขียนใช้ไม่ได้ มันก็เป็น

การลงแรงเสียเปล่า ๆ.” เมื่อได้ปรับทุกข์กันดังนี้แล้ว ศิษย์เหล่านั้นทุกคนได้พากันเลิกล้มความตั้งใจในการเขียน และว่าแก่กันว่า “เราจะไปทำให้มันเหนื่อยทำไม? ต่อไปนี้ เราคอยติดตามหัวหน้าของเรา คือชินเซาเท่านั้นก็พอแล้ว ไม่ว่าเขาจะไปข้างไหน เราจะตามเขาในฐานะเป็นผู้นำ.”

ในขณะที่เดียวกันนั้น ชินเซา ผู้เป็นเชษฐภคินีอันทวยากริ ก็ยังทราบความเรื่องนี้ได้ด้วยตนเอง, เขารำพึงว่า “เมื่อพิจารณาถึงข้อที่ว่า เราเป็นครูสั่งสอนเขาอยู่ คงไม่มีใครเข้ามาเป็นคู่แข่งชั้น ในการเขียนโคลกกับเรา. แต่เรายังคงนอยุ่ว่า เราจะเขียนโคลกถวายพระสังฆปริณายกดีหรือไม่ ถ้าเราไม่เขียน พระสังฆปริณายกจะทราบได้อย่างไรว่า ความรู้ของเราลึกซึ้งหรือผิวเผินเพียงไหน. ถ้าวัตถุประสงค์ในการเขียนของเราในครั้งนี้ ได้แก่ความหวังจะได้รับพระบรมชราจากพระสังฆปริณายก ก็แปลว่าเจตนาของเราบริสุทธิ์. แต่ถ้าเราเขียนเพราะอยากได้ตำแหน่งสังฆปริณายก นั้นแปลว่ามันเป็นความมีเจตนาชั่ว ในกรณีดังกล่าว จิตของเราก็เป็นจิตที่ข้องอยู่ในโลก และการกระทำของเราก็คือ การปล้นยื้อแย่งบัลลังก์อันศักดิ์สิทธิ์ของพระสังฆปริณายก. แต่ถ้าเราจะไม่เขียนโคลกยื่นท่าน เราก็ไม่มีโอกาสจะได้รับพระบรมชรา. มันช่างยากที่จะตัดสินใจเสียจริง ๆ.”

ที่หน้าหอสำนักของพระสังฆปริณายกนั้น มีช่องทางเดินตลอดสามช่อง, ที่ผนังของช่องเหล่านี้ โสคุน จิตรกรเอกแห่งราชสำนักได้เขียนภาพต่าง ๆ จาก “สังกัตตารสูตร” แสดงถึงการกลับกลายร่างของผู้ที่เข้าประชุม และเขียนภาพอันแสดงถึงชาติวงศ์ ของพระสังฆปริณายกทั้งห้าองค์ เพื่อเป็นความรู้ของประชาชน และให้ประชาชนได้ทำสักการะบูชา.

เมื่อชินเซาแต่งโคลกเสร็จแล้ว ได้พยายามที่จะส่งต่อพระสังฆปริณายกตั้งหลายหน แต่เมื่อเดินเข้าไปใกล้จะถึงหอสำนักของพระสังฆปริณายกที่ไร หัวใจเต้นเห็งอากาฟแตกท่วมตัวทุกที. เขาไม่สามารถ

ที่จะตั้งใจเข้าไปส่งได้สำเร็จ ชั่วโมงเพียง ๔ วัน เขาพยายามถึง ๑๓ ครั้ง. ในที่สุดเขาก็ตกลงใจว่า "เราจะเขียนมันไว้ที่ฝาผนังช่องทางเดินให้พระสังฆปริณายกท่านเห็นเองดีกว่า. ถ้าถูกใจท่าน เราจึงค่อยออกมานมัสการท่าน และเรียนท่านว่าเป็นผู้เขียน. ถ้าท่านเห็นว่ามันผิดใช้ไม่ได้ ก็แปลว่าเราได้เสียเวลาไปหลายปีในการมาอยู่บนภูเขานี้ และทำให้ชาวบ้านหลงเคารพกราบไหว้เสียเป็นนาน โดยไม่คู่ควรกันเลย. และเมื่อเป็นเช่นนี้ ก็แปลว่าเราไม่ได้ก้าวหน้าในการศึกษาพระธรรมเลยแม้แต่น้อย มีใช่หรือ?"

ครั้นถึงเวลาเที่ยงคืนในวันนั้น ชินเซาถือตะเกียงลอบไปเขียนโคลงที่เขาแต่งขึ้นไว้ ที่ผนังช่องทางเดินทางทิศใต้ โดยหวังอยู่ว่า พระสังฆปริณายกจะได้เห็นและหยั่งทราบถึงวิปัสสนาญาณที่เขาได้บรรลุ โคลงนั้นมีว่า :

"กายของเราคือตันโพธิ์"

ใจของเราคือกระจกเงาอันใส

เราเช็ดมันโดยระมัดระวังทุก ๆ ชั่วโมง

และไม่ยอมให้ฝุ่นละอองจับ"

พอเขียนเสร็จ เขาก็รีบกลับไปห้องของเขาทันที โดยไม่มีใครทราบการกระทำของเขา ครั้นไปถึงแล้วเขาวัดตกต่อไปว่า "พรุ่งนี้ถ้าพระสังฆปริณายกเห็นโคลงของเรา และพอใจ ก็แปลว่าเราพร้อมที่จะได้รับธรรมะอันลึกซึ้งของท่าน แต่ถ้าท่านคิดว่าใช้ไม่ได้ มันก็แปลว่าเรายังไม่

๑. ตันโพธิ์ในที่นี้ หมายถึงไม้เนื้ออ่อนไม่มีแกน ได้แก่ไม้ตระกูลมะเดื่อ . . . ทั่วไป. ข้อนี้หมายถึงความไม่มีแก่นสารของร่างกาย และเห็นความสำคัญอยู่ที่ใจ ซึ่งจะต้องคอยรักษาให้สะอาดตามสภาพเดิมอยู่เสมอ. ขอเตือนผู้อ่านและผู้ศึกษาให้กำหนดจำข้อความในตอนนี้ให้ดี เพราะเป็นข้อความที่ชี้ให้เห็นว่า เห็นไม่เห็นพ้องกับมतिที่ว่ามิตถัมม ซึ่งจะทราบได้เมื่ออ่านต่อไปถึงตอนข้างหน้า ซึ่งปฏิเสธความมีอยู่แห่งภะวะจา. ผู้แปลเป็นไทย

สมควรที่จะได้รับพระบรมหัตถ์นั้น เนื่องจากความชั่วที่เราทำไว้แต่ชาติก่อนๆ มาหุ้มห่อใจเราอย่างหนาแน่น. มันเป็นการยากเย็นเหลือเกินในการที่จะทายว่า พระสังฆปริณายกจะมีความรู้สึกละเอียดอย่างไรในโคลกอันนั้น." เขาได้คิดทบทวนอยู่เช่นนั้นจนกระทั่งคืนยังรุ่ง นิ่งก็ไม่เป็นสุข นอนก็ไม่เป็นสุข.

แต่พระสังฆปริณายกได้ทราบอยู่ก่อนแล้วว่า ชินเซาผู้นั้นยังไม่ได้ก้าวเข้าไปในประตูแห่งการตรัสรู้ และเขายังไม่ซึมซาบในจิตเดิมแท้ (Essence of Mind)

พระสังฆปริณายก ได้กล่าวแก่โลซุนช่างเขียนว่า "เสียใจที่ได้รบกวนท่านให้มาจนถึงนี้. บัดนี้เห็นว่า ผงนี้เหล่านี้ไม่ต้องเขียนภาพเสียแล้ว เพราะสูตรๆ นั้นได้กล่าวไว้ว่า 'สรรพสิ่งที่มีรูป หรือมีความปรากฏ กิริยาอาการ ย่อมเป็นอนิจจังและเป็นมายา.' ฉะนั้นควรปล่อยโยโคลกนั้นไว้บนผนังอย่างนั้น เพื่อให้มหาชนได้ศึกษาและท่องบ่น. และถ้าเขาปฏิบัติให้เป็นไปตามข้อความที่สอนไว้ นั้น เขาก็จะพ้นทุกข์ ไม่ต้องไปเกิดในอบายภูมิ. อานิสงส์ที่ผู้ปฏิบัติตามจะพึงได้รับนั้นมีมากนัก."

ครั้นกล่าวดังนั้นแล้ว พระสังฆปริณายกได้สั่งให้นำเอาชูปเทียนมาจุดบูชาที่ตรงหน้าโคลกนั้น และสั่งให้ศิษย์ของท่านทุกคนทำความเคารพแล้วจำเอาไปท่องบ่น เพื่อให้เขาสามารถพิจารณาเห็น จิตเดิมแท้. เมื่อศิษย์เหล่านั้นท่องได้แล้ว ทุกคนพากันออกอุทานว่า "สาธุ!"

ครั้นเวลาเที่ยงคืน พระสังฆปริณายกได้ให้คนไปตามตัวชินเซามาที่หอ แล้วถามว่าเขาเป็นผู้เขียนโคลกนั้นใช่หรือไม่. ชินเซาได้ตอบว่า "ใช่ขอรับ. กระผมมิได้ห่อหุ้มเพื่อตำแหน่งสังฆปริณายก, เพียงแต่หวังว่าคุณพ่อจะกรุณาบอกให้ทราบ ว่า โคลกนั้นแสดงว่ามีเวทแห่งปัญญาอยู่ในนั้นบ้างสักเล็กน้อย หรือหาไม่."

พระสังฆปริณายกได้ตอบว่า "โคลกของเจ้าแสดงว่าเจ้ายังไม่ได้อู"

แจ้จ้ง จิตเดิมแท้. เจ้ามาถึงประตูแห่งการบรรลุนิยามแล้วเป็นนาน แต่เจ้ายังไม่ได้ก้าวข้ามธรณีประตูเข้าไป. การแสวงหาความตรัสรู้อันสูงสุดด้วยความเข้าใจอย่างของเจ้าที่มีอยู่ในขณะนี้นั้น ยากที่จะสำเร็จได้."

"การที่ใครจะบรรลุนิยามตรัสรู้ได้นั้น ผู้นั้นจะต้องสามารถรู้แจ้งด้วยใจเอง ในธรรมชาติแท้ของตัวเอง หรือที่เรียกว่า จิตเดิมแท้ อันเป็นสิ่งที่ใครสร้างขึ้นไม่ได้ หรือทำลายให้สูญหายไปก็ไม่ได้. ช่วงเวลาขณะจิตเดียวเท่านั้น ผู้นั้นสามารถเห็นแจ้จ้งจิตเดิมแท้ได้โดยตลอดกาลทั้งปวง ต่อจากนั้นทุก ๆ สิ่งก็จะเป็นอิสระจากการถูกกักขัง กล่าวคือจะเป็นวิมุตติหลุดพ้นไป. ตถตว. (คือความเป็นแต่ที่เป็นอยู่เช่นนั้น ไม่อาจเปลี่ยนแปลงเป็นอย่างอื่นได้, ซึ่งเป็นชื่อของจิตเดิมแท้ชื่อหนึ่ง) ปรากฏขึ้นเป็นครั้งเดียวหรือช่วงขณะจิตเดียว ผู้นั้นก็จะเป็นอิสระจากความหลงได้ตลอดกาลไม่มีที่สิ้นสุด. ไม่ว่าสถานการณ์รอบข้างจะเป็นเช่นไร ใจของผู้ที่นั้น ก็จะยังคงอยู่ในสภาพแห่ง "ความเป็นเช่นนั้น". สถานะเช่นนี้ ที่จิตได้ลุถึงนั้นแหละคือตัวสัจธรรมแท้. ถ้าเจ้าสามารถเห็นสิ่งทั้งปวง โดยลักษณะการเช่นนี้ เจ้าจะารู้แจ้จ้งจิตเดิมแท้ ซึ่งเป็นการตรัสรู้อันสูงสุด."

"เจ้ากลับไปเสียก่อนดีกว่า ไปคิดมันอีกสักสองวัน แล้วเขียนโคลกอันใหม่มาให้ฉัน. ถ้าโคลกของเจ้าแสดงว่า เจ้าเข้าพ้นประตูไปแล้ว ฉันจะมอบผ้ากาสาวพัสตร์ และธรรมะ (แห่งนิกาชยานะ) ให้แก่เจ้าสืบทอดไป."

ชินเซา กราบพระสังฆปริณายกแล้วหลีกไป. เวลาล่วงเลยมาหลายวัน เขาก็ยังจนปัญญา ในการที่จะเขียนโคลกอันใหม่. มันทำให้ใจของเขาทบทวนหัวกลับ ไม่รู้บนล่างเหมือนคนถูกผีอำ เป็นไข้ทั้งที่ตัวเย็นชืดเหมือนกับที่คนกำลังฝันร้ายจะนั่งหรือเดินอย่างไร ก็ไม่พบอริยาบทที่ผาสุก.

* * * *

เวลาล่วงมาอีกสองวัน บังเอิญเด็กหนุ่มคนหนึ่งเดินผ่านมาทางห้องที่อาตมา ตำข้าวอยู่. เด็กคนนั้น ได้เดินท่องโคลกของชินเซา ที่จำมาจาก

ผาผนัง อย่างดั่ง ๆ พอได้ยินโคลงนั้น อตมาก็ทราบได้ทันทีว่าผู้แต่งโคลงนั้น ยังไม่ใช่ผู้เห็นแจ้งใน จิตเดิมแท้. แม้ว่าในเวลานั้น อตมามีได้รับคำอธิบายอะไรเกี่ยวกับข้อความในโคลงนั้น อตมาก็ยังเข้าใจในความหมายทั่ว ๆ ไปของมันได้เป็นอย่างดี อยู่เองแล้ว.

อตมาถามเด็กนั้นว่า “โคลงอะไรกันนี้?” เด็กเขาตอบว่า “ท่านคนป่าคนเถิง, ท่านไม่ทราบเรื่องโคลงนี้ดอกหรือ? พระสังฆปริณายกได้ประกาศแก่ศิษย์ทั้งหลายว่า ปัญหาเรื่องการเกิดใหม่ไม่รู้สิ้นสุดนั้น เป็นปัญหาเฉพาะหน้าของคนทั้งหลาย, และว่าผู้ใดปรารถนาจะได้รับมอบผ้ากาสาวพัสตร์และธรรมะ (แห่งนิกายเซ็น) จะต้องเขียนโคลงให้ท่านโคลงหนึ่ง, และว่าผู้ที่รู้แจ้งจิตเดิมแท้ จะได้รับมอบของเหล่านั้นและจะถูกแต่งตั้งเป็นพระสังฆปริณายกองค์ที่หก. ท่านชินเซาศิษย์ผู้อาวุโสได้เขียนโคลงเรื่อง “ไม่มีรูป” โคลงนี้ไว้ที่ผนัง ทางเดินด้านทิศใต้ และพระสังฆปริณายกให้สั่งให้พวกเราท่องบ่นโคลงอันนี้ไว้. และท่านยังได้กล่าวไว้ด้วยว่า ผู้ใดเก็บเอาคำสอนนี้ไปปฏิบัติ ผู้นั้นจะได้รับอานิสงส์เป็นอันมาก จะพ้นจากทุกข์แห่งการเกิดในอบายภูมิ.”

อตมาได้บอกแก่เด็กหนุ่มคนนั้นว่า อตมาก็ปรารถนาที่จะท่องบ่นโคลงนั้นเหมือนกัน เพราะว่าในภาพเบื้องหน้า จะได้พบคำสอนเช่นนั้นอีก. อตมาได้บอกเขาด้วยว่า แม้อตมาจะได้ดำข้าวอยู่ที่ที่ตั้งแปดเดือนมาแล้ว ก็ไม่เคยเดินผ่านไปแถวช่องทางเดินเหล่านั้นเลย เขาจะต้องนำอตมาไปถึงที่ที่โคลงนั้นเขียนไว้บนผนัง เพื่อให้อตมาได้มีโอกาสทำการบูชาโคลงนั้น ด้วยตนเอง.

เด็กหนุ่มนั้น นำอตมาไปยังที่นั้น อตมาขอร้องให้เขาช่วยอ่านให้ฟัง เพราะอตมาไม่รู้หนังสือ เจ้าหน้าที่เสมียนพนักงานแห่งตำบลกองเจาคนหนึ่ง ชื่อ จางตัดยุง เฝอญมาอยู่ที่นั่นด้วย ได้ช่วยอ่านให้ฟัง. เมื่อเขาอ่านจบ อตมาได้บอกแก่เขาว่า อตมาก็ได้แต่งโคลงไว้โคลงหนึ่งเหมือนกัน และขอให้เขาช่วยเขียนให้อตมาด้วย. เขาออกอุทานว่า

“พิลึกก็พิลึกก็เหลือเกิน ที่ท่านก็มาแต่งโคลงกับเขาได้ด้วย.”

อาตมาได้ตอบว่า “ถ้าท่านเป็นผู้ที่เสาะแสวงหาการบรรลุธรรมอันสูงสุดคนหนึ่งกะเขาด้วยละก็, ท่านอย่าดูถูกคนเพิ่งเริ่มต้น. ท่านควรจะรู้ว่า คนที่ถูกจัดเป็นคนชั้นต่ำ ก็อาจมีปฏิภาณสูงได้เหมือนกัน และคนชั้นสูง ก็ปรากฏว่า ยังขาดสติปัญญาอยู่บ่อยๆ ถ้าท่านดูถูกคน ก็ชื่อว่า ท่านทำบาปหนัก.”

เขากล่าวว่า “ไหนเล่า จงบอกโคลงของท่านมาซี ฉันจะช่วยเขียนให้ท่าน แต่อย่าลืมช่วยฉันนะ ขอให้ท่านประสบความสำเร็จในธรรมของท่านเถิด.”

โคลงของอาตมามีว่า :

“ไม่มีต้นโพธิ์

ทั้งไม่มีกระจากเงาอันใสสะอาด

เมื่อทุกสิ่งว่างเปล่าแล้ว

ฝุ่นจะลงจับอะไร?”

เมื่อเขาเขียนโคลงนี้ลงที่ผนังแล้ว ทั้งพวกศิษย์และคนนอกทุกคน ที่อยู่ที่นั่น ต่างพากันประหลาดใจอย่างยิ่ง. จิตใจเต็มตื่นไปด้วยความชื่นชม เขาพากันกล่าวแก่กันและกันว่า “น่าประหลาดเหลือเกิน! ไม่ต้องสงสัยเลย เราไม่ควรตัดสินใครว่าเป็นอย่างไร ด้วยการเอารูปร่างภายนอกเป็นประมาณ. มันเป็นไปได้อย่างไรกันหนอ ที่เราพากันใช้สอยโพธิสัตว์ผู้อวดสาร ให้ทำงานหนักให้แก่เรา มานานถึงเพียงนี้?”

พระสังฆปริณายก เห็นคนเหล่านั้นพากันเต็มตื่น ไปด้วยความอัศจรรย์ใจ ท่านจึงเอารองเท้าลบโคลง อันที่เป็นของอาตมาออกเสีย ถ้าไม่ทำดังนั้น พวกคนที่มักริษยาจะพากันทำร้ายอาตมา. พระสังฆปริณายก แสดงความรู้สึกรังอย่างออกมา ซึ่งทำให้คนเหล่านั้นพอใจที่

จะคิดว่า แม้ผู้ที่เขียนโคลกอันนี้ก็ยังไม่ใช้เป็นผู้ที่เห็นแจ้ง จิตเดิมแท้เหมือนกัน!

วันรุ่งขึ้น พระสังฆปริณายกได้ลอบมาที่โรงตำข้าวอย่างเงียบ ๆ ครั้นเห็นอาตมาตำข้าวอยู่ด้วยสากหิน ท่านกล่าวแก่อาตมาว่า “ผู้ค้นหาหนทางต้องยอมเสี่ยงชีวิตของตนเพื่อธรรมะ. เขาควรทำเช่นนั้นมิใช่หรือ?” แล้วท่านถามอาตมาต่อไปว่า “ข้าวได้ที่แล้วหรือ?” อาตมาตอบท่านว่า “ได้ที่นานแล้ว ยังรอคอยอยู่ที่แต่ตะแกรงสำหรับร่อนเท่านั้น.” ท่านเคาะครกตำข้าวด้วยไม้เท้า ๓ ครั้ง แล้วก็ออกเดินไป.

อาตมาทราบดีว่าการบอกไปเช่นนั้น หมายความว่าอะไร ดังนั้นในเวลาสามยามแห่งคืนนั้น อาตมาจึงไปที่ห้องท่าน ท่านใช้จิวรขึ้นซึ่งบังมิให้ใครเห็นเราทั้งสอง แล้วท่านก็ได้อธิบายข้อความอันลึกซึ้งในวัชรสูตร (กิมกัณฑ์) ให้แก่อาตมา. เมื่อท่านได้อธิบายมาถึงข้อความที่ว่า “คนเราควรจะใช้จิตของตน ในวิถีทางที่มันจะเป็นอิสระได้จากเครื่องข้องทั้งหลาย”^๑ ทันใดนั้น อาตมาก็ได้บรรลุการตรัสรู้ธรรมโดยสมบูรณ์

๑. บันทึกของ ออน คณาจารย์แห่งนิคายชยานะผู้หนึ่ง มีว่า .

คำว่า “เป็นอิสระได้จากเครื่องข้องทั้งหลาย” นั้น หมายความว่า ไม่ข้องแวะอยู่ในรูปหรือวัตถุ ไม่ข้องแวะอยู่ในเสียง ไม่ข้องแวะอยู่ในความหลง ไม่ข้องแวะอยู่ในการตรัสรู้ ไม่ข้องแวะอยู่ในสิ่งอันเป็นตัวยืนโรง ไม่ข้องแวะอยู่ในสิ่งอันเป็นคุณลักษณะที่อาศัย (อยู่กับตัวยืนโรง). คำว่า “ใช้จิต” นั้น หมายความว่า ให้ “จิตเอก” (กล่าวคือ ตัวจิตรวมของสากลโลก) ได้ปรากฏตัวมันเองในที่ทุกแห่ง. อธิบายว่า เมื่อใดจิตประกอบอยู่ด้วยเมตตา หรือโทสะก็ตาม เมื่อนั้นตัวเมตตาหรือตัวโทสะก็ปรากฏแทนเสีย. ส่วนตัว “จิตเดิมแท้” ลับหายไป. แต่เมื่อจิตของเราไม่ประกอบอยู่ด้วยอะไรเลย เราก็ยอมเห็นได้โดยประจักษ์ว่า โลกนี้ทั้งสิบภาค (หรือสิบทิศ) ไม่ใช่อะไรอื่นไกล นอกไปจากความปรากฏของ “จิตเอก” นั้น เท่านั้น.

คำอธิบายข้างบนนี้แน่นแฟ้นและตรงจุด. นักศึกษาที่เป็นเจ้าตำราฉันนี้ ไม่สามารถให้คำอธิบายที่น่าพอใจเช่นนั้นได้ เพราะเหตุนี้เอง คณาจารย์ฝ่ายชยานะ (รวมทั้งท่าน ออน อาจารย์ฝ่ายชยานะมีชื่อของประเทศด้วย ผู้หนึ่ง) จึงอยู่สูงกว่าพวกที่เทศนาสั่งสอน ตามพระไตรปิฎก

- ดิ ปิง เซ่

และได้เห็นแจ้งชัดว่า “ที่แท้ทุก ๆ สิ่งในสากลโลกนี้ก็คือตัว จิตเดิมแท้
นั่นเอง มิใช่อื่นไกล.”

อาตมาได้ร้องขึ้นในที่เฉพาะหน้าพระสังฆปริณายก ในที่นั้นว่า
“แห่ม! ใครจะไปคิดว่า จิตเดิมแท้ นั้น เป็นของบริสุทธิ์ อย่างบริสุทธิ์
แท้จริง! ใครจะไปคิดว่า จิตเดิมแท้ นั้น เป็นอิสระไม่อยู่ภายใต้อำนาจ
ความต้องการเป็นอยู่ หรือภายใต้ความดับสูญ อย่างอิสระแท้จริง! ใครจะ
ไปคิดว่า จิตเดิมแท้ นั้น เป็นสิ่งที่มีความสมบูรณ์อยู่ในตัวมันเอง
อย่างสมบูรณ์แท้จริง! ใครจะไปคิดว่า จิตเดิมแท้ นั้น เป็นสิ่งที่อยู่นอก
เหนือความเปลี่ยนแปลง อย่างนอกเหนือแท้จริง! ใครจะไปคิดว่า ทุก
สิ่งทุกอย่างที่ปรากฏออกมานี้ ไหลเทออกมาจากตัว จิตเดิมแท้!”

เมื่อพระสังฆปริณายก สังเกตเห็นว่า อาตมาได้เห็นแจ้งแล้วใน
จิตเดิมแท้ ท่านได้กล่าวว่า “สำหรับผู้ที่ไม่รู้จักจิตใจของตนเอง ว่าคือ
อะไร ก็ป่วยการที่ผู้นั้นจะศึกษาพุทธศาสนา. ตรงกันข้าม, ถ้าผู้ใดรู้จัก
จิตใจของตนเองว่าเป็นอะไร และเห็นด้วยปัญญาอย่างซึ้งซาบว่า ธรรมชาติ
แท้ของตนเองคืออะไรด้วยแล้ว ผู้นั้นคือวิรมนุषย์ (นายโรงโลก) คือ
ครูของเทวดาและมนุषย์ คือพุทธะ.”

ดังนั้น, ในฐานะที่ความรู้อย่อมไม่เป็นของบุคคลใดแต่ผู้เดียว,
ธรรมะอันนั้นจึงถูกมอบตกทอดมายังอาตมาในเที่ยงคืนวันนั้นเอง, ผล
ก็คืออาตมาเป็นทายาทผู้ได้รับมอบทอดช่วง คำสั่งสอนแห่งนิกาย “ฉับ-
พลัน” (Sudden School) พร้อมทั้งจีวรและบาตร (อันเป็นเครื่องหมาย
หมายตำแหน่งสังฆปริณายกแห่งนิกายนี้สืบลงมาตั้งแต่สังฆปริณายก
องค์แรก).

พระสังฆปริณายกได้กล่าวสืบทอดไปว่า “บัดนี้ ท่านเป็นสังฆปริณายก
องค์ที่หก ท่านต้องคุ้มครองตัวของท่านให้ดี จงช่วยมนุषย์ให้มากพอที่
จะช่วยให้. จงทำการเผยแผ่คำสั่งสอน และสืบอายุคำสั่งสอนไว้อย่าให้ขาด

ตอนลงใต้." จงจำโคลกโคลงอันนี้ของเราไว้ :

"สัตว์ที่มีความรู้สึกนึกคิด ซึ่งเราหว่านเมล็ดพืชพันธุ์แห่งการตรัสรู้ลงในเนือนาแห่งความเป็นไปตามอำนาจแห่งเหตุผลแล้ว จะเก็บเกี่ยวผลถึงพุทธภูมิ

วัตถุมิใช่สัตว์ที่มีความรู้สึกนึกคิด เป็นสิ่งว่างเปล่าจากธรรมชาติแห่งพุทธะ

ย่อมไม่หว่าน และไม่เก็บเกี่ยวเลย"

แล้วท่านได้กล่าวสืบไปว่า "เมื่อพระสังฆปริณายกนามว่า โพธิธรรม ได้มาสู่ประเทศจีนนี้เป็นครั้งแรก ชาวจีนส่วนมากไม่ยอมเชื่อในท่าน. ดังนั้น ผ้ากาสาวพัสตร์นี้ จึงเกิดเป็นธรรมเนียมที่จะต้องมอบต่อกันไป จากพระสังฆปริณายกองค์หนึ่งไปยังอีกองค์หนึ่ง ในฐานะเป็นเครื่องหมาย. สำหรับธรรมะนั้นแล้ว ก็มอบทอดช่วงกันไปตัวต่อตัวโดยทางใจ (จิตถึงจิต) ไม่เกี่ยวกับคัมภีร์และผู้รับมอบนั้น ต้องเป็นผู้ที่เห็นธรรมะนั้นแล้วอย่างแจ่มแจ้ง ด้วยความพยายามของตนเองโดยเฉพาะ นับตั้งแต่อดีตกาลอันกำหนดนับไม่ได้เป็นต้นมา เป็นธรรมเนียมปฏิบัติกันสำหรับพระพุทธรเจ้าองค์หนึ่ง ก็จะมอบหัวใจคำสอนของพระองค์ให้แก่ผู้จะสืบอายุพระพุทธศาสนาต่อไป. แม้สำหรับพระสังฆปริณายกหัวหน้าแห่งนิกายองค์หนึ่ง ๆ ก็เหมือนกัน ย่อมจะมอบคำสอนอันเร้นลับแห่งนิกายนั้นโดยตัวต่อตัว ให้แก่พระสังฆปริณายกที่รองลำดับลงไปโดยความรู้ทางใจ (ไม่เกี่ยวกับตำรา). แต่สำหรับผ้ากาสาวพัสตร์และบาตรนี้อาจเป็นต้นเหตุแห่งการยื้อแย่งเถียงสิทธิกันขึ้นก็ได้ ท่านเป็นคนสุดท้ายที่ได้รับมอบในเวลาอันนี้ ท่านควรมอบมันไปเสียแก่ผู้ที่จะรับสืบทอดจากท่านได้ ชีวิตของท่านกำลังล่อแหลมต่ออันตราย. จงเดินทางไปเสียจากที่นี่ให้เร็วที่สุดเท่าที่จะเร็วได้ มิฉะนั้นจะมีคนทำอันตรายท่าน."

อาตมาถามท่านว่า ควรจะไปทางไหน ท่านตอบว่า “จงหยุดที่ตำบล เวย แล้วซ่อนอยู่ผู้เดียวที่ตำบลยุ.”

เมื่อได้รับมอบผ้ากาสาวพัสตร์และบาตรในตอนเที่ยงคืนเสร็จแล้ว อาตมาได้กล่าวกะท่านว่า เนื่องจากตัวเป็นชาวใต้ จะรู้จักเดินทางไปตาม ภูเขาได้อย่างไร และไม่สามารถเดินไป (เพื่อลงเรือ) ที่ปากแม่น้ำได้. ท่านตอบว่า “อย่าร้อนใจ เราจะไปด้วย.”

ท่านได้มาเป็นเพื่อนอาตมา จนถึงกิวเกียง, ณ ที่นั้นท่านได้บอก ให้อาตมาลงเรือลำหนึ่ง. ท่านแจวเรือนั้นด้วยตนเอง อาตมาจึงขอร้อง ให้ท่านนั่งลงเสีย และอาตมาจะแจวเอง. ท่านตอบว่า “มันเป็นสิทธิฝ่าย เราผู้เดียวเท่านั้นในการที่จะพาท่านข้ามไป. (ในที่นี้หมายถึงทะเลแห่ง การเกิดตาย ซึ่งคนเราจะต้องข้าม ก่อนแต่จะถึงฝั่งคือนิพพาน).” อาตมาจึงตอบท่านว่า “เมื่อกระผมยังอยู่ภายใต้โมหะ ก็เป็นหน้าที่ที่คุณ พ่อจะต้องพากระผมข้ามไป. แต่เมื่อได้บรรลุธรรมเป็นการตรัสรู้แล้ว กระผมก็ควรจะข้ามมันด้วยตนเอง. (คำว่า ‘ข้าม’ ทั้งสองแห่งนั้น แม้ เขียนเหมือนกัน แต่ความหมายต่างกัน). โดยที่กระผมเกิดที่บ้านนอก ชายแดน แม้การพูดจาของกระผมยังแปร่งไม่ถูกต้องในการออกเสียง ก็ตาม แต่กระผมก็ได้รับเกียรติจากคุณพ่อ ในการที่ได้รับมอบธรรมะ อันนั้นจากคุณพ่อ, ฉะนั้นก็แปลว่ากระผมได้บรรลุธรรมแล้ว มันควร จะเป็นสิทธิของกระผม ในการที่จะพาตัวเองข้ามทะเลแห่งความเกิด ตายไปได้ด้วยการที่ตนเห็นแจ้ง จิตเดิมแท้ของตนเองแล้ว.”

“ถูกแล้ว ถูกแล้ว,” ท่านรับรอง. แล้วท่านกล่าวต่อไปว่า “นับจำ เดิมแต่เป็นต้นไป เพราะอาศัยท่านเป็นเหตุ พุทธศาสนา (หมายถึง นิกายชยานะ) จะแผ่กว้างขวางไพศาล, นับตั้งแต่จากกันวันนั้นแล้ว อีก สามปีเราก็จะลาจากโลกนี้ไป. ท่านจงเริ่มตั้งการจาริกของท่านตั้งแต่ บัดนี้เถิด, จงลงไปทางใต้ให้เร็วเท่าที่จะเร็วได้. อย่าด่วนทำการเผยแผร์

ให้เร็วเกินไป เพราะว่าพุทธธรรมนี้ (หมายถึงนิกายอุยานะ) ไม่เป็นของที่เผยแพร่ได้โดยง่ายเลย。”

เมื่อได้กล่าวคำอำลาท่านแล้ว อาตมาก็จากท่าน เดินทางลงมาทางทิศใต้ เป็นเวลาประมาณสองเดือน อาตมาก็มาถึงภูเขาได้ยู. ณ. ที่นี้ อาตมาได้สังเกตเห็นว่ามีคนหลายร้อยคนติดตามรอยอาตมา มา ด้วยหวังจะยื้อแย่งผ้ากาสาฬพัศตร์ และบาตร. (เป็นปูชนียวัตถุของพระ-พุทธเจ้า)

ในจำพวกคนที่ติดตามมานั้น มีภิกษุอยู่ด้วยรูปหนึ่งชื่อไวมิง เมื่อเป็นฆราวาสใช้แซ่สกุลว่า เซ็น และมีศนายทหารเป็นนายพลจัตวา. มีกิริยาหยาบคายโหดสะอุนเฉียว ในบรรดาคนที่ติดตามอาตมามานั้น เขาเป็นคนที่สะกดรอยเก่งที่สุด. ครั้นเขามาใกล้จวนจะถึงตัวอาตมา อาตมาก็วางผ้ากาสาฬพัศตร์กับบาตรลงบนก้อนหิน ประกาศว่า “ผ้านี้ไม่เป็นอะไรอื่น นอกจากจะเป็นเครื่องหมายเท่านั้น. จะมีประโยชน์อะไร ในการที่จะยื้อแย่งเอาไปด้วยกำลัง.” (แล้วอาตมาก็หลบไปซ่อนเสีย).

ครั้นภิกษุไวมิงมาถึงก้อนหินนั้น เขาพยายามที่จะหยิบมันขึ้น แต่กลับปรากฏว่าเขาไม่สามารถจะทำเช่นนั้นได้. แล้วเขาได้ตะโกนว่า “พี่น้องชาย พี่น้องชาย, ฉันมาเพื่อหาธรรมะ ไม่ใช่มาเพื่อเอาผ้า.” (ฟังทราบว่าเวลานี้ พระสังฆปริณายกองค์ที่หกนี้ยังไม่ได้รับการอุปสมบท จึงถูกเรียกว่า พี่น้องชาย, เหมือนที่ฆราวาสเขาเรียกกัน)

ต่อจากนั้น อาตมาก็ออกจากที่ซ่อน นั่งลงบนก้อนหินนั้น. ภิกษุไวมิงทำความเคารพ แล้วกล่าวว่า “น้องชาย แสดงธรรมแก่ฉันเถิด ช่วยที.”

อาตมาได้กล่าวกะภิกษุไวมิงว่า “เมื่อความประสงค์แห่งการมาเป็นความประสงค์เพื่อจะฟังธรรมแล้ว ก็จงระงับใจไม่ให้คิดถึงสิ่งใด ๆ แล้วทำใจของท่านให้ว่างเปล่า. เมื่อนั้นข้าพเจ้าจึงจะสอนท่าน.” ครั้นเขา

ทำดังนั้นช่วงเวลาพอสมควรแล้ว อาตมาได้กล่าวว่ “เมื่อท่านทำในใจไม่คิดทั้งฝ่ายดีและฝ่ายชั่ว (รู้จักสิ่งที่ไม่ดีและไม่ชั่ว) แล้ว ในเวลานั้นเป็นอะไร. ท่านที่นับถือ, นั่นคือธรรมชาติแท้ของท่าน (ตามตัวหนังสือ, เรียก หน้าตาตั้งเดิมของท่าน) มีใช่หรือ?”

พอกษิษุไวมิ่งได้ฟังดังนั้น ท่านก็บรรลุธรรมทันที. แต่ท่านได้ถามต่อไปว่า “นอกจากคำสอนและข้อคิดอันเร้นลับ ที่พระสังฆปริณายกท่านมอบต่อ ๆ กันลงไป หลายชั่วพระสังฆปริณายกมากันแล้วนั้น ยังมีคำสอนเร้นลับอะไรอีกบ้างไหม?” อาตมาตอบว่า “สิ่งที่ข้าพเจ้านำมาสอนให้ท่านได้นั้น ไม่ใช่ข้อเร้นลับอะไร คือถ้าท่านมองย้อนเข้าข้างใน^๑ ท่านจะเห็นสิ่งซึ่งเร้นลับมีอยู่ในตัวท่านแล้ว.”

กษิษุไวมิ่งได้กล่าวขึ้นว่า “แม้ฉันจะอยู่ที่วอของมุยมานมานาน ฉันก็ไม่ได้เห็นแจ้งตัวธรรมชาติแท้ของจิตฉันเลย. บัดนี้รู้สึกขอบคุณเหลือเกินในการชี้ทางของท่าน. ฉันรู้อันนั้นชัดแจ้ง เหมือนที่คนดื่มน้ำเขา^๒ รู้แจ้งชัดว่า น้ำที่เขาดื่มนั้นร้อนหรือเย็นอย่างไร. พอน้องชายเอ๋ย บัดนี้ท่านเป็นครูของฉันแล้ว.”

๑. หลักสำคัญที่สุดในคำสอนของนิกายชุนนัสนั้น คือ “การมองตัวใน” หรือ “การเฝ้าดูแต่ภายใน” หมายถึงการหมั่นให้ “แสง” ของตัวเอง ฉายกลับเข้าภายใน ถ้าจะเปรียบ เราควรจะเปรียบกับตะเกียง คือเราทราบตัวว่าแสงของตะเกียงนั้น เมื่อมีโปิ๊ะครอบอยู่โดยรอบ ก็ย่อมกระทบกลับเข้าภายใน. พร้อมทั้งรัศมีทั้งหมดไปรวมจุดศูนย์กลางอยู่ที่ดวงไฟ ผิดกับตะเกียงที่ไม่มีโปิ๊ะครอบ แสงก็จะพร่าจางหายไปนภายนอก. เมื่อเราคอยแต่จะวิพากษ์วิจารณ์ผู้อื่น ซึ่งเป็นสิ่งที่เรามักเคยทำกันจนเคยตัว ก็เป็นการยากที่จะหมั่นความคิดนึกให้มาสนใจแต่ตัวเอง โดยเฉพาะ เพราะเหตุนี้ จึงเป็นการยากที่จะทราบเรื่องต่าง ๆ ของตัวเอง. โดยลักษณะตรงกันข้าม พวกนิกายชุนนัสนั้นหมั่นความสนใจส่องกลับเข้าภายในทั้งหมด และส่องระดมลงไปที “ธรรมชาติแท้” ของตัวเอง ซึ่งเรียกกันในระหว่างชนชาวจีนว่า “หน้าตาตั้งเดิม” ของตัวเอง

เพื่อมิให้ผู้อ่านผ่านพ้นความสำคัญตอนนี้ไปเสีย จึงควรบันทึกข้อความนี้ไว้เป็นเครื่องสะกิดใจว่า ในประเทศจีนแห่งเดียวเท่านั้น พุทธบริษัทจำนวนพัน ๆ ได้บรรลุธรรมถึงขั้นสูง โดยการปฏิบัติตามคำสอนอันฉลาด (ในการลัดทางตรง) ของพระสังฆปริณายกองค์ที่หกนี้.

- ดิ ปิง เซ

อาตมาตอบว่า “ถ้าเป็นดั่งนั้นจริงแล้ว ท่านกับข้าพเจ้า ก็เป็นศิษย์ร่วมอาจารย์เดียวกัน ของพระสังฆปริณายกองค์ที่ห้า. ท่านจงคุ้มครองตัวของท่านให้ดีเถิด.” เมื่อเขาถามอาตมาว่าต่อจากนี้ไป เขาควรจะไปทางไหน อาตมาก็ตอบแก่เขาว่า ให้เขาหยุดที่ตำบลยวน แล้วตั้งพำนักอาศัยที่ตำบลมิ่ง. เขาก็ทำความเคารพแล้วจากกันไป.”

* * * *

ต่อมาไม่นาน อาตมาก็ไปถึงตำบลโซกาย, ณ ที่นั้น พวกโจบบาบได้ตามจงล้างจงผลาญอาตมาอีก ทำให้อาตมาต้องหลบซ่อนอยู่ที่ซุ้ยอันเป็นที่ซึ่งอาตมาได้อาศัยอยู่กับพวกพรานป่าตลอดเวลาถึง ๑๕ ปี. ในบางโอกาส อาตมาก็หาทางสั่งสอนเขาตามที่เขาพอจะเข้าใจได้บ้าง. เขาเคยใช้อาตมาให้นั่งเฝ้าชายดักจับสัตว์ของเขา. เมื่ออาตมาเห็นสัตว์มาติดที่ขายนั้น ก็ปลดปล่อยให้รอดชีวิตไป. ในเวลาหุงต้มอาหาร อาตมานำผักมาใส่ลงในหม้อที่เขากำลังต้ม หรือแกงเนื้อ. บางคนสงสัยก็ถามอาตมา อาตมาตอบให้ฟังว่า แม่เนื้อนั้นแกงรวมกันอยู่กับผัก อาตมาก็จะคัดเลือกรับประทานแต่ผักอย่างเดียวเท่านั้น.^๑

วันหนึ่ง อาตมาร่ำพึมพำในใจตนเองว่า อาตมาไม่ควรจะเก็บตัวซ่อนอยู่เช่นนั้นตลอดไป มันถึงเวลาแล้ว ที่อาตมาจะทำการประกาศธรรม. ดังนั้นอาตมาจึงออกจากที่นั้น และได้ไปสู่อาวาสพัดฉิ่นในนครกวางตุ้ง.

ในขณะนั้น ภิกษุเยนซุง ผู้เป็นธรรมจารย์มีชื่อเสียงหนึ่ง กำลังเทศนาว่าด้วยมหาปริณิราถสูตร อยู่ในอาวาสนั้น. มันเป็นการบังเอิญในวันนั้น เมื่อธงรั้วกำลังถูกลมพัดสะบัดพริ้ว ๆ อยู่ในสายลม ภิกษุสองรูปเกิดโต้เถียงกันขึ้นว่าสิ่งที่กำลังไหวสั่นระรัวอยู่นั้น ได้แกกลมหรือได้แก่ธงนั้นเล่า. เมื่อไม่มีทางที่จะตกลงกันได้ อาตมาจึงเสนอข้อตัดสินให้แก่ภิกษุสองรูปนั้นว่า ไม่ใช่ลมหรือธงทั้งสองอย่าง ที่แท้จริง

๑. พระภิกษุสามเณร อุบาสก อุบาสิกา ที่คิดจะแสวงหาสิ่งใดที่เป็นบุญกุศลหรือปฏิบัติธรรม แม้เมตตาจิตกันจริง ๆ แล้ว สมควรจะเจริญรอยตามแบบอย่างนั้น - ธีรทาส

ที่หัวนไทวจริง ๆ นั้นได้แกจิตของภิกษุทั้งสองรูปนั้นเองต่างหาก ที่ประชุมที่กำลังประชุมกันอยู่ในที่นั้น พวกกันตื่นตะลึงในถ้อยคำที่อาตมาได้กล่าวออกไป และภิกษุเยนซุง ได้อาราธนาอาตมาให้ขึ้นนั่งบนอาสนะอันสูง แล้วได้ซักถามปัญหาที่เป็นปมยุ่งต่าง ๆ ในพระสูตรที่สำคัญ ๆ หลายสูตร.

เมื่อได้เห็นว่ คำตอบของอาตมาชัดเจนแจ่มแจ้งและมั่นคง และเห็นว่เป็นคำตอบที่มีอะไรสูงยิ่งไปกว่าความรู้ ที่จะหาได้จากตำราแล้ว ภิกษุเยนซุงได้กล่าวแก่อตมาว่ “น้องชาย, ท่านต้องเป็นบุคคลพิเศษเหนือธรรมดาเป็นแน่. เราได้ฟังข่าวมานานแล้วว่า บุคคลผู้ได้รับมอบผ้ากาสาวพัสตร์ และธรรมะจากพระสังฆปริณายกองค์ที่ท่านั้น บัดนี้ได้เดินทางลงมาทางทิศใต้แล้ว. ท่านต้องเป็นบุคคลผู้นั้น เสียแน่แล้ว.”

อาตมา ได้แสดงกริยาอมรับโดยอ่อนน้อม ทันทันนั้น ภิกษุเยนซุงได้ทำความเคารพ และขอให้อาตมานำผ้าและบาตร ซึ่งได้รับมอบ ออกมาให้ที่ประชุมดูด้วย. แล้วได้ถามอาตมาสืบไปว่ เมื่อพระสังฆปริณายกองค์ที่ห้ามอบธรรมอันเร้นลับสำหรับสังฆปริณายก ให้แก่อตมานั้น อาตมาได้รับคำสั่งสอนอะไรอย่างใดบ้าง.

อาตมาตอบว่ “นอกจากการค้ำชูด้วยเรื่องกรเห็นแจ้งชัดในจิตเต็มแท้แล้ว ท่านไม่ได้ให้คำสอนอะไรอีกเลย. ท่านไม่ได้เอ่ยถึงแม้แต่เรื่องชยานะ (คือฌาน) และวิมุตติ.” ภิกษุเยนซุงสงสัย จึงถามอาตมาว่ ทำไมจึงเป็นเช่นนั้น. อาตมาตอบว่ เพราะว่มันจะทำให้เกิดความหมายว่ มีหนทางขึ้นถึงสองทาง. ก็ทางในพุทธธรรมนี้ จะมีถึงสองทางไม่ได้. มันมีแต่ทางเดียวเท่านั้น

ภิกษุเยนซุง ถามอาตมาต่อไปว่ ที่ว่ามีแต่ทางเดียวนั้นคืออะไร. อาตมาตอบว่ “กัมมhapรินิรwaanสูตรซึ่งท่านนำออกเทศนาอยู่นั้นเอง ย่อมชี้ให้เห็นอยู่แล้วว่า ธรรมชาติแห่งความเป็นพุทธะ (ซึ่งมีอยู่ในคน

ทุกคน) นั่นแหละคือทางทางเดียว. ยกตัวอย่างตอนหนึ่งในสูตรนั้นมี
ว่า พระเจ้าโกโกวตัก ซึ่งเป็นโพธิสัตว์องค์หนึ่ง ได้กราบทูลถามพระ-
พุทธเจ้าว่า บุคคลที่ล่วงปารชิกสี่อย่างก็ดี หรือทำอนันตริยกรรมทำ
อย่างก็ดี และพวกอัจฉันติกะ (คือมีจนาทิฏฐินอกศาสนา) ก็ดี ฯลฯ
คนเหล่านี้ จะได้ชื่อว่าถอนรากเง้าแห่งความมีดี และทำลาย ธรรมชาติ
แห่งความเป็นพุทธะ ของตนเองเสียแล้ว โดยสิ้นเชิงหรือไม่? พระ-
พุทธเจ้าได้ตรัสตอบว่า รากเง้าของความดีนั้น มีอยู่สองชนิดคือ ชนิดที่
ถาวรตลอดอนันตกาล กับไม่ถาวร (Eternal, and Non-eternal.)
เพราะเหตุที่ธรรมชาติแห่งความเป็นพุทธะนั้น จะเป็นของถาวรตลอด
อนันตการก็ไม่ใช่. จะว่าไม่ถาวรก็ไม่ใช่ เพราะฉะนั้น รากเง้าแห่งความ
ดีของเขา จึงไม่ถูกถอนขึ้นโดยสิ้นเชิง." ในบัดนี้ก็เป็นที่น่าประหลาดแล้วว่า
พุทธธรรมมิได้มีทางสองทาง. ที่ว่าทางฝ่ายดีก็มี ทางฝ่ายชั่วก็มี นั้นจริง
อยู่ แต่เพราะเหตุที่ธรรมชาติแห่งความเป็นพุทธะนั้น เป็นของไม่ดี
ไม่ชั่ว เพราะฉะนั้น พุทธธรรมจึงเป็นที่ปรากฏว่าไม่มีทางถึงสองทาง.
ตามความคิดของคนธรรมดาทั่วไปนั้นเข้าใจว่า ส่วนย่อยๆ ของขั้นธ
และธาตุทั้งหลายนั้น เป็นของที่แบ่งแยกออกได้เป็นสองอย่าง. แต่ผู้ที่
ได้บรรลุธรรมแล้ว ย่อมเข้าใจได้ว่า สิ่งเหล่านั้นตามธรรมชาติไม่ได้เป็น
ของคู่เลย. พุทธภาวะหรือธรรมชาติแห่งความเป็นพุทธะนั้นไม่ใช่เป็น
ของคู่."

ภิกษุเยนชุง พอใจในคำตอบของอาตมาเป็นอย่างสูง. ได้ประนม
มือทั้งสองขึ้นเป็นการแสดงความเคารพ แล้วท่านได้กล่าวแก่อาตมาว่า
"คำอธิบายความในพระสูตรที่ข้าพเจ้าเองอธิบายไปแล้วนั้น ไร้มูลค่า
เช่นเดียวกับกองขยะมูลฝอยอันระเกะระกะไปหมด ส่วนคำอธิบาย
ของท่านนั้น เต็มไปด้วยคุณค่าเปรียบเหมือนทองคำเนื้อบริสุทธิ์." ครั้น
แล้วท่านได้จัดการให้อาตมาได้รับการประกอบพิธีปลงผม และรับการ

บรรพชาอุปสมบท เป็นภิกษุในพุทธศาสนา และได้ขอร้องให้อาตมา
รับท่านไว้ในฐานะเป็นศิษย์คนหนึ่งด้วย.

จำเดิมแต่นั้นมา อาตมาก็ได้ทำการเผยแพร่คำสอนแห่งสำนักตุง
คือสำนักแห่งพระสังฆปริณายกองค์ที่สี่ และองค์ที่ห้า ซึ่งอยู่ในวัดตุงชั้น)
ตลอดมาภายใต้ร่มเงาของต้นไม้โพธิ์.^๑

นับตั้งแต่อาตมาได้รับมอบพระธรรมมาจากสำนักตุงชั้นแล้ว อาตมา
ต้องตกระกำลำบากหลายครั้งหลายหน ชีวิตปรีมจะออกจากร่างอยู่
บ่อย ๆ วันนี้อาตมาได้มีเกียรติมาพบกับท่านทั้งหลาย ในที่ประชุมนี้
ทั้งนี้ อาตมาต้องถือว่า เป็นเพราะเราได้เคยติดต่อสัมพันธ์กันมาเป็น
อย่างดีแล้วแต่ในกาลปีก่อน ๆ รวมทั้งอานิสงส์แห่งบุญกุศล ที่เราได้
สะสมกันไว้ ในการถวายไทยธรรมร่วมกันมาแต่พระพุทธเจ้าหลาย
พระองค์ในชาติก่อน ๆ ของเรานั้นเอง. มิฉะนั้นแล้ว ไฉนเราจะมี
โอกาสได้ยินได้ฟังคำสอนแห่ง “สำนักบรรลุลับพลัน” (Sudden
School) อันเป็นรากฐานที่ทำให้เราเข้าใจพระธรรมได้แจ่มแจ้ง
ในอนาคตนั่นเล่า.

คำสอนอันนี้ เป็นคำสอนที่ “ได้มอบสืบทอดต่อ ๆ กันลงมาจาก
พระสังฆปริณายกองค์ก่อน ๆ หาใช่เป็นคำสอนที่อาตมาประดิษฐ์คิดขึ้น
ด้วยตนเองไม่. ผู้ที่ปรารถนาจะสดับพระธรรมนั้น ในขั้นแรกควรจะ
ชำระใจของตนให้บริสุทธิ์เสียก่อน ครั้นได้ฟังแล้ว ก็ควรที่จะละล้าง
ความสงสัยของตน ให้เกลี้ยงเกล่าไปเฉพาะตน ๆ โดยทำนองที่พระมุนี
ทั้งหลายในกาลก่อนได้เคยกระทำกันมา จงทุกคนเถิด.”

ครั้นจบพระธรรมเทศนา ผู้ฟังพากันปลาบปลื้มด้วยยิบติ ทำความเคารพแล้วกลับไป.

* * * *

๑. คำว่าต้นไม้โพธิ์ในที่นี้ เข้าใจว่าหมายถึงบารมีของพระพุทธเจ้า. หรือมิฉะนั้นก็หมายถึงพุทธภาวะ
หรือธรรมชาติแห่งพุทธะ ซึ่งถือเป็นของสำคัญเพียงอย่างเดียวในนิภาษนี้. - ผู้แปลเป็นไทย

วันต่อมา ข้าทูลวงไว้ ได้นมณฑลขอให้พระสังฆปริณายกแสดงธรรมอีก เมื่อพระสังฆปริณายกได้
ขึ้นธรรมาสน์ และได้ขอร้องให้ที่ประชุมทั้งสิ้นทำจิตให้ผ่องใส และสวดข้อความแห่งมหา-
ปรัชญาปารมิตาสุตตสดิ่ง ๆ พร้อมกันจบลงแล้ว ท่านได้แสดงธรรมด้วยถ้อยคำดังต่อไปนี้ .

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, ปัญญาที่ทาสัตว์ให้ลูถึงการตรัสรู้ นั้น
มีอยู่ในตัวเราทุก ๆ คนแล้ว. แต่เป็นเพราะมีวิชาความมึตบอดที่
ครอบงำใจของเราไว้ เราจึงไม่มองเห็นมันด้วยตนเอง จนเราต้องเที่ยว
เสาะแสวงคำแนะนำตักเตือนจากผู้อื่น ที่เขาได้เห็นแจ้งแล้วก่อนหน้าที่
เราจะรู้จัก จิตเดิมแท้ ของเราเอง. ท่านทั้งหลายควรจะทราบเอาไว้ว่า ถ้าธรรม-
ชาติแห่งความเป็นพุทธะ ยังถูกห่อหุ้มเกี่ยวพันอยู่เพียงใดแล้ว มันไม่มีความ
แตกต่างอะไรกันระหว่างผู้ที่เห็นแจ้งกับผู้ที่มีตบอด. ข้อที่แตกต่างกันนั้น
มันอยู่ที่คนหนึ่งได้ตรัสรู้แจ่มแจ้ง (เพราะพุทธภาวะอันเกี่ยวกับผู้นั้น
ถูกเพิกถอนเครื่องห่อหุ้มได้หมดจดแล้ว) ส่วนอีกคนหนึ่งยังมีตมิตอยู่.
เอาละ, บัดนี้เอาตมาจะได้กล่าวถึงเรื่อง มหาปรัชญาปารมิตากะท่านทั้งหลาย
เพราะท่านทุก ๆ คนสามารถบรรลุถึงปัญญาอันนั้น.

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, บรรดาพวกคนที่สวดร้องถึงคำว่า
“ปรัชญา”^๑ อยู่ตลอดทั้ง ๆ วัน ก็ดูเหมือนว่าเขาเหล่านั้นไม่ได้ทราบ

๑. คำว่าปรัชญา เป็นคำสันสกฤต ตรงกับคำว่า ปัญญา ในภาษาบาลี หรือภาษาไทยแต่ในภาษาไทย
นำคำนี้ไปใช้มีความหมายเป็นอย่างอื่นจากคำว่าปัญญา. ตามที่ใช้กันอยู่ โดยมากใช้หมายถึงหลัก
ความคิด ที่แสดงภูมิแห่งปัญญาอันสูงสุดสายใดสายหนึ่ง. แล้วแต่เรียกว่าปรัชญาอะไร หรือปรัชญา
ของใคร. แต่ในสูตรนี้ใช้คำว่า “ปรัชญา” หมายถึงปัญญาชนิดที่เพียงพอในการที่จะช่วยตัวให้
พ้นทุกข์ทั้งปวงและก้าวว่าปรัชญานั้น มีตามธรรมชาติติดมาในคนทุก ๆ คนแล้วแต่ดั้งเดิม หาก
แต่ว่ามีโหมทะมากคลุมเสีย คนจึงไม่รู้สึกรู้สีกปัญญาชนิดนี้ของตนเอง ทั้งที่มีอยู่แล้ว, กลับไปหลง
หาปัญญาภายนอก ซึ่งเปรียบกับปัญญาที่ไม่ได้. ผู้แปลเป็นไทย

เลยว่าปรัชญานั้นมันมีอยู่ในธรรมชาติเดิมของเขาเองแล้ว. ก็การที่เพียงแต่พูดกันถึงอาหาร ย่อมไม่อาจบำบัดความหิวได้ฉันใด ในกรณีของบุคคลผู้เอ๋ยถึงปรัชญาแต่ปาก ก็ไม่อาจขจัดความมืดบอดได้ฉันนั้น. เราอาจพูดกันถึงเรื่อง *ศุนยตา* (ความว่าง) เป็นเวลาตั้งแสนกัลป์ก็ได้ แต่ว่าลำพังการพูดอย่างเดียว ไม่สามารถทำให้เราเห็นแจ่มแจ้งในจิตเดิมแท้ได้, และในที่สุดก็ไม่ได้อะไร ตามที่ตนประสงค์เลย

คำว่า “มหา ปรัชญาปรรมิตา” นี้ เป็นคำสันสกฤต, มีความหมายว่า “ปัญญาอันใหญ่หลวง เพื่อให้ลึถึงฝั่งปากโน้น (แห่งทะเลสังสารวัฏ). สิ่งที่เราต้องทำนั้น คือต้องปฏิบัติมันด้วยใจของเรา จะท่องบ่นมันหรือไม่นั้น ไม่ใช่ข้อสำคัญ. การท่องบ่นมันเฉยๆ โดยปราศจากการปฏิบัติด้วยใจนั้น จะได้ผลเหมือนกะเราไปเล่นกับบ่อสุรกาย, หรือเหมือนกับการพรางตาของพวกเล่นกลด้วยเวทมนต์, เหมือนกับสายฟ้าแลบ, เหมือนกับหยาดน้ำค้างตามใบหญ้า. แต่อีกทางหนึ่งนั้น ถ้าเราทำทั้งสองอย่าง (คือทั้งท่องบ่นและปฏิบัติด้วยใจ) แล้วใจของเราก็จะประเสริฐสมคัล้อยกว่าสิ่งที่ปากของเรากำลังท่อง. ธรรมชาติแท้ของเรานั้น คือธรรมชาติแห่งความเป็นพุทธะ, และออกไปจากธรรมชาติอันนี้แล้ว ทามีพุทธะที่ไหนอีกไม่เลย.

คำว่า “มหา” หมายความว่าอะไร. หมายความว่า “ใหญ่หลวง.” ขนาดของใจนั้นใหญ่หลวงเหมือนกันกับของอวกาศ,^๑ มันเป็นสิ่งบัญญัติไม่ได้ คือมันไม่ใช่ของกลมหรือของเป็นเหลี่ยม, ไม่ใช่ของโตหรือของเล็ก, ไม่ใช่ของเขียวหรือเหลือง แดงหรือขาว, ไม่ใช่ของซึ่งมีบนมีล่าง, ไม่ใช่ของสั้นหรือยาว ไม่ใช่ความซ้งหรือความซึ้น, ไม่ใช่ความถูกหรือความผิด, ไม่ใช่

๑. อวกาศ หรือ Space ในสูตรนี้ หมายถึงเนื้อที่ทั้งหมด ที่สากลจักรวาลนี้ไปบรรจุอยู่ และรวมทั้งที่ยังมีเหลือเป็นที่ว่างเปล่า เช่นท้องฟ้าระหว่างโลกกับดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ และดาวทั้งหลาย เป็นต้น หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่ง เท่ากับเนื้อที่ของพาหิรภาก (Space) ทั้งหมดนั่นเอง. - ผู้แปลเป็นไทย

ของดีหรือของชั่ว, ไม่ใช่ของอันแรกหรือของอันสุดท้าย. พุทธเกษตร (คือ
ขอบเขตของพุทธะหนึ่ง ๆ) ทุก ๆ เกษตรนั้น วางเหมือนกันกับอวกาศ,
อย่างที่จะเป็นอื่นไปไม่ได้เลย, แม้ธรรมชาติ (แห่งความเป็นพุทธะ) อัน
ประเสริฐของเรา ก็วางเช่นเดียวกัน และไม่ใช้เป็นภูมิธรรมอันเดียวเรื่อง
เดียวนั้นเท่านั้น ที่เราถึงด้วยการตรัสรู้ (เพราะว่าธรรมชาติอันนั้น) มันเป็น
ของสิ่งเดียวกันกับจิตเดิมแท้ ซึ่งเป็นภาวะแห่ง “ความว่างเด็ดขาด.” (กล่าว
คือความว่างของสิ่งซึ่งมีอยู่แท้ ๆ)

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, เมื่อท่านทั้งหลายได้ฟังอาตมากล่าวถึง
ความว่างอันนั้น ขอท่านทั้งหลายอย่าเข้าใจตั้งไปจับเอาลัทธิที่ว่าขาดสูญ
ไม่มีอะไรขึ้นมาว่าเป็นอันเดียวกัน, (เพราะว่าความเห็นที่ว่า ขาดสูญเช่นนั้น
รวมอยู่ในมิจฉาทิฏฐิ พวกอุจเฉททิฏฐิ). มันเป็นสิ่งสำคัญอย่างที่สุด ที่เรา
จะต้องไม่ตกดิ่งไปในมิจฉาทิฏฐิอันนี้ เพราะว่าเมื่อคนเรานั่งอยู่เฉย ๆ
ทำใจของเขาให้ว่าง ๆ เขาก็จะตั้งอยู่ในภาวะแห่ง “ความว่างเพราะว่างเลย”
ได้เหมือนกัน.

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, ความว่างอันไม่มีขอบเขตจำกัดของ
สากลจักรวาล เป็นสิ่งที่มีความจุมากพอที่จะรวมเอาสิ่งต่าง ๆ ตั้งแสน ๆ
สิ่ง ซึ่งมีรูปและสัณฐานแปลก ๆ กันเข้าไปในตัวมันได้ สิ่งเหล่านั้น เช่น
ดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดาวทั้งหลาย ภูเขา แม่น้ำ แผ่นดิน น้ำ พุ ล่าธาร
พุ่มไม้ ป่าไม้ คนดี คนชั่ว ธรรมะฝ่ายดี ธรรมะฝ่ายชั่ว เมืองสวรรค์
เมืองนรก มหาสมุทร ภูเขาทั้งหลายในเทือกเขามหามรุ (หิมาลัย), อวกาศ
นั้น ซึมเข้าไปมีอยู่ทั่วในสิ่งต่าง ๆ ที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดนี้ และ
“ความว่าง” แห่งธรรมชาติแท้ของเรา ก็เข้าไปมีอยู่ในสิ่งต่าง ๆ อย่าง
เดียวกัน. เรากล่าว จิตเดิมแท้ ว่าเป็นของใหญ่หลวง ก็เพราะว่ามันรวม
สิ่งต่าง ๆ เข้าไว้หมด โดยที่สิ่งทุกสิ่งนั้นมันอยู่ในตัวธรรมชาติแท้ของเรา.
เมื่อเราพบเห็นความดี หรือความชั่วก็ตามของบุคคลอื่น เราไม่ถูกดึงดูด

ให้ชอบ หรือไม่ถูกมันผลักดันให้ซัง หรือเราไม่เกาะเกี่ยวกับมัน เมื่อนั้น ลักษณะแห่งจิตใจของเราเป็นของว่างเท่ากับอวกาศ. ด้วยเหตุนี้เรา จึงกล่าวว่า ใจของเราใหญ่หลวง (ไม่มีขอบเขตเหมือนอวกาศ). เพราะ ฉะนั้น เราจึงเรียกมันว่า "มหา."

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, สิ่งใดที่พวกคนเขลาพากันเพียงแต่ พุดถึงเปล่า ๆ ปล่อยให้สิ่งนั้นคนมีปัญญาได้นำเอามาปฏิบัติด้วยจิตใจของ เขาเกิดมรรคเกิดผลจนได้. ยิ่งแถมมีคนเขลาอีกพวกหนึ่ง ซึ่งนั่งนิ่ง ๆ เสียบ ๆ และพยายามที่จะทำจิตของตนให้ว่าง เขาเว้นการคิดถึงสิ่งใด ๆ หมด แล้วก็เรียกตัวเขาเองว่า "มหา." เมื่อเขามีความเห็นนอกกลุ่มนอกทาง เช่นนี้ ก็เป็นการยากที่เราจะกล่าวถึงเขาว่าอย่างไรให้ถูกต้องได้.

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, ท่านควรจะทราบไว้ว่า ใจนั้นมีขนาด แห่งความจอันใหญ่หลวงโดยเหตุที่ใจนั้นสิ่งซีมี^๑ (ติดเนื่องเป็นอันเดียวกัน อยู่ทั่วไป) ตลอดสากลธรรมชาตฺ (คือวงแห่งธรรมอาณาจักร กล่าวคือ สากลจักรวาล). เมื่อเรานำมันมาใช้ เราก็สามารถจะทราบอะไรได้หลายสิ่ง จากบรรดาสิ่งที่มีอยู่ทั้งหมด แต่เมื่อใดเราใช้มันเต็มขนาดของมัน เมื่อนั้นเราก็ทราบได้สารพัดสิ่งไม่มีอะไรเหลือ. *รู้ทุก ๆ สิ่งภายในสิ่งหนึ่ง*

และ *หนึ่งสิ่งภายในทุก ๆ สิ่ง* เมื่อใดใจของเราทำหน้าที่ของมันโดยไม่ ติดขัด และเป็นอิสระที่จะ "ไป" หรือ "มา." เมื่อนั้นชื่อว่ามันอยู่ใน ภาวะแห่ง "ปรีชญา."

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, ปรีชญาทั้งสิ้นย่อมมาจากจิตเดิมแท้, และมีได้มาจากวิถีภายนอกเลย. ท่านทั้งหลายจงอย่าได้มีความเข้าใจผิด ในเรื่องนี้. ข้อนี้เรียกว่า "การใช้ประโยชน์ในตัวเอง ของสิ่งที่เป็น

๑. คำว่าใจในสูตรนี้ หมายถึงวิญญาณแห่งที่ประจำอยู่ในที่ที่ไป มีอยู่ทั่วไป ทำนองเดียวกับที่ ฝ่ายรูปธาตุ ย่อมถือว่า มีจิตอยู่ทุกในที่ที่ไป ไม่เห็นในที่นั้นกำลังมีแต่อากาศหรือมีวัตถุอันใด ตั้งอยู่ด้วย โดยถือเอาสารพัดสิ่งอยู่ในลัทธิธรรมิกที่หนึ่ง. ใจในสูตรนี้ทำหน้าที่เหมือนกับบ็อเซอร์ โดยเปรียบเทียบ. - ผู้แปลเป็นไทย

ตัวธรรมชาติเดิมแท้” ตถตา (ความเป็นแต่อย่างนั้นอย่างเดียวเท่านั้น เป็นอย่างอื่นไม่ได้, กล่าวคือจิตเดิมแท้) ปรากฏขึ้นครั้งเดียวเท่านั้น แก่ผู้นั้นแล้วเขาก็เป็นอิสระจากโมหะ ไปชั่ววันนั้นดร.

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, เพราะเหตุที่ใจนั้นมีรัศมีทำงานกว้าง ขวางใหญ่หลวง เราจึงไม่ควรใช้มันทำงานกระจัดไร้เดียงสา (เช่นการ นั่งเฉยๆ ทำใจว่างๆ เฉยๆ). อย่าพูดกันถึง “ความว่าง” เป็นวันๆ โดยไม่ได้ทำจิตให้พบกับความว่างนั้น. คนที่ (พรั่นแต่ปากว่าว่างๆ แต่ จิตไม่ได้สัมผัสความว่างจริง ๆ เลย) ทำเช่นนั้น ควรถูกเปรียบกันกับ คนที่ประกาศตั้งตัวเองเป็นกษัตริย์ด้วยปากของเขา แต่ที่จริงเขาก็เป็น ราษฎรธรรมดา โดยวิถีทางปฏิบัติเช่นนั้น จะไม่ได้ลุถึงปรัชญาเลย. และ ผู้ที่ปฏิบัติทำนองนี้ จะเรียกว่าเป็นศิษย์ของอาตมาไม่ได้.

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, คำว่า *ปรัชญา* หมายความว่าอะไร? คำนี้หมายถึง “ปัญญาความรู้รอบแจ้งชัด.” คือเมื่อใดเราสามารถรักษา จิตของเรา ไม่ให้ถูกพัวพันด้วยความทะเยอทะยานอันน่ารังเกียจได้ทุกกาละ ทุกเทศะ ทำอะไรด้วยความฉลาดไปทุกโอกาส เมื่อนั้นชื่อว่าเรา *กำลัง ประพฤติอบรมปรัชญาอยู่* ที่เดียว. ความรู้สึกที่ใจเขาละซ้อเดียวเท่านั้น ก็สามารถพลิกปรัชญาให้หายวับไป. แต่ความคิดที่ปรีชาฉลาด เป็นสิ่งที่ อาจดึงเอาปรัชญากลับมาได้อีก. บุคคลพวกที่ตกอยู่ใต้อำนาจอวิชชา หรือโมหะ ย่อมไม่มองเห็นปรัชญา, เขาพูดถึงปรัชญาด้วยลิ้น (ไม่ใช่ พูดด้วยใจ). ส่วนในใจของเขานั้นยังคงมงายอยู่ตามเดิม. เขาพูดเสมอ ไปว่า เขาประพฤติปรัชญา และพูดถึง “ความขาดสูญ” (อจุลเหต) ไม่ หยุดปาก แต่เขาไม่ได้ทราบถึง “ความว่างเด็ดขาด” (ศุนยตา) เลย. “*ทฤษฎีแห่งความรู้ชัดแจ้ง*” นั้นแหละคือตัวปรัชญาอันเป็นสิ่งที่ ไม่มีรูปร่าง ไม่มีท่าทางเครื่องให้สังเกตเสียเลย. ถ้าเราตีความหมายของ คำว่าปรัชญากันโดยทำนองนี้ เมื่อนั้นชื่อว่าพูดกันถึงความรู้ชัดแจ้งชัด

ของปรัชญาตัวจริง อย่างถูกแท้

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, คำว่า *ปารมิตา* หมายความว่าอะไร? คำนี้เป็นคำสันสกฤต มีความหมายว่า “*สูงส่งข้างโน้น*” โดยกิริยาจริงมัน หมายถึง “*พ้นการเกิดและการดับ.*” โดยอุปาทานการยึดถือในขั้นนี้ทั้งหลาย อันเป็นวัตถุที่ตั้งของความรู้สึกลงทางวิญญาณ เมื่อนั้นย่อมมีความเกิด และมีความดับผลุบโผล่เหมือนทะเลที่มีคลื่น, ภาวะเช่นนี้ เราเรียกโดยอุปมาว่า “*ฝั่งข้างนี้.*” แต่เมื่อใดตัดอุปาทานเสียได้เด็ดขาด และลุถึงภาวะที่พ้นจากการเกิดและการตาย สงบเรียบเหมือนน้ำไหลนิ่ง นั่นแหละเรียกว่า “*ฝั่งโน้น*” การพ้นจากการเกิดและการดับนั้นแหละ ที่ทำให้ปรัชญานี้ ได้นามว่า “*ปารมิตา.*”

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, คนเป็นอันมาก ซึ่งอยู่ภายใต้โมหะ พากันท่องบ่น “*มหาปรัชญาปารมิตา*” ด้วยลิ้นเท่านั้น, และเมื่อเขากำลังท่องอยู่นั้น ความคิดที่มุ่งายเป็นอกุศลกลับเกิดขึ้นแก่เขา, แต่ถ้าเขาจะ ได้ปฏิบัติมันด้วยใจโดยไม่หยุดหย่อน ดังกล่าวจริงๆ เขาย่อมเห็นประจักษ์ชัดซึ่ง “*ตัวจริง*” ของมหาปรัชญาปารมิตา, การรู้ธรรมะอันนี้ ก็คือการรู้ธรรมชาติของปรัชญา, การปฏิบัติธรรมะอันนี้ ก็คือการปฏิบัติปรัชญา, ผู้ที่ไม่ประพฤติธรรมะอันนี้ คือปุถุชน, บุคคลผู้ตั้งจิตจดจ่อเพื่อปฏิบัติธรรมอันนี้ แม้เพียงชั่วขณะหนึ่ง เขาเป็นผู้เทียบเท่ากับพุทธะ.

คนสามัญนี้เอง คือพระพุทธเจ้า, และกิเลส ก็คือโพธิ (ปัญญา สำหรับการตรัสรู้).^๑ ความคิดที่โง่เขลา ที่ผ่านเข้าออกทางจิตนั้น ทำให้

๑. คนธรรมดาคือพุทธะ กิเลสคือโพธิ เช่นนี้ เป็นอภิโวหารของนิกายนี้ ซึ่งพยายามอธิบายว่าความเป็นพระพุทธเจ้านั้น มีอยู่แล้วในทุกๆ คน หากแต่ตัวของคนส่วนมากนั้น ถูกความมืดท้อหุ้มเสีย หรือยังไม่ได้เจียรระโนออกมา ทำนองเพชรทุกเม็ด มีน้ำเพชรมาแล้วด้วยกันทั้งนั้น แต่บางเม็ดไม่มีโอกาสได้เจียรระโน. เพชรทุกเม็ดทั้งที่เจียรระโนแล้ว และยังไม่ได้เจียรระโน ก็ตาม ล้วนแต่เป็นเพชรเหมือนกัน ทำนองเดียวกับที่คนทุกคนเป็นพระพุทธเจ้าได้ด้วยกันทั้งนั้น เป็นแต่ของบางคน เจ้าตัวไม่มีโอกาสทำให้ปรากฏออกมาได้ในเวลานี้. - ผู้แปลเป็นไทย

คนเป็นนครธรรมดาสามัญ, แต่ความคิดที่หายโง่ ประกอบด้วยความ
แจ่มแจ้งที่ตามมาทีหลัง ทำคนให้เป็นพระพุทธเจ้า. ความคิดที่ผ่านเข้าออก
ที่ทำจิตให้ติดในอารมณ์นั้นคือกิเลส, แต่ความคิดที่มาเปลี่ยนจิตเสียจาก
ความติดแน่น อันเป็นความคิดซึ่งเกิดทีหลัง นั้นคือโพธิ.

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, มหาปรัชญาปารมิตา (กล่าวคือปัญญา
อันใหญ่หลวง ที่ทำสัตว์ ให้ข้ามถึงฝั่งโน้น) นั้น เป็นของสูงสุด ใหญ่ยิ่ง
และเด่นดวง. มันไม่หยุด ไม่ไป และไม่มา. โดยอำนาจของปัญญา อัน
ชื่อว่า มหาปรัชญาปารมิตานี้เอง ที่พระพุทธเจ้าทั้งหลายในปัจจุบัน ใน
อดีต และในอนาคต ได้บรรลุถึงความเป็นพระพุทธเจ้า. เราควรใช้ปัญญา
อันสูงสุดดวงนี้เพื่อทำลาย (ความยึดถือใน) ชนธ์ทั้งห้าเสีย.^๑ เพราะ
เหตุว่าการทำเช่นนี้ ย่อมช่วยให้การได้บรรลุถึงพุทธภูมิ เป็นสิ่งที่แน่นอน.
แล้วอกุศลมูลทั้งสาม (โลภะ โทสะ โมหะ) ก็จะกลายเป็นศีล สมာธิ
ปัญญา ไปเอง

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, ตามวิถีปฏิบัติแบบของอาตมานี้ ปัญญา
ดวงเดียวเท่านั้น จะสร้างความรอบรู้ขึ้นถึงแปดหมื่นสี่พันวิธี คือเท่ากับ
จำนวนของกิเลสที่เราจะต้องผจญ. แต่ว่าเมื่อผู้ใดพ้นจากอำนาจของ
กิเลส ปัญญาย่อมแสดงตัวปรากฏให้เห็นเอง ที่ตัว จิตเดิมแท้ ไม่แยก
จากกันได้. ผู้ใดเข้าใจหลักกรรมปฏิบัติอันนี้ ผู้นั้นจะมีจิตปราศจาก
ความคิดอันท้อแท้เฉื่อยชา. การเป็นอิสระจากการหลงรักเพราะความคิด
หมกมุ่น สบายจากการยึดติดในอารมณ์อันเร้าจิตให้ทะเยอทะยาน และ
จากสิ่งอันเป็นของหลอกกลางมายา; การให้ตัวตถตา (ความคงที่แต่อย่างนั้น
เท่านั้น เปลี่ยนเป็นอย่างอื่นไม่ได้) ทำหน้าที่ของมัน, การใช้ปัญญาพิจารณา

๑. คำว่า ใช้ปัญญาทำลายความยึดถือในชนธ์ทั้งห้าเสีย ประโยคนี้ มักพูดกันสั้น ๆ แต่เพียงว่า
ทำลายชนธ์ทั้งห้าเสีย. แม้ในต้นฉบับเดิมของสูตรนี้ก็ใช้สั้น ๆ เช่นนั้นเหมือนกัน จึงเติมเข้าไปให้
ความชัด กันความเข้าใจผิดสำหรับผู้ที่ไม่คุ้นเคยกับคำประมาทนี้. - ผู้แปลเป็นไทย

หาความจริงในสิ่งทั้งปวง, และการมีท่าที (อันสงบ) ซึ่งไม่เป็นทั้งการ
ผลัดดัน หรือการตั้งดุจดต่อสรรพสิ่งทั้งมวล, เหล่านี้ คือการรู้แจ้งแทงตลอด
ซึ่งตัว จิตเดิมแท้ เพื่อการบรรลุถึงพุทธภูมิ (ความเป็นพุทธะ).

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, ถ้าท่านปรารถนาจะแทงตลอดความ
ลึกซึ้งของธรรมธาตุ และสมาธิที่เป็นฝ่ายปัญญา ท่านจะต้องอบรมปรัชญา
โดยการท่องบ่น และศึกษาไตร่ตรองในวัชรจเฉทิกสูตร (สูตรดุจเพชร
สำหรับตัด) อันเป็นสูตรที่สามารถทำให้ท่านรู้แจ้งแทงตลอดซึ่งจิตเดิม
แท้. ท่านควรจะทราบไว้ว่า กุศลผลความดีอันเกิดจากการศึกษาสูตรนี้,
ตามที่ปรากฏชัดเจนอยู่ในพระบาลี, นั้นมีมากเหลือประมาณ ไม่มีขอบเขต
จำกัด ไม่สามารถพรรณนาให้ละเอียดได้. สูตรๆ นี้ เป็นของฝ่ายนิกาย
สูงสุดในพุทธศาสนา, พระพุทธเจ้าตรัสสูตรๆ นี้ เฉพาะแก่บุคคลที่มี
ปัญญาแก่กล้า และสามารถเข้าใจธรรมอันลึกได้ในทันที.^๑ ถ้าหากว่าคน
มีปัญญาน้อย และท้อต่อการเข้าใจธรรมอันลึก เผอิญมาได้ฟังสูตร
ชนิดนี้เข้า เขาจะเกิดความสงสัยไม่เชื่อข้อความในสูตรนั้น. ทำไมจึง
เป็นเช่นนั้น? ข้อนี้อุปมาได้ว่า ถ้าหากว่าเกิดฝนตกหนักในชมพูทวีปนี้
ด้วยอำนาจพญานาคในสวรรค์แล้ว นคร เมือง และหมู่บ้าน จะพากัน
ไหลลลอปไปตามกระแสน้ำ เช่นเดียวกับใบของต้นอินทผลัม. แต่ถ้าหาก
ว่า ฝนนั้นไปตกในมหาสมุทร โดยทั่วๆ ไป ก็เหมือนกับไม่ได้รับความ
กระทบกระเทือนอะไรเลย เมื่อนักศึกษาฝ่ายมหายาน ได้ฟังสูตรชื่อ
วัชรจเฉทิกะนี้แล้ว ใจของเขาจะใสสว่าง, เขาทราบได้ว่าปัญญา (ที่จะ
ทำให้สัตว์ลู่ถึงฝั่งโน้น) นั้น มีอยู่ใน จิตเดิมแท้ ของเขาแล้ว และเชื่อ

๑ ทางฝ่ายมหายาน ยึดเป็นหลักอันแน่นแฟ้นว่า สูตรบางสูตร ตรัสเฉพาะแก่บุคคลพวก
อุคคตัตถุญ คืออาจเข้าใจได้ในทันทีทันใดนั้น. แม้ในฝ่ายเถรวาท หรือหินยาน ก็ยอมรับหลัก
อันนี้ เช่นอนุพุทธิกถา ตรัสเฉพาะผู้จะบรรลุโสดาในทันทีอันนั่นเอง ไม่ตรัสแก่คนที่ยังหนา
เป็นปุถุชนเกินไปเป็นต้น. ด้วยเหตุนี้เอง นิกายบางนิกายจึงยืนยันหลักกรรมของตน ว่าเป็น
คำที่ตรัสเฉพาะคนพวกหนึ่งประเภทหนึ่ง. - ผู้แปลเป็นไทย

ตัวเองว่า เขาไม่ต้องอาศัยพระไตรปิฎก เพราะว่าเขาสามารถใช้ปัญญาในตัวเอง ให้เป็นประโยชน์โดยการเจริญวิปัสสนาภาวนาเป็นนิจ นั่นเอง

ปรัชญาซึ่งมีประจำอยู่ใน จิตเดิมแท้ ของทุกๆ คนนั้นแล้ว อาจจะเปรียบเทียบได้กับฝน ซึ่งความชุ่มชื้นของมัน ย่อมทำความสดชื่นให้แก่สิ่งที่มีชีวิตทุกๆ สิ่ง รวมทั้งต้นไม้และพืชพันธุ์ธัญญาหาร ตลอดถึงสัตว์ทุกชนิด. เมื่อเมฆน้ำและลำธารไหลไปถึงทะเล น้ำฝนที่มันพาไปย่อมผสมเป็นอันเดียวกันกับน้ำในมหาสมุทร. นี่คือข้ออุปมาอีกข้อหนึ่ง. ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, ที่นี้หากว่าฝน (ที่ทำความสดชื่นให้แก่สิ่งมีชีวิตนั่นเอง) ได้ตกกระหน่ำลงมาขนาดใหญ่ ต้นไม้ซึ่งรากไม่ลึกพอ ก็จะถูกน้ำพัดชะถอนรากขึ้นลอยตามน้ำ และสูญหายไป ในที่สุดไม่มีเหลือ. ข้อนี้เปรียบเทียบได้กับคนมีปัญญาที่บ่เข้าใจอะไรได้ยาก ที่ได้ฟังคำสอนของชั้น "นิกายฉับพลัน" แท้ที่จริง ปรัชญาซึ่งมีอยู่ในบุคคลจำพวกนี้ ก็เป็นอย่างเดียวกันกับที่มีอยู่ในบุคคลจำพวกปัญญาโง่ หากแต่ว่าเขาไม่สามารถทำตนให้ตรัสรู้ได้ ในขณะที่มีผู้สอนเขาด้วยธรรมะนั้น. เพราะเหตุใด? เพราะว่าเขาถูกปกคลุมเสียหนาแน่น ด้วยความคิดเห็นผิด และกิเลสซึ่งได้ลงรากลึกแล้ว ทำนองเดียวกับดวงอาทิตย์ถูกบดบังด้วยเมฆ ไม่สามารถส่องแสงของตนลงมา (ทั้งที่แสงนั้นมีอยู่) จนกว่าจะมีลมมากวาดเอาเมฆนั้นไปเสีย ฉะนั้นได้ก็ฉนั้น.

ปรัชญานั้น ไม่แตกต่างกัน แม้ว่าตัวบุคคลจะแตกต่างกัน. ข้อที่แตกต่างกันนั้น อยู่ตรงที่หัวใจของเขาสว่างไสว หรือมืดมนเท่านั้นเอง. คนที่ไม่รู้จักจิตเดิมแท้ ของตนเอง และยังแถมมีความเขลาไปว่า การบรรลุพุทธธรรมนั้น มีได้ด้วยศาสนพิธีต่างๆ ที่กระทำกันทางกายภายนอก (ไม่เกี่ยวกับจิต) นี้แหละคือคนจำพวกที่เข้าใจอะไรได้ยาก. คนจำพวกที่เข้าใจคำสอนของ "นิกายฉับพลัน" ไม่รู้สึกร่างพิธีที่ต่าง ๆ เป็นของสำคัญ และใจของเขาก็ทำหน้าที่พิจารณาอยู่ด้วยสัมมาทิฐิอย่างเดียว จนกระทั่งเขาหลุดพ้นเด็ดขาดจากกิเลสหรือมลทินต่างๆ คน

ชนิดนี้แหละท่านกล่าวว่า เป็นผู้ที่ได้รู้จัก จิตเดิมแท้ ของตนเองแล้ว.

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, ขึ้นชื่อว่าใจ เป็นสิ่งที่ควรได้รับการจัดวางไว้ในกรอบของการปฏิบัติ ชนิดที่มันจะเป็นอิสระจากอารมณ์ ทั้งที่เป็นภายนอกและภายใน ให้มีอิสระที่จะมาหรือจะไป ไม่ถูกพัวพัน และใสสว่างโดยทั่วถึง ปราศจากสิ่งบดบังแม้แต่ชนิดเดียว. บุคคลที่สามารถทำได้เช่นนี้ ถือว่าดีถึงขนาดที่บัญญัติไว้ในสูตรทั้งหลายของนิกาย (มหา) ปรินิพพาน (ปารมิตา).

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, สูตรและปฏิภาณทั้งสิ้น ทั้งของฝ่ายมหายาน และหินยาน รวมทั้งคัมภีร์อรรถกถาทั้งสิบสองภาค ทั้งหมดถูกจำแนกไว้เป็นชั้น ๆ ก็เพื่อให้เหมาะกับความต้องการและอุปนิสัย ของบุคคลผู้มีอินทรีย์ยิ่งหย่อนกว่ากันเป็นชั้น ๆ นั่นเอง. โอวาทต่าง ๆ มีสอนที่อยู่ในพระคัมภีร์เหล่านั้น บัญญัติขึ้นมาโดยยึดหลักใหญ่ว่า ตัวปรินิพพานมีแฝงอยู่ในบุคคลทุกคนแล้ว. ถ้าไม่มีคน ก็ไม่จำเป็นต้องมีธรรมะ. เหตุนั้น เราจึงทราบได้ว่า ธรรมะนั้น ๆ บัญญัติขึ้นสำหรับคนโดยตรง และสูตรต่าง ๆ นั้น เกิดขึ้นเพราะศาสดาผู้ประกาศสูตรนั้น ๆ นั่นเอง. เพราะเหตุที่คนบางพวกเป็นคนฉลาด ซึ่งเราเรียกกันว่า คน เต็ม, และคนบางพวกเป็นคนโง่เขลา ซึ่งเราเรียกกันว่า คน ด้อย, ดังนั้น คนฉลาดจึงแสดงโอวาทแก่คนเขลา ในเมื่อคนเขลาประสงค์จะให้สอน. ด้วยการกระทำเช่นนี้ คนเขลาก็อาจลุถึงความสว่างไสวชนิดรวดเร็วได้ และใจของเขาก็แจ่มแจ้งได้ด้วยเหตุนี้. แล้วคนเขลาเหล่านั้น ก็ไม่มีอะไรแตกต่างจากคนฉลาดอีกต่อไป.

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, ถ้าเอาการตรัสรู้ ออกเสียแล้ว ก็ไม่มีอะไรแตกต่างกันระหว่างพระพุทธรเจ้ากับคนสามัญอื่น ๆ. ความสว่างไสว วาบเดียวเท่านั้น ก็เพียงพอแล้ว ที่จะทำใครก็ได้ให้กลายเป็นคนเสมอกันกับพระพุทธรเจ้า. เพราะเหตุที่ธรรมะทั้งหลาย เป็นของมีประจำอยู่

ในใจของเราแล้ว จึงไม่มีเหตุผลในข้อที่ว่า เราไม่สามารถเห็นซึมซาบ
แจ้งชัด ในสภาวะแท้ของ ตถตา (สภาพที่มีแต่ความเป็นเช่นนั้น จะ
เปลี่ยนเป็นอย่างอื่นไม่ได้). มีข้อความกล่าวไว้ในสูตรชื่อ โพธิสัตว์ศีลสูตร
ว่า "จิตเดิมแท้ของเรา เป็นของบริสุทธิ์โดยเด็ดขาด และถ้าเราได้รู้จัก
ใจของเราเอง และรู้แจ้งชัดว่า ตัวธรรมชาติแท้ของเราคืออะไรแล้ว เรา
จะลุดถึงพุทธภาวะได้ทุก ๆ คน (ที่มึความรู้เช่นนั้น)." ข้อความในสูตร
ชื่อ วมลกริตินิเทศสูตร ก็ได้กล่าวว่า "ทันใดนั้น เขาตรัสรู้แจ่มแจ้ง
สว่างไสว และได้รับใจของเขาเองกลับคืนมา."^๑

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, เมื่อพระสังฆปริณายกองค์ที่ห้า ได้
เทศน์ให้อาตมาฟัง อาตมาได้เกิดความรู้แจ้งสว่างไสว ตรัสรู้ข้อธรรมะ
นั้น ในทันทีที่ท่านพูดจบ. และทันใดนั้นเอง ได้เห็นแจ้งประจักษ์ชัดใน
ตัวธรรมชาติแท้ของตถตา. ด้วยเหตุนี้เอง อาตมาจึงมีความมุ่งหมาย
โดยเฉพาะ ในการที่จะประกาศคำสอนแห่ง "นิกายจับพลัน" นี้ต่อไป
เพื่อว่าผู้ศึกษาจะได้ประสบกับโพธิ และเห็นแจ้งชัดในตัวธรรมชาติแท้
ของตนเอง ด้วยการอบรมจิตในวิปัสสนากวนา.

ถ้าหากว่า เขาไม่สามารถช่วยตัวเองให้เกิดความสว่างไสวได้ เขาก็
จะได้ขอร้องต่อเพื่อนพุทธบริษัทผู้คงแก่เรียนและใจอารี ซึ่งมีความรู้
ความเข้าใจคำสั่งสอนของสำนักชั้นสูง ให้ช่วยชี้หนทางถูกให้แก่เขา. สำนัก
หลักแหล่ง ของพุทธบริษัทผู้คงแก่เรียนและมีใจอารี ทำหน้าที่นำจูง
ผู้อื่นให้เห็นแจ้งในจิตเดิมแท้ นั้น เป็นสำนักซึ่งอยู่ในตำแหน่งสูงสุด.
ด้วยความช่วยเหลือของบุคคลชนิดนี้ ผู้อื่นจะถูกชักจูงเข้ามาสู่ธรรมะ
อันเป็นฝ่ายกุศลทุก ๆ ประการ บรรดาบัญญัติของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย
ทั้งในอดีต ปัจจุบัน และอนาคต รวมทั้งความรู้ที่เป็นหลักคำสอน ใน

๑. คำว่าได้รับใจของเขาเองกลับคืนมา นี้หมายความว่า จิตเดิมที่บริสุทธิ์และสว่างไสว ไม่ได้ถูก
กิเลสหุ้มห่อ นั้นเรียกว่าใจของเขาแท้. ในปัจจุบันนี้ กิเลสหุ้มห่อจนไม่เป็นใจของเขาเสียแล้ว
เขาสู้รบกับกิเลสออกไปเสีย และเอาใจของเขาแท้กลับคืนมาได้. ผู้แปลเป็นไทย

พระคัมภีร์ทั้งสิบสองหมวดนั้น ล้วนแต่เป็นสิ่งที่มียูอยู่ในใจของเรา มาแต่เดิมแล้ว ในกรณีที่เราเองไม่สามารถปลุกให้สว่างไสวขึ้นมาได้ด้วยตนเองนั้น เราจำเป็นต้องแสวงคำแนะนำจากบุคคลผู้คงแก่เรียน และมีใจอารีเหล่านั้น แต่ในทางที่ตรงกันข้าม, พวกที่ทำความสว่างไสวให้แก่ตนเองได้โดยลำพังนั้น ย่อมไม่ต้องการความช่วยเหลือจากภายนอก. มันเป็นเรื่องผิดในการที่จะไปถือคติว่า ถ้าปราศจากคำแนะนำของผู้คงแก่เรียน และมีใจอารีแล้ว เราไม่สามารถจะลูถึงวิมุตติ. เพราะเหตุไร? เพราะเหตุว่ามันเป็นเพราะปัญญาภายในของเราเองต่างหาก ที่ทำให้เราเกิดความสามารถสว่างไสวได้, ถึงแม้ความช่วยเหลือจากบุคคลภายนอก และคำพร่ำสอนของเพื่อนผู้คงแก่เรียน และใจอารี ก็ยังอาจเป็นหมันไร้ประโยชน์ได้เหมือนกัน ถ้าหากว่าเราทำไม่ถูก หลงมงายเสียแล้วโดยคำสอนที่ผิดและความเห็นผิด. เราควรเพ่งจิตของเราด้วยปัญญาตัวจริง. ความเห็นผิดทั้งหมดก็จะถูกเพิกถอนไปในขณะนั้น และในทันทีทันใดที่เราได้รู้จักตัว จิตเดิมแท้ เราย่อมลูถึงสถานะแห่งความเป็นพุทธะในทันทีทันใดนั้น.

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย. เมื่อเราใช้ปรัชญา (ปัญญาดั้งเดิม) ของเราในการเพ่งพิจารณาในภายใน เราย่อมมีความสว่างแจ่มแจ้ง ทั้งภายในและภายนอก และเราอยู่ในฐานะที่จะรู้จักใจของเราเอง. การรู้จักใจของเราเองก็คือการลูถึงวิมุตติ (การหลุดเป็นอิสระ). การลูถึงวิมุตติ ก็คือการลูถึงสมาธิฝ่ายปรัชญา ซึ่งเป็น "ความไม่ต้องคิด" "ความไม่ต้องคิด" คืออะไร? "ความไม่ต้องคิด" คือการเห็นและการรู้สิ่งทั้งหลายทั้งปวง (ตามที่เป็นจริง) ด้วยใจที่ไม่มีอะไรห่อหุ้มพัวพัน. เมื่อเราใช้มัน มันแทรกเข้าไปได้ในทุกสิ่งแต่ไม่ติดแจ้อยู่ในสิ่งใดเลย. สิ่งที่เราจะต้องทำนั้นมีเพียงการชำระจิตให้ใสกระจ่าง เพื่อวิญญานทั้งหกเมื่อเล่นไปตาม

อายตนะทั้งหก* จะไม่ถูกทำให้เศร้าหมองโดยอารมณ์ทั้งหก. เมื่อใด
ใจของเราทำหน้าที่ของมันได้โดยอิสระ ปราศจากอุปสรรค และอยู่ใน
สถานะที่จะ “มา” หรือ “ไป” ได้โดยอิสระ เมื่อนั้นชื่อว่าเราได้บรรลุ
สมาธิฝ่ายปรัชญา หรืออภิปรัชญา. สถานะเช่นนี้มีนามว่า การทำหน้าที่
ของ “ความไม่ต้องคิด.” แต่ว่า การหักห้ามความคิดถึงสิ่งใด ๆ ให้ความคิด
ทั้งหมดถูกกดเอาไว้ ย่อมเป็นการกดธรรมชาติไว้ (ไม่ให้ปรากฏหรือเป็นไป
ตามที่ควรจะเป็นไป). และข้อนี้ย่อมเป็นความเห็นผิด.

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, บรรดาบุคคลผู้เข้าใจในวิถีทางแห่ง “ความ
ไม่ต้องคิด” เหล่านั้น จะรู้แจ้งสิ่งทั้งหลายทั้งปวงทุกสิ่ง จะได้ดีมีรสที่
พระพุทธรเจ้าทุกพระองค์ได้เคยดื่มมาแล้ว, และย่อมบรรลุถึงความ เป็น
พระพุทธรเจ้า ในกาลข้างหน้าต่อไป. ถ้าหากผู้ที่ได้รับคำสอนจากสำนัก
ของอาตมาคนใด จะให้สัตยาธิษฐานในท่ามกลางหมู่เพื่อนศิษย์ด้วยกัน
ว่าจะอุทิศชีวิตของตนทั้งหมดเพื่อปฏิบัติตามคำสอนแห่ง “สำนักฉับพลัน”
นี้ โดยไม่ย่อท้อถอยหลัง ตั้งใจขนาดเดียวกันกับความตั้งใจที่จะปรนนิบัติ
รับใช้พระพุทธรเจ้าแล้วไซ้ร้ เขาก็จักถึงวิสุทธิมรรคา โดยไม่มีการล้มเหลว
เป็นแน่แท้. เขาก็จักถ่ายทอดคำสอนที่พระสังฆปริณายกองค์หนึ่ง ได้
มอบหมายลงมายังพระสังฆปริณายกองค์ต่อ ๆ มา ออกจากดวงใจของเขา
แล้วส่งลงไปยังดวงใจของบุคคลอื่น ซึ่งสมควรแก่การนี้เป็นช่วง ๆ กันไป,
และพยายามที่จะไม่ปิดบังซ่อนเร้นคำสอนที่ถูกต้องไว้แม้แต่น้อย. สำหรับ
บุคคลพวกที่อยู่ในสำนักอื่นในนิกายอื่น ซึ่งความเห็นและจุดมุ่งหมาย
ของเขาผิดไปจากของพวกเรานั้น ไม่ควรจะถ่ายทอดหลักธรรมอันนี้

๑. วิทยานทั้งหกคือ จักขุวิทยาน สไตวิทยาน มานวิทยาน ชิวทวิทยาน กายวิทยาน
มโนวิทยาน ได้แก่วิจิตส่วนที่ไปทำหน้าที่รู้สึกตามทวารต่าง ๆ คือ ตา หู เป็นต้น

อายตนะหก หมายถึง ตา หู จมูก ลิ้น กาย มโน, ที่ยังมีประสิทธิภาพ คือให้วิทยานทำหน้าที่ได้.
เป็นสื่อระหว่างวิทยานกับอารมณ์. อารมณ์หกคือ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์
ได้แก่อะไรของข้างนอก ที่จะเข้าไปพบของข้างใน คือวิทยาน โดยอาศัยอายตนะเป็นสนาม. - ผู้แปล
เป็นไทย

ไปให้เลย เพราะจะมีแต่ผลร้ายโดยประการต่างๆ ไม่มีผลดี. การที่มี
ข้อยกเว้นไว้ดังนี้ ก็โดยเกรงว่า พวกคนเขลาซึ่งไม่สามารถเข้าใจหลัก
คำสอนอย่างของเรา จะมีคำกล่าวตู่ร้ายร้ายให้แก่คำสอนระบอบนี้. และ
ข้อนั้นเองจะเป็นการทำลายเมล็ดพืชแห่งความเป็นพุทธะ ซึ่งมีอยู่ใน
คนพวกนั้นให้เหือดแห้งเป็นหมันไป ตลอดเวลาหลายร้อยกัลป์พันชาติ.

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, อาตมามีโศลกอันกล่าวถึง "นิรรูป"^๑
อยู่หมวดหนึ่ง สำหรับท่านทั้งหลายท่องบ่นกัน. ทั้งคฤหัสถ์และบรรพชิต
ควรปฏิบัติตามคำสอนซึ่งมีอยู่ในโศลกนั้น, ซึ่งถ้าปราศจากการปฏิบัติ
เสียแล้วมันก็ไม่มีประโยชน์อะไร ในการที่จะจำเอาถ้อยคำของอาตมาไป
เปล่า ๆ. ท่านทั้งหลายจงคอยฟังโศลกนี้ ดังต่อไปนี้ :

"อาจารย์ผู้บัญญัติคัมภีร์พุทธธรรม รวมทั้งคำสอนในสำนักนิกาย
ชยานะนี้ด้วย

อาจเปรียบเทียบได้กับดวงอาทิตย์ ซึ่งกำลังแผดแสงจ้า อยู่ ณ กึ่งกลาง
นากาศ.

บุคคลเช่นนี้จักไม่สอนอะไร นอกจากธรรมะเพื่อให้เห็นแจ้ง จิต
เดิมแท้อย่างเดียว,

และความมุ่งหมายในการที่ท่านมาสู่โลกนี้ ก็เพื่อขจัดพหรรคมัจฉา-
ทัญญู ๆ

เราจะแบ่งแยกธรรมปฏิบัติ ออกเป็นชนิด "ฉับพลัน" และชนิด
"เชื่องช้า" ได้โดยยากก็จริง,

๑. คำว่า "นิรรูป" แปลว่า ไม่มีรูป, โดยศัพท์ตรงกับคำว่า อรูป, แต่คำว่ารูป นั้น ได้ใช้กัน
มาก่อนแล้ว หมายถึงอรูปสมบัติโดยเฉพาะ ถ้าไปใช้คำว่ารูปเข้าในที่นี้อีก จะทำให้ผู้อ่าน
พันเผื่อ จึงแปลเสียว่า นิรรูป, ซึ่งความหมายคล้ายกัน คำว่าไม่มีรูปตามความหมายของนิกายนี้
หมายถึงว่าเราไม่เห็นารูปธรรมเป็นของสำคัญ หรือกล่าวให้ถูกต้องยิ่งขึ้นไปอีก ก็กล่าวว่ารูป
ไม่มี. เพราะอะไร ๆ ก็คือ จิตเดิมแท้ ไปทุกสิ่งทุกอย่าง จึงมีแต่ใจเท่านั้น สนใจแต่เรื่องใจ
อย่างเดียวก็พอแล้ว. - ผู้แปลเป็นไทย

แต่ก็ยังมีคนบางพวก ที่จะรู้แจ้งได้เร็วกว่าคนพวกอื่นมาก ๆ
ตัวอย่างเช่นธรรมปฏิบัติระบอบนี้ ที่สอนมุ่งให้เห็นแจ้งจิตเดิมแท้
เป็นระบอบที่คนโง่ดเขลา จะเข้าใจไม่ได้ ๆ

เราอาจจะอธิบายหลักธรรมระบอบนี้ได้โดยวิธีต่าง ๆ ตั้ง ๑๐,๐๐๐ วิธี,
แต่ว่าคำอธิบายทั้งหมดนั้น อาจจะลากให้ทวนกลับมาสู่หลักจุด
เดียวกันได้ ๆ

การที่จะจุดไฟให้สว่างขึ้น ในดวงทหัยอันมืดมัว เพราะเกราะกรัง
ไปด้วยกิเลสนั้น

เราจักต้องดำรงแสงสว่างแห่งปรัชญา ไว้เนื่องนิจา

มีจนาทิกฎฐิ ย่อมทำให้ติดจมอยู่ในท้วงกิเลส ๆ

ส่วนสัมมาทิกฎฐิ ย่อมเปลื้องเราออกจากกองกิเลส นั้น ๆ

แต่เมื่อใด เราอยู่ในฐานะที่เหนือไปกว่าทิกฎฐิทั้งสองอย่างนี้

เมื่อนั้น เราย่อมบริสุทธิ โดยเด็ดขาด ๆ

โพธิ เป็นสิ่งมีประจำอยู่แล้วภายใน จิตเดิมแท้ ของเรา

การพยายามมองหาโพธิจากที่อื่นนั้น เป็นความเขลา ๆ

จิตที่บริสุทธิ์นั้น จะหาพบได้ภายในจิตอันไม่บริสุทธิ์ของเรา นั่นเอง

ในทันใดที่เราดำรงจิตถูกต้อง เราย่อมเป็นอิสระจากสิ่งบดบัง ๓
ประการ (คือ กิเลส, บาปกรรม, และการต้องทนใช้บาปอยู่ในนรก) ๆ

ถ้าเราเดินอยู่ในมรรคาแห่งการตรัสรู้

เราไม่จำต้องกลุ้มใจด้วยสิ่งที่จะทำให้เราสะดุดล้ม ๆ

ถ้าเราคอยสอดสายตา ระวังความผิดของเราเองอยู่เสมอ

เราก็เดินไกลออกไปนอกหนทางที่ถูกไม่ได้ ๆ

เพราะเหตุที่ชีวิตทุก ๆ แบบ ย่อมมีวิถีทางแห่งความรอดพ้นเฉพาะ
ของมันเอง ทุกแบบ

ฉะนั้น ชีวิตทั้งหลายจะไม่ก้าวก่าย หรือกระทบกระทั่งซึ่งกัน
และกัน ๆ

แต่ถ้าเราละไปจากทางชนิดที่เป็นของเรา ไปแสวงหาทางอื่นเพื่อ
จะรอดพ้น

เราจะไม่พบความรอดพ้นได้เลย,

แม้ว่าเราจะหาเรื่อยไป จนกระทั่งความตายมาถึงเราก็ดี

ในที่สุด เราจะพบแต่ความรู้สึกเสียใจภายหลังว่า เราทำพลาดไป
แล้ว ๆ

ถ้าท่านปรารถนาจะค้นหาทางที่ถูกต้อง

การทำให้ถูกต้องวิธีจริง ๆ เท่านั้น ที่จะนำท่านดังไปถึงได้.

แต่ถ้าท่านไม่มีการตั้งมั่นเพื่อลู่ถึงพุทธภูมิ

ท่านก็จะมัวคล้ำคว้าอยู่ในที่มืด และไม่มีโอกาสพบเลย ๆ

ผู้ที่ตัวนเดินมุ่งแนวไปตามทางที่ถูกต้องนั้น

ย่อมไม่มองเห็นความผิดต่าง ๆ ในโลกนี้.

ถ้าเราพบความผิดในบุคคลอื่น

เราเองก็ตกอยู่ในความผิดนั้นด้วยเหมือนกัน ๆ

เมื่อผู้อื่นทำผิด เราไม่จำเป็นต้องเอาใจใส่

เพราะมันจะเกิดความผิดขึ้นแก่เราเอง ในการที่จะไปรื้อหาความ
ผิด ๆ

โดยการสลัดนิสัยที่ชอบค้นหาความผิดของคนอื่น ออกไปเสีย
จากสันดาน

เราย่อมตัดวิถีทางการมาของกิเลส ได้เป็นอย่างดี ๆ

เมื่อใดความชัง (คนเกลียด) และความรัก (คนรัก) ไม่กล้ากราย
ใจของเรา,

เราหลับสบาย ๆ

บุคคลใด ตั้งใจจะเป็นครูสอนคนอื่น

เขาเองควรจะมีอาการคล่องแคล่วในวิธีที่เหมาะสมนานาประการ
ที่จะนำผู้อื่นเข้าถึงความสว่าง ๆ

เมื่อศิษย์พ้นจากความสงสัยสนเท่ห์ โดยประการทั้งปวง
มันย่อมแสดงว่า เขาได้พบ จิตเดิมแท้ ของเขาแล้ว.^๑
จักรวรรดิของพระพุทธเจ้า^๑ อยู่ในโลกนี้
ซึ่งเราจะพบความสว่างไสวได้ ในเขตนั้น.^๑
การเสาะแสวงหาความสว่างไสว ในที่อื่นจากโลกนี้
เป็นของฟิสิกก็กือ เหมือนการเที่ยวหาเขากะต๋าย.^๑
สัมมาทิฏฐิ เป็นสิ่งที่ถูกขนานนามว่า "เลิศเหนือโลก,"
มิจฉาทิฏฐิ เป็นสิ่งที่ถูกขนานนามว่า "ซ่องอยู่ในโลก"
เมื่อใดทิฏฐิทั้งสองอย่าง ไม่ว่าจะสัมมาหรือมิจฉา ถูกสลัดพ้นออกไป
เมื่อนั้น โภธิแท้ ย่อมปรากฏ.^๑
โคลกนี้มีไว้สำหรับพวก "นิกายฉับพลัน"
และโคลกนี้ ยังถูกขนานนามว่า "มหาธรรมนาวา" (เพื่อเล่นข้าม
ฝั่งสังสารวัฏ).^๑
กลับแล้วก็กลับเล่า คงตกอยู่ภายใต้ความมืดบอด
แต่ครั้นถึงคราวตรัสรู้ มันกินเวลาแวบเดียวเท่านั้น เขาก็เข้าถึง
พุทธภูมิ^๑

๑. จักรวรรดิของพระพุทธเจ้า หรือ Kingdom of the Buddha หมายถึง พุทธเกษตร หรือ
เขตที่อยู่ใต้อำนาจของพระพุทธเจ้า ในการที่สิ่งทั้งหลายจะให้เป็นไปตามกฎแห่งธรรมะ เช่น
ปฏิบัติเช่นนี้ ได้ผลเช่นนั้น ปฏิบัติถึงนิพพาน ได้ผลถึงนิพพานเป็นต้น ซึ่งเป็นเครื่องรับประกัน
ให้หายห่วงในการที่จะเกิดกลัวไปว่ากรรมจะไม่ให้ผลเป็นต้น หรือคำสอนของพระองค์ใช้ไม่ได้
ในที่นี้ (ทำนองกฎหมายในเมืองไทย ใช้บังคับที่เมืองจีนไม่ได้เป็นต้น). แม้ว่าจะมีคำกล่าวใน
ที่อื่น ว่าพุทธเกษตรมีหลายเกษตรเพราะพระพุทธเจ้ามีหลายองค์ แต่ในที่นี้พิจารณากันแต่
ในแง่ว่า พระพุทธเจ้าทุกองค์มีบัญญัติอย่างเดียวกัน ตรัสรู้และสอนอย่างเดียวกัน หรือเป็นองค์
เดียวกัน นั่นเอง การแบ่งเป็นองค์ๆ เป็นความเข้าใจผิด หรือมีละนั้นก็เป็นกล่าวอย่าง
สามัญตามสมมติ. - ผู้แปลเป็นไทย

ก่อนจบเทศนา พระสังฆปริณายกได้กล่าวเพิ่มเติมว่า “บัดนี้ ในวิหารแห่งไทพินนี้, อาตมาได้แสดงธรรมให้ท่านฟัง ถึงคำสอนแห่ง ‘นิกายฉับพลัน’ แล้ว. ขอให้สัตว์ทั้งหลายทั้งปวงซึ่งล้วนแต่มีธรรมชาติอันนั้นประจำอยู่ ในตัวทุกคนแล้ว จงเข้าใจธรรมะนี้ และลูถึงความเป็นพุทธะเถิด.”

เมื่อได้ฟังธรรมกถาที่พระสังฆปริณายกกล่าวจบลงแล้ว ข้าหลวงไวแห่งชีวาเจา, พวกข้าราชการ, นักศึกษาฝ่ายเต๋า และชาวบ้านเหล่านั้นได้เข้าถึงความสว่างไสว ทัวถึงกัน. เขาเหล่านั้นพร้อมกันทำความเคารพและออกอุทานเป็นเสียงเดียวกันว่า “สาธุ! สาธุ! ใครจะนึกไปถึงว่า พระพุทธเจ้าได้มาอุบัติขึ้นในนครกวางตุ้ง.”

* * * *

หมวดที่ ๓

ว่าด้วยข้อปจณา-แลวิสัชนา

วันหนึ่ง ท่านข้าหลวงเว ได้จัดให้มีการประชุมกันถวายภัตตาหารเจแต่พระสังฆปริณายก และขอรับรองให้ท่านแสดงธรรมแก่ประชุมชนที่กำลังประชุมกันคับคั่ง เมื่อเสร็จจากการฉันแล้ว ท่านข้าหลวงเวได้อาราธนาให้ท่านขึ้นธรรมาสน์ (ซึ่งท่านได้ตกลงรับ). เมื่อได้ไต่ถามด้วยคำถาม ๒ ครั้ง ๒ ครา พร้อมๆ กับบรรดาข้าราชการ, นักศึกษา และประชาชนทั่วไป ที่ได้มาประชุมกันอยู่นั้นแล้ว ข้าหลวงเวได้กล่าวขึ้นว่า กระผมได้ฟังบทธรรมที่พระคุณเจ้าแสดงแล้ว รู้สึกว่าเป็นของลึกซึ้งเกินกว่ากำลังความคิดและถ้อยคำของกระผมจะบรรยายได้ และกระผมมีปัญหาอยู่บางประการ ซึ่งหวังว่าพระคุณเจ้าคงจะกรุณาชี้แจงให้เห็นกระจ่าง.

พระสังฆปริณายกได้ตอบว่า ถ้าท่านมีความสงสัยอย่างหนึ่งอย่างใด อยู่ก็ขอให้ท่านถามมา อาตมาจะได้ชี้แจง.

ข้าหลวงเวได้ถามขึ้นว่า หลักธรรมต่างๆ ที่พระคุณเจ้าได้แสดงไปแล้วนี้เป็นหลักที่พระสังฆปริณายกชื่อโพธิธรรม ได้วางไว้บัญญัติไว้มิใช่หรือ.

พระสังฆปริณายก ตอบ “ใช่”

กระผมได้สดับตรับฟังมาแล้ว เมื่อพระโพธิธรรมได้พบปะและสั่งสอนท่านกันเป็นครั้งแรกกับ พระจักรพรรดิแห่งราชวงศ์เหลียง นั้น ท่านสาธุคุณองค์นั้นได้ถูกพระจักรพรรดิถามถึงข้อที่ว่า พระองค์จะได้รับกุศล ... อะไรบ้าง ในการที่พระองค์ได้กระทำการก่อสร้างพระวิหาร, การอนุญาตให้คนบวช (ซึ่งในสมัยนั้นพระบรมราชานุญาตเป็นของจำเป็นมาก), การโปรยทาน และการถวายภัตตาหารเจ แต่พระภิกษุสงฆ์ในรัชกาลของพระองค์. และท่านสาธุคุณองค์นั้นได้ถวายพระพรว่า การกระทำเช่นนั้น ไม่เป็นทางนำมาซึ่งกุศลแต่อย่างใดเลย. ในเรื่องนี้ กระผมไม่เข้าใจเลยว่า ทำไมพระสังฆปริณายกโพธิธรรม จึงได้ถวายพระพร เช่นนั้น. ขอพระคุณเจ้าโปรดชี้แจงด้วยเถิด.

พระสังฆปริณายกได้ตอบว่า ถูกแล้ว การกระทำเช่นนั้น ไม่เป็นทาง

นำมาซึ่งกุศลแต่อย่างใด ท่านอย่าได้มีความสงสัยในถ้อยคำของพระมุนีองค์นั้นเลย พระจักรพรรดิเองต่างหาก มีความเข้าพระทัยผิด และพระองค์ไม่ได้ทรงทราบถึงคำสอนอันถูกต้อง ตามแบบแผน ก็การกระทำ เช่นสร้างวิหาร การอนุญาตให้คนบวช การโปรยทาน การถวายภัตตาหารเจ เช่นกล่าวนี้จะนำมาให้ได้ก็แต่เพียงความปีติอิมใจต่าง ๆ เท่านั้น, ซึ่งไม่สมควรจะถือว่าเป็นกุศล กุศลจะมีได้ก็แต่ในธรรมกาย ไม่มีส่วนใดเกี่ยวข้องกันกับการทำเพื่อความปีติอิมใจ ดังกล่าวมานั้นเลย^๑

พระสังฆปริณายกได้กล่าวต่อไปว่า การเห็นแจ้งชัดในจิตเดิมแท้ นั้น เรียกว่า กุญ (กุศลวิบาก), และความคงที่สม่ำเสมอ นั้น เรียกว่า เตติก (กุศลสมบัติ), และเมื่อใด ความเป็นไปทางฝ่ายจิตของเรา มีการเคลื่อนไหวคล่องแคล่วไม่มีติดขัด จนทำให้เราทราบไม่ขาดสาย ถึงภาวะที่แท้จริง พร้อมทั้งการทำหน้าที่อย่างประหลาดลึกลับของใจของเราเอง เมื่อนั้น เรียกว่าเราเข้าถึงแล้วซึ่ง กุญเตติก (กุศล).

ที่เป็นภายใน, การระวางจิตของตนไว้ ให้คงอยู่ในภาวะที่ปราศจากความผยองของพองตัวเรียกว่า กุญ, ที่เป็นภายนอก การวางตัวไว้ในสภาพที่เหมาะสมทุกวิถีทาง เรียกว่า เตติก. รู้ว่าทุก ๆ สิ่ง คือการแสดงออกของจิตเดิมแท้ นี้เรียกว่า กุญ, และรู้ว่าส่วนที่เป็นประธานของจิตเป็นอิสระแล้วจากความคิดอันเป็นเครื่องถ่วงทั้งหลาย นี้เรียกว่า เตติก.

๑. เราจะเห็นได้ว่า แม้ในสมัยโบราณ นิยายเซ็นแห่งประเทศจีน ก็ยังคงมีการถือคำว่ากุศลกันอยู่อย่างถูกต้องตามความหมายเดิมของคำว่ากุศล (กุศล-ตัดความชั่วสิ่งห่อหุ้มสันดานเหมือนหนุ่ยารก) ซึ่งในที่นี้ หมายความว่าสิ่งที่จะช่วยขจัดเครื่องถ่วงกัน มิให้ลุถึงความรอดพ้นจากอำนาจกิเลส. หรือกล่าวโดยตรง กุศล ก็ได้แก่เครื่องช่วยให้จิตหลุดรอดไปจากสิ่งครอบคลุมห่อหุ้ม จนไม่เห็นโพธิ์นั่นเอง, ฉะนั้น จึงไม่หมายความว่าไปถึงวัตถุภายนอก เช่น การให้ทาน หรือการสร้างวิหาร เป็นต้น ซึ่งสิ่งเหล่านี้ ควรจะเรียกว่า "บุญ" มากกว่าที่จะเรียกว่า "กุศล" (บุญญ-เครื่องให้ฟูใจ) ครั้นตกมาถึงสมัยพวกเรา นี้ คำว่ากุศล ใช้ปนเปไปกับคำว่าบุญ จนอ่านข้อความตอนนั้นเข้าใจได้โดยยาก. - ผู้แปลเป็นไทย

การไม่เล่นเพร็ดเตลิตไปจากจิตเดิมแท้ เรียกว่า กุญ. และการที่เมื่อใช้จิตนั้นทำหน้าที่อย่างใดอย่างหนึ่งก็ไม่ผล่อทำจิตนั้นให้มีดีมัวเสียรูปไปนี้เรียกว่า เด็ก. ถ้าท่านแสวงหากุศลภายในธรรมกาย และทำตามที่อาตมาได้กล่าวนี้จริง ๆ แล้ว กุศลที่ท่านได้รับ จะต้องเป็นกุศลจริง. ผู้ปฏิบัติเพื่อกุศล จะไม่หมิ่นผู้อื่น และในที่ทุกโอกาสเขาปฏิบัติต่อทุก ๆ คนด้วยความยำเกรงนับถือ. ผู้ซึ่งมีการดูหมิ่นผู้อื่นเป็นปรกตินิสัย ย่อมไม่สามารถขจัดมานะอหังการออกไปเสียได้ ซึ่งส่อว่าเขา *ยังขาดกุญ*. เพราะความถือตัว และความดูหมิ่นผู้อื่นเป็นปรกตินิสัย เขาย่อมไม่เห็นแจ้งต่อจิตเดิมแท้ และนี่ส่อว่าเขา *ยังขาดเด็ก*.

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย. เมื่อใดความเป็นไปทางฝ่ายจิตทำหน้าที่ของมันได้โดยไม่มีที่ติดขัด เมื่อนั้นเรียกว่า มี กุญ. เมื่อใดใจของเราทำหน้าที่ของมันในลักษณะที่ตรงแนว เมื่อนั้นเรียกว่า มี เด็ก. การฝึกทางจิต จัดเป็น กุญ. การฝึกทางที่เกี่ยวกับกาย จัดเป็น เด็ก.

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, กุศลนั้นเป็นสิ่งที่ต้องแสวงหาภายในจิตเดิมแท้ และเป็นสิ่งที่หาไม่ได้จากการโปรยทาน การถวายภัตตาหาร ฯลฯ และอื่น ๆ. เหตุฉะนั้น เราต้องรู้จักแยกให้เห็นความแตกต่างระหว่างความปิติอิมิใจกับตัวกุศลแท้. คำที่พระสังฆปริณายกของเรากล่าวไปนั้น ไม่มีอะไรผิด, พระจักรพรรดิตัวเองต่างหาก ที่ไม่เข้าใจในหนทางอันแท้จริง.

* * * *

ข้าหลวงไว้ ได้เรียนตามปัญหาข้อต่อไปอีกว่า กระผมได้สังเกตเห็นเขาทำกันทั่วไปไม่ว่าคฤหัสถ์หรือบรรพชิต ในการออกนามพระอมิตาภะ และตั้งอธิษฐานจิตขอให้ไปบังเกิดในดินแดนอันบริสุทธิ์ ทางทิศตะวันตก (Pure Land in the West) เพื่อขจัดความสงสัยของกระผม ขอพระคุณเจ้าจงกรุณาตอบให้แจ้งชัด ว่ามันจะเป็นไปได้หรือไม่ ที่เขาเหล่านั้นจะพากันไปเกิดที่นั่น.

พระสังฆปริณายกได้ตอบว่า ท่านทั้งหลายจงฟังอาตมาอย่างระมัดระวังสักหน่อย แล้วอาตมาจะได้อธิบาย. เมื่อก้าวตามสูตรที่สมเด็จพระภควันต์ได้ตรัสไว้ที่นครสาวัตถี เพื่อนำประสาธต์ว้ไปสู่นครบิสิทฺฐ์ทางทิศตะวันตกนั้น มันก็เป็นทีที่กระจางชัดแล้วว่า นครบิสิทฺฐ์นั้นอยู่ไม่ไกลไปจากที่นี่เลย เพราะตามระยะทางคิดเป็นไมล์ ก็ได้ ๑๐๘,๐๐๐ ไมล์เท่านั้น, ซึ่งโดยแท้จริงแล้วระยะทางนี้ หมายถึงอกุศล ๑๐ และมีจิตตะ ๘ ภายในตัวเรานั่นเอง.^๑ สำหรับคนพวกที่ยังมีใจต่ำ มันก็ต้องอยู่ไกลอย่างแน่นอน. แต่สำหรับพวกที่มีใจสูงแล้ว เราจากกล่าวได้ว่า มันอยู่ใกล้ชนิดเดียว.

แม้ว่าพระธรรมจะเป็นของกงเส้นควารูปเดียวกันทั้งนั้น แต่คนนั้นๆ ย่อมแตกต่างกันโดยจิตใจ. เพราะขนาดแห่งความฉลาดและความเขลาของมนุษย์มีอยู่แตกต่างกันนี้เอง จึงมีคนบางคนเข้าใจในพระธรรมได้ก่อนคนเหล่านี้. เมื่อพวกเขาได้รับญญากำลังพากันท่องนามของพระอมิตาภะ และอ้อนวอนขอให้ได้เกิดในนครบิสิทฺฐ์อยู่นั้น คนฉลาดก็พากันชำระใจของเขาให้สะอาดแทน. เพราะเหตุว่า ตามที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้หน้านั้นมีอยู่ว่า "เมื่อใจบริสุทธิ์ นครแห่ง พระพุทธเจ้า ก็บริสุทธิ์พร้อมกัน."

แม้ว่าพวกท่านทั้งหลายจะเป็นชาวตะวันออก ถ้าใจของท่านบริสุทธิ์ ท่านก็เป็นคนไม่มีบาป อีกทางหนึ่งตรงกันข้าม, ต่อให้ท่านเป็นชาวตะวันตกเสียเอง ใจที่โสมมของท่าน หากอาจช่วยให้ท่านเป็นคนหมดบาปได้ไม่เมื่อคนชาวตะวันออกทำบาปเข้าแล้ว เขาออกนามอมิตาภะ แล้วอ้อนวอนเพื่อให้เกิดทางทิศตะวันตก. ที่นี้ถ้าในกรณีที่คุณบาปนั้นเป็นชาวตะวันตกเสียเองแล้ว เขาจะอ้อนวอนให้ไปเกิดที่ไหนเล่า? คนสามัญและคนเขลาไม่เข้าใจในจิตเต็มแท้และไม่รู้จักนครบิสิทฺฐ์อันมีอยู่พร้อมแล้วในตัวของตัวเอง ดังนั้นเขาจึงปรารถนาที่จะไปเกิดทางทิศตะวันออกบ้าง ทางทิศตะวันตกบ้าง, แต่สำหรับคนที่มีปัญญาแล้วที่ไหนๆ ก็เหมือนกัน

๑. อกุศล ๑๐ อย่าง (ซึ่งหมายถึงอกุศลกรรม?) คงกำหนดให้อย่างละหมื่นไมล์ ส่วนมีจิตตะ ๘ อย่างนั้น คงกำหนดให้อย่างละพันไมล์ จึงได้แสนแปดพันไมล์. มีจิตตะ นั้น คือความผิดตรงกันข้ามกับมรรคมืองค์แปด - ผู้แปลเป็นไทย

ทั้งนั้น. ตามที่พระพุทธเจ้าได้ตรัสไว้วันนั้น มีอยู่ว่า “เขาจะเกิดที่ไหนไม่สำคัญ เขาคงเป็นสุข และบันเทิงรื่นอยู่เสมอ.”

ท่านทั้งหลาย, เมื่อใจของท่านบริสุทธิ์จากบาปแล้ว ทิศตะวันตกก็อยู่ไม่ไกลจากที่ตรงนี้. มันลำบากนักก็อยู่ตรงที่ว่า คนใจโสมมต้องการจะไปเกิดที่นั่น ด้วยการตะโกนร้องเรียกหาพระอมิตาภะเท่านั้น!

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, ในเรื่องนี้ สิ่งที่จะต้องทำเป็นข้อแรกก็คือ จัดการกับอกุศล ๑๐ ประการเสียให้หมดสิ้นไป เมื่อนั้นก็เป็นอันว่าเราได้เดินทางเข้าไปแล้ว ๑๐๐,๐๐๐ ไมล์ ขึ้นต่อไป เราจัดการกับ มิจฉัตตะ ๘ เสียให้สิ้นสุด ก็เป็นอันว่าหนทางอีก ๘,๐๐๐ ไมล์นั้น เราเดินทางผ่านไปแล้ว (เมื่อเป็นดังนี้ แดนบริสุทธิ์จะหนีไปข้างไหน). ก็ถ้าเราสามารถเห็นแจ้งชัดในจิตเดิมแท้อยู่เสมอ และดำเนินตนตรงแน่วอยู่ทุกขณะแล้ว พริบตาเดียวเท่านั้นเราก็ไปถึงแดนบริสุทธิ์ได้และพบพระอมิตาภะอยู่ที่นั่น. (นะโมอมิตาพุทธ)

ถ้าท่านทั้งหลายเพียงแต่ประพฤติกุศล ๑๐ ประการเท่านั้น ท่านก็หมดความจำเป็นที่จะต้องไปเกิดที่นั่น. ในฝ่ายตรงกันข้าม ถ้าท่านไม่จัดการกับอกุศล ๑๐ ประการให้เสร็จสิ้นไปแล้ว พระพุทธเจ้าองค์ไหนเล่าที่จะพาท่านไปยังที่นั่น? ถ้าท่านเข้าใจในหลักธรรม อันกล่าวถึงธรรมชาติที่ไม่มี การเกิด (ซึ่งหักเสียซึ่งวงกลมแห่งการเกิดและการตาย) ของนิกาย “ฉัพพลัน” แล้ว มันจะพาท่านไปให้เห็นทิศตะวันตกได้ในอดีตใจเดียว แต่ถ้าท่านไม่เข้าใจ ท่านจะไปถึงที่นั่นด้วยลำพังการออกนามอมิตาภะได้อย่างไรกันหนอ เพราะหนทาง ๑๐๘,๐๐๐ ไมล์นั้น มันไกลไม่ใช่เล่น. เอาละท่านทั้งหลายจะพอใจไหม ถ้าอาตมาจะยกเอาแดนบริสุทธิ์มาวางไว้ตรงหน้าท่านในเดี๋ยวนี้?

ที่ประชุมได้ทำความเคารพ แล้วตอบพระสังฆปริณายกว่า ถ้าเราทั้งหลายอาจเห็นแดนบริสุทธิ์ได้ ณ ที่ตรงนี้แล้ว เราก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องปรารถนาไปเกิดที่โน่น ขอพระคุณเจ้าจงได้กรุณาให้เราทั้งหลายได้เห็นแดนบริสุทธิ์นั้น โดยยกมาวางที่นี้เถิด.

พระสังฆปริณายกได้กล่าวตอบว่า ท่านทั้งหลาย, เนื้อกายของเรานี้ เป็นนครแห่งหนึ่ง. ตา หู จมูก ลิ้น ของเราเป็นประตูเมือง. ประตูนอกมี ๔ ประตู. ประตูในมี ๑ ประตู ได้แก่อ่านาจปรุงแต่งสำหรับคิดนึก. ใจนั้นเป็นแผ่นดิน. จิตเดิมแท้เป็นเจ้าแผ่นดิน ซึ่งอาศัยอยู่ในมณฑลแห่งใจ. ถ้าจิตเดิมแท้อยู่ข้างใน ก็แปลว่าเจ้าแผ่นดินยังอยู่ แล้วกายและใจของเรา ก็เชื่อว่ายังมีอยู่. เมื่อจิตเดิมแท้ออกไปเสียแล้ว ก็เชื่อว่าเจ้าแผ่นดินไม่อยู่ กายและใจของเรา ก็เชื่อว่าสาบสูญไปแล้ว. เราต้องปฏิบัติเพื่อความ เป็นพุทธะในภายในจิตเดิมแท้ และต้องไม่เสาะแสวงหาจิตเดิมแท้ในที่อื่นนอกจากตัวเราเอง. ผู้ที่ถูกความเขลาครอบงำมองไม่เห็นจิตเดิมแท้ นั่น จัดเป็นคนสามัญ. ผู้ที่มีความสว่างมองเห็นจิตเดิมแท้ของตนเอง จัดเป็นพระพุทธเจ้าองค์หนึ่ง. ความเป็นคนมีเมตตากรุณา เป็นพระอวโลกิตेश্বর (คือพระโพธิสัตว์องค์หนึ่งในจำนวนโพธิสัตว์สององค์ในแดนบริสุทธิ์ทางทิศตะวันตก). การเพียรในการโปรยทานคือพระมหาสถามะ (พระโพธิสัตว์อีกองค์หนึ่ง ซึ่งคู่กัน). ความสามารถทำให้ชีวิตบริสุทธิ์ คือ องค์พระศากยมุนี (พระนามอีกพระนามหนึ่งของพระพุทธเจ้าพระองค์นี้). ความสม่ำเสมอคงที่และความตรงแนว คือพระอมิตาภะ. ความคิดเรื่องตัวตนหรือเรื่องความมีความเป็น คือเขาพระสุเมรุ. ใจที่สามานย์ได้แก่มหาสมุทร. กิเลสคือระลอกคลื่น. ความชั่ว คือมัจฉาร้าย. ความเท็จ คือผีทำ. อารมณ์ภายนอกอันน่าเวียนหัว คือสัตว์น้ำต่าง ๆ. ความโลภและความโกรธ คือโลกันตนรก. อวิชชาและความมัวเมา คือสัตว์เดรัจฉานทั่วไป.

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, ถ้าท่านประพฤติในกุศล ๑๐ ประการ อย่างมั่นคง แดนสุขาวดีก็จะปรากฏแก่ท่านในทันที. เมื่อใดที่ท่านขจัดความเห็นที่ตัวตนและความเห็นว่าเป็นนั่นเป็นนี่ออกไปเสียได้ เขาพระสุเมรุก็จะหักคะมำพังทลายลงมา. เมื่อใดจิตไม่ยึดอมด้วยความชั่วอีกต่อไป เมื่อนั้นน้ำในมหาสมุทร (แห่งสังสาระ) ก็เหือดแห้งไปสิ้น เมื่อ

ท่านเป็นอิสระอยู่เหนือกิเลส เมื่อนั้นลูกคลื่นและระลอกทั้งหลายก็สงบเงียบลง. เมื่อใดความชั่วร้ายไม่กล้าเผชิญหน้าท่าน เมื่อนั้นปลาร้ายและมังกรร้ายก็ตายสิ้น.

ภายในมณฑลแห่งจิตนั้น มีองค์ตถาคตแห่งความตรัสรู้ ซึ่งส่องแสงอันแรงกล้าออกมาทำความสว่างที่ประตูกายนอกทั้งหกประตู และควบคุมมันให้บริสุทธิ์. แสงนี้แรงมากพอที่จะทะลุผ่านสวรรค์ชั้นกามาจรทั้งหก. และเมื่อมันย้อนกลับเข้าภายในไปยังจิตเดิมแท้ มันจะขับธาตุอันเป็นพิษทั้ง ๓ อย่างให้หมดไป และชำระล้างบาปชนิดที่จะทำให้เราตกนรก หรืออบายอย่างอื่น. แล้วจะทำความสว่างไสวให้เกิดแก่เราทั้งภายในและภายนอก จนกระทั่งเราไม่มีอะไรแตกต่างจากพวกที่เกิดในแดนบริสุทธิ์ ทางทิศตะวันตก. ทีนี้ถ้าหากว่าเราไม่ฝึกตัวเองให้สูงถึงขนาดนี้แล้ว เราจะบรรลุถึงแดนบริสุทธิ์นั้นได้อย่างไรกัน?

เมื่อที่ประชุมได้ฟังเทศนาของพระสังฆปริณายกจบลงแล้ว ต่างพากันทราบถึงจิตเดิมแท้ของตนๆ อย่างแจ่มชัด ทุกคนพากันทำความเคารพ และอุทานออกมาเป็นเสียงเดียวกันว่า "สาธุ" เขายังได้พากันสวดมนต์ภาวนา ขอสรรพสัตว์ในสากลจักรวาลนี้ เมื่อได้ยินธรรมเทศนานี้แล้ว จงเข้าใจได้อย่างซึ้งซาบในทันทีทันใดเถิด.

พระสังฆปริณายกได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, ผู้ใดอยากทำการปฏิบัติ (ทางจิต) จะทำที่บ้านก็ได้. ไม่มีความจำเป็นสำหรับคนเหล่านั้น ที่จะต้องอยู่ในสังฆาราม พวกที่ปฏิบัติตนอยู่กับบ้านนั้น อาจเปรียบกันได้กับชาวบ้านทางทิศตะวันออกที่ใญ่บุญ. พวกที่อยู่ในสังฆาราม แต่ละเลยต่อการปฏิบัตินั้น ไม่แตกต่างอะไรกันกับชาวบ้านที่อยู่ทางทิศตะวันตก แต่ใจบาป. จิตบริสุทธิ์ได้เพียงใด มันก็เป็น "แดนบริสุทธิ์ทางทิศตะวันตก กล่าวคือ จิตเดิมแท้ของบุคคลนั้นเอง" เพียงนั้น.

ข้าหลวงไว้ได้เรียนถามขึ้นว่า เราทั้งหลายควรฝึกตัวอย่างไรเมื่ออยู่ที่บ้าน ขอพระคุณเจ้าโปรดสั่งสอนเถิด.

พระสังฆปริณายกได้ตอบว่า อาตมาจะสอนโคลงกว่าด้วยนิรूपให้สักหมวด

หนึ่ง. ถ้าท่านทั้งหลายเก็บเอาข้อความออกมาปฏิบัติตามแล้ว ท่านก็จะอยู่ในสภาพเช่นเดียวกันกับพวกที่อาศัยอยู่กับอาตมาเนื่องนิจเหมือนกัน. ในทางตรงข้าม, ถ้าท่านทั้งหลายไม่ปฏิบัติมัน ท่านก็จะหาความเจริญในทางจิตไม่ได้ แม้ว่าท่านจะโกนหัว และสละบ้านเรือนออกแสวงบุญ (คือบวชเป็นพระ). โศลกนั้น มีดังต่อไปนี้ :

ผู้มีใจเที่ยงธรรม การรักษาศีลไม่เป็นของจำเป็น

ผู้มีความประพฤติตรงแนว การปฏิบัติในทางฉานมันจะมีมาเอง
(แม้จะไม่ตั้งใจทำ).

สำหรับหลักแห่งการกตัญญูทเวทีนั้น เราอุปัฏฐากบิดามารดา รั้งใช้ท่านอย่างฐานลูก.

สำหรับหลักแห่งความเป็นธรรมนั้น ผู้ยิ่งใหญ่กับผู้ต่ำต้อยยืนเคียงข้างอาศัยกันและกัน (ในคราวคับขัน).

สำหรับหลักแห่งความปรารถนาดีต่อกันนั้น. ผู้อาวุโสกับผู้อ่อนอาวุโสต้องสมัครสมานกัน.

สำหรับหลักแห่งขันตินั้น เราไม่ให้มีการทะเลาะเบาะแว้ง แม้จะตกอยู่ในท่ามกลางของหมู่มิตรอันกักขฬะ.

ถ้าเรามีความเพียร รอคอยจนได้ไฟอันเกิดจากการเอาไม้มาสีกัน.

เมื่อนั้น บัวสีแดง (พุทธรักษา) ก็จะไม่ล่อออกมาเองจากตมสีดำ (ความมืดมนก่อนตรัสรู้).

สิ่งที่มีรสขม ย่อมถูกใช้เป็นยาที่ดี.

สิ่งที่ฟังแล้วไม่ไพเราะหู นั่นคือคำตักเตือนอันจริงใจของผู้เตือนที่แท้จริง จากการแก้ไขความผิดให้กลับเป็นของถูก เราย่อมได้รับสติปัญญา โดยการต่อสู้เพื่อรักษาความผิดของตัวไว้ เราแสดงนิมิตแห่งความมีจิตผิดปรกติดอกมา.

ในวันหนึ่ง ๆ ที่ชีวิตล่วงไปเราควรปฏิบัติความไม่เห็นแก่ตัวอยู่ตลอดเวลา แต่ว่าพุทธรักษานั้น ไม่มีหวังที่จะได้มาจากการให้เงินเป็นทาน.

โพธิปัญญานั้น ทาพบได้เฉพาะจากภายในใจของเราเอง.

และไม่มีควมจำเป็นที่จะเสาะหาความจริง อันเด็ดขาดของพระ
ศาสนาจากภายนอก.

ผู้ซึ่งได้ฟังโคลกนี้แล้ว นำไปปฏิบัติอย่างจริงจัง

จะประสบแดนสุขาวดีอยู่ตรงเบื้องหน้าเขา นั้นแล.

พระสังฆปริณายกได้กล่าวเพิ่มเติมว่า ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, ท่านทุกคนจงปฏิบัติตามคำสอนที่กล่าวไว้ในโคลกนี้เถิด เพื่อว่าท่านจะได้เห็นแจ้งจิตเดิมแท้, และถึงพุทธภาวะได้โดยตรง ๆ. พระธรรมไม่คอยใคร, อาตมาก็กำลังจะกลับไปไซ้กายเดี๋ยวนี. ท่านทั้งหลายจงเลิกประชุมเถิด. ถ้าท่านยังมีปัญหาใด ๆ ท่านจงไปถามที่นั่นเถิด.

ในการได้สมาคมกันคราวนี้ ท่านข้าหลวงไว้ ข้าราชการ คนใจบุญ และสุภาพสตรีผู้อุทิศ
เคร่งครัดทั้งหลาย ผู้ได้มาร่วมประชุม ณ ที่นั้น ได้เกิดความสุขสว่างไสวทุกคน. เขารับคำสอนไป
ปฏิบัติด้วยความซื่อตรงแน่วแน่.

* * * *

หน้าว่าง

หมวดที่ ๔

ว่าด้วยสมาธิและปรัชญา^๑

ในสมัยอื่นอีก พระสังฆปริณายกได้แสดงธรรมแก่ผู้ชุมนุมฟัง ด้วยข้อความดังต่อไปนี้ :

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, ในระบบคำสอนของอาตมานั้น สมาธิและปรัชญา นับว่าเป็นหลักสำคัญ. แต่ท่านทั้งหลายอย่าได้เข้าใจผิดไปว่า ธรรมะสองข้อนี้แยกจากกันได้เป็นอิสระ, เพราะเหตุว่ามันเป็นของรวมอยู่ด้วยกันอย่างที่จะแยกกันไม่ได้ และมีใช้เป็นของสองอย่าง ซึ่งต่างฝ่ายต่างมีความเป็นของตัวเอง. สมาธินั้นแหละคือตัวจริงของปรัชญา ในเมื่อปรัชญาเป็นแต่เพียงอาการไหวตัวของสมาธิ. ในขณะที่เราได้ปรัชญา สมาธิก็มีพร้อมอยู่ในนั้นแล้ว หรือจะกล่าวกลับกันว่า เมื่อมีสมาธิ เมื่อนั้นก็มีปรัชญา ดังนั้นก็ได้อีก. ถ้าท่านทั้งหลายเข้าใจหลักอันนี้ ก็แปลว่าท่านเข้าใจความสัมพันธ์อันมีส่วนเสมอกันระหว่างสมาธิกับปรัชญา. ผู้ศึกษาไม่ควรจะไปคิดว่า มันมีอะไรแตกต่างกันในระหว่างคำว่า "สมาธิให้เกิดปรัชญา" กับคำว่า "ปรัชญาให้เกิดสมาธิ." การถือความเห็นว่ายกกันได้นั้น ย่อมถือว่ามันมีอะไรที่เด่น ๆ อยู่ถึงสองฝักสองฝ่าย ในธรรมะนี้.

สำหรับบุคคลที่ลึนของเขาพูดได้เพราะ แต่ใจของเขาไม่สะอาดนั้น สมาธิและปรัชญาไม่มีประโยชน์อะไรแก่เขา, เพราะสมาธิและปรัชญาของเขาไม่มีทางจะสมส่วนสัมพันธ์กันได้เลย. อีกทางหนึ่งซึ่งตรงกันข้ามคือถ้าดีทั้งใจและดีทั้งถ้อยคำที่พูด ทั้งกิริยาอาการภายนอกกับความรู้สึกในใจก็ประสานกลมกลืนกันแล้ว นั้นแหละคือกรณีสมาธิและปรัชญาได้สัมพันธ์กันอย่างสมส่วน.

๑ คำว่า ปรัชญา ทางฝ่ายมหายานนั้น ตรงกับคำว่า ปัญญา ในฝ่ายเถรวาท, แต่คำว่าปรัชญาในที่นี้มีได้เป็นคำเดียวกันกับคำว่าปรัชญาในภาษาไทย ซึ่งใช้เป็นคำแปลของคำว่า Philosophy ในมหายานใช้รูปศัพท์สันสกฤตเช่นนั้นเอง. ผู้แปลเป็นไทย

การโต้แย้งกันนั้น ไม่จำเป็นต้องเกิดแก่นักศึกษา ที่มีความสว่างไสวแล้ว. การมัวเถียงกันว่าปรัชญาเกิดก่อน หรือสมาธิเกิดก่อนนั้นแหละ จะทำให้ผู้นั้นตกอยู่ในภาวะเช่นเดียวกับคนที่ถูกอวิชชาครอบงำทั้งหลาย, การเถียงกันย่อมหมายถึงความดีนนั้นจะเป็นฝ่ายชนะ. ย่อมเสริมกำลังให้แก่ความยึดมั่น ถือมั่นว่าตัวตน, และย่อมจะผูกพันเราไว้กับความยึดถือ ด้วยความสำคัญว่าตัวตน, ว่าสัตว์, ว่าชีวะ, ว่าบุคคล.

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, สมาธิและปรัชญานั้น ควรจะเปรียบกับอะไรเล่า? ธรรมะสองข้อนี้ ควรจะเปรียบกันกับตะเกียง และแสงของมันเอง มีตะเกียง ก็มีแสง, ไม่มีตะเกียง มันก็มืด. ตะเกียงนั้นแหละคือตัวการแท้ของแสงสว่าง และแสงสว่างเป็นแต่สิ่งซึ่งแสดงออกของตะเกียง. โดยชื่อฟังดูเป็นสองอย่าง. แต่โดยเนื้อแท้แล้ว มันเป็นอย่างเดียว และเป็นทั้งของอย่างเดียว กันด้วย. กรณีเช่นนั้นแหละ ได้กับสมาธิและปรัชญา.

* * * *

ในสมัยอื่นอีก พระสังฆปริณายกได้แสดงธรรมแก่ผู้มาชุมนุมฟัง ด้วยข้อความดังต่อไปนี้ :

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, การบำเพ็ญ "สมาธิที่ถูกต้องวิธี" นั้น ได้แก่ การทำให้เป็นระเบียบตายตัว เพื่อให้เราเป็นคนตรงแนวในทุกโอกาส ไม่ว่าคราวเดิน ยืน นั่ง หรือนอน. วิมลกীরติเนเทศสูตร มีข้อความว่า "ความเป็นผู้ตรงแนวนั้นแหละคือเมืองอริยะ "แดนบริสุทธิ์." ท่านทั้งหลายจงอย่าปล่อยให้ใจคดเคี้ยวไปมา และอย่าประพาศิตความตรงแนวเพียงสักว่าที่ริมฝีปาก, เราต้องบำเพ็ญให้ตรงแนวจริง ๆ และไม่ผูกพันตัวเองไว้กับสิ่งใด ๆ คนพวกที่มงายอยู่ภายใต้ตัวอวิชชา ย่อมเชื่ออย่าง

ดื่อดังไปตามตัวหนังสือ^๑ ฉะนั้น เขาจึงรั้นที่จะแปล เอาตามชอบใจ
ของตัวเอง ในการแปลคำว่า “สมาธิที่ถูกต้อง” ซึ่งเขาเหล่านั้นพากันแปล
ว่า “นั่งอย่างเงียบติดต่อกันไป โดยไม่ยอมให้ความคิดอันใดอันหนึ่ง
เกิดขึ้นในจิต”. การแปลความหมายเช่นนี้ เป็นการจำกัดตัวเองให้ลงไป
อยู่ในชั้นเดียวกับวัตถุที่ไร้ชีวิตวิญญูณทั้งหลาย, และยังคงกลายเป็น
สิ่งสะดุดเกะกะกีดขวางหนทางตรง อันเราพึงทำให้เปิดโล่งอยู่เสมอ. ถ้า
ทำใจของเราให้พ้นจากการข้องแวะในสิ่งทั้งหลายทุกสิ่งได้แล้ว ทางนั้น
ก็จะเตียนโล่ง, ถ้าไม่อย่างนั้น ชื่อว่าขัง^๒ ตัวเราเอง. ถ้าหากว่าคำแปลที่ว่า
“นั่งอย่างเงียบติดต่อกันไป ฯลฯ” เป็นคำแปลที่ถูกต้อง แล้วทำไมใน
คราวหนึ่งท่านสาริปุตฺรจึงถูกท่านวิมลกีรติขนาบเอาเนื่องจากนั่งเงียบ ๆ

๑. คำนี้ไม่สามารถแปลไปตามต้นฉบับซึ่งมีอยู่ว่า “...ยอมเชื่ออย่างดื่อดังในธรรมลักษณะ...”
เพราะจะไม่ทำให้ผู้อ่านจับใจความอย่างใดได้เลย, จึงถอดใจความมาอย่างง่ายเสียทีเดียว และ
แปลว่าเชื่อตามตัวหนังสือ. คำว่า “ธรรมลักษณะ” นี้ หากแปลยากที่สุด. แม้ นายว่อง มู ล่ำ
เองก็ถึงกับแปลแตกต่างทุกแห่ง ทั้งสามแห่ง, แต่ข้าพเจ้าได้พยายามทบทวนดูแล้ว จึงแปล
อย่างนี้โดยอาศัยหลักคู่แรกของ ธรรมลักษณะ คือคำพูด กับตัวธรรมจริง นายว่อง มู ล่ำ
ไม่แปล. ใช้ทับศัพท์เอาแล้ววงเล็บไว้ว่า (Being and Form) ซึ่งไม่ทำความเข้าใจให้แก่ผู้อ่าน
ทั่วไปได้เลย. - ผู้แปลเป็นไทย

๒. ภิกษุรูปหนึ่ง ได้เรียนถามพระอาจารย์ในนิกายชฺยนะ ชื่อ เช็กดาว ผู้สืบต่อมาจากศิษย์
องค์หนึ่งของพระสังฆปริณายกองค์ที่หก ว่า “อะไร เป็นความหลุดรอด?” พระอาจารย์รูปนั้น
ได้ย้อนถามว่า “ใครเล่าที่จับท่านใส่กรงขัง?” ความเหมาะสมของคำตอบนี้เป็นอย่างเดียวกัน
แท้กับข้อความในตวับข้างบนนี้. อีกอย่างหนึ่ง เมื่อพระสังฆปริณายกองค์ที่หกแล้วว่า พระ
สังฆปริณายกองค์ที่ห้าไม่ยอมถกด้วยเรื่อง ชฺยนะ และ วิมุตติ จะยอมถกเฉพาะเรื่องจิตเดิม
แท้เท่านั้น (หมวดที่ ๑) นั่นก็คือ ท่านได้แสดงแง่คิดอย่างเดียวกันกับอุทาหรณ์ข้างบน. - ดิ ปิง เสี

ในปานั่นเอง^๑

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, อาจารย์สอนกัมมัฏฐานบางคน สอนศิษย์ของตัวให้แผ่ระวางจิตของตนให้หนึ่งเดียว ถึงกับว่าหมดความเคลื่อนไหว เป็นไปของจิตเอาเสียทีเดียว เมื่อเป็นดั่งนั้น พวกศิษย์ก็พากันเลิกถอนการระดมกำลังจิตเสียสิ้นเชิง. คนหลงผิดเหล่านี้ก็พากันพินเพื่อน เนื่องจากมีความเชื่อถือในคำแนะนำนั้นเกินไป. กรณีเช่นว่านี้มีอยู่ทั่วไป ใ้ชื่อว่า จะมีนาน ๆ ครั้งก็ทามาได้. และนับว่าเป็นความผิดอย่างใหญ่หลวงที่สอนผู้อื่นให้ทำเช่นนั้น.

* * * *

ในสมัยอื่นอีก พระสังฆปริณายกได้แสดงธรรมแก่ผู้มาชุมนุมฟัง ด้วยข้อความดังต่อไปนี้ :

ในพุทธศาสนาชนิดที่เป็นไปตามคัมภีร์นั้น ความแตกต่างระหว่างนิกาย “นัปปลัน” กับนิกาย “เซียงซ่า” มิได้มีอยู่อย่างชัดเจน. ความแตกต่างเท่าที่เห็นกันอยู่ก็มีแต่เพียงว่า ตามธรรมชาติที่เกิดมา คนบางพวกรู้อะไรได้เร็ว ในเมื่อคนอื่นบางพวกที่ท้อต่อการที่จะเข้าใจสิ่ง

๑. ท่านวิมลกীরติ กล่าวแก่ท่านสารีบุตรว่า เมื่อกล่าวถึงการนั่งเดียว ๆ แล้ว, มั่นควรจะหมายถึงถึงว่า เขาไม่เกิดในโลกทั้งสามอีกต่อไป (คือความรู้สึกของเขามีระดับอยู่นอกเหนือจากโลก รูปโลก และอรูปรโลก). มั่นควรจะหมายถึงถึงว่า ขณะที่อยู่ในนิโรธสมบัติ (แดนขั้นที่ดับสัมปตติได้) นั้น เขาก็สามารถทำการเคลื่อนไหวต่าง ๆ ทางกายได้ เช่น การเดิน การยืน การนั่ง การนอน ฯลฯ. มั่นควรจะหมายถึงถึงว่า โดยไม่ต้องหันเหออกจากทางแห่งบัญญัติ เขาสามารถทำกิจการต่าง ๆ ทางวิสัยโลกได้. มั่นควรจะหมายถึงถึงว่า เขาคอยอยู่ข้างในก็ทามาได้, ข้างนอกก็ทามาได้. มั่นควรจะหมายถึงถึงว่า เขาบำเพ็ญโพธิปักขิยธรรมสามสิบเจ็ดประการอยู่ โดยปราศจากความทวนใจหวาดด้วยอำนาจมีฉภาหิฏฐิ. มั่นควรจะหมายถึงถึงว่า โดยไม่ต้องมีการทำลายล้างกิเลสอีกต่อไป เขาก็สามารถเข้าถึงนิพพาน. ผู้ที่สามารถนั่งได้เช่นนี้แหละจะได้รับความรับรองจากพระพุทธเจ้า

วิมลกীরตินเทศสูตร

หนังสือเล่มนี้มีจำหน่ายที่โรงพิมพ์มหาเมฆ กท. เล่มละ ๓๐ บาท ชื่อ “วิมลเกียรติ” แปลโดย เสถียร โพธิ์นันทะ

ต่าง ๆ. พวกที่สว่างไสว ก็สามารถเห็นแจ้งสังขารธรรม ได้ทันที ในเมื่อ พวกที่อยู่ภายใต้วิชชาจะต้องค่อย ๆ ฝึกตัวเองต่อไป. แต่ความแตกต่าง เช่นกล่าวนี จะไม่ปรากฏเลย ถ้าหากว่าเรารู้จักใจของตัวเอง และรู้แจ้ง ต่อสภาพแท้ของเราเอง เพราะฉะนั้น คำว่า “เซื่องช้า” กับคำว่า “ฉับพลัน” สองคำนี้ เป็นเพียงภาพเลียน ๆ มากกว่าที่จะเป็นของจริง.

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, มันเป็นจารีตในนิกายของเรา ในการที่จะถือเอา “ความไม่เป็นไปตามอำนาจของวิตก” ว่าเป็นผลที่เราจำนงหวัง. ถือเอา “ความไม่ตกอยู่ภายใต้วิสัยของอารมณ์” ว่าเป็นมูลรากอันสำคัญ, และถือเอา “ความไม่ข้องติด” ว่าเป็นหลักหรือต้นตอ อันเป็นประธานสำคัญ. “ความไม่ตกอยู่ภายใต้วิสัยของอารมณ์” นั้น หมายถึงความไม่ถูกอารมณ์ดึงดูดเอาไป ในเมื่อได้สัมผัสกันเข้ากับอารมณ์. “ความไม่เป็นไปตามอำนาจของวิตก” นั้น หมายถึงความไม่ถูกลากเอาไปโดยความคิด อันแตกแยกแต่อย่างใดอย่างหนึ่ง ในขณะที่กำลังบำเพ็ญภาวนาทางจิต “ความไม่ข้องติด” นั้น หมายถึงลักษณะเฉพาะแห่ง จิตเดิมแท้ ของเรานั้นเอง.

สิ่งทุกอย่าง ไม่ว่าจะดีหรือเลว สวยงามหรือน่าเกลียด ควรจัดเป็นของว่างอย่างเดียวกัน. แม้ในขณะที่ได้เตียงและทะเลาะวิวาท เราควรประพฤติต่อเพื่อนและต่อศัตรูของเรา อย่างเดียวกัน, และไม่มีกรณีถึงการแก้แค้น. ในการฝึกความนึกคิดของตนเอง จงปล่อยให้ออดีตเป็นอดีต. ถ้าเราปล่อยให้ความคิดของเรา ที่เป็นอดีต ปัจจุบัน และอนาคต มาจับติดต่อกัน เป็นห่วงโซ่แล้ว ก็หมายความว่าเราจับตัวเองใส่กรงขัง. ในฝ่ายตรงกันข้าม ถ้าเราไม่ยอมให้ใจของเราข้องติดอยู่ ในสิ่งใด ๆ เราจะลุถึงความหลุดพ้น. เพื่อผลอันนี้ เราจึงถือเอา “ความไม่ข้องติด” ว่าเป็นหลักหรือต้นตอ อันเป็นประธานสำคัญ.

การทำตัวเราเอง ให้เป็นอิสระ จากการถูกดูตู่ตั้งไปตามอารมณ์ ภายนอกนี้เรียกว่า “ความไม่ตกอยู่ภายใต้วิสัยของอารมณ์.” เมื่ออยู่ในฐานะที่จะทำได้ดั่งนั้น สภาพธรรม (ที่มีในเรา) ก็จะบริสุทธิ์. เพื่อผลอันนี้ เราจึงถือเอา “ความไม่ตกอยู่ภายใต้วิสัยของอารมณ์” ว่าเป็นมูลรากอันสำคัญ.

การดำรงใจไว้ให้เป็นอิสระจากอำนาจของกิเลส ในทุกๆ ลักษณะของสิ่งที่แวดล้อมรอบตัวเรา นี้เรียกว่า “ความไม่เป็นไปตามอำนาจของวิตก.” ใจของเราลอยอยู่สูงเหนือสิ่งต่างๆ ที่แวดล้อมเรา. และในทุกกรณี เราไม่ยอมให้สิ่งเหล่านั้นมามีอิทธิพลครอบงำ ในการที่ใจของเราจะทำหน้าที่ของมัน. แต่ว่ามันเป็นความผิดอย่างใหญ่หลวง ในการบีบบังคับใจไม่ให้คิดอะไรเสียหมด. เพราะแม้เราจะทำได้สำเร็จในการบังคับเช่นนั้น และเราดับจิตลงไปในขณะที่นั้น เราก็ยังคงต้องเกิดใหม่ ในภพใดภพหนึ่งอยู่ดี. จึงกำหนดความข้อนีไว้เถิด บรรดาท่านผู้เดินทางทั้งหลาย. มันเป็นความชั่วอย่างพอตัวทีเดียว สำหรับคนที่ทำอย่างผิดพลาดเนื่องมาจากไม่เข้าใจความหมายของธรรมบัญญัติข้อนั้น, แล้วมันจะเป็นความชั่วมากขึ้นไปอีก. ในการเข้าใจให้ผู้อื่นพากันทำตามเป็นบริวารของตน? เมื่อหลงเสียแล้ว เขาก็มองไม่เห็นอะไร และยิ่งกว่านั้น เขายังแถมเป็นผู้กล่าวตู่พระพุทธรูทจนจะ อยู่ตลอดกาลเป็นนิจด้วย เหตุฉะนั้นแหละ เราจึงถือเอา “ความไม่เป็นไปตามอำนาจของวิตก” ว่าเป็นผลที่จำนงหวังของเรา.

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย อาตมาจะอธิบายให้ชัดเจนยิ่งขึ้นไปอีกว่าทำไมเราจึงถือเอา “ความไม่เป็นไปตามอำนาจของวิตก” มาเป็นผลที่จำนงหวังของเรา. เพราะเหตุว่ามีคนเขลาบางประเภท ได้โอ้อวดว่าเห็นแจ้ง จิตเต็มแท้, แต่ก็กำลังถูกอารมณ์ที่แวดล้อมลากเอาตัวไป, วิตกต่างๆ เกิดขึ้นในใจของเขา, ถูกแวดล้อมอยู่ด้วยมัจฉาวิภูฏี อันเป็น

กระแสนแห่งความหลงและกิเลสทุก ๆ ชนิด. ก็ใน จิตเดิมแท้ (ซึ่งเป็น
ตัวสำแดงแห่งความว่าง) นั้น ไม่มีอะไรสำหรับให้ใครลุ่มถึงเสียเลย. ฉะนั้น
การที่มาเอ่ยอ้างว่ามีการลุ่มถึง, และกล่าวพล่อย ๆ ถึงความดีหรือความชั่ว
เหล่านั้นล้วนแต่เป็นมิจฉาทิฏฐิและกิเลส. เพื่อผลอันนี้เอง เราจึงได้ถือ
เอา “ความไม่เป็นไปตามอำนาจของวิตก” ว่าเป็นผลที่จำนงหวังในนิกาย
ของเรา.

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, (ก็ในเรื่องความไม่เป็นไปตามอำนาจ
ของวิตกนั้น) อะไรเล่าเป็นสิ่งที่เราควรสลัดเสียให้สิ้นเชิง. และอะไรเล่า
ที่เราควรปกป้องของเราลงไป? เราควรสลัด “ของที่เป็นคู่ ๆ อย่างตรง
กันข้ามกัน”^๑ เสียให้สิ้นเชิง พร้อมทั้งอกุศลเจตสิกทุก ๆ อย่าง. และ
เราควรปกป้องของเราลงไปที่ภาวะแท้จริงของ ตถตา (ความเป็นแต่อย่าง
นั้นอย่างเดียว เป็นอย่างอื่นอีกไม่ได้), เพราะเหตุว่า ตถตา นั้นแหละ
เป็นตัวการแท้ของวิตก, และวิตกเป็นผลแห่งการไหวตัวของ ตถตา.

ตัวแท้ของตถตา ซึ่งเบ่งบานขึ้นถึงระดับเด่นชัดนั้นต่างหาก ที่
ทำให้วิตกนั้นเกิดขึ้น หนีไปเพราะอวัยวะสำหรับรู้สึกอารมณ์นั้น ๆ ไม่
ตถตา ย่อมทรงไว้ซึ่งคุณลักษณะของตัวมันเอง, ฉะนั้น มันจึงสามารถ
ให้กำเนิดแก่วิตก ปราศจากตถตา เสียแล้ว อวัยวะสำหรับรู้สึกอารมณ์
และอารมณ์นั้น ๆ^๒ ย่อมสลายลงทันที. ผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, เพราะ
เหตุที่คุณลักษณะของ ตถตา ต่างหากที่ทำให้เกิดแก่วิตก, ฉะนั้นอวัยวะ
สำหรับรู้สึกอารมณ์ต่าง ๆ ของเราไม่จำเป็นจะต้องพลอยต่างพร้อมหรือ

๑. ของคู่ในที่นี้ คือของที่เป็นสุดโต่งฝ่ายข้างหนึ่ง กับสุดโต่งฝ่ายอีกข้างหนึ่ง ตัวอย่างเช่น บวก-ลบ, โง่-ฉลาด, ร้อน-เย็น, นรก-สวรรค์, ฯลฯ -ผู้แปลเป็นไทย

๒. อวัยวะสำหรับรู้สึกอารมณ์ หรือ Sense Organs ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น ผิวกาย ใจ
อารมณ์ หรือ Sense objects ได้แก่ รูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะ ธรรมารมณ์. คำเหล่านี้
เป็นคำบัญญัติเฉพาะในพุทธศาสนา อาจไม่ตรงกับที่บัญญัติเฉพาะวิชาแขนงอื่นก็ได้. -ผู้แปล
เป็นไทย

เศร้าหมองไปด้วย ในทุก ๆ เหตุการณ์ แม้ว่ามันจะเป็นผู้ทำหน้าที่ใน การดู การฟัง การสัมผัส การรู้ ฯลฯ ก็ตาม, และตัวภาวะแท้ของเรา ก็อาจยัง “แสดงตัวเองให้ปรากฏได้” ทุกเวลา. เพราะเหตุฉะนั้น พระ- สุตรนั้นจึงกล่าวว่า ผู้ที่คล่องแคล่วในการแยกแยะธรรมลักษณะนานา ประการ เพื่อความเข้าใจอันถูกต้องได้ จักเป็นผู้ตั้งอยู่อย่างไม่ง่อนแง่น คลอนแคลนใน “ธรรมอันเอก.” (กล่าวคือถิ่นอันสงบเย็นของพระอริยะ- หรือนิพพาน).

* * * *

หมวดที่ ๕

ว่าด้วยธยานะ

วันหนึ่ง พระสังฆปริณายกได้แสดงธรรมแก่ผู้มาชุมนุมฟัง ด้วยข้อความดังต่อไปนี้

ในระบบการเจริญกรรมฐานภาวนาของเรานั้น เราได้กำหนดลงไปที่จิต (จิตปัจจุบัน ซึ่งแตกต่างอย่างตรงกันข้าม กับจิตเดิมแท้), หรือกำหนดลงไปที่ความบริสุทธิ์. หรือว่าเราจะไปจับเอาตัวความหยุดนิ่งปราศจากความเคลื่อนไหวทุกประการ ก็หาไม่ได้. สำหรับการกำหนดจดจ่อลงไปที่จิตนั้น ไม่ควรทำ, เพราะจิตเป็นของมีคมัวมาเสียก่อนแล้ว และเมื่อเรามองเห็นชัดว่า มันเป็นเพียงตัวมายาตัวหนึ่งเท่านั้นแล้ว, ก็ไม่มีความจำเป็นอะไรที่จะไปจดจ่อกับมัน. สำหรับการกำหนดลงไปที่ตัวความบริสุทธิ์นั้นแล้ว, ตัวธรรมชาติแท้ของเราก็บริสุทธิ์อย่างแท้จริงอยู่แล้ว, และตลอดเวลาที่เราขับไล่อกุศลวิตกออกไปเสียให้สิ้นเชิง มันก็ไม่มีอะไรเหลืออยู่ในตัวเรา นอกจากความบริสุทธิ์อย่างเดียว, เพราะว่ามันเป็นด้วยอกุศลวิตก นี้แหละ ที่ทำให้ *ตถตา* ต้องเศร้าหมองไป. ถ้าเราเพ่งจิตของเรา กำหนดลงไปที่ความบริสุทธิ์ เราก็มีแต่จะสร้างอวิชชาอันใหม่ขึ้นมาอีกอันหนึ่ง เท่านั้น, คืออวิชชาแห่งความบริสุทธิ์ เพราะเหตุที่อวิชชา เป็นสิ่งที่ไม่มีที่ตั้งอาศัย จึงเป็นความเขลาที่เราจะไปอิงอาศัยมัน, ตัวความบริสุทธิ์นั้นไม่มีสัจฐาน ไม่มีรูปร่าง แต่มีคนบางคนที่อุตริถึงกับประดิษฐ์ “รูปร่างของความบริสุทธิ์” ขึ้นมา แล้วก็กุลือกุอยู่ของมันในฐานะเป็นปัญหาสำคัญของความหลุดพ้น. เมื่อถือหลักความคิดเช่นนี้ คนเหล่านั้นก็กลายเป็น *ผู้ขับไล่ไล่ส่งความบริสุทธิ์* เสียเองแล้ว จิตเดิมแท้ของเขา ก็ถูกทำให้เศร้าหมองไปเพราะเหตุนี้.

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, พวกที่ฝึกตัวอยู่ใน “ความแน่นไม่ทวั่น

ไหว” นั้น แม้จะได้เผชิญกับคนทุกชนิด เขาก็ยังไม่รู้ไม่เห็นความผิดของผู้อื่นอยู่เสมอ. เขาไม่มีอะไรวิปริตผิดแปลกไปจากเดิม เมื่อประสบบุญหรือบาป ความดีหรือความชั่ว ของผู้อื่น. เพราะลักษณะเช่นนี้ ย่อมอนุโลมต่อ “ความแน่วไม่หวั่นไหว” ของจิตเดิมแท้. ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, คนที่มีจิตยังมีดนั้น อาจสงบเฉพาะทางร่างกายภายนอก แต่พอเผยอริมฝีปากเท่านั้น เขาก็ติชมวิพากษ์วิจารณ์คนอื่นด้วยเรื่องบุญบาป ความสามารถ ความอ่อนแอ ความดี หรือความชั่ว ของคนเหล่านั้น ๆ. นี่แหละ เขาเฉาออกไปนอกทางแห่งสัมมาปฏิบัติอย่างนี้เอง. อีกฝ่ายหนึ่ง การที่จดจ่อ่วนอยู่ ที่จิตของตนเอง หรือที่ความบริสุทธิ์ ก็กลายเป็นสิ่งสะดุดกีดขวางในหนทาง ด้วยเหมือนกัน.

* * * *

ในสมัยอื่นอีก พระสังฆปริณายกได้แสดงธรรมแก่ผู้มาชุมนุมฟัง ด้วยข้อความดังต่อไปนี้ :

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, อย่างไรเรียกว่า การนั่ง เพื่อการกัมมัฏฐานภาวนา? ในนิยามของเรา *การนั่ง* หมายถึงการได้รับอิสรภาพอันเด็ดขาด และมีจิตสงบได้ในทุก ๆ กรณีที่เวดล้อมเข้ามาจากภายนอก, ไม่ว่าจะเป็นฝ่ายข้างดี หรือเป็นอย่างไรก็ตาม. *การกัมมัฏฐานภาวนา* นั้น หมายถึงการเห็นชัดแจ้งในภายใน ต่อ “ความแน่วไม่หวั่นไหว” ของจิตเดิมแท้.

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, อะไรเรียกว่า *ชฺยานะ* (ฌาน) และ *สมาธิ*? *ชฺยานะ* หมายถึงการหลุดจากความพัวพันด้วยอารมณ์ภายนอก^๑ ทุกประการ และ *สมาธิ* หมายถึงการได้รับคานติในภายใน. ถ้าเราพัวพัน

๑. อารมณ์ภายนอก หมายถึงสิ่งทุกสิ่งนอกจากจิต, ฉะนั้นแม้แต่ความคิดในจิต หรือของจิตก็เรียกว่า อารมณ์ภายนอกในที่นี้เหมือนกัน, ไม่ต้องกล่าวถึง รูป เสียง กลิ่น ฯลฯ ซึ่งเห็นได้ว่าเป็นของภายนอกชัด ๆ. ผู้แปลเป็นไทย

อยู่กับอารมณ์ภายนอก จิตภายในก็จะปั่นป่วน. เมื่อเราหลุดจากการ
พัวพันด้วยอารมณ์ภายนอกทุกอย่างแล้ว จิตก็จะตั้งอยู่ในสถานติ. จิต
เดิมแท้ของเราเป็นของบริสุทธิ์อยู่แล้วอย่างแท้จริง แล้วเหตุผลที่ว่า
ทำไมเราจึงปั่นป่วนนั้น ก็เพราะเรายอมตัวให้อารมณ์ซึ่งแวดล้อมเราอยู่
ลากเอาตัวเราไป. ผู้ที่สามารถรักษาจิตของตนไว้ไม่ให้ปั่นป่วนได้ ไม่ว่าจะ
จะอยู่ในท่ามกลางสิ่งแวดล้อมชนิดไหนหมด นั่นแหละชื่อว่าได้บรรลุถึง
สมาธิ.

การเป็นอิสระไม่พัวพันด้วยอารมณ์ภายนอกทุกอย่าง ชื่อว่า
ชฺยานะ. การลู่อิงสถานติในภายใน ชื่อว่า สมาธิ. เมื่อใดเราอยู่ในฐานะที่
จะเล่นฉาน และดำรงจิตในภายในให้ตั้งอยู่ในสมาธิ. เมื่อนั้น จึงชื่อว่า
เราได้ลุถึง ชฺยานะและสมาธิ. ข้อความในโพธิสัตว์สี่สูตร มีอยู่ว่า "จิต
เดิมแท้ของเรานั้นเป็นของบริสุทธิ์แท้จริง." ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย,
เราจึงเห็นชัดความข้อนี้อัตนเอง ทุกเมื่อเกิด. เราจึงฝึกตัวเอง ฝึกฝน
มันด้วยตนเอง, และลุถึงพุทธภาวะ ด้วยความพยายามของตนเองเกิด.

* * * *

หน้าว่าง

หมวดที่ ๖

ว่าด้วยบาปสำนึก (การสำนึกบาป)

ครั้งหนึ่ง พวกที่ไม่ใส่ใจในการศึกษา และพวกชาวบ้าน จากกวางเจา ชิวเจา และที่อื่น ๆ ได้มาประชุมกันอย่างคับคั่ง เพื่อฟังคำเทศนาของพระสังฆปริณายก เมื่อพระสังฆปริณายกเห็นดั่งนั้น ก็ได้ขึ้นธรรมสนธิ และแสดงธรรมเป็นข้อความดังต่อไปนี้ :

การปฏิบัติในพระพุทธศาสนานั้น เราควรตั้งต้นที่ จิตเดิมแท้ของเรา. ตลอดเวลา เราต้องชำระจิตของเราติดต่อกันทุกขณะจิต. ใตไป ตามมรรคปฏิบัติพาทด้วยน้ำพักน้ำแรง ของเราเอง, ให้เห็นประจักษ์ชัดแจ้ง ในธรรมกายของเรา, ให้เห็นประจักษ์ชัดแจ้งต่อองค์พระพุทธเจ้าในใจของเรา, รื้อขนตัวเองด้วยต่างคนต่างสมาทานศีล, แล้วการมาสู่อันนี้ของพวกท่านทั้งหลาย ก็จะมีเป็นการมาเปล่า. เนื่องจากท่านทั้งหลายมาจากที่ไกล ด้วยกันทุกคน. ข้อที่เราได้มาพบกันที่นี่ ย่อมแสดงว่าเป็นการได้ มีการสมาคมกันอย่างประเสริฐ. ฉะนั้นพวกเราทั้งหมดจงนั่งลงตามทำนองของชาวอินเดีย อาตมาจะได้แสดงเรื่องวิธีการ สำนึกบาป* (อันเป็นทางใจล้วน) ไม่เกี่ยวกับรูปธรรม (เช่นกิริยาทำทางเป็นต้น) แก่ท่านทั้งหลาย

๑. คำว่า "Formless" Repentance ในที่นี้แปลว่า วิธีการสำนึกบาป (อันเป็นทางใจล้วน) ไม่เกี่ยวกับรูปธรรม (เช่นกิริยาทำทางเป็นต้น). นี้หมายถึงการชักล้างหรือเปลี่ยนแปลงที่เกี่ยวกับใจภายในใจล้วน ๆ ด้วยอำนาจของปัญญาเป็นต้น. ไม่เกี่ยวกับกิริยา เช่น ประกอบพิธี ขอขมา ไนโบสถ์หรือเกี่ยวกับวัตถุ เช่น ไม้ไผ่ตัวด้วยของทำบุญเป็นต้น. หรือเกี่ยวกับบุคคล เช่น การอ้อนวอนผู้มีอำนาจเบื้องบนเป็นต้น ท่านเรียกของท่านว่า "Formless" ซึ่งตามตัวว่า "ไม่มีรูป" นับว่าเป็นคำที่แปลยากที่สุดในหนังสือเล่มนี้ และมีอยู่ทั่วไปแทบทุกบท. ต่อไปนี้จะแปลเพียงสั้น ๆ ว่า "ไม่เกี่ยวกับรูปธรรม" มีอธิบายดังที่กล่าวมาแล้ว. ให้ผู้อ่านถือเป็นหลักใหญ่ ๆ ไว้อย่างหนึ่งว่าสังฆปริณายกช่วยเหลือหลังที่กล่าวถึงองค์นี้ ท่านมุ่งจะสอนทุกสิ่งทุกอย่างให้เป็นธรรมาธิษฐาน คือเรื่องจิต หรือตัวจริงไปหมด. ไม่ให้เป็นรูปบุคคลาธิษฐาน ซึ่งสมมติขึ้นเป็นบุคคล หรืออิงอยู่กับวัตถุ. -ผู้แปลเป็นไทย

เมื่อทุกคนนั้นเรียบร้อยแล้ว พระสังฆปริณายกได้กล่าวต่อไปว่า :

คันธสาระ^๑ ข้อต้นนั้นคือ ศีล ซึ่งหมายถึงการที่จิตของเรา ปราศ
จากรอยต่างของทุจริต, ความชั่ว ความริษยา ความตระหนี่ ความโกรธ
การใช้กำลังข่มขู่ และการผูกเวร. คันธสาระ ข้อที่สองนั้นคือ สมภาติ
ซึ่งหมายถึงการที่จิตของเรา ไม่มีอาการหวนไหวในทุกเหตุการณ์ ที่เข้า
มาแวดล้อมเรา ไม่ว่าจะมาดีหรือมาร้าย. คันธสาระ ข้อที่สามนั้นคือ ปัญญา
ซึ่งหมายถึงการที่จิตของเราเป็นอิสระจากเครื่องหุ้มห่อรังรัด, หมายถึง
การที่เราปล่อยปัญญาของเราอยู่เบื้องนิจ ลงที่จิตเดิมแท้ของเรา. หมายถึง
ความที่เราเป็นผู้พ้นเด็ดขาดจากการที่จะทำความชั่วทุกประเภท, หมายถึง
ความที่แม้ว่าเราจะทำความดีทุกสิ่งทุกอย่าง ถึงกระนั้นเราก็ไม่ปล่อยให้
ใจของเราเกี่ยวเกาะอยู่ที่ผลของความดีนั้น ๆ, และหมายถึงว่าเรายอม
เคารพนับถือผู้ที่สูงกว่าเรา อ่อนน้อมต่อผู้ที่ต่ำต้อยกว่าเรา เห็นอกเห็น
ใจคนที่หมกตบาศนาและคนยากจน. คันธสาระ ข้อที่สี่นั้นคือ ความหลุด
พ้น (วิมุตติ) ซึ่งหมายถึงความที่ใจของเราขึ้นถึงขั้นเป็นอิสระเด็ดขาด
ไม่เกี่ยวเกาะอยู่กับสิ่งใด ไม่ผูกพันตัวเองอยู่ กับความดีและความชั่ว.
คันธสาระ ข้อที่ห้านี้คือ ความรู้ อันเราได้รับในขณะที่ลู่ถึงความหลุดพ้น.
เมื่อจิตของเราไม่เกี่ยวเกาะกับความดีและความชั่วแล้ว เรายังจะต้อง
ระวังไม่ปล่อยให้จิตนั้นอิงอยู่กับความว่างเปล่า หรือตกลงไปสู่ความเฉื่อย.
ยิ่งกว่านั้นเรายังจะต้องเพิ่มพูนการศึกษา และขยายความรู้ของเราให้
กว้างออกไปจนกระทั่งเราสามารถรู้จักจิตของเราเอง, สามารถเข้าใจโดย
ทั่วถึงในหลักแห่งพุทธธรรม, ทำตนเป็นฉันทนิมิตรกับสิ่งที่มีชีวิตทั้ง
หลายที่เราเกี่ยวข้องด้วย, บำบัดความรู้สึกว่า “ตัวตน” และความรู้สึก

๑. คันธสาระ ในที่นี้หมายถึงสิ่งที่มีกลิ่นหอมทั่ว ๆ ไป ใช้จุดเพื่อให้อากาศหอม ผู้อ่านที่สังเกต
จะเห็นได้ว่า คันธสาระห้าอย่างนี้ โดยชื่อ ก็คือที่เรียกกันในฝ่ายเถรวาทว่า ธรรมสาระห้าอันเอง
ได้แก่ ศีล สมภาติ ปัญญา วิมุตติ และวิมุตติญาณทัสสะ แต่คำอธิบายเดินคนละชั้นคนละแนว.
ผู้แปลเป็นไทย

ว่ามีว่าเป็นเสียให้หมดสิ้น, และเห็นแจ้งชัดว่า จำเดิมแต่ต้นมาจนกระทั่งถึงเวลาที่เราได้บรรลุโพธิ์นั้น “ธรรมชาติที่แท้จริง” (หรือจิตเดิมแท้) ย่อมเป็นสิ่งที่ไม่เคยเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา. ดังนี้ ชื่อว่าคันธสาระแห่ง “ความรู้อันเราได้รับในขณะที่ลูถึงความหลุดพ้น” คันธสาระอันประกอบไปด้วยองค์ห้าประการนี้ ย่อมอบก่ลื่นออกมาจากภายใน และเราไม่ควรแสวงหามันจากภายนอก

* * * *

ที่นี้เอาตมาจะได้แสดงแก่ท่านทั้งหลาย ถึงเรื่อง “บาปสำนึก” อันไม่เกี่ยวกับรูปธรรม” อันเป็นวิธีที่จะไถ่ถอนเสียได้ซึ่งปวงบาป อันเราทั้งหลายได้กระทำกันในชาติเป็นปัจจุบัน, ชาติอดีต และอนาคต, และจะชำระมโนกรรม วชิกรรม กายกรรม ของเราให้หมดจด.

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, จงทำตามเอาตมา และว่าดัง ๆ พร้อมกันทุกคน เหมือนที่เอาตมาจะว่าน่า :

ขอให้เราทั้งหลาย, บรรดาสาวกที่ไม่ได้ระบุนามเหล่านี้ จงเป็นผู้เป็นอิสระตลอดกาล จากรอยต่างของความไม่รู้และรู้ผิด. เราได้สำนึกแล้วในบาปและกรรมชั่วทั้งหลายของเรา อันเราได้ประกอบแล้วเพราะอำนาจแห่งความรู้ผิด หรือความไม่รู้ ขอให้บาปทั้งปวงนั้น จงเป็นสิ่งไถ่ถอนหมดสิ้นแล้วในทันที และขออย่าให้กลับเกิดมีมาอีกเลย

ขอให้เราทั้งหลาย จงเป็นผู้เป็นอิสระตลอดกาล จากรอยต่างของความเย่อหยิ่งและความอวดดี. เราสำนึกได้แล้วในจริตอันเย่อหยิ่งและโอ้อวด อันเราทั้งหลายได้ประพฤติมาแล้วในอดีต. ขอให้บาปทั้งมวลนั้น

๑. คำว่า บาปสำนึก หรือการสำนึกบาปนี้ หมายถึงความสลัดสังเวชในบาปที่ทำมาแล้ว ถึงขนาดที่จะทำใจให้เปลี่ยนกลับตัวเป็นคน ๆ ใหม่ แต่ท่านหมายความว่าสูงถึงการทำใจให้พ้นจากการถือในบาปในบุญเอาเสียทีเดียว จงพยายามชี้ให้เห็นว่า ใจต้องข้ามพ้นจากบาปและบุญ จึงจะสามารถทำใจ ให้เกลี้ยงเกลาจากบาปได้, ซึ่งในที่อื่นข้างหน้า ท่านชี้ให้เห็นว่า บุญกับบาปนี้เป็นของอย่างเดียวกัน คือเป็นเพียงสังขาร และออกมาจากอวิชชาด้วยกันทั้งสองอย่าง. ผู้แปลเป็นไทย

จงเป็นสิ่งที่ได้ถอนหมดสิ้นแล้วในทันทีนี้ และขอย่ำให้กลับเกิดมีมา
อีกเลย

ขอให้เราทั้งหลาย จงเป็นผู้เป็นอิสระตลอดกาล จากรอยต่างของ
ความริษยา และความเคียดแค้น. เราสำนึกได้แล้วในบาป และกรรมชั่ว
ทั้งหลายของเรา อันเราได้ประกอบขึ้นแล้วด้วยใจอันเต็มไปด้วยความ
ริษยาและความเคียดแค้น. ขอให้บาปทั้งหมดนั้น จงเป็นสิ่งที่ได้ถอน
หมดสิ้นแล้วในทันทีนี้ และขอย่ำให้กลับเกิดมีมาอีกเลย.

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, นี่แหละที่เราเรียกว่า “เซ็น-ผู้ อันไม่
เกี่ยวกับรูปธรรม” อะไรเล่าเป็นความหมายของ เซ็น และ ผู้ (กษมยติ)
ในที่นี้? เซ็น นั้นเล็งถึงความสำนึกบาปอันเป็นอดีต. การสำนึกถึงตัว
บาปและกรรมชั่วทั้งปวงในอดีต อันเราได้ประกอบขึ้นแล้ว ด้วยอำนาจ
ความรู้ผิด, ความไม่รู้, ความเย่อหยิ่ง, ความอวดดี, ความเคียดแค้น,
หรือความริษยาและอื่น ๆ ได้ ฯลฯ จนถึงกับทำความสิ้นสุดให้แก่บาป
เหล่านี้ได้เรียกว่า เซ็น. ผู้ นั้นเล็งถึงการสำนึกบาปส่วนที่จะเกิดขึ้นด้วย
การกระทำในอนาคตของเรา. เมื่อเห็นแจ้งชัดถึงธรรมชาติอันเราอาจล่วง
ละเมิดได้ (ในอนาคต) เราย่อมตั้งปฏิญาณว่าแต่บัดนี้ต่อไป เราขอทำความ
สุดสิ้นแก่กรรมชั่วทุกประเภท อันเกิดขึ้นมาจากความรู้ผิด, ความไม่รู้,
ความเย่อหยิ่ง, ความอวดดี, ความเคียดแค้น, หรือความริษยา, และว่า
เราจะไม่ก่อบาปขึ้นอีกต่อไปนี้เรียกว่า ผู้

เนื่องจากความไม่รู้และรู้ผิดเป็นเหตุ คนทั้งหลายย่อมไม่เห็นชัด
แจ้งว่าในการทำความสำนึกบาปนั้น เขาไม่ควรจะเพียงแต่รู้สึกเสียใจ
เพราะบาปกรรมที่ทำมาแล้วอย่างเดียว, แต่เขาควรที่จะละเว้นเด็ดขาดจาก
การทำบาปใหม่ในอนาคตด้วย. เนื่องจากเขาไม่ใส่ใจสำรวจถึงการกระทำ
ในอนาคตนั่นเอง เขาประกอบบาปขึ้นใหม่ก่อนแต่ที่จะได้ถอนบาปให้
สิ้นไป. เราจะเรียกการกระทำเช่นนั้นว่า “การสำนึกบาป” ได้อย่างไรกันเล่า?

* * * *

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, เมื่อได้มีการสำนึกบาปชำระตัวแล้ว เราควรจะต้องไว้ซึ่ง ปฏิญาณรวมยอด^๑ ๔ ประการ ดังต่อไปนี้ :

เราขอปฏิญาณที่จะปลดปล่อยสัตว์มีวิญญาณ มีปริมาณไม่จำกัด อันเป็นของแห่งใจของเราเอง.

เราขอปฏิญาณที่จะเพิกเสียซึ่งกิเลสมีปริมาณคณนาไม่ได้ ในใจของเราเอง.

เราขอปฏิญาณที่จะศึกษาระบอบธรรม อันนับไม่ถ้วนแห่งจิตเดิมแท้ของเรา.

เราขอปฏิญาณที่จะเข้าไปถึงพุทธภาวะ อันสูงสุดแห่งจิตเดิมแท้ของเรา.

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, บัดนี้เราทั้งหมดได้ประกาศออกไปแล้วว่าเราปฏิญาณในอันที่จะปลดปล่อยสัตว์มีวิญญาณ อันมีปริมาณไม่จำกัด, แต่นั้นหมายความว่าอย่างไรเล่า? มันมิได้หมายความว่า อาตมา, เว่ยหล่าง กำลังจะปลดปล่อยสัตว์นั้น. และอะไรเล่าคือสัตว์มีวิญญาณเหล่านั้น อันมีอยู่ในใจของเรา? สัตว์เหล่านั้น ใจที่หลงผิด, ใจที่เป็นมายา, ใจชั่วร้ายและใจอื่น ๆ ทำนองนั้น, เหล่านี้ทั้งหมด เรียกว่าสัตว์ที่มีวิญญาณ.^๒ สัตว์เหล่านี้แต่ละตัว จำจะต้องปลดปล่อยตัวมันเองโดยอาศัยอำนาจแห่งจิตเดิมแท้ของมัน, แล้วการปลดปล่อยนั้น ก็จะเป็นการปลดปล่อยอันเลิศแท้.

๑. ปฏิญาณรวมยอด ๔ ประการ คือ Four all-embracing vows นั้น คำว่า รวมยอดหมายความว่า กินความหมดถึงหลักทุก ๆ หลักในการปฏิบัติ หรือตัวศาสนาก็ตาม. -ผู้แปลเป็นไทย

๒. การที่เรียกใจที่ชั่วร้ายนานาชนิด ว่าสัตว์มีวิญญาณในที่นี้ เป็นสำนวนศาสนานิกายหนึ่งซึ่งถือว่าสิ่งทั้งปวงสำคัญอยู่ที่ใจ สำเร็จอยู่ที่ใจ หรือออกไปจากใจ และเป็นสิ่งที่น่าสงสารที่สุดสำหรับผู้ที่ไม่มียัญญา พิจารณาเห็น. -ผู้แปลเป็นไทย

ในเรื่องนี้ การปลดปล่อยตัวเองโดยอาศัยจิตเดิมแท้ของตัวเองนั้น หมายความว่าอย่างไรเล่า? มันหมายถึงการหลุดรอดของสัตว์ที่โง่เขลา ที่หลงผิด ที่หลงทรمان อันมีอยู่ในใจเรา ออกไปได้โดยอาศัยสัมมาทิฐิ. โดยได้อาศัยสัมมาทิฐิและปัญญา, สิ่งต่างกันต่าง ๆ ที่สัตว์ผู้ไร้ความรู้ และรู้ผิดเหล่านั้นแต่ละตัว จะอยู่ในฐานะที่จะปลดปล่อยตัวเองออกไปได้ ด้วยน้ำพักน้ำแรงของตัวเอง, ผู้ผิดจงปลดปล่อยตัวเองได้ด้วยอาศัยความถูกต้อง ผู้รู้ผิดจงปลดปล่อยตัวเองได้ ด้วยอาศัยความรู้อันแจ่มแจ้ง, ผู้ไม่รู้ ด้วยอาศัยปัญญา, และผู้เต็มอยู่ด้วยโทษ ด้วยการอาศัยคุณ. นี่คือการปลดปล่อยอันเลิศแท้.

สำหรับข้อปัญหาที่ว่า "เราขอปฏิญาณที่จะเพิกเสียซึ่งกิเลสอันชั่วร้ายภายในใจ อันมีปริมาณคนหาไม่ได้" นั้น ย่อมเนื่องถึงการปลดออกเสียซึ่งกลุ่มของความคิดอันเชื่อถือไม่ได้ และเป็นมายาหลอกลวง โดยนำเอาปัญญาแห่งจิตเดิมแท้เข้ามาใส่แทนที่.

สำหรับข้อปัญหาที่ว่า "เราขอปฏิญาณที่จะศึกษาระบบธรรมอันนับไม่ถ้วน." นั้น ควรจะวางหลักลงไปว่า การศึกษาที่แท้จริงจะยังมีไม่ได้ จนกว่าเราจะได้เผชิญหน้ากับจิตเดิมแท้ของเราเสียก่อน, และจนกว่าเราจะมีความเป็นไปของเรากลมเกลียวกันได้กับธรรมะอันถูกต้องในทุกโอกาสเสียก่อน

สำหรับข้อปัญหาที่ว่า "เราขอปฏิญาณที่จะเข้าไปถึงพุทธภาวะอันสูงสุด." นั้น อาตมาปรารถนาที่จะชี้ให้เห็นทั้งหลายเห็นชัดว่า เมื่อเราสามารถน้อมจิตของเราไปตามทางแห่งธรรมะอันแท้ และถูกต้องในทุกโอกาส, และเมื่อปัญญาแจ่มแจ้งอยู่ในใจของเราไม่ขาดสาย, จนกระทั่งเราสามารถตีตัวออกห่างเสียได้ทั้งจากความรู้แจ้งและความไม่รู้, ไม่ข้องแวะด้วยกับทั้งความจริงและความเท็จ, เมื่อนั้นแหละ เราอาจจะถือว่า

ตัวเราได้รู้แจ่มชัดแล้วในธรรมชาติแห่งความเป็นพุทธะ^๑ หรืออีกนัยหนึ่ง ได้รู้ถึงแล้วซึ่งพุทธภาวะ.

* * * *

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, เราควรจะสำเหนียกอยู่ในใจให้ได้เสมอไป ว่า เรากำลังได้ไปเรื่อย ๆ ตามทางแห่งมรรคปฏิบัติ, เพราะว่าการทำในใจเช่นนั้น ย่อมเพิ่มกำลังให้แก่ค่าปฏิญาณของเรา. บัดนี้ เนื่องจากเราได้ตั้งไว้ ซึ่งปฏิญาณรวบยอด ๔ ประการ เหล่านี้แล้ว อาตมาจะได้แสดงแก่ท่านทั้งหลาย ถึง “เครื่องสองทาง”^๒ มืองค์สามประการอันไม่เกี่ยวกับรูปธรรม”^๓ สืบต่อไป.

เราถือเอา “การรู้แจ้ง (ตรัสรู้)”^๔ ว่าเป็นเครื่องนำทางของเรา เพราะว่ามันแหละ คือยอดสุดทั้งของบุญและปัญญา.

เราถือเอา “ความถูกต้องตามธรรมแท้”^๕ ว่าเป็นเครื่องนำทางของเรา เพราะว่ามันแหละ คือหนทางที่ดีที่สุดแล้ว ของการรื้อถอนตัณหา.

๑. ธรรมชาติแห่งความเป็นพุทธะ (Buddha nature) หรือพุทธภาวะ (Buddha hood) ซึ่งมีประจำอยู่ที่จิตเดิมแท้ สองคำนี้ เป็นคำที่อธิบายยาก, ท่านจึงต้องชี้ไว้ด้วยลักษณะอาการ ท่านองการอนุমানว่า เมื่อใดจิตสะอาดและฉลาดและสงบ ถึงขนาดที่มองเห็นว่า ความจริงกับความเท็จก็เป็นของไม่น่ายึดถือ เท่ากัน, ความตรัสรู้ กับความโง่เขลา ก็เป็นของไม่น่ายึดถือเท่ากัน. เมื่อนั้น ใจนั้นชื่อว่า อยู่ในมาตรฐานที่รู้จักพุทธภาวะ อันมีอยู่อยู่แล้ว ในจิตเดิมแท้ของคนทุกคน.

๒. เครื่องสองทาง หรือ (Two-way) ในที่นี้ โดยความหมายก็ตรงกับคำว่า สรณะ เพราะสรณะก็คือเครื่องสำหรับให้ใจหน่วงไป หรือดึงดูดใจไปหา, แต่ข้าพเจ้าคงแปลว่า “เครื่องสองทาง” อนุโลมตามรูปศัพท์ในภาษาอังกฤษ ทั้ง ๆ ที่เชื่อว่าต้นฉบับเดิมในภาษาจีนใช้คำที่ตรงกับคำว่า สรณะ.

๓. “ไม่เกี่ยวกับรูปธรรม” ในตอนนี้มีอธิบายชัดเจนในตัวแล้ว, คือคำว่าพระพุทธเจ้า ก็ไม่หมายเอาองค์หรือร่างกายพระพุทธเจ้า แต่หมายเอาตัวความรู้, พระธรรมก็ไม่หมายเอาคัมภีร์ หรือเสียง หรือภาพ, แต่หมายเอาตัวความถูกต้อง, พระสงฆ์ก็ไม่หมายเอาผ้าเหลืองหรือตัวคน แต่หมายเอาตัวความบริสุทธิ์ เช่นนี้ทำให้เราเข้าใจความหมายของคำว่า “Buddha hood” หรือ “ไม่เกี่ยวกับรูปธรรม” ตามความหมายของพระสังฆปริณายกนั้นได้ง่ายขึ้น. -ผู้แปลเป็นไทย

เราถือเอา "ความบริสุทธิ์" ว่าเป็นเครื่องนำทางของเรา เพราะว่ามันแหละ คือคุณชาติอันประเสริฐที่สุดของการได้เกิดเป็นมนุษย์

ต่อไปนี้จึงถือเอาท่านที่ตรัสรู้แล้ว เป็นครูของเรา, ในทุกกรณี เราไม่ควรรับเอาพญามาร (บุคคลาธิษฐานแห่งความชั่ว) หรือมิฉนาก็ปฏิบุคคลอื่นใดว่าเป็นผู้นำของเรา. ข้อนี้เราอาจนำมาเข้ามาสู่ใจเราได้โดยการน้อมระลึกถึงอยู่เนื่องนิจใน "รัตนะทั้งสาม" แต่จิตเดิมแท้ของเรา, ซึ่งในรัตนะเหล่านี้เอง ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, อาตมาขอแนะนำให้ท่านทั้งหลายถือเอาเป็นที่พึ่ง. รัตนะเหล่านี้คือ :

พระพุทธเจ้า, ซึ่งเป็นตัวแทนของ "ความรู้แจ้ง (ตรัสรู้)."

พระธรรม, ซึ่งเป็นตัวแทนของ "ความถูกต้องตามธรรมแท้."

พระสงฆ์, ซึ่งเป็นตัวแทนของ "ความบริสุทธิ์."

การน้อมใจของเราให้ถือเอา "ความรู้แจ้ง" เป็นที่พึ่งได้ จนถึงกับความรู้สึกที่ชั่วร้าย และผิดธรรม ไม่อาจเกิดขึ้นได้. ตัณหาทางจากไป, ความตั้งเครียดไม่ปรากฏ. ราคะและโลภะไม่เร้งรัดอีกต่อไป, มันแหละคือยอดสุด ทั้งของบุญและปัญญา.

การน้อมใจของเราให้ถือเอา "ความถูกต้องตามธรรมแท้" เป็นที่พึ่งได้ จนถึงกับเราเป็นอิสระอยู่เสมอ จากความเห็นผิด (ซึ่งถ้าปราศจากความเห็นผิดแล้ว ก็ไม่อาจจะเกิดความยึดถือตัวตน ความเย่อหยิ่งหรือความทะเยอทะยานขึ้นมาได้). มันแหละ คือหนทางอันประเสริฐที่จะถอนเสียได้ซึ่งตัณหา.

การน้อมใจของเรา ให้ถือเอา "ความบริสุทธิ์" เป็นที่พึ่งได้ จนถึงกับไม่ว่าสถานะการณ์อันใดจะเข้ามาแวดล้อมใจ ก็ไม่ถูกทำให้เบือนด้วยวัตถุกามารมณ์ อันน่าขยะแขยง, ด้วยความทะเยอทะยานและตัณหา. มันแหละ คือคุณชาติอันประเสริฐที่สุดของการได้เกิดมาเป็นคน.

การปฏิบัติใน "เครื่องส่องทางมีองค์สาม" ตามวิธีที่กล่าวมาแล้วนี้

ย่อมหมายถึงการทำที่พึงในตัวของตัวเอง (คือในจิตเดิมแท้ของผู้นั่นเอง)。^๑ พวกคนเขลาพากันถือสัจนะ "เครื่องส่องทางมืองค์สาม" ทั้งกลางวันและกลางคืน แต่เขาหาเข้าใจในสิ่งนี้ไม่. ถ้าเขากล่าวว่า เขาถือที่พึงในพระพุทเจ้า, เขาทราบหรือว่าพระพุทเจ้าอยู่ที่ไหน? ถ้าเขาไม่สามารถเห็นพระพุทเจ้าได้ แล้วเขาจะสามารถถือที่พึงในพระองค์ได้อย่างไร? การที่เขายืนยันเช่นนั้นมักกลายเป็นเท็จไปหรือ?

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, ท่านทั้งหลายแต่ละคนควรจะพิจารณาและสอบสวนข้อเท็จจริงในแง่นี้ให้แจ่มชัด เพื่อตัวท่านเอง และอย่าปล่อยให้กำลังกายและกำลังความคิดของท่าน ถูกใช้ไปผิดทาง พระสูตรได้กล่าวไว้ชัดแล้วว่า^๒ เราควรจะถือที่พึงในพระพุทเจ้าภายในตัวเราเอง, ไม่ได้กล่าวสอนไว้เลยจะให้ถือพระพุทเจ้าอื่น ๆ นอกจากนี้เป็นที่พึง, ยิ่งกว่านั้น ถ้าหากว่าเราไม่ถือที่พึงในพระพุทเจ้าภายในตัวเราเองแล้ว ก็ไม่มีที่อื่นใดอีก ที่จะถือเอาเป็นที่พึงที่ต้านทานแก่เราได้.

เมื่อได้พิจารณาเห็นความจริงในข้อนี้โดยกระจ่างแล้ว เราทั้งหลายแต่ละคนจงถือเอาที่พึงใน "รัตนะทั้งสาม" ภายในตัวเราเองเถิด. ในภายใน, เรามุ่งมั่นใจของเราเอง, ภายในนอก, เรานอบน้อมต่อผู้อื่น นี่แหละคือวิถีทางแห่งการถือที่พึงภายในตัวเราเอง.

* * * *

๑. พระสังฆปริณายกต้องการจะชี้ให้เห็นว่า พระพุท พระธรรม พระสงฆ์ ชนิดที่เป็นรูปธรรมนั้น คนละอย่างต่างจากตัวพระพุท พระธรรม พระสงฆ์ ที่เป็นลักษณะของจิตเดิมแท้ และท่านสอนสาวกของท่านให้ถือ พระพุท พระธรรม พระสงฆ์ อย่างนัยหลัง จึงขัดกัน อย่างที่จะเข้ากันไม่ได้ หรือฟังกันไม่ถูกกับพวกที่ถือ พระพุท พระธรรม พระสงฆ์ ชนิดที่เป็นรูปธรรม และด้วยเหตุนี้เอง ท่านจึงต้องใช้คำว่า "Homage" กำกับอยู่เสมอทุกแห่งในหัวข้อคำสอนของท่าน. -ผู้แปลเป็นไทย

๒. พระสูตรในที่นี้หมายถึงสูตรฝ่ายมหายาน และโดยเฉพาะหมายถึงวัชรเซทิกาสูตซึ่งข้าพเจ้าจะได้ทำโอกาสสอบดูต่อ ๆ ไป. พระสูตรเล่มจีนเรียก "กิมกั๊งเก็ง"

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, เมื่อท่านทุกคนได้ถือเอาว่า “เครื่อง
สองทางมีองค์สาม” นี้แล้ว อาตมาก็จะได้กล่าวแก่ท่านทั้งหลาย ถึงเรื่อง
ตรีกาย (กายสามอย่าง) ของพระพุทธเจ้าแห่งจิตเดิมแท้ สืบไป เพื่อว่า
ท่านทั้งหลายจะสามารถเห็นกายทั้งสามนี้ แล้วจะเห็นแจ้งในจิตเดิมแท้
อย่างชัดเจนด้วย จงตั้งใจฟังให้ดี และว่าตามดั่ง ๆ พร้อมกันทุกคน
เหมือนที่อาตมาจะว่าน :

ด้วยกายเนื้อของเรานี้ เราขอถือที่พึ่งในธรรมกายอันบริสุทธิ์ (คือ
กายแก่น) ของพระพุทธเจ้า.

ด้วยกายเนื้อของเรานี้ เราขอถือที่พึ่งในสัมโภคกายอันสมบูรณ์
(คือกายแสดงออก) ของพระพุทธเจ้า

ด้วยกายเนื้อของเรานี้ เราขอถือที่พึ่งในนิรมานกายอันมากมาย
ดั่งหมื่นแสน (กายเปลี่ยนรูปร่าง ๆ) ของพระพุทธเจ้า

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, กายเนื้อของเรานี้อาจเปรียบกันได้กับ
โรงพักแรม (คือที่อาศัยชั่วคราว), ดังนั้นเราจึงไม่สามารถยึดเอาเป็นที่
พึ่ง ในภายใน จิตเดิมแท้ของเรา เราอาจหาพบกายทั้งสามนี้ และเป็น
ของสาธารณะทั่วไปสำหรับทุกคน แต่เนื่องจากใจ (ของคนธรรมดา
สามัญ) ทำกิจอยู่ด้วยความรู้ผิดเขาจึงไม่ทราบถึงธรรมชาติแท้ในภายใน
กายของเขา. ผลจึงเกิดมีว่าเขาไม่รู้จักตรีกายภายในตัวของเขาเอง.
(มิหนำซ้ำยังเชื่อผิด ๆ อีก) ว่าตรีกายนั้นเป็นสิ่งที่ต้องแสวงหาจากภาย
นอก, ท่านจงตั้งใจฟังเถิด อาตมาจะแสดงให้เห็นว่าในตัวท่านเอง
ท่านจะหาพบตรีกายเป็นปรากฏการณ์ อันแสดงออกของจิตเดิมแท้, อัน
เป็นสิ่งที่ไม่อาจหาพบได้จากภายนอก.

ในที่นี้ อะไรเล่าชื่อว่าธรรมกายอันบริสุทธิ์? จิตเดิมแท้ของเราเป็น
ของบริสุทธิ์จริงแท้. ทุกสิ่งทุกอย่าง เป็นเพียงอาการแสดงออกของจิตนี้
กรรมดีกรรมชั่ว เป็นเพียงผลของความคิดดีและคิดชั่วตามลำดับ. ฉะนั้น
ภายในจิตเดิมแท้ สิ่งทุกอย่าง (ย่อมบริสุทธิ์จริงแท้) เหมือนกับสีของ

ห้องฟ้ากับดวงอาทิตย์และดวงจันทร์ ซึ่งเมื่อเมฆผ่านไปบ้างความแจ่ม
นั้นดูประหนึ่งว่าถูกทำให้มัวไป แต่เมื่อเมฆผ่านไปแล้ว ความแจ่มกลับ
ปรากฏอีก และสิ่งต่าง ๆ ก็ได้รับแสงที่ส่องมาเต็มที่อยู่เดิม. ท่านผู้
คงแก่เรียนทั้งหลาย, จิตชั่วของเราเปรียบเหมือนกับเมฆ, ความรู้แจ้ง
แห่งตลอด และปัญญาของเราเปรียบเหมือนดวงอาทิตย์และดวงจันทร์
ตามลำดับ. เมื่อเราพัวพันอยู่กับอารมณ์ภายนอก จิตเดิมแท้ของเรา ก็
ถูกบดบังไว้ด้วยความรู้สึกที่ติตรสของอารมณ์ ซึ่งย่อมจะปิดกั้นความ
รู้แจ้งแห่งตลอด และปัญญาของเราเปรียบเหมือนดวงอาทิตย์และดวง
จันทร์ตามลำดับ. เมื่อเราพัวพันอยู่กับอารมณ์ภายนอก จิตเดิมแท้ของ
เรา ก็ถูกบดบังไว้ด้วยความรู้สึกที่ติตรสของอารมณ์ ซึ่งย่อมจะปิดกั้น
ความรู้แจ้งแห่งตลอด และปัญญาของเราไว้ มิให้ส่องแสงออกมาภาย
นอกได้. แต่เพื่อเป็นโชคดีแก่เราอย่างเพียงพอ ที่ได้พบกันกับครูผู้
รอบรู้และอารี ที่ได้นำธรรมะอันถูกต้องตามธรรมมาให้เราทราบ เราจึง
สามารถกำจัดอวิชชาและความรู้ผิดเสียได้ ด้วยน้ำพักน้ำแรงของเรา จน
ถึงกับเราเป็นผู้รู้แจ้งสว่างไสว ทั้งภายในและภายนอก และธรรมชาติ
แท้ของสิ่งทั้งปวง ปรากฏตัวมันเองอยู่ภายในจิตเดิมแท้ของเรา. นี้แหละ
คือสิ่งซึ่งบังเกิดขึ้นแก่บุคคลผู้ได้เผชิญหน้ากันกับจิตเดิมแท้. และนี่
แหละ คือสิ่งซึ่งเรียกว่า ธรรมกายอันบริสุทธิ์ของพระพุทธเจ้า.

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, การถือที่พึ่งในพระพุทธเจ้าที่จริงแท้
นั้น ก็คือการถือที่พึ่งในจิตเดิมแท้ ของเราเอง. ผู้ที่ถือที่พึ่งเช่นนี้ ย่อม
จะพรากสิ่งต่อไปนี้ออกเสียจากจิตเดิมแท้ ของตน คือจิตชั่วต่ำ จิต
ริษยา จิตสอพลอ คด ๆ งอ ๆ ความยึดถือตัว ความคดโกงและมดเท็จ
ความดุกดुकุแคลน ความโอหัง ความเห็นผิด ความเย่อหยิ่ง จองทอง
และความต่ำทรามอื่น ๆ อันจะมีเกิดขึ้นในจิตไม่ว่าในเวลาใด ๆ. การถือ
ที่พึ่งในตัวเราเองนั้น คือการระวางระไวอยู่ตลอดเวลาในการที่จะไม่ทำชั่ว

ทำผิด และงดขาดจากการวิพากษ์วิจารณ์ความดีหรือความคิดของบุคคลอื่น. ผู้ที่อ่อนน้อมถ่อมตัวอยู่เสมอทุกโอกาส มีอริยาศรียสุภาพต่อคนทุก ๆ คน ย่อมเป็นผู้ที่ได้เห็นจิตเดิมแท้ของเขาอย่างทั่วถึงแล้ว ทั่วถึงจริง ๆ จนถึงกับหนทางข้างหน้าของเขาจะปราศจากอุปสรรคทุกประการ. นี่แหละคือวิถีทางที่จะทำที่พึง ในตนเอง.

อะไรเล่า ชื่อว่าสัมโภาคกายอันสมบูรณ์? ในที่นี้ขอให้เรานึกถึงตะเกียงเป็นภาพเปรียบเทียบ แม้แต่แสงตะเกียงเพียงดวงเดียว ก็ยังสามารถทำลายความมืด ที่มีตมานับเป็นพัน ๆ ปีได้ ฉะนั้นประกายแห่งปัญญา ย่อมสามารถทำลายอวิชชาที่มีตมาแล้วเป็นยุค ๆ ได้เช่นกัน เราไม่ต้องวิตกกังวลถึงอดีต เพราะอดีตเป็นสิ่งที่ล่วงพ้นมาแล้ว และไม่สามารถเอากลับคืนมาได้. สิ่งที่ต้องการความสนใจจากเราคืออนาคต. ฉะนั้นจงให้ความคิดของเราเป็นสิ่งที่กระจ่าง และกลมกล่อมอยู่ทุกขณะจิตเถิด. และให้เห็นอย่างเผชิญหน้าอยู่กับจิตเดิมแท้ทุกเมื่อเถิด. ความดีกับความชั่วเป็นสิ่งที่ตรงกันข้ามต่อกันและกันอยู่ก็จริง แต่ว่าตัวเนื้อแท้ส่วนลึกของมันนั้น ไม่สามารถจะแยกออกเป็นสองฝ่าย.*

๑. ข้อความวรรคนี้ คงจะเข้าใจยากยิ่งสำหรับผู้ไม่คุ้นกับธรรมประเภทนี้. ว่ามีความดีกับความชั่ว เป็นของที่เห็นชัดว่าผิดตรงกันข้าม แต่ส่วนเนื้อแท้ส่วนลึกของมันเป็นอันเดียวกัน ไม่สามารถแบ่งแยกออกเป็นสองฝายนั่น คือว่า ปากฎการณข้างนอกของความดีความชั่ว หรือผลอันจะเกิดจากความดีความชั่วแก่เรา หรือลักษณะอื่น ๆ ก็ตาม ล้วนแต่ตรงกันข้าม. จนคนทั่วไปเรียกว่าเป็นของคู่ คือคนละอย่างตรงกันข้าม. แต่เมื่อปัญญาแทงตลอดลงไปถึงตัวจริงส่วนลึก (Quintessence) ของมันแล้ว การกลับปรากฏไปเสียว่ามาจากตัดหน้าด้วยกัน. เป็นสังขารด้วยกัน อวิชชาปรุงแต่งขึ้นด้วยกัน ไม่อาจแบ่งแยกเป็นสองฝ่ายในขั้นนี้ซึ่งเป็นขั้นรากเหง้าของมัน. ใครเห็นชัดความจริงในส่วนนี้ ชื่อว่าเห็นพระพุทธรเจ้าแห่งจิตเดิมแท้ ในส่วนสัมโภาคกายของพระองค์. คำว่า Quintessence นั้น ตามตัวอักษรแปลว่า อายตนะที่ห้า หรือมูลธาตุที่ห้า ดิน น้ำ ลม ไฟ คือธาตุสี่. ธาตุที่ห้า คือใจ. เมื่อใช้กับวัตถุ หมายถึงส่วนที่เป็นตัวแท้ของมันที่ไม่ใช่ปรากฏการณ์ข้างนอก. ในที่นี้ใช้กับความดี ความชั่ว คำนี้จึงหมายถึง "ตัวแท้ขั้นในหรือชั้นลึก" ของสิ่งนี้. *ผู้แปลเป็นไทย.

ชั้นที่เราไม่สามารถแบ่งแยกออกเป็นสองฝ่ายนี้เอง คือตัวธรรมชาติแท้ (กล่าวคือความจริงแท้อันเด็ดขาด) ซึ่งไม่สามารถถูกทำให้เปื้อนด้วยความชั่ว หรือวิปริตไปอย่างใดอย่างหนึ่ง ด้วยอำนาจของความคิด. นี่แหละคือสิ่งซึ่งเรียกว่า สัมโภคกายของพระพุทธเจ้า.

ความคิดชั่วร้ายเพียงดวงเดียว จากจิตเดิมแท้ของเรา อาจจะทำลายความคิดที่เราสร้างสม อบรมมานาน นับเป็นสมัย ๆ ให้เสื่อมเสียไปหมดได้ ทำนองเดียวกันกับที่ความคิดอันดีงามจากจิตเดิมแท้นั้นอีกเหมือนกัน อาจจะถูกชำระล้างบาปอกุศลของเรา ซึ่งแม้จะมากมายเหมือนเมล็ดทรายในแม่น้ำคงคา ได้ดุดจกกัน. การเห็นประจักษ์ชัดต่อจิตเดิมแท้ของเราเองอยู่ทุกขณะจิต ปราศจากการแทรกแซงจนกระทั่งถึงการตรัสรู้ขั้นสูงสุด ถึงกับอยู่ในภาวะแห่งความเต็มเปี่ยมด้วยความรู้อันถูกต้อง ไม่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา นั่นแหละ คือสัมโภคกาย.

ทีนี้ อะไรเล่า ชื่อว่า นิรมานกายอันมากมายนับด้วยหมื่นแสน? เมื่อใด เราทำตัวเรา ให้เข้ามาอยู่ในฝักฝ่ายของความรู้จักแบ่งแยกว่า อะไรเป็นฝ่ายไหน และรู้จักระบุออกไปว่า อะไรเป็นสิ่งที่ควรต้องการได้แม้แต่เพียงนิดเดียวเท่านั้น. เมื่อนั้น ความเปลี่ยนแปลงร่างก็จะเกิดขึ้น (แก่ตัวเราเอง^๑). ถ้าผิดไปจากนี้ สิ่งทุกสิ่งจะยังคงว่างเปล่า เหมือนกับอวกาศ ดังเช่นที่มันเป็นอยู่ในตัวมันเองมาแต่เดิม. โดยการเอนอิงจิตของเราลงไปบนสิ่งชั่ว นรกก็เกิดขึ้น. โดยการเอนอิงจิตของ

๑. ข้อความนี้ คงพึงยากสำหรับบางคน จึงขออธิบายเสียด้วยว่า พอปัญญาแท้จริงเกิดขึ้นแม้นิดเดียว ในขณะนั้นก็เกิดการเปลี่ยนรูปร่างภายในจิต เช่นเปลี่ยนจากความมืด มายังความสว่าง. จากความเบื่อน มาเป็นความสะอาด. จากความร้อน มาเป็นความเย็น เป็นต้น. เป็นของใหม่ขึ้นมา มากน้อยตามสมควรแก่ความรู้จักแยก (discrimination) และความรู้จักระบุของที่ควรต้องการ (discernment) ของตนเอง. หมายความว่า สั้น ๆ ว่า พอปัญญาเกิด ก็ต้องเกิดการเปลี่ยนแปลงขึ้นในภายในด้วยเสมอไป. ถ้าผิดไปจากนี้ ก็คือยังไม่มီးอะไรเกิดขึ้น. -ผู้แปลเป็นไทย

เราลงไปบนการกระทำกรรมดี สวรรค์ก็ปรากฏ มังกรและงูร้าย คือ การแปลงร่างมาเกิดของเวรภัยอันมีพิษ เช่นเดียวกับพระโพธิสัตว์ก็คือ ตัวตน ของความเมตตากรุณา จับกลุ่มกันมาเกิด. ซีกบนคือปัญญาซึ่ง จับตัวกันเป็นผลึก ส่องแสงจ้าอยู่ ในขณะที่โลกซีกล่างเป็นเพียงอีกรูป หนึ่งของสิ่งที่ก่อรูปมาจากอวิชชาและความมัวเมา. การเปลี่ยนรูปแปลง ร่างของจิตเดิมแท้ช่างมีมากมายเสียจริง ๆ ! พวกที่ตกอยู่ภายใต้ความ หลงก็ไม่มีวันตื่น และไม่มีวันเข้าใจ เขาจึงโน้มใจลงสู่ความชั่วเสมอ และประพาศิตความชั่วนั้นเป็นปรกตินิสัย. แต่ถ้าเขาจะโน้มจิตเลี้ยวจาก ความชั่ว มายังความดีงาม แม้แต่เพียงสักขณะจิตเดียวเท่านั้น ปัญญา ก็เกิดขึ้นทันที. นั่นแหละ คือสิ่งซึ่งเรียกว่านิรมานกายของพระพุทธเจ้า แห่งจิตเดิมแท้

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย. ธรรมกาย คือ สิ่งซึ่งมีความเต็มเปี่ยม อยู่ในตัวเอง อย่างแท้จริง. การเห็นกันอยู่อย่างเฉยชิวหน้ากับจิตเดิมแท้ ของตนทุก ๆ ขณะจิต นั่นคือ สัมโพคกกาย ของพระพุทธเจ้า. การเอน อิงจิตของเราลงที่สัมโพคกกายนั้น (จนถึงกับเกิดความสว่างหรือปัญญา) นั่นคือ นิรมานกาย การปฏิบัติให้ลุถึงการตรัสรู้ ด้วยน้ำพักน้ำแรงของ เราเอง, และการที่ตนเองปฏิบัติความดีงาม ตามที่มีอยู่ในจิตเดิมแท้ ของตนเอง นั่นแหละ คือกรณียะชั้นเลิศของ "การถือที่พึ่ง." กายเนื้อ ของเราประกอบอยู่ด้วยเนื้อและหนัง ฯลฯ มันไม่มากอะไรยิ่งไปกว่า เป็นที่พักแรม (สำหรับอาศัยเพียงชั่วคราว), ดังนั้นเราจึงไม่ถือที่พึ่งใน กายเนื้อนั้น แต่เราจงพยายามให้เห็นแจ้งในตรีกายแห่งจิตเดิมแท้ของ เราเกิด และเราจะรู้จักพระพุทธเจ้าแห่งจิตเดิมแท้ของเราเอง.

* * * *

อาตมามี โสลกโคลง^๑ “อันไม่เกี่ยวกับรูปธรรม” อยู่บทหนึ่ง ซึ่ง การท่องและการปฏิบัติตามโสลกโคลงนี้ จะสามารถเพิกอวิชชาให้สูญไป และชำระชะล้างบาป อันได้สะสมอบรมมานานนับด้วยกัลป์ๆ ได้ โดยสิ้นเชิง. โสลกโคลงนั้นมีดังนี้ :

พวกที่จมอยู่ในความเขลา ย่อมมัวแต่สะสมบุญอันแปดเปื้อน (ด้วยการลุกล้ำของตัณหาและทิวฐิ)^๒ ไม่ได้ไปตามมรรคปฏิปทา.

พวกนี้ตกอยู่ภายใต้ความรู้สึก ว่าการสะสมบุญ กับการได้ไปตามมรรคปฏิพานั้น เป็นของสิ่งเดียวและอย่างเดียวกัน.

แม้ว่าบุญของคนพวกนี้ อันเกิดจากการให้ทานและการบูชา จะมีมากหาประมาณมิได้.

เขาก็ไม่เห็นแจ้งว่า วิถีทางมาอันเฉียบขาดของบาปนั้น เนื่องอยู่ กับมูลธาตุ อันมีพิชรายสามประการ (คือ โลก โกรธ หลง), อันมีอยู่ในใจของตนเอง.

เขาคิดว่าเขาจะเปลื้องบาปของเขาได้ ด้วยการสะสมบุญ

๑. โสลกโคลง ในที่นี้คือคำที่ผูกเข้าเป็นคำประพันธ์ชนิดกาพย์ หรือโคลง. ในภาษาบาลีเรียกคำชนิดนี้ว่า “คาถา” หรือคำสำหรับขับ. “ไม่เกี่ยวกับรูปธรรม” ในที่นี้ ก็เช่นเดียวกับที่อื่นนั่นเอง คือสอนวิธีปฏิบัติไม่เกี่ยวกับรูปธรรม หรือพึงพาศักดิ์รูปธรรม. - ผู้แปลเป็นไทย

๒. บุญ ก็เป็นสิ่งที่แปดเปื้อนหรือมีราคะ เพราะบุญทุกอย่างต้องอาศัยตัณหาและทิวฐิ หรืออย่างใดอย่างหนึ่ง จึงเกิดขึ้นได้. ที่เป็นขั้นสูง เช่นทิวฐิที่ยังสำคัญว่าตัวตนบังคับให้ทำต้อยอย่างนั้น อย่างนี้เพื่อตัวเช่นนี้ บุญนี้ ชื่อว่ายังถูกทิวฐิ หรืออุปาทานลุกล้ำอยู่. ถ้าสูงพ้นนี้ไป คือมีความรู้สึกในความไม่มีตัวตน. ทำอะไรก็พ้นจากความเป็นบุญเสียแล้ว. จึงมีหลักตายตัวว่า บุญทุกชนิดต้องแปดเปื้อนแต่เป็นความแปดเปื้อนชนิดที่ถือกันว่าสวย เช่นการ เขียนปาก เขียนคิ้วของคนในสมัยนี้ เป็นตัวอย่าง. บุญย่อมนำหรือส่งเสริมให้เกิดในภพโลกพหนึ่งเสมอไป ซึ่งทำให้มีการเกิด แก่ เจ็บ ตาย. ทางพุทธศาสนาจึงถือว่า แม้บุญก็มีพิชรายเท่ากับบาป แต่ว่า ลึกซึ่งเกินกว่าที่คนธรรมดาจะมองเห็น. และเมื่อเขายังไม่สามารถทำอะไรให้สูงไปกว่านั้นได้ จึงให้ทำบุญกันไปก่อนดีกว่าทำบาป. แต่เมื่อใดเห็นความจริง เมื่อนั้น จะเมื่อบุญเท่ากับเมื่อบาป และหลุดพ้นเป็นพระอรหันต์. - ผู้แปลเป็นไทย

โดยหารู้ไม่ว่าความสุขที่เขาจะได้รับในชาติข้างหน้านั้น ไม่มีอะไร
เกี่ยวกับการเปลื้องบาปนั้นเลย.

ทำไมจึงไม่เปลื้องบาป (ด้วยวิธีที่ทำกัน) ภายในใจของตนเอง,
เพราะนั่นแหละเป็นการชำระบาป (ภายในจิตเดิมแท้ของเรา) อย่าง
แท้จริง.

คนบาปที่ได้มีความเห็นแจ้งขึ้นในทันทีทันใด ว่าอะไรจะนำมาซึ่ง
การสำนึกบาป อย่างแท้จริง ตามวิธีของนิกายมหายาน.

และได้เลิกละเด็ดขาดจากการทำบาป ทำแต่ความดีงาม นี่แหละ
คือ ผู้หมดบาป.

ผู้ที่โตไปตามมรรคปฏิปทา ซึ่งกำหนดในจิตเดิมแท้อยู่นั้น
ควรถูกจัดเข้าในระดับชั้นเดียวกันกับ พุทธบุคคล อันมีประเภท
ต่าง ๆ.

พระสังฆปริณายกของเราที่แล้ว ๆ มาไม่ค่อยสอนระบบธรรม
อย่างอื่นเลย นอกจากระบบ "ฉับพลัน"^๑ นี้เท่านั้น.

ขอให้ผู้ปฏิบัติตามระบบนี้ทุกคน จงเห็นอย่างเฉฉิวหน้าต่อจิต
เดิมแท้ของตน และอยู่กับพระพุทธเจ้าเหล่านั้นได้ในทันที.

ถ้าท่านกำลังแสวงหาธรรมกาย,
ก็จงมองให้สูง เหนือขึ้นไปจากลักษณะธรรมดา^๒ (ปรากฏการณ์
ต่าง ๆ), แล้วจิตเดิมแท้ของท่านก็จะบริสุทธิ์.

จงตั้งตัวมั่น ในความมุ่งหมายที่เห็นจิตเดิมแท้อย่างเฉฉิวหน้า,
อย่าถอยหลัง.

๑. ระบบ "ฉับพลัน" หมายถึงระบบลัดตามวิธีนี้ เพื่อตัดขาดจากการมีข้องแวะกับรูปธรรม
นับตั้งแต่ตำราไปจนถึงบุญกุศลหรือสวรรค์ อันเป็นหลักสำคัญของท่านผู้นี้ - ผู้แปลเป็นไทย

๒. คำนี้ ของเดิมว่า "ธรรมลักษณะ" หมายถึงลักษณะธรรมดาของสิ่งทั้งปวงทั่วไป. ข้าพเจ้า
ไม่ทับศัพท์เพราะอาจเกิดความสับสนแก่ท่านผู้อ่านได้. - ผู้แปลเป็นไทย

เพราะความตายอาจมาถึงโดยปัจจุบัน และทำชีวิตในโลกนี้ของท่าน ให้สั้นสุดลงโดยทันที.

ผู้ที่เข้าใจคำสอนตามหลักแห่งมหายาน และอยู่ในฐานะที่จะมองเห็นจิตเดิมแท้เช่นนี้.

ควรจะกระพุ่มมือทั้งสองเข้าด้วยกันอย่างนอบน้อม (ด้วยอาการแห่งความเคารพ) แล้วแสวงหาธรรมกาย ด้วยความกระตือรือร้นเกิด.

พระสังฆปริณายกได้กล่าวเสริมอีกว่า :

ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย, ท่านทั้งหลาย ควรสาธยายโศลกนี้ และปฏิบัติตาม. ถ้าท่านมองเห็นจิตเดิมแท้ของท่านหลังจากที่สาธยายแล้ว ท่านก็จะเห็นได้เองว่า ท่านได้อยู่ในที่เฉพาะหน้าของอาตมาตลอดไป แม้ว่าตามองเห็นท่านอยู่ห่างออกไปตั้งพัน ๆ ไมล์. แต่ถ้าท่านไม่สามารถทำได้ แม้เราจะอยู่จ่อหน้ากันอย่างนี้โดยที่แท้ก็คือเราอยู่ห่างกันตั้งพัน ๆ ไมล์นั่นเอง. เมื่อเป็นเช่นนั้น จะมีประโยชน์อะไรในการที่ท่านทรมานเดินทางจนมาถึงที่นี่ จากที่อันไกลแสนไกล? จงระวังตัวของท่านให้ดี อาตมาลาก่อน

บรรดาผู้มาประชุมกันนั้น เมื่อได้ฟังพระสังฆปริณายกกล่าวจบแล้ว ได้พากันรู้แจ้งเห็นจริง ด้วยอาการอันปลื้มปิติ เขาพากันรับเอาคำสอน และนำไปปฏิบัติ.

หน้าว่าง

หมวดที่ ๗

ว่าด้วยคำสอนอันเหมาะแก่อุปนิสัย และสิ่งแวดล้อม

แม้ว่าพระสังฆปริณายก จะได้กลับมายังตำบลไซฮั่วแห่งเมืองชีวจา จากวงมุย อันเป็นที่ซึ่งท่านได้รับมอบหมายพระธรรม (แห่งนิกายชยานะ จากพระสังฆปริณายกองค์ก่อน) อีกก็ตาม ท่านก็ยังเป็นคนแปลกหน้า ที่ไม่มีใครรู้จักในหมู่บ้านนั้นเอง, และผู้ที่ให้การต้อนรับเลี้ยงดูอย่างครบครันแก่ท่านนั้น ได้แก่นักศึกษาแห่งลัทธิขงจื้อผู้หนึ่ง ซึ่งมีนามว่า หลิวซีลัก. เณรหลิวซีลักผู้นี้ มีนำผู้หญิงอยู่คนหนึ่ง ชื่อ วูจุงจง ได้บวชเป็นบรรพชิตในพุทธศาสนา และมีปราติสวดสาธยายมหายานปริวารานสูตรอยู่เป็นนิจ. เมื่อพระสังฆปริณายกได้ฟังการสาธยายของสตรีผู้นี้เพียงชั่วเวลาช่น้อยเดียวเท่านั้น ก็สามารถจับจวบเอาใจความอันลึกซึ้งของพระสูตรนั้นได้ และได้เริ่มอธิบายแก่เธอ. เมื่อเป็นดังนั้น สตรีผู้นี้ได้หทัยคมกัรขึ้นมากถามถึงความหมกของข้อความตอนหนึ่งแก่ท่าน.

พระสังฆปริณายกได้ตอบว่า อาตมาไม่รู้หนังสือ แต่ถ้าท่านประสงค์จะทราบใจความ แห่งพระคัมภีร์เรื่องนี้ ก็จงถามเถิด. นักบวชสตรีผู้นั้นจึงถามต่อไปว่า เมื่อท่านไม่รู้จักแม้แต่จะอ่านถ้อยคำเหล่านั้นแล้ว ท่านจะสามารถทราบถึงพระธรรมแห่งตัวสูตรได้อย่างไรเล่า. พระสังฆปริณายกได้ตอบคำถามนี้ว่า ความลึกซึ้งแห่งคำสอนของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย ย่อมไม่เกี่ยวอะไรกันเลยกับภาษาที่เขียนด้วยตัวหนังสือ.

คำตอบนี้ ได้ทำให้สตรีผู้นั้นรู้สึกประหลาดใจเป็นอันมาก และเมื่อได้สังเกตเห็นว่า ท่านผู้นี้ได้เป็นพระภิกษุอย่างธรรมดาสามัญแล้ว ก็ได้บอกกล่าวให้เป็นที่ทราบกันทั่วไป ในบรรดาผู้ซึ่งเป็นทีเคารพนับถือในหมู่บ้านนั้น. เธอได้บอกกล่าวว่า ท่านผู้นี้เป็นอริยบุคคล, เราทั้งหลายควรขอร้องท่านให้พักอยู่ที่นี้ และขออนุญาตจากท่านเพื่อถวายอาหารและที่พักอาศัย.

ต่อมา มีเชื้อสายแห่งท่านขุนนางชั้นสูง คือ ท่านหู่ แห่งราชวงศ์ฮายผู้หนึ่ง มีนามว่า โชซุกเหลียง พร้อมด้วยชาวบ้านจำนวนมาก ได้พากันมาในเวลาบ่ายวันหนึ่ง เพื่อถวายความ

เคารพแต่พระสังฆปริณายก. วัดเปาล์มอันเป็นวัดเก่าแก่ในประวัติศาสตร์ ซึ่งร้างไปเพราะภัยสงครามในปลายราชวงศ์ซิว ในบัดนี้หักพังลงเหลือแต่เศษสิ่งของเป็นกอง ๆ นั้น มหาชนได้พากันบูรณะขึ้นใหม่ตรงที่เดิมนั่นเอง และได้ขอร้องให้พระสังฆปริณายกอยู่อาศัยประจำที่นั้น. ไม่นานนักก็กลายเป็นที่วัดที่มีชื่อเสียงมาก.

เมื่อได้อยู่ที่นั้นมาประมาณเก้าเดือนเศษ ศัตรูผู้ปองร้ายของท่าน ก็ได้ติดตามมา และคอยพยายามจ้องล้างจ้องผลาญท่านอีก. เนื่องด้วยเหตุนี้ ท่านได้ไปหลบซ่อนยังภูเขาใกล้ ๆ กัน. คนโหดร้ายเหล่านั้นได้จุดไฟเผาป่าซึ่งท่านเข้าไปหลบซ่อนอยู่ แต่ท่านหนีรอดไปได้ด้วยหลบไปอยู่บนชะง่อนผา ชะง่อนผาแห่งนี้ ซึ่งต่อมาเรียกว่า “ภูเขาแห่งความปลอดภัย” นั้น ยังมีรอยคุกเข่าของพระสังฆปริณายกปรากฏอยู่ และยังมีรอยเป็นลายเนื้อผ้าแห่งเครื่องนุ่งห่มของท่าน ปรากฏติดอยู่บนแผ่นหินนั้นด้วย.

เมื่อท่านระลึกได้ถึงคำเตือน ของพระสังฆปริณายกองค์ที่ห้า ผู้เป็นครูของท่าน ที่ได้เคยสั่งไว้ว่า “จงหยุดที่ตำบลเวย แล้วซ่อนอยู่ผู้เดียวที่ตำบลวย” ดังนี้ ท่านจึงได้เอาตำบลทั้งสองนี้ เป็นที่หนีร้อน และเวียนไปเวียนมา.

* * * *

ภิกษุพัตท้อย ชาวบ้านฮุกกองแห่งซิวเจา เมื่อทำการสนทนากับพระสังฆปริณายกเป็นครั้งแรก ได้ถามถึงความหมายของกระตุ้ธรรมที่คนทุกคนสนใจบทหนึ่ง ที่ว่า “ใจคือสิ่งใด พุทธะคือสิ่งนั้น.” พระสังฆปริณายกได้ตอบว่า การไม่ปล่อยให้ความคิดที่ผ่านไปแล้วกลับเกิดขึ้นมาอีก นี้คือ “ใจ.” การไม่ปล่อยให้ความคิดที่กำลังจะเกิด ถูกทำลายไปเสีย นี้คือ “พุทธะ.” การแสดงออกซึ่งปรากฏการณ์ทุกชนิด นี้คือ “ใจ.” การเป็นอิสระจากรูปธรรมทั้งปวง (คือการรู้เท่าถึงความลวงตาของปรากฏการณ์ทั้งหลาย) นี้คือ “พุทธะ.” แต่ถ้าข้าพเจ้าจะต้องอธิบายแก่ท่านให้ครบถ้วนทุกกระบวนการ ความเรื่องที่จะต้องนำมาพูดก็จะไม่จบสิ้นลงไปได้ แม้ว่าข้าพเจ้าจะใช้เวลาอธิบายสักกับปีหนึ่ง ดังนั้น จงฟังโคลกของข้าพเจ้าจะดีกว่า :

ปรัชญา (ปัญญา) คือ “สิ่งที่ใจเป็น.”

สมาธิ คือ “สิ่งที่พุทธะเป็น.”

ในการบำเพ็ญปรัชญาและสมาธิ ต้องให้แต่ละอย่างลงจังหวะต่อกันและกัน.

แล้วความคิดของเราก็จะบริสุทธิ์.

คำสอนข้อนี้ จะเข้าใจได้

ก็แต่โดยการ “ประพฤติดูจนซ้ำของ.”

ที่ว่าสมาธิตั้งมั่นนั้น ที่จริงมิใช่สมาธิอะไรเลย.

คำสอนที่ถูกต่องั้นคือ ให้บำเพ็ญปัญญา คู่กันไปกับสมาธิ โดยไม่แยกกัน.

เมื่อได้ฟังดังนั้น ภิกษุพัตทอยมีความสว่างไสวในธรรมในขณะนั่นเอง. เธอได้กล่าวสรรเสริญคุณพระสังฆปริณายกด้วยโคลงดังต่อไปนี้ :

“ใจคือสิ่งใด พุทธะคือสิ่งนั้น” นี้เป็นความจริงเสียจริง ๆ. แต่ข้าพเจ้ามักไปปราบพยศของตัวเอง ทั้งที่ไม่เข้าใจในมัน. บัดนี้ข้าพเจ้ารู้จักเหตุอันเป็นประธานของปรัชญาและสมาธิ.

ซึ่งทั้งสองอย่างนี้ ข้าพเจ้าจักบำเพ็ญเพื่อเปลื้องตัวเสียจากรูปธรรมทั้งหลาย.

* * * *

ภิกษุพัตตัต ชาวเมืองยุงเจา ผู้เข้ามาบรรพชาในพระศาสนา ตั้งแต่อายุเพิ่งได้ ๗ ปี มีปรกติสาชยาสัทธรรมปุนตริกสูตรอยู่เป็นนิจ. เมื่อท่านผู้นี้มาแสดงความเคารพต่อพระสังฆปริณายก ท่านไม่ได้กราบให้ศีรษะจรดพื้น, เพราะท่านทำการเคารพอย่างขอไปทีเช่นนี้ พระสังฆปริณายกได้ตำหนิว่า ถ้าท่านรังเกียจในการที่จะก้มศีรษะให้จรดพื้นแล้ว, การไม่ทำความเคารพเสียเลย จะมีดีกว่าหรือ? ต้องมีอะไรอยู่ในใจของท่านสักอย่างหนึ่ง ซึ่งทำให้ท่านมีความทะนงเช่นนั้น. ขอถามว่า ท่านทำอะไรเป็นประจำวัน?

ภิกษุพัตตัตได้ตอบว่า กระผมสาธยายสัทธรรมบุดนทริกสูตร. กระผมท่องตลอดทั้ง ๓
สูตร สามพันครั้งมาแล้ว

พระสังฆปริณายก ได้เตือนว่า ถ้าท่านจับใจความของสูตรนี้ได้ ท่านจะไม่
มีการถือตัวเช่นนี้เลย. แม้ท่านจะถึงกับเคยท่องสูตรนี้มาถึงสามพันครั้ง
แล้ว. ถ้าท่านจับความหมายของพระสูตรนี้ได้จริง ๆ ท่านก็จะต้องได้
เดินอยู่ในทาง ๆ เดียวกันกับข้าพเจ้า. สิ่งที่ท่านเรียนสำเร็จ ได้ทำให้
ท่านกลายเป็นคนหนึ่งไปเสียแล้ว, และยิ่งกว่านั้น ดูเหมือนท่านไม่รู้สึกร
ตัวด้วยซ้ำไป ว่าการที่เป็นเช่นนั้นเป็นของผิด. ท่านจงฟังโคลกของข้าพเจ้าเกิด:

ก็เมื่อความมุ่งหมายของระเบียบวินัยต่าง ๆ เป็นไปเพื่อปราบปราม
ความทะลึ่งแล้ว.

ทำไมท่านไม่กราบให้ศิโรราบ?

“การยึดถือในตัวตน” เป็นทางมาแห่งบาป.

แต่ “การถือว่าการได้บรรลุลหรรณหรือผลใด ๆ ก็ตาม เป็นเพียง
ของลม ๆ แล้ง” นี้เป็นทางมาแห่งกุศลอันใหญ่หลวง.

จบแล้ว พระสังฆปริณายกได้ไต่ถามถึงชื่อของท่านผู้นี้ เมื่อได้ฟังว่า ชื่อพัตตัต (ซึ่ง
แปลว่าผู้เข้าใจในธรรม) พระสังฆปริณายกจึงได้กล่าวต่อไปว่า ท่านชื่อพัตตัตก็จริง แต่ท่านยัง
ไม่เข้าใจในธรรมเลย. แล้วท่านได้สรุปความด้วยโคลกต่อไปอีกว่า :

ชื่อของท่านว่า พัตตัต

ท่านสาธยายพระสูตรอย่างพากเพียรไม่หือถอย.

การท่องพระสูตรด้วยปาก เป็นแต่การออกเสียงล้วน ๆ,

สัตว์ผู้ที่มีใจสว่างไสวเพราะจับใจความได้ นั่นคือโพธิสัตว์แท้.

เพราะเป็นเรื่องของปัจเจกการ อันอาจสืบสาวไปถึงภพก่อน ๆ
ข้าพเจ้าจะอธิบายความข้อนี้แก่ท่าน

ถ้าท่านเพียงแต่เชื่อว่า พระพุทธเจ้าไม่ตรัสอะไร แม้แต่คำเดียว.

เมื่อนั้น ดอกบัวจะบานขึ้นในปากของท่านเอง

เมื่อได้ฟังโศลกนี้ ภิกษุพัตตัตว์รู้สึกสลดใจ และขอภัยต่อพระสังฆปริณายก เธอได้กล่าวต่อไปว่า แต่นั่นต่อไป กรรมจะเป็นคนสุภาพและถ่อมตัวในทุกโอกาส. เนื่องจากกรรมไม่มีความเข้าใจในความหมายของพระสูตรที่ท่องนั้นอย่างถูกต้อง กรรมก็จงนในการตีความหมายอันแท้จริงของพระสูตรนั้น. ได้เท่าที่มีความรู้และปัญญาอันลึกซึ้งที่สุด ขอได้โปรดอธิบายโดยสรุปแก่กรรมเกิด.

พระสังฆปริณายกได้ตอบว่า พัตตัตถเออ พระธรรมเป็นของกระจ่างเต็มที่ อยู่เสมอ ใจของท่านต่างหากซึ่งไม่กระจ่าง. พระสูตรนั้นไม่มีข้อความที่น่าฉงนเลย. แต่ใจของท่านต่างหาก ที่ทำให้พระสูตรนั้น เป็นของฉงนลงไป. ในการสาธยายพระสูตรนั้น ท่านทราบถึงความมุ่งหมายอันสำคัญ ของพระสูตรนั้นหรือเปล่า?

ภิกษุพัตตัตถได้ตอบว่า กรรมจะทราบได้อย่างไร. ในเมื่อกรรมมีแต่ความมืดมัวที่บอกรู้เช่นนี้ เท่าที่กรรมทราบก็คือท่องอย่างไรจึงจะว่าปากเปล่าต่อกันไปได้เท่านั้น.

พระสังฆปริณายกได้กล่าวต่อไปว่า ท่านจงสาธยายพระสูตรออกมาเถิด ฉันท่านเองไม่ได้. แล้วฉันจะอธิบายความหมายให้ท่านฟัง.

ภิกษุพัตตัตถได้สาธยายพระสูตรนั้นขึ้น ครั้นมาถึงบทอันมีชื่อ ว่า "นิยายเป็นเครื่องอุปมา"^๑ พระสังฆปริณายกได้บอกให้หยุด แล้วกล่าวว่า ความหมายของพระสูตรๆ นี้ ก็คือเพื่อแสดงให้เห็นปรากฏถึงความมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ ของการที่พระพุทธเจ้าจะเสด็จมาบังเกิดขึ้นในโลกนี้นั่นเอง. แม้ว่านิยายและภาพความหมายจะมีมาก ในข้อความแห่งพระสูตรนี้ ก็ไม่มีเรื่องใดหรือภาพใดที่มุ่งจะแสดงอะไรอื่น นอกไปจากจุดประสงค์อันสำคัญนี้. ที่นี้อะไรเล่าคือวัตถุประสงค์. อะไรเล่า คือความมุ่งหมาย ดังที่กล่าวมานั้น. ข้อความในพระสูตรกล่าวว่า "เพื่อวัตถุประสงค์เพียงอย่างเดียว เพื่อความมุ่งหมายเพียงอย่างเดียว เป็นวัตถุประสงค์อัน

๑. คือบทที่ ๓ ของพระสูตร ซึ่งมีอยู่ทั้งหมด ๒๗ บท. นิยายนั้นมิว่าพอเอาตุ๊กตาเครื่องเล่น ล้อลูกเล็ก ๆ ให้ออกมาเสียจากเรือนที่กำลังถูกไฟไหม้ จงปลอดภัย, เปรียบกับพระพุทธองค์ ในข้อที่พระพุทธองค์มียานต่างชนิดต่างขนาด สำหรับชนสัตว์ข้ามสังสารวัฏ. ผู้แปลเป็นไทย

สูงสุดจริง ๆ เป็นความมุ่งหมายอันสูงสุดจริง ๆ ที่พระพุทธเจ้าเสด็จมาบังเกิดขึ้นในโลกนี้。” ในเรื่องนี้ วัตถุที่ประสงค์เพียงอย่างเดียว ความมุ่งหมายเพียงอย่างเดียว อันเป็นวัตถุที่ประสงค์อันสูงสุด เป็นความมุ่งหมายที่สูงที่สุด ที่กล่าวถึงในพระสูตรนั้น ก็คือ “การเห็น” ซึ่งพุทธธรรม。^๑

คนธรรมดาสามัญทั่วไป ทำตัวให้ติดพันอยู่กับวัตถุในภายนอก, ส่วนภายในก็จมอยู่ในความเห็นผิดเรื่อง “ความว่างเปล่า。” เมื่อใดเขาสามารถเปลื้องตนเองออกมาเสีย จากความผูกพันอยู่กับวัตถุต่าง ๆ ที่เขาได้ประสบ และเปลื้องตัวเองออกมาเสียจากความเห็นผิด เรื่องความขาดสูญ อันเกี่ยวกับคำสอนเรื่อง “สูญญตา” เมื่อนั้น เขาจะเป็นคนอิสระจากอวิชชาความหลงผิดในภายใน และจากสิ่งอันเป็นมายาในภายนอก. บุคคลที่เข้าใจแจ่มแจ้งในความจริงอันนี้ และใจของเขาสว่างไสวออกไปในทันที นี้แหละควรเรียกว่า ผู้ที่ได้เปิดตาของเขาแล้ว เพื่อการเห็นแจ้งซึ่งพุทธธรรม.

คำว่า “พุทธะ” นี้ มีความหมายเท่ากับคำว่า “การตรัสรู้.” ซึ่งควรจะถูกกำหนดไว้ภายใต้หัวข้อ (ดังที่กำหนดไว้ในสูตร) ๔ หัวข้อ ดังต่อไปนี้ :

เปิดตาขึ้น เพื่อการเห็นแจ้ง “ธรรมอันเป็นเหตุให้ตรัสรู้.”
แสดงความเห็นแจ้งใน “ธรรมอันเป็นเหตุให้ตรัสรู้.” นั้น ให้ปรากฏ
ตื่นขึ้นเพื่อการเห็นแจ้งใน “ธรรมอันเป็นเหตุให้ตรัสรู้.”
เป็นผู้ตั้งมั่นใน “ธรรมอันเป็นเหตุให้ตรัสรู้.”

๑. เอาใจความว่า พระพุทธเจ้าเกิดขึ้นในโลกนี้ ก็เพื่อทำให้เกิดมี “การเห็นธรรมชนิดที่ผู้เห็นให้เป็นพุทธะ” ขึ้นได้ในโลกนั่นเอง, คือช่วยทำให้เกิดโอกาสแก่ “พุทธภาวะ” ที่มีอยู่ในทุก ๆ คน แสดงตัวปรากฏออกมา. ผู้แปลเป็นไทย

เมื่อได้รับการสั่งสอนแล้ว ถ้าเราสามารถจับฉวย และเข้าใจโดยทั่วถึง ในคำสอนอันว่าด้วย "ธรรมอันเป็นเหตุให้ตรัสรู้" เมื่อนั้นแหละคุณสมบัติอันประจำอยู่ภายใน หรือเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า ธรรมชาติอันแท้จริง อันได้แก่ "ธรรมอันเป็นเหตุให้ตรัสรู้" นั้นก็จะมีโอกาสแสดงตัวออกมาให้ปรากฏ ท่านไม่ควรตีความหมายในตัวพระสูตรอย่างผิดๆ แล้วลงมติเสียในที่สุดว่า พุทธธรรมนั้นเป็นสิ่งที่มิไว้สำหรับพระพุทธรเจ้าโดยเฉพาะ ไม่เป็นของทั่วไปสำหรับเราทั้งหลายด้วย โดยที่ผจญไปพบข้อความในสูตรที่กล่าวไว้ว่า "เปิดตาขึ้นเพื่อการเห็นแจ้งในพุทธธรรม, แสดงความเห็นแจ้งในพุทธธรรมให้ปรากฏ, ฯลฯ" ดังนี้ การตีความหมายผิดเช่นนี้ จะถึงกับเป็นการป้ายร้ายให้แก่พระพุทธรเจ้า และเป็น การแข่งดำพระสูตรนั่นเอง ทุก ๆ คำที่ตนพูด เพราะเขาก็เป็นพุทธะ ด้วยคนหนึ่ง เขาก็มีโพธิธรรมอันนี้มาด้วยพร้อมแล้ว แต่ไม่มีโอกาสสำหรับเขาเอง ที่จะเปิดตาออกดูสิ่งอันนั้น เพราะฉะนั้น ท่านควรจะรับเอาการตีความหมายที่ว่า พุทธธรรม (ธรรมที่ทำให้เป็นพุทธะ) นั้นคือ พุทธธรรมของใจเราเอง หน้าที่ของพระพุทธรเจ้าอื่นใดที่ไหนไม่.

เมื่อถูกทำให้หลงรักโดยอารมณ์อันยั่วชวน และปิดกั้นตัวเองเสียจากแสงสว่างของตัวเอง ด้วยเหตุอันนั้น สัตว์ทั้งปวงซึ่งระทมทุกข์อยู่ เพราะอารมณ์ภายนอก และความเร่าร้อนภายในจึงได้ตกเป็นเหมือนทาสแห่งตัณหาของตนเองโดยหมดสิ้น, เมื่อทรงเห็นเหตุการณ์อันนี้ พระพุทธองค์ของเรา จึงได้ทรงลุกออกจากสมาธิ เพื่อเราใจสัตว์เหล่านั้นด้วยพระโอวาทอันเป็นเครื่องกระตุ้นมีประการต่าง ๆ ให้อย่ายึดตัณหาของตนเอง และเว้นขาดเสียจากการแสวงสุขจากอารมณ์ภายนอก เพื่อว่าเขาจะได้เป็นผู้เสมอกันกับพระพุทธรเจ้า. เพราะเหตุอันนี้เอง ข้อความในตัวสูตรจึงมีว่า "เปิดตาขึ้น เพื่อเห็นแจ้งพุทธธรรม ฯลฯ"

ข้าพเจ้าได้ตักเตือนคนทั่วไปไปอยู่เสมอ ให้เปิดตาของตนเอง เพื่อ

เห็นแจ้งพุทธธรรมในภายในใจของตนเอง แต่ด้วยอำนาจความผิดปรกติ
ของคนเหล่านั้น เขาพากันทำบาปภายใต้โอวิชาและความโง่เขลา, ปาก
ของเขาว่ากรุณา แต่ใจของเขาโหดร้าย. เขาเป็นคนตะกละ มุ่งร้าย ริษยา
คดโกง สอพลอ เข้าข้างตัว รุกรานคนอื่น เป็นผู้ทำลายกระทั่งสิ่งที่ไม่
มีชีวิต, ดังนั้น จึงชื่อว่าเขาเปิดตาของเขาขึ้นเพื่อ "ปุถุชนธรรม." ถ้าเขา
กลับใจของเขาเสีย ในลักษณะที่ปัญญาปรากฏตัวอยู่ตลอดเวลา ใจก็จะมี
ความเห็นแจ้งในภายในอยู่เป็นปรกติ การทำชั่วย่อมจะมีการทำดีเข้ามา
แทนที่, แล้วเขาก็จะลากตัวเองเข้ามาในทางแห่งพุทธธรรมได้ด้วยเหตุนี้.

เพราะฉะนั้น ท่านควรจะเปิดตาของท่านอยู่ทุก ๆ ขณะ มิใช่
เพื่อปุถุชนธรรม, แต่เพื่อพุทธธรรม ซึ่งเป็นสิ่งอยู่เหนือวิสัยโลก ในเมื่อ
ปุถุชนธรรมเป็นของอย่างโลก ๆ. อีกอย่างหนึ่ง ถ้าหากท่านติดแน่นอยู่
แต่ในความคิดเห็นของตัวเอง ว่าเพียงแต่สาธยายพระสูตรเป็นประจำ
วันอย่างเดียว ก็เป็นการดีเพียงพอเสียแล้วดังนี้ ท่านจะหลงรักมันเหมือน
จามรีหลงรักพวงหางของมันเอง. (จามรีนั้น เป็นสัตว์ที่รู้จักกันอยู่แล้วว่า
มีความหวงแหนอย่างแรงกล้าในทางของมัน.)

ในขณะนั้น ภิกษุพิตัตตได้ถามขึ้นว่า ถ้าเป็นดังนั้น เราเพียงแต่รู้ความหมายของพระสูตร
ก็พอแล้ว ไม่มีความจำเป็นที่เราจะต้องสาธยายข้อความนั้น ๆ. ถูกไหมขอรับ!

พระสังฆปริณายกได้ตอบว่า ไม่มีอะไรเป็นของผิดอยู่ในพระสูตร จนถึงกับท่านจะ
ต้องเลิกการสาธยายเสียเลย. การสาธยายพระสูตร จะช่วยให้ท่านตรัสรู้ธรรมได้หรือไม่ จะ
เป็นคุณประโยชน์แก่ท่านหรือไม่ ข้อนั้นทั้งหมดมันขึ้นอยู่กับตัวท่านเอง. ผู้ที่ท่องพระสูตร
อยู่ด้วยปาก และเอาข้อความไปปฏิบัติอยู่เสมอด้วยใจ คนนั้นชื่อว่า "พลิก" พระสูตร. ส่วน
ผู้ที่ท่องพระสูตรแต่ปาก ปราศจากการปฏิบัติแต่อย่างใด ผู้นั้นชื่อว่า "ถูกพลิกเสียแล้ว" โดย
พระสูตรที่เขาท่องนั่นเอง. ท่านจงฟังโคลงโคลงของข้าพเจ้าดังต่อไปนี้ :

เมื่อใจของเราตกอยู่ภายใต้โอวิชา. ลัทธิธรรมปุณฺฑริกสูตร "พลิก
เรา"

เมื่อมีใจสว่างไสวในธรรม, เมื่อนั้นเรากลับ "พลิก" สัทธรรมปุณฑริกสูตร.

การสาธยายสูตรนับไม่ถ้วนครั้ง โดยไม่ทราบความหมาย นั้น ย่อมแสดงว่า ท่านเป็นแขกแปลกหน้าต่อใจความของพระสูตร

วิธีที่ถูกต้องสำหรับการสาธยายสูตรก็คือ อย่ายึดถือตามความเห็นของตัวเอง.

มีฉะนั้นแล้ว มันจะต้องพลาด.

ผู้ที่อยู่เหนือ "การรับ" และ "การปฏิเสธ"

ย่อมนั่งอยู่เบื้องนิจ บนเกวียนวัวขาว (กล่าวคือพุทธยาน).

เมื่อได้ฟังโศลกนี้จบลงแล้ว ภิคุชุตตต เกิดความสว่างไสวในธรรมและมีน้ำตาไหล ได้ร้องขึ้นว่า เป็นความจริง ที่ก่อนหน้านี้ ข้าพเจ้าไม่สามารถจะ "พลิก" พระสูตร แต่เป็นข้างพระสูตรเสียเองมากกว่า ที่ "พลิก" ข้าพเจ้า.

ลำดับนั้น ภิคุชุตตต ได้ยกเรื่องอื่นขึ้นมาถามต่อไปว่า พระสูตรได้กล่าวว่า "นับตั้งแต่พระสาวกขึ้นไปจนถึงพระโพธิสัตว์ แม้ท่านเหล่านั้นจะได้พยายามจนสุดกำลัง ก็ไม่สามารถที่จะเข้าใจทั่วถึงในพุทธธรรม." ดังนี้. แต่ได้ทำได้ทำให้กระผมเข้าใจว่า แม้คนธรรมดาเราถ้าเข้าใจแจ่มแจ้งถึงใจของตนเอง เขาก็ได้ชื่อว่าลุล่วงพุทธธรรมแล้ว ดังนี้. กระผมเกรงไปว่า ยกเว้นพวกที่เฉียบแหลมอย่างยิ่งเสียแล้ว คนนอกนั้นจะสงสัยไม่เชื่อคำสอนของได้แท้. ยิ่งกว่านั้น ในสูตรมีกล่าวถึงยาน ๓ ชนิด คือ เกวียนเทียมด้วยแพะ (สาวกยาน), เกวียนเทียมด้วยควาย (ปัจเจกพุทธยาน) และเกวียนเทียมด้วยวัว (โพธิสัตว์ยาน). แล้วก็ยานทั้งสามนี้ ผิดแปลกแตกต่างกันไปจากเกวียนวัวขาวได้อย่างไรเล่า?

พระสังฆปริณายกได้ตอบว่า ในข้อนี้ พระสูตรได้แสดงไว้ชัดเจนแล้ว ท่านเองต่างหากที่เข้าใจผิด เหตุผลที่ว่า ทำไมพระสาวก พระปัจเจกพุทธะและพระโพธิสัตว์ ไม่สามารถเข้าใจในพุทธธรรมได้ ก็เพราะท่านเหล่านั้นเพิ่งจ้องต่อพุทธธรรม. ท่านเหล่านั้นสามารถประมวลกำลัง

ความเพียรทั้งหมดเพื่อเพ่งก็จริง แต่เขายังเพ่งหนักเข้าเท่าไร เขาก็ยัง
ห่างออกไปจากธรรมนั้นมากขึ้นเพียงนั้น. พระโคตมะพุทธะได้ตรัส
พระสูตรนี้ แก่คนธรรมดาทั่วไป มิใช่ตรัสแก่พระพุทธเจ้าองค์อื่น ๆ
ด้วยกัน. แต่สำหรับผู้ที่ไม่สามารถรับเอาคำสอนที่พระองค์ทรงแนะนำให้
พระองค์ก็ปล่อยให้เขาหลุดไปจากหมู่ ดูเหมือนท่านจะยังไม่ทราบ
เพราะเราได้นั่งอยู่บนเกวียนวัวขาวเรียบร้อยแล้ว. เราก็ไม่มี ความจำเป็น
ที่จะออกเที่ยวแสวงหาเกวียนอื่นอีกสามชนิดเหล่านั้น. ยิ่งกว่านั้น พระ
สูตรก็ได้บอกแก่ท่านอย่างแจ่มแจ้งแล้วว่า มีแต่พุทธยานเท่านั้น ไม่มี
ยานอื่นที่ไหนอีก ในฐานะเป็นยานที่สองที่สาม. เพราะเหตุที่จะให้เรา
เข้าใจในยานอันเอกอันนี้เอง พระพุทธองค์จึงได้ทรงสั่งสอนเรา ด้วยวิธี
ที่พระองค์ทรงซ้ำซ้อนมาแล้ว มีปริยายต่าง ๆ ทรงใช้เหตุผลและข้อ
ถกเถียง มีปริยายต่าง ๆ พร้อมทั้งนิทานเปรียบเทียบและภาพเปรียบเทียบ
อื่น ๆ. ทำไมท่านจึงไม่อาจเข้าใจได้ว่า ยานทั้งสามเหล่านั้น เป็นของชั้น
สมมุติให้เด็กเล่น. สำหรับใช้กับเรื่องที่ล่วงไปแล้ว ๆ ส่วนยานอันเอก
คือพุทธยานนั้น เป็นของชั้นยอดเยี่ยม และเพื่อใช้กับเรื่องในปัจจุบัน ๆ

พระสูตรได้สอนให้ท่านตั้งหน้าบ่าเพียรไป โดยไม่ต้องเป็นห่วงถึง
ของสมมุติให้เด็กเล่นเหล่านั้น. และให้เพ่งตรงไปยังของชั้นสูงสุดอย่าง
เดียว. เมื่อถึงชั้นสูงสุดแล้ว ท่านก็จะพบว่า สิ่งที่เราเรียกกันว่า "ชั้นสูงสุด"
นี้ ก็มีได้มีอยู่เลย. ท่านจะรู้สึกเห็นด้วยในข้อที่ว่า ท่านเองผู้เดียว เป็น
เจ้าของสิ่งอันสูงค่าเหล่านี้ และสิ่งเหล่านี้ มันขึ้นอยู่กับจัดการทำ
ของท่านเองล้วน ๆ.^๑ เมื่อใดท่านเปลื้องตัวออกมาเสียได้จากการนึกเดา
เอาเองว่า สิ่งเหล่านี้เป็นของพ่อหรือเป็นของลูก ๆ หรือว่ามันอยู่ที่การ
จัดการทำของคนนั้นคนนี้. เมื่อนั้นแหละท่านจะได้ชื่อว่าดำเนินการ

๑. การที่อ้างถึงบท "นิยายอุปมา" ในพระสูตร เป็นตัวอย่างที่แสดงให้เห็นในข้อที่ว่าพุทธธรรม
มีอยู่ในคนทุกคนแล้ว. ว่อง มู๋ ล้ำ

สาขายพระสูตรไปโดยถูกต้อง เมื่อทำได้ดังนี้ พระสูตรก็จะชื่อว่า อยู่ในกำมือของท่านทุกกับปีทุกกับปี และท่านก็จะชื่อว่าสาขายพระสูตรทุกเข้าเย็น ตลอดทุกเวลาที่เดียว.

เมื่อภิกษุฟัดตัดได้รับคำสั่งสอนจนเห็นแจ้งเช่นนั้น ได้กล่าวสรรเสริญพระสังฆปริณายก ด้วยความปลื้มใจเป็นล้นพ้น ด้วยโคลกเหล่านี้ว่า :

ความสำคัญผิดที่เราได้รับกุศลเป็นอันมากในการสาขายพระสูตรมากกว่าสามพันครั้ง

ได้ถูกขับไล่ไปหมดด้วยคำพูดคำเดียว ของ ท่านอาจารย์แห่งสำนักชอกาย."

ผู้ที่ไม่เข้าใจในความมุ่งหมายของการที่ พระพุทธเจ้าบังเกิดขึ้นในโลกนี้

ย่อมเป็นผู้ไม่สามารถข่มขี้กิลสร้าย อันตนได้ระสมมา เป็นชาติๆ ยานสามชนิด ซึ่งเทียมด้วยแพะ กวาง และวัว ตามลำดับนั้น จะเป็นเพียงของเด็กเล่นไปเอง.

ในเมื่อระดับทั้งสาม คือ ชั้นต้น, ชั้นกลาง, ชั้นสุด, อันเป็นของที่อธิบายกันอยู่ ในชั้นที่เรียนธรรมะไปตามแบบแผน, ได้ถูกจัดถูกทำไปจนถึงที่สุดแล้ว จริง ๆ.

น้อยคนเหลือเกิน ที่จะยอมเห็นด้วย ว่า ในเรือนที่ไฟกำลังไหม้ นั้นเอง มีพระธรรมราชา ซึ่งเราจะหาพบได้.

พระสังฆปริณายก ได้กล่าวแก่ภิกษุฟัดตัดต่อไปว่า ตั้งแต่เป็นต้นไป ภิกษุฟัดตัดควร จะเรียกตัวเองว่า "ภิกษุผู้สาขายพระสูตร" ได้แล้ว. หลังจากการสนทนากันครั้งนี้ ภิกษุฟัดตัด ก็สามารถจับฉวยเอาใจความอันลึกซึ้งของพระพุทธศาสนาได้ และเธอยังคงสาขายพระสูตรไปดังเช่นก่อน.

* * * *

๑. อาจารย์แห่งสำนักชอกาย ก็คือ ท่านสังฆปริณายกนั่นเอง. - ผู้แปลเป็นไทย

ภิกษุชิตทอง เป็นชาวบ้านชุกเจ้าแห่งอานพุง ได้อ่านลังกาวตารสูตร มาเกือบพันครั้ง แต่ก็ไม่สามารรถเข้าใจความหมายของตรีกาย และปรัชญาทั้งสี่ เหตุนั้น จึงได้ไปทพระสังฆปริณายก ให้ช่วยอธิบายความ.

พระสังฆปริณายกได้ให้คำอธิบายว่า ในกายทั้งสามนั้น ธรรมกายอันบริสุทธิ์ก็คือตัวธรรมชาติตัวแท้ของท่าน นั่นเอง, สัมโภคกายอันสมบูรณ์ ก็คือตัวปรีชาญาณของท่าน, ส่วนนิรมานกายนับด้วยหมีนแสน ก็คือการกระทำกรรมต่าง ๆ ของท่าน. ถ้าท่านจะให้กายทั้งสามนี้ เป็นของต่างหากจากจิตเดิมแท้ มันก็เกิดมี "กายซึ่งปราศจากปัญญา" ขึ้นมาเท่านั้นเอง. ถ้าท่านเห็นอย่างแจ่มแจ้งว่า กายทั้งสามนี้ ไม่มีตัวตนแท้จริงของมันเองอะไรที่ไหนอีก (เพราะมันเป็นแต่เพียงสมบัติของจิตเดิมแท้) ดังนี้แล้ว ท่านก็จะลู่ถึงโพธิของปรัชญาสี่ประการโดยแน่นอน. จงฟังโคลกของฉัน ดังต่อไปนี้ :

กายทั้งสาม มีอยู่แล้ว ในจิตเดิมแท้ของเรา,

ซึ่งโดยการอภิมานของจิตเดิมแท้ นั่นเอง ปรัชญาทั้งสี่ก็ปรากฏตัว.

เมื่อเป็นเช่นนั้น ท่านไม่ต้องหลบตาหรืออุดหูของท่าน เพื่อหลีกเลี่ยงอารมณ์ภายนอก,

ท่านก็สามารถเข้าถึงพุทธภาวะได้โดยจง ๆ หน้ากับอารมณ์ เมื่อข้าพเจ้าได้อธิบายแก่ท่านอย่างเปิดเผย (จนเห็นเอง) เช่นนี้แล้ว,

จงเชื่ออย่างแน่วแน่เถิด ท่านจะหลุดพ้น จากความหลงตลอดไป.

อย่าไปตามคน พวกที่แสวงหา "การตรัสรู้" จากภายนอกกาย,

คนพวกนี้ พุดถึงโพธิ อย่างพร่ำเพรื่อ (แต่ตัวยังไม่เคยรู้เห็นเสียเลย).

ภิกษุชิตทอง ได้ขอร้องต่อไปว่า "ขอได้ทำไ้ได้กรุณาให้กรรมทราบบัขอความ อันเกี่ยวกับปรัชญาทั้งสี่นั้นบ้างเถิด." พระสังฆปริณายกได้ตอบว่า ถ้าท่านเข้าใจในเรื่องกายสามนี้แล้ว ท่านก็จะเข้าใจในเรื่องปรัชญาทั้งสี่ได้เอง, ฉะนั้น คำถามของท่านเป็นของไม่จำเป็น. ถ้าท่านทำให้ปรัชญาทั้งสี่อยู่ต่างหากจากกายทั้งสามเสียแล้ว, ก็จะเกิดมี ปรัชญาซึ่งปราศจากกายขึ้นโดยแน่นอน ซึ่งเมื่อ

เป็นดังนี้ มันหาใช่เป็นปรัชญาไม่.

พระสังฆปริณายก ได้กล่าวโคลงอื่นต่อไปอีกว่า :

“ปัญญาอันเปรียบด้วยกระจกส่อง” นั้น บริสุทธิ์อยู่เองโดยธรรมชาติ

“ปัญญาเห็นความเสมอภาค” นั้น ย่อมเปลื้องจิต เสียจากเครื่อง
กั้นทั้งปวง.

“ปัญญาเครื่องเห็นสิ่งทั้งปวง” นั้น เห็นสิ่งทั้งปวงแจ่มแจ้ง โดย
ไม่ต้องอาศัยแนวแห่งเหตุผล.

“ปัญญาเครื่องกระทำสิ่งทั้งปวง” นั้น มีลักษณะอย่างเดียวกันกับ
“ปัญญาอันเปรียบด้วยกระจกส่อง”

วิญญาณทั้งห้าข้างต้น^๑ และอาลัยวิญญาณ^๒ ย่อม “แปรรูป” เป็น
ปรัชญาในชั้นที่ตรัสรู้เป็นพุทธะ, อย่างเดียวกับที่ กลียตมโนวิญญาณ^๓
และมโนวิญญาณ^๔ แปรรูปเป็นปรัชญาในชั้นที่เป็นเพียงโพธิสัตว์.^๕

คำที่เรียกว่า “การแปรรูปของวิญญาณ” ดังที่กล่าวมานี้ เป็นเพียง
การเปลี่ยนชื่อที่ใช้เรียกเท่านั้น ส่วนตัวจริงหาจะมีอะไรเปลี่ยนไม่.^๖

๑. วิญญาณห้า คือ จักขุวิญญาณ, โสตวิญาณ, จ्ञานวิญญาณ ฯลฯ.

๒. วิญญาณคลังใหญ่ หรือวิญญาณโลก.

๓. วิญญาณเฉพาะตน.

๔. วิญญาณคิดนึก.

๕. ในระยะที่หนึ่ง คือระยะ “มุกตา” อันเป็นระยะที่โพธิสัตว์พิจารณาเห็นความว่างเปล่าของ
ตัวตน และของสิ่งทั้งปวงอย่างแจ่มแจ้ง นั้นเองที่ท่าน “แปรรูป” กลียตมโนวิญญาณ ไปเป็น
“ปัญญาเครื่องรู้สิ่งทั้งปวง.” เมื่อมีการบรรลุพุทธภาวะ วิญญาณห้าข้างต้น จะถูก “แปรรูป”
ไปเป็น ปัญญาเครื่องกระทำสิ่งทั้งปวง.” และอาลัยวิญญาณ เป็น “ปัญญาเปรียบด้วยกระจก
ส่อง.” -ว่อง มู ล่า

๖. ในจิตเดิมแท้ ไม่อาจมีสิ่งทีเรียกกันว่า “การแปรรูป” เมื่อคนตรัสรู้ธรรม ก็ใช้คำว่า “ปัญญา”
เมื่อยังไม่ตรัสรู้ใช้คำว่า “วิญญาณ” หรือกล่าวอีกอย่างหนึ่งก็คำว่า “การแปรรูป” คำนี้ ใช้เป็น
เครื่องเปรียบ หรือ ภาพพจน์ เท่านั้น. -ว่อง มู ล่า

เมื่อใดท่านสามารถเปลี่ยนตัวเองให้หมดจด จากความผูกพันของ
โลกียารมณฺ์ในขณะที่มี “การแปรรูปของวิญญาณ” ดังกล่าวมาแล้ว,
เมื่อนั้นท่านเชื่อว่าตั้งอยู่ใน นาคสมมติ อันทยอยกันเกิดขึ้นติดต่อกันไป
ตลอดกาลเนืองนิจ.

ภิกษุช็ท็อง ได้ฟังคำอธิบายนี้ ได้มีความเห็นแจ้งในปรัชญาแห่งจิตเดิมแท้ในขณะนั้น
เอง และได้กล่าวโคลกแก่พระสังฆปริณายกดังต่อไปนี้ :

แน่อนอนเหลือเกิน กายทั้งสามมีอยู่ในจิตเดิมแท้.

เมื่อใจเรารู้ธรรมสว่างไสว ปรัชญาทั้งสี่ ก็ปรากฏเด่นอยู่ในนั้น

เมื่อใดกายและปรัชญาเหล่านั้น เกิดความรู้แจ้งซึ่งกันและกันว่า
เป็นของอันเดียวกันแล้ว,

เมื่อนั้นเราก็สามารถตอบสนองคำขอร้องของสัตว์ทั้งปวง. (โดย
เหมาะสมแก่อุปนิสัยและอารมณ์ของสัตว์นั้น) ไม่ว่าสัตว์นั้น ๆ จะอยู่
ในรูปร่างชนิดใด.

การเริ่มต้นปฏิบัติ ด้วยการแสวงหากายสามและปรัชญาทั้งสี่ นั้น
เป็นการถือเอาทางผิด โดยสิ้นเชิง, (เพราะเมื่อสิ่งเหล่านี้มีอยู่ในเราเอง
แล้ว เรื่องของมันก็คือทำให้เห็นแจ้งออกมา ไม่ใช่เที่ยววิ่งแสวงหา).

การพยายามจะ “จับฉวย” หรือ “กุมตัว” สิ่งเหล่านี้ เป็นการ
กระทำที่ขัดขวางต่อธรรมชาติแท้ของมันอย่างตรงกันข้าม.

เพราะได้อาศัยได้เท้าแหละขอรับ บัดนี้กระผมจึงสามารถจับใจ
ความอันลึกซึ้งของมันได้.

และตั้งแต่นั้นต่อไป กระผมสามารถสลัดทั้งความเท็จเทียมและชื่อ
ต่าง ๆ ที่หลงตั้งขึ้นเรียกตามโมหะของตน ๆ ตลอดนิกาล.^๑

* * * *

๑. บันทึก : เมื่อจับใจความของคำสอนได้แล้ว ผู้ปฏิบัติก็ตั้งหน้าบ่าเพ็ญไปได้ โดยไม่ต้องคำนึง
ถึงชื่อที่ใช้เรียกสิ่งนั้น ๆ. เพราะว่าชื่อทั้งหมดเป็นเพียงของสมมุติให้เด็กเล่นเท่านั้นเอง. (แม้
ที่สุดแต่ชื่อว่า มรรค ผล นิพพาน ฯลฯ). - วอง มู ล่า

ภิกษุ ชิชีวัง เป็นชาวบ้านตำบลไกวกายแห่งขุนเจา เข้ามาบวชตั้งแต่องยังเด็ก และแข็งข้อในการพากเพียรเพื่อการเห็นแจ้งจิตเดิมแท้. วันหนึ่งภิกษุรูปนี้ได้มานมัสการพระสังฆปริณายก และถูกพระสังฆปริณายก ถามว่า มาแต่ไหน และมาทำไม.

ภิกษุ ชิชีวัง ได้ตอบขึ้นว่า "เมื่อไม่นานมานี้ กระผมได้ไปที่ภูเขามาหาในเขตสูงเจา เพื่อสนทนากับพระอาจารย์ดำตุง ผู้ที่สามารถพอจะสอนกระผมได้เห็นแจ้งจิตเดิมแท้ และลูถึงพุทธภาวะด้วยเหตุนั้น แต่เพราะเหตุที่กระผมยังคงมีความสงสัยอยู่หลายประการ จึงอุตส่าห์เดินทางมาไกลถึงที่นี่ เพื่อนมัสการท่านอาจารย์ ขอได้โปรดอธิบายข้อสงสัยเหล่านั้น แก่กระผมด้วยเถิด."

พระสังฆปริณายกได้ถามขึ้นว่า เขาได้แนะนำท่านว่าอย่างไรบ้างเล่า?

ภิกษุ ชิชีวัง เล่าให้ฟังว่า หลังจากที่ได้พักอยู่ที่นั่นจนถึงสามเดือนแล้ว โดยมีได้รับคำแนะนำอย่างใดเลย และมีความกระหายในธรรมแรงกล้าขึ้นทุกที คืบวันหนึ่งกระผมล่ำพั่งผู้เดียว ได้เข้าไปในห้องของท่านอาจารย์ดำตุงนั้น และถามท่านว่าจิตเดิมแท้ของผมนั้นคืออะไร. ท่านถามว่า "เธอมองเห็นความว่างอันไม่มีขอบเขตจำกัดไหม?" กระผมตอบท่านว่า "มองเห็น." ท่านถามต่อไปว่า ความว่างที่ว้างนั้น มีรูปร่างเฉพาะของมันเองหรือไม่? ครั้นกระผมตอบว่า ความว่างย่อมไม่มีรูปร่าง. ฉะนั้น จึงไม่มีรูปร่างโดยเฉพาะของมันเอง ดังนี้แล้ว ท่านกล่าวต่อไปว่า "จิตเดิมแท้ของเธอ" เป็นเหมือนกับความว่างอย่างตรงเผงทีเดียวละ. การเห็นอย่างแจ่มแจ้งว่า ไม่มีสิ่งใดเลย ที่เราอาจมองพบตัวมัน นี่คือ "ทิวฐิอันถูกต้อง." การเห็นอย่างแจ่มแจ้งว่า ไม่มีสิ่งใดเลยที่เราอาจรู้จักมัน (ให้ถูกต้อง) ได้ นี่แหละคือ "ความรู้อันถูกต้อง." การเห็นอย่างแจ่มแจ้งว่า มันไม่ใช่เขียว มันไม่ใช่เหลือง มันไม่ใช่ส้ม มันไม่ใช่ขาว ว่ามันเป็นของบริสุทธิ์อยู่โดยธรรมชาติ, และว่าเนื้อแท้ของมันนั้น สมบูรณ์และสดใส นี่แหละคือการเห็นแจ้งจิตเดิมแท้ และลูถึงพุทธภาวะได้ด้วยเหตุนี้ ซึ่งเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า "ธรรมะที่ทำให้คนเป็นพระพุทธะ." แต่กระผมไม่เข้าใจคำสอนของท่านอาจารย์ดำตุงเสียเลย, ขอได้ทำจง

กรุณาทำความแจ่มแจ้งให้แก่กระผมด้วยเถิดขอรับ.

พระสังฆปริณายกได้ตอบว่า คำสอนของท่านผู้นั้นชี้ชัดอยู่แล้วว่าเขายังมีความรู้สึกที่นึกเอาเอง ในเรื่องอันเกี่ยวกับ "ทฤษฎี" และ "ความรู้" เหลืออยู่. และอันนี้เอง ที่สื่อให้เห็นว่า ทำไมเขาจึงไม่สามารถทำความเข้าใจให้แก่ท่านได้. จงฟังโคลกของฉันทดั่งต่อไปนี้ :

การเห็นอย่างแจ่มแจ้งว่า ไม่มีสิ่งใดเลย ที่เราอาจมองเห็นได้, แต่แล้วก็ยังคงเก็บเอาความรู้สึกว่า "ความไม่อาจมองเห็นได้" ไว้อีก, ข้อนี้ เปรียบเหมือนกับดวงอาทิตย์ ที่ถูกบังอยู่ด้วยเมฆที่ลอยมาขวางหน้า

การเห็นอย่างแจ่มแจ้งว่า ไม่มีสิ่งใดเลย ที่เราอาจจะรู้จักมันได้, แต่แล้วก็เก็บเอาความรู้สึกว่า "ความที่ไม่อาจจะรู้ได้" ไว้อีก,

ข้อนี้ อาจเปรียบกันได้กับห้องฟ้าแจ่มกระจ่าง แต่เสียรูปไปเพราะสายฟ้าแลบ.

การปล่อยให้ความรู้สึก นึกเอาเองเช่นนี้ เกิดขึ้นตามสบายในใจของท่าน,

ย่อมแสดงว่า ท่านไม่รู้จักจิตเดิมแท้อย่างถูกต้องด้วย, ทั้งไม่มีเครื่องมืออะไร ที่มีประสิทธิภาพพอที่จะทำให้ท่านรู้ได้ด้วย.

ถ้าท่านรู้อย่างแจ่มจាន แม้เพียงขณะเดียวเท่านั้นว่า ความรู้สึกที่นึกเอาเองเช่นนี้ เป็นของผิดใช้ไม่ได้แล้ว,

แสงสว่างภายในจิตของท่านเอง จะลุกโผลงออกมาอย่างถาวร.

เมื่อได้ฟังดังนั้น ภิกษุ ชีชีง รู้สึกว่า ใจของตนได้สว่างไสวในขณะนั้นเอง. เพราะเหตุ นั้น เธอจึงกล่าวโคลกแก่พระสังฆปริณายก ดังต่อไปนี้ :

การยอมให้ความรู้สึกที่ "ความไม่อาจมองเห็นได้" และ "ความไม่อาจจะรู้ได้" เกิดขึ้นในใจ ตามความพอใจของตัวนั้น

เป็นการแสวงหาโพธิ โดยไม่ต้องเปลืองตัวเองให้อิสระจากความ

คิดต่าง ๆ ที่ตนเองเขาเอง ในเรื่องอันเกี่ยวกับสิ่งทั้งปวง.

ผู้ที่ผยของพระองค์ ด้วยความรู้สีก่อนเขาตั้งว่า "บัดนี้เรารู้แจ้งแล้ว" นั้น ก็ยังไม่ดีไปกว่าเมื่อเขายังไม่รู้สีก่อไรเลย.

ถ้าหากข้าพเจ้าไม่ได้มาหมอบอยู่แทบเท้าของพระสังฆปริณายก, ข้าพเจ้าก็ยังคงงงัน ไม่รู้จะเดินทางไหนถูกต้องอยู่นั่นเอง.

ในวันหนึ่ง ภิกษุ ชิซัง ได้ถามพระสังฆปริณายก พระพุทธองค์ได้ประกาศคำสอนเรื่อง "ยานสามชนิด" และเรื่อง "ยานชั้นสูงสุด" ไว้ด้วย. แต่กระผมไม่มีความเข้าใจในเรื่องนี้ ขอให้ได้แทงกระจุกนอภิชยาเกิด.

พระสังฆปริณายกได้ตอบว่า ในการพยายามเพื่อเข้าใจเรื่องเหล่านี้ ท่านควรจะส่องดูที่ใจของตนเอง และทำตัวต่อสิ่งทั้งปวงในภายนอกอย่างมีอิสระ. ความแตกต่างระหว่างยานทั้งสี่ชนิด มิได้อยู่ที่ตัวธรรมะ แต่อยู่ที่ความแตกต่างของใจคนที่จะปฏิบัติธรรมะ. การดู การฟัง การท่องพระสูตร เป็นยานขนาดเล็ก. การรู้ธรรมและเข้าถึงความหมาย เป็นยานขนาดกลาง. การเอาธรรมะที่รู้นั้น มาปฏิบัติจนเป็นปรกตินิสัย นี้คือยานขนาดใหญ่. การเข้าใจธรรมทั้งปวงอย่างปรุโปร่ง ได้ดีมีรสธรรมะนั้นอย่างสมบูรณ์ เป็นอิสระจากเครื่องร้อยรัดทั้งปวง มีใจอยู่เหนือสิ่งทั้งปวง และไม่ถืออะไรไว้โดยความเป็นของตน นี้แหละคือยานอันสูงสุด.

เนื่องจากคำว่า "ยาน" (พาหนะ) คำนี้ หมายถึง "เครื่องเคลื่อน" (กล่าวคือ การน้อมนำมาปฏิบัติ) ดังนั้น ข้อโต้แย้งในเรื่องนี้ ไม่มีความจำเป็นเสียเลย. ทั้งหมดทั้งสิ้น มันขึ้นอยู่กับการฝึกฝนตัวเอง ดังนั้น ท่านไม่จำเป็นจะต้องถามปัญหาใดๆ อีกเลย. แต่ฉันขอเตือนท่านให้ระลึกไว้ว่า ตลอดทุกกาลเวลา จิตเดิมแก่นั้นคงดำรงอยู่ในภาวะแห่ง "ความเป็นเช่นนั้น" อยู่เสมอ.

ภิกษุ ชิขัง แสดงความเคารพและขอบพระคุณพระสังฆปริณายก. จำเดิมแต่นั้นมา ท่านได้ทำหน้าที่ผู้ปรนนิบัติพระสังฆปริณายก จนตลอดชีวิตของพระสังฆปริณายก.

* * * *

ภิกษุ ฉิตาว เป็นชาวเมืองนำทอยแห่งทางตุง ได้มาหาพระสังฆปริณายก เพื่อขอคำแนะนำต่ักเตือน. ได้กล่าวแก่พระสังฆปริณายกว่า “นับแต่กระผมได้บวชมานี้ กระผมได้อ่านมหาปรีนิรวานสูตรมากกว่า ๑๐ ปีแล้ว แต่กระผมก็ยังไม่สามารถจับฉวยเอาใจความสำคัญของสูตรนั้นได้ ขอได้ชี้ได้โปรดสอนแก่กระผมด้วยเถิด.

พระสังฆปริณายกได้ถามว่า พระสูตรตอนไหนเล่า ที่ท่านยังไม่เข้าใจ?

ภิกษุ ฉิตาว จึงกล่าวตอบว่า “ข้อความในพระสูตรตอนที่กระผมไม่เข้าใจนั้นชื่อว่า “สิ่งทุกอย่างไม่คงตัวอยู่อย่างถาวร. ดังนั้น สิ่งทั้งปวงจึงตั้งอยู่ใต้อำนาจของธรรมที่เป็นความเกิดขึ้นและความแตกดับ (กล่าวคือสังขตธรรม). เมื่อความเกิดขึ้นและความแตกดับมาสิ้นสุดลงด้วยกัน ศานติสุขแห่งความหยุดได้โดยสมบูรณ์^๑ และความสิ้นสุด ของการเปลี่ยนแปลง (กล่าวคือนิพพาน) ย่อมปรากฏขึ้น”

พระสังฆปริณายกได้ถามว่า อะไรเล่าที่ทำให้ท่านสงสัย?

ภิกษุ ฉิตาว ได้ตอบว่า “สิ่งที่มีชีวิตทั้งปวงย่อมมีกาย ๒ กาย กล่าวคือ กายเนื้อและกายธรรม กายเนื้อไม่คงตัวอยู่อย่างถาวร มันมีอยู่ และตายไป. ส่วนกายธรรมนั้น ตั้งอยู่อย่างถาวร. ไม่รู้อะไร ไม่มีความรู้สึกอะไร. ทีนี้ในพระสูตรกล่าวว่า “เมื่อความเกิดขึ้น และความแตกดับมาสิ้นสุดลงด้วยกัน ศานติสุขแห่งความหยุดได้โดยสมบูรณ์ และความสิ้นสุดของการเปลี่ยนแปลง (กล่าวคือนิพพาน) ย่อมปรากฏขึ้นมา.” ดังนั้น, กระผมไม่เข้าใจได้เลยว่า กายไหนสิ้นสุดลง และกายไหนยังอยู่เพื่อตีมรสแห่งศานตินั้น. มันเป็นไปได้ที่กายเนื้อจะตีมรสแห่งศานติ เพราะว่าเมื่อมันตาย มหาภูตะทั้งสี่ (วัตถุชาติ กล่าวคือ ดิน น้ำ ลม ไฟ) จะกระจัดกระจายจากกัน และการกระจัดกระจายจากกันนั้น เป็น

๑. ความหยุดได้โดยสมบูรณ์ หมายถึงความที่หลุดพ้นจากเครื่องปรุงแต่ง คือ พ้นจากอำนาจของอวิชชา ตัณหา นั่นเอง, และหมายถึงนิพพาน. ผู้แปลเป็นไทย

ความทุกข์ล้วน ๆ และตรงกันข้ามจากศานติสุขโดยสิ้นเชิง ถ้าหากว่าเป็นธรรมกายที่สิ้นสุดลงไป แล้วมันก็จะตกอยู่ในลักษณะเช่นเดียวกันกับสิ่งที่ “มีไซส์ตัว” ซึ่งได้แก่ ผักหญ้า ต้นไม้ ก้อนหิน และอื่น ๆ ฯลฯ เมื่อเป็นเช่นนั้นแล้ว ใครเล่าจะเป็นผู้ตีมรสแห่งศานตินั้น.

ยิ่งไปกว่านั้นก็คือ สภาวะธรรมดา ย่อมเป็นหัวใจหรือตัวการของความเกิดขึ้น และความแตกดับ. อันแสดงตัวออกมาในรูปของขั้นห้ทั้งห้า (คือ รูป เวทนา สัญญา สังขาร วิญญาณ). หรือถ้าจะกล่าวกันอย่างง่าย ๆ ก็คือว่า มีตัวการแต่ตัวเดียว แต่อาการของมันมีถึงห้าอย่างนั่นเอง. กระแสแห่งการเกิดขึ้นและการแตกดับนั้น เป็นสิ่งที่ไม่มีที่สิ้นสุด. เมื่ออาการหรือการทำตามหน้าที่ยัง “มีออกมา” จากตัวการนั้นแล้ว กระแสนั้นมีไหลไปเรื่อย, เมื่อการปฏิบัติงานหรืออาการนั้น ถูก “ดู” กลับคืนไปยังตัวการ กระแสก็หยุดไหล. เมื่อการถือกำเนิดใหม่ยังมีได้ อยู่เพียงใด ก็ย่อมไม่มี “การสิ้นสุดแห่งความเปลี่ยนแปลง” อยู่เพียงนั้น ดังจะเห็นได้ในกรณีของสัตว์มีชีวิตทั่วไป. ถ้าการถือกำเนิดใหม่ไม่เข้ามาแทรกแซงแล้ว, สิ่งต่าง ๆ ก็จะอยู่ในสภาพของสิ่งที่ไร้ชีวิต ดังเช่นวัตถุต่าง ๆ ที่ไม่มีชีวิตทั้งหลาย. เมื่อเป็นดังนี้แล้ว, ภายในขอบเขตอันจำกัดเฉียบขาดของนิพพานนั้น ย่อมมีไม่ได้แม้แต่ความมีอยู่ ของสัตว์; เช่นนี้แล้ว จะมีความเปรมปรีดี (ในการตีมรสของนิพพาน) อะไรกันได้เลย.

พระสังฆปริณายกได้ตอบว่า ท่านก็เป็นบุตรคนหนึ่งของพระชินะพุทธ. (คือเป็นภิกษุ). ทำไมจึงมารับเอาความเห็นผิดแห่งสัสตทิกฎฐี และอุจเฉททิกฎฐีของพวกเขาเห็นผิดนอกพุทธศาสนา, และทั้งกล้าตำหนิคำสอนของลัทธิตูตตรยาน?

ข้อแย้งของท่านยืนยันว่า มีกายธรรมอยู่ต่างหากจากกายเนื้อ. และว่า “ความหยุดได้โดยสมบูรณ์” และ “การสิ้นสุดของความเปลี่ยนแปลง” นั้น ต้องแสวงหาจากที่อื่นนอกไปจาก “ความเกิดขึ้นและความ

แตกดับ.” ยิ่งกว่านั้น, จากข้อที่กล่าวว่า “นิพพานเป็นความเปรมปรีดิ์ ไม่มีที่สิ้นสุด.” นั่นเอง ท่านเชื่อโดยการพิสูจน์เอาว่า ต้องมีใครคนใดคนหนึ่ง ที่ทำหน้าที่เป็นผู้เปรมปรีดิ์.

ความเห็นผิดเหล่านี้เอง มิใช่อื่น ที่ทำให้คนทั้งปวงทะเยอทะยานอยากเกิดเป็นสัตว์ชนิดที่มีอวัยวะรูปร่างของอารมณ์, และปรนเปรอตัวเองด้วยความเพลินอย่างวิสัยโลก. และเพื่อคนเหล่านี้, ซึ่งเป็นเหยื่อของอวิชชา, ซึ่งถือว่าการประชุมของขันธทั้งห้า เป็นตัวตน และถือสิ่งนอกนั้นว่ามีตัวตน; ซึ่งหลงรักการเกิดของตัว และเกลียดชังความตายอย่างสุดจิตสุดใจ; ซึ่งลอยไปมาอยู่ในวังวนของความเกิด และความตาย โดยไม่มีการสำนึกถึงความว่างกลวงไร้แก่นสารของโลกียภพ ซึ่งเป็นแต่เพียงความฝันหรือมายา, ซึ่งทำความทุกข์ขึ้นใส่ตัวเองโดยไม่จำเป็นด้วยการพ่วงตัวเองเข้ากับสังสารวัฏแห่งการเวียนเกิด, ซึ่งเข้าใจผิดต่อภาวะแห่งความเปรมปรีดิ์ ไม่มีที่สิ้นสุดของนิพพาน ในฐานะเป็นความทุกข์อีกแบบหนึ่ง; และซึ่งเล่นตามหาความเพลินเพลินจากอารมณ์อยู่เนืองนิจ, เหล่านี้เองแท้ ๆ ที่พระพุทธองค์ผู้ทรงพระมหากรุณา ได้ทรงแสดงทานต์อันแท้จริงของนิพพานไว้ให้เขาโดยจำเพาะเจาะจง.

ไม่ว่าในขณะใดหมด นิพพานย่อมไม่มีปรากฏการณ์แห่งการเปลี่ยนแปลง, หรือแห่งการแตกดับ. ไม่มีแม้กระทั่งความสิ้นสุดของการทำหน้าที่ของความเกิดขึ้น และความแตกดับ. นิพพานเป็นการแสดงออกของ “ความหยุดได้โดยสมบูรณ์ และความสิ้นสุดของความเปลี่ยนแปลง,” แต่แม้ในขณะแห่งการแสดงออกนั้น ก็ไม่มี “ความเห็น” ว่าเป็นการแสดงออก, ดังนั้นจึงถูกเรียกว่า “ความเปรมปรีดิ์อันไม่รู้จักหมดสิ้น” ซึ่งไม่ต้องมีตัวผู้เปรมปรีดิ์หรือผู้ไม่เปรมปรีดิ์ แต่อย่างใด

ไม่มีสิ่งใดที่จะกล่าวได้ว่า “มีตัวการอยู่ตัวหนึ่ง แล้วมีอาการของมันทำอย่าง” เหมือนที่ท่านยืนยัน, ท่านกำลังกล่าวป้ายร้ายพระพุทธองค์ และกำลังใส่ร้ายพระธรรม โดยที่ท่านไปไกลจนถึงกับกล่าวว่า ภายใต้

ขอบเขตอันจำกัดเฉียบขาดของนิพพาน ย่อมมีไม่ได้ แม้แต่ความมีอยู่
ของสัตว์ทุกชนิด จงฟังโคลกของฉันทดั่งต่อไปนี้ :

มหาปรินิพพานอันสูงสุดนั้น

เป็นสิ่งที่เต็มเปี่ยม ถาวร สงบ และรุ่งเรืองสว่างไสว.

คนสามัญและคนเซลลา หลงเรียกนิพพานนั้นว่าความตาย.

ฝ่ายพวกมีจฉาทิฏฐิก็ถือเอาตามชอบใจว่า นิพพานนั้นเป็นความ
ขาดสูญ.

พวกที่เป็นฝ่ายสาวกยาน และปัจเจกพุทธยาน

เห็นพระนิพพานว่าเป็นสิ่งที่ "ไม่มีการกระทำ."

ทั้งหมดนี้ เป็นเพียงการคำนวณเอาด้วยสติปัญญาของคนสามัญ
และย่อมจะสร้างรากฐาน แห่งมีจฉาทิฏฐิ ๖๒ ประการขึ้นมา.

ทั้งหมดนี้ เป็นเพียงข้อต่าง ๆ ที่คิดเดาเอาเอง ประดิษฐ์ขึ้นเอง
ในขณะที่เขาไม่รู้จะทำอย่างไรต่อสังขารอันสูงสุดนั้น.

เฉพาะพวกที่มีใจสูงเหนือสิ่งทั้งหลายเหล่านั้น

ที่อาจจะเข้าใจได้ถูกต้องว่า นิพพานนั้นคืออะไรกันแน่ และวาง
ตนไว้ ในลักษณะที่เข้าพัวพันด้วยก็ไม่ใช่ เฉยเมยก็มีใช้ทั้งสองอย่าง^๑

ท่านเหล่านั้น ย่อมรู้ว่า ชั้นนี้ทั้งห้า

และสิ่งที่เรียกกันว่า "ตัวตน" อันเกิดขึ้นจากการประชุมพร้อม

๑. ข้อนี้ ท่านติ ปิง ๗ ให้อธิบายไว้ว่า เมื่อคนสามัญหลงอยู่ในวังวนของการเวียนเกิด
เวียนตาย, พวกสาวกและพวกปัจเจกพุทธะ แสดงที่ท่าเกลียดชัง อาการอันนี้. ทำเช่นนี้ไม่
ถูกทั้งสองพวก ผู้ดำเนินไปในมรรคปฏิปทา ย่อมไม่ตั้งใจ ในการเกิดเป็นสัตว์เพื่อสวैयाรมณ์
แต่ก็ไม่จำเป็นต้องมีการจงเกลียดชังอะไรแก่สิ่งนี้. เพราะความถือว่า "ตัวตน" หรือว่า
"สัตว์บุคคล" ย่อมไม่มีแก่ผู้นี้ และเพราะว่า ท่านผู้นี้เสียสละได้ทั้งห้าที่แห่งการอยากได้. และ
ห้าที่แห่งการเฉยเมยต่อสิ่งทั้งปวง. วิมุติ จึงอยู่ในกำมือของท่านตลอดเวลา, และท่านอยู่เป็น
ผาสุกได้ในทุก ๆ สถานการณ์ที่แวดล้อม. ท่านอาจผ่านไปในกระแสของการเกิดตาย แต่กระแสนั้น
นั้น ไม่อาจพัวพันท่าน และสำหรับท่าน ปัญหาเรื่องเกิดตายไม่เป็นปัญหาอะไรเลย. คนชนิดนี้
แหละ ที่ควรเรียกว่ามีใจสูงเหนือสิ่งทั้งปวง (ได้พบพระนิพพานแล้ว). -ติ ปิง ๗

ของชั้นนี้ทั้งห้านั้น,

รวมทั้งวัตถุและรูปธรรมภายนอกทุกชนิด

และทั้งปรากฏการณ์ต่าง ๆ ของศัพท์และสำเนียง

ล้วนแต่เป็นของเทียม ดังเช่นความฝันและภาพมายา, เสมอกันหมด.

ท่านเหล่านั้นไม่เห็นว่ามีอะไรแตกต่างกัน ระหว่างพระมุนีกับคน

ธรรมดา,

หรือจะมีความคิดเดาเอาเอง ในเรื่องนิพพาน ก็ทำไม่.

ท่านเหล่านี้ ย่อมอยู่เหนือ “การรับ” และ “การปฏิเสธ,” และ

ท่านเหล่านี้ ทำลายเครื่องกีดขวาง ทั้งที่เป็นอดีต ปัจจุบัน และอนาคต,

ท่านเหล่านี้ ย่อมใช้อวัยวะเครื่องทำความรู้สึก ของท่าน ในเมื่อมี
เรื่องต้องใช้.

แต่ว่าความรู้สึกยึดถือใน “การใช้” นั้น มิได้เกิดขึ้นเลย.

ท่านเหล่านั้น อาจระบุเจาะจงสิ่งต่าง ๆ ได้ทุกชนิด.

แต่ว่าความรู้สึกยึดถือใน “การระบุเจาะจง” นั้น มิได้เกิดขึ้นเลย.

แม้ขณะที่ไฟประลัยกัลป์ล้างโลก ในที่สุดของกัลป์, เมื่อห้อง
มหาสมุทรแห้งไป,

หรือขณะที่ลมมหาประลัยพัดทำลายโลก จนภูเขาล้มชนกันระเกะ
ระกะ,

คานติสุขอันแท้จริงและยั่งยืน ของ “ความหยุดได้โดยสมบูรณ์”
และ “ความสุดสิ้นของความเปลี่ยนแปลง” แห่งนิพพาน, ย่อมยังคงอยู่
ในสภาพเดิม ไม่มีการเปลี่ยนแปลงเลย.

นี่ฉันได้พยายามอธิบายแก่ท่าน ถึงสิ่งบางสิ่ง ที่เหลือที่จะพูดออก
มาได้.

เพื่อให้ท่านสามารถกำจัดความเห็นผิดของท่านเสีย.

แต่ถ้าท่านไม่ตีความแห่งคำพูดของฉันให้ตรง ตามความหมายแล้ว.

ท่านอาจเรียนรู้ความหมายของนิพพาน แต่เพียงกะจิริตชนิดหนึ่งเท่านั้น.

เมื่อได้ฟังโคลงนี้แล้ว ภิกษุ ฉิตาว ได้มีความสว่างไสวในธรรมอย่างสูง, เธอรับฟังคำสอนด้วยใจอันปราโมทย์ และลาจากไป.

* * * *

ภิกษุ ยังฉิ อาจารย์องค์หนึ่งในนิกายชยานะนี้ เกิดที่อันเชิงแห่งกัตเตา ในตระกูลหลิว. เมื่อได้ยินข่าวเล่าลือว่า คำสอนของพระสังฆปริณายก ได้ทำให้คนจำนวนมากมีความสว่างไสวในธรรม ท่านจึงได้ตรงมายังตำบลไซกายทันที เพื่อทำความเคารพ และได้ตั้งคำถามขึ้นว่า "ผู้ปฏิบัติกรรมสังจิตของตนพุ่งไปยังสิ่งใด อันจะทำให้การบรรลุธรรมของเขาเป็นสิ่งที่ไม่สามารถวัดได้ด้วย "เครื่องวัดคุณวิเศษ" ตามที่คนทั่วไปเขารู้กัน?"

พระสังฆปริณายกถามว่า ก็ท่านกำลังปฏิบัติอยู่อย่างไรเล่า?

ภิกษุ ยังฉิ ตอบว่า แม้ธรรมคืออริยสัจทั้งหลาย ที่พระพุทธรเจ้าทุก ๆ องค์สอนไว้ ข้าพเจ้าก็ไม่มีสมาธิเป็นอะไร ที่จะต้องเข้าไปแตะต้องด้วย.

พระสังฆปริณายกถามต่อไปว่า แล้วก็ได้ยวนี้ท่านอยู่ใน "ชั้นแห่งคุณวิเศษ" ชั้นไหนเล่า?

ภิกษุยังฉิ ย้อนว่า จะมี "ชั้นแห่งคุณวิเศษ" อะไรที่ไหนเล่า ในเมื่อข้าพเจ้าปฏิบัติไม่เข้าเกี่ยวข้องกับธรรม แม้กับอริยสัจที่พระพุทธรเจ้าทั้งหลายได้สอนไว้?

การตอบได้อย่างทันควันของภิกษุยังฉิ ได้ทำให้พระสังฆปริณายกเกิดความนับถือ ถึงกับยกเธอขึ้นเป็นหัวหน้าคณะ

วันหนึ่ง พระสังฆปริณายกได้กล่าวแก่ท่านผู้นี้ ว่าท่านควรจะไปประกาศธรรมในท้องถิ่นของท่านเอง เพื่อว่าคำสอนจะไม่ลับหายไป. เพราะเหตุนั้น ภิกษุยังฉิ ได้กลับไปภูเขาชิงอัน อันเป็นภูมิลำเนาของท่าน. พระธรรม (แห่งนิกายนี้) ถูกมอบหมายทอดช่วงไปยังท่าน. ท่านได้เผยแพร่ไปอย่างกว้างขวาง และเป็นการทำให้คำสอนแห่งครูอาจารย์ของท่านลงรากอย่างมั่นคง เพราะเหตุนั้น, เมื่อท่านมรณภาพแล้ว เขาพากันยกสมัญญาให้แก่ท่านว่า "สูงไซ่ ผู้เป็นอาจารย์แห่งนิกายชยานะ."

ภิกษุ เว่ยยาง อาจารย์ในนิกายชยานะอีกองค์หนึ่ง เกิดในตระกูลเต๋า ในกิมเจา. เมื่อไปเยี่ยมท่านเว่ยออนแห่งภูเขาซุงซาน ซึ่งเป็น “อาจารย์ประจำเมือง,” ได้ถูกท่านผู้นั้นบังคับให้มายังตำบลโซกาย เพื่อสนทนากับพระสังฆปริณายก.

ครั้งมาถึง และได้ทำความเคารพตามธรรมเนียมแล้ว ก็ถูกพระสังฆปริณายกถามว่า มาจากไหน.

ตอบว่า มาจากซุงซาน.

ถามว่า สิ่งที่มา นั้นเป็นอะไร? มาได้อย่างไร?

ตอบว่า จะว่ามันเหมือนกับอะไร ก็เป็นการผิดทั้งนั้น.

ถามว่า เป็นสิ่งที่ลู่ถึงได้ด้วยการฝึกฝนปฏิบัติตนหรือ?

ตอบว่า มิใช่เป็นการสุดวิสัยที่จะลู่ถึงได้ด้วยการฝึกฝนปฏิบัติตน, แต่ว่าเป็นการสุดวิสัยจริง ๆ ที่จะทำสิ่งนี้ให้เศร้ามองมีมลทิน.

เมื่อได้ฟังดังนั้น พระสังฆปริณายกได้เปล่งเสียงขึ้นดัง ๆ ว่า มันได้แก่สิ่งที่ไม่รู้จักเศร้ามองนี้จริง ๆ ที่พระพุทธรเจ้าทุกพระองค์เอาพระทัยใส่. ถึงท่านก็ต้องเป็นอย่างเดียวกัน ถึงแม้ข้าพเจ้าก็ต้องเป็นอย่างเดียวกัน พระสังฆปริณายกชื่อ ปรัชญาตาระ แห่งประเทศอินเดีย ได้ทำนายไว้ว่าลูกม้า^๑ ตัวหนึ่งจะออกมาทางใต้ฝ่าเท้าของท่าน และจะกระโจนเหยียบย่ำมหาชนไปทั่วโลก. ข้าพเจ้าไม่จำเป็นจะต้องพยากรณ์ความข้อนี้เร็วเกินไป เพราะว่าคำพยากรณ์นั้น ท่านหาดูได้ในใจของท่าน.

ภิกษุ เว่ยยาง มีความเข้าใจปรุปรองในคำพูดของพระสังฆปริณายก ได้เข้าใจซึมซาบแจ่มแจ้งว่าพระสังฆปริณายกพูดหมายถึงอะไร. ตั้งแต่วันนั้นมา ได้เป็นศิษย์ติดต่อย่อยตามพระสังฆปริณายกอยู่เป็นเวลา ๑๕ ปี มีความรู้ในทางพระพุทธศาสนาลึกซึ้งยิ่งขึ้น ๆ ทุกวัน ๆ. ต่อมาได้ตั้งสำนักขึ้นที่เอ็งซาน ทำการเผยแผ่คำสอนของพระสังฆปริณายกออกไปอย่างกว้างขวาง.

เมื่อถึงมรณภาพแล้ว ทหารการแห่งราชสำนักของพระเจ้าจักรพรรดิ ได้ถวายสมัญญาแก่ท่านว่า “ไถ่ไหว่ ผู้เป็นอาจารย์แห่งนิกายชยานะ”

* * * *

๑. ข้อนี้หมายถึงศิษย์อันมีชื่อเสียงของภิกษุเว่ยยาง ที่ชื่อว่า “ม้า ไช้”. อันเป็นผู้ที่ได้แผ่คำสอนของนิกายชยานะไปจนทั่วประเทศจีน - ว่อง มู ล่า

อาจารย์นิกายชยานะ ชื่อ หยวนกว็อก แห่งวังกา เกิดในตระกูลใต้
ในเวินเจา. เมื่อยังหนุ่มได้ศึกษาในสูตรและศาสตร์เป็นอันมาก เป็นผู้แตกฉานในหลักสมณะ
และวิปัสสนาแห่งนิกายเทินดาย. โดยที่ได้อ่านนิมลกีรติเนทศสูตร ท่านได้ทราบถึงข้อลึกลับ
แห่งใจของท่านเองอย่างประปราย.

มีภิกษุรูปหนึ่ง มีนามว่า อันแซ็ก เป็นศิษย์ของพระสังฆปริณายก
เฉลียวได้ไปเยี่ยมมนัสการท่านอาจารย์ผู้นั้น. เมื่อได้มีธรรมสากัจฉากัน
เป็นเวลานานแล้ว ภิกษุอันแซ็กได้สังเกตเห็นว่า ถ้อยคำของคู่สนทนา
นั้นลงกันได้ดีกับคำสอนต่าง ๆ ของพระสังฆปริณายก. จึงถามขึ้นว่า
“ผมใครจะทราบนามอาจารย์ของท่าน ซึ่งได้สั่งสอนธรรมให้แก่ท่าน.”

หยวนกว็อกได้ตอบว่า ผมมีอาจารย์มากมายที่สอนผม ในขณะที่ผม
ศึกษาสูตรและศาสตร์ต่าง ๆ แห่งสำนักไวปุลละ. แต่หลังจากนั้นมา
เป็นเพราะได้อ่านนิมลกีรติเนทศสูตร* ผมจึงมองเห็นแจ่มแจ้งถึงความ
สำคัญของนิกายพุทธจิตตะ (คือนิกายชยานะ), แล้วในตอนนี้ ผมยัง
ไม่มีอาจารย์คนใดที่จะพิสูจน์และยืนยันความรู้ของผม.

ภิกษุอันแซ็กกล่าวขึ้นว่า ถ้าในยุคก่อนหน้าพระภิกษุศรชิตศวรร พระ-
พุทธเจ้าองค์แรก ก็พอจะเป็นไปได้ ที่ใคร ๆ จะรู้ธรรมได้โดยไม่ต้อง
เกี่ยวข้องกับอาจารย์. แต่หลังจากนั้นมาแล้ว ผู้ที่บรรลุธรรมโดยไม่อาศัย
ความช่วยเหลือ และยืนยันของอาจารย์คนใดคนหนึ่งแล้ว (ดูเหมือน
จะ) ใช้ไม่ได้เป็นธรรมดา.

หยวนกว็อกได้ถามว่า ถ้างั้นท่านช่วยเป็นผู้พิสูจน์การรู้ธรรมของผม
ได้ไหมเล่า?

ภิกษุอันแซ็กตอบว่า คำพูดของผมไม่มีน้ำหนัก. ที่ตำบลโซกกาย มี
พระสังฆปริณายกองค์ที่หก อยู่ที่นั่น. คนจำนวนมากมาหาท่านจากทิศ

*นิมลกีรติเนทศสูตร พระคัมภีร์เล่มนี้ อาจารย์เสถียร โพธิ์นันทะ เห็นว่าสำคัญที่สุดจึง
ได้แปลเป็นภาษาไทยแล้ว มีจำนวนที่มหามกุฏฯ บางสำเนา กรุงเทพฯ เล่มละ ๓๐ บาท ตีต่อ
ทาง จม.เองไม่มีแจกทาน

ต่าง ๆ ด้วยความประสงค์อย่างเดียวกัน คือเพื่อรับเอาธรรม. ถ้าท่านใครจะไปที่นั่น ผมยินดีที่จะไปเป็นเพื่อน.

ในเวลาอันสมควร ภิกษุทั้งสองก็ได้ไปถึงไซกาย และพบปะกับพระสังฆปริณายก. สำหรับท่านหยวนกวีอ้วนนั้น เมื่อได้เดินเวียนรอบ ๆ พระสังฆปริณายกสามครั้งแล้ว ก็หยุดยืนถือไม้เท้าหนึ่งอยู่ (ปราศจากการแสดงความเคารพแต่อย่างใด).

พระสังฆปริณายกเห็นเช่นนั้น จึงกล่าวขึ้นว่า ก็ภิกษุย่อมเป็นที่เกาเขอาศัยของศีลสิกขาบทสามพันข้อ และสิกขาบทเล็ก ๆ น้อย ๆ อีกแปดพันข้อ. ผมสงสัยเหลือเกินว่าท่านมาจากสำนักไหน และมีอะไรที่ทำให้ท่านถือตัวถึงเพียงนี้.

ท่านหยวนกวีอ้วนได้ตอบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการเวียนเกิดไม่รู้สิ้นสุด เป็นปัญหาถ่วงฉิ่ง และความตายอาจจู่มาถึงขณะใดก็ได้ (ผมจึงไม่มีเวลามากพอที่จะเสียไปในการทำพิธีรีตองเช่นนั้น).

พระสังฆปริณายกถามไปว่า แล้วทำไมท่านไม่ทำความแจ่มแจ้งในหลักธรรมเรื่อง “ความไม่เกิด,” และแก้ไขความยุ่งยากแห่งความไม่เที่ยงแท้ของชีวิตให้หมดไปด้วยธรรมนั้นเล่า?

ท่านหยวนกวีอ้วนเสนอว่า การเห็นแจ้งจิตเดิมแท้เป็นการทำตนให้เป็นอิสระจากการเวียนเกิด จัดการกับปัญหาข้อนี้ให้ลุกล่วงไปเพียงข้อเดียว ปัญหาเรื่องความไม่เที่ยง ก็จะไม่เหลืออีกต่อไป.

พระสังฆปริณายกได้ตอบรับว่า ถูกแล้ว ถูกแล้ว.

ในตอนนั้น หยวนกวีอ้วนได้ยอมทำความเคารพอย่างเต็มที่ตามธรรมเนียม “ไม่กี่อึดใจ ก็กล่าวคำอำลาพระสังฆปริณายก.

พระสังฆปริณายกถามว่า ท่านกำลังจะกลับเร็วเกินไปเสียแล้ว ไซ้ไหมล่ะ?

หยวนกวีอ้วนย้อนว่า “ความเร็ว” จะมีได้อย่างไรกัน ในเมื่อความเคลื่อนไหวเอง ก็มีได้มีเสียแล้ว.

ย้อนกลับไปว่า ใครเล่า ที่จะรู้ว่าการเคลื่อนไหวก็มีได้มี?

สวนมาว่า ท่านขอรับ กระผมหวังว่าท่านจะไม่ชี้ระบุดัตตนอะไร
ที่ไหน.

พระสังฆปริณายกได้กล่าวสรรเสริญท่านหยวนกวีอก ว่าสามารถมีความเข้าใจในเรื่อง
“ความไม่เกิด” (คือพระนิพพาน) ได้อย่างกว้างขวางบริสุทธิ์ แต่ท่านหยวนกวีอกได้ตั้งข้อสังเกต
ขึ้นมาอีกว่า ก็ใน “ความไม่เกิด” นั้น มี “ความเข้าใจ” อยู่ด้วยหรือ?

พระสังฆปริณายกย้อนตอบไปว่า ไม่มี “ความเข้าใจ” แล้ว ใครเล่าที่
สามารถชี้ระบุดัตตน?

ท่านหยวนกวีอกตอบว่า สิ่งชี้ระบุดัตตนนั้น หาใช่ “ความเข้าใจ” ไม่.

พระสังฆปริณายกร้องขึ้นว่า สาธุ! แล้วได้ขอร้องให้ท่านหยวนกวีอกยับยั้งการกลับ
ไวก่อน และค้างคินด้วยกันสักคินหนึ่ง. เพราะเหตุนี้เอง ท่านหยวนกวีอกจึงเป็นผู้ที่พวก
เพื่อน ๆ ในสมัยเดียวกันขนานนามว่า “ผู้รู้” ซึ่งเคยค้างคินกับพระสังฆปริณายก.

ต่อมาภายหลัง ท่านหยวนกวีอกได้ประพันธ์วรรณกรรมอันมีชื่อเสียงเรื่อง “บทขับเกี่ยว
กัษการบรรลุทางฝ่ายใจ” ซึ่งแพร่หลายไปอย่างกว้างขวาง เมื่อมรณภาพแล้ว ท่านได้รับสมัญญา
ว่า “ปรมาจารย์ วูเซ็ง” (ซึ่งแปลว่า ผู้อยู่เหนือสิ่งต่าง ๆ ในโลก), พวกเพื่อน ๆ สมัย
เดียวกันกับท่าน พากันเรียกท่านอีกนามหนึ่งว่า “อุทยานาจารย์ ชุนกวีอก” (ซึ่งแปลว่า
ท่านที่รู้จริง).

.....

ภิกษุ จีห้วง เป็นนักศึกษาผู้หนึ่งในนิกายชยานะ. หลังจากได้สอบถามพระสังฆ-
ปริณายกองค์ที่ห้า (เกี่ยวกับการกำหนดในการปฏิบัติธรรมของตน). แล้วก็เข้าใจเอาเองว่าตน
ได้บรรลุสมาธิ. ดังนั้น ท่านผู้นี้จึงมักตัวอยู่ในวิหารเล็ก ๆ แห่งหนึ่ง เป็นเวลาถึงยี่สิบปี
และเฝ้าแต่นั่งขัดสมาธิอยู่ตลอดเวลา.

มีศิษย์ของพระสังฆปริณายกองค์ที่หกผู้หนึ่งคือ ภิกษุ อันแซ็ก จาริกไปทางฝั่ง
เหนือของแม่น้ำฮวงเห่ ได้ยินเรื่องราวของท่านผู้นี้ จึงเข้าไปเยี่ยมถึงที่วัดนั้น.

ภิกษุอันแซ็กได้ถามว่า “ท่านทำอะไรอยู่ที่นี่?”

ภิกษุจีห้วงได้ตอบว่า “ข้าพเจ้ากำลังเข้าสมาธิอยู่.”

ภิกษุอันแซ็กกล่าวขึ้นว่า “ท่านว่าท่านกำลังเข้าสมาธิอยู่อย่างนั้นหรือ?

ข้าพเจ้าอยากทราบว่าคุณทำสมาธิอยู่ด้วยความรู้สึก หรือว่าปราศจากความรู้สึก. เพราะว่าถ้าท่านทำสมาธิอยู่ โดยไม่มีความรู้สึก มันก็หมายความว่า สิ่งที่ไม่มีชีวิตทั้งปวง เช่น เครื่องกระเบื้อง, ก้อนหิน, ต้นไม้ และผักหญ้าทั้งหลาย ก็ลู่ถึงสมาธิได้เหมือนกัน. หรือไม่อย่างนั้น ถ้าท่านทำสมาธิอยู่โดยมีความรู้สึก, และตัวสัตว์ที่มีชีวิตหรือมนุษย์ก็ตาม ทั้งหมดนั้น ก็จะพลอยเป็นผู้อยู่ในสมาธิไปด้วยทั้งสิ้น."

ภิกษุจิหวางได้กล่าวขึ้นว่า "เมื่อข้าพเจ้าอยู่ในสมาธินั้น ข้าพเจ้าไม่รู้สึกเลยว่า มีความรู้สึกหรือไม่มีความรู้สึก."

ภิกษุอันแซ็กจึงพูดว่า "ถ้าเอาอย่างที่ท่านว่า มันต้องเป็นความสงบตลอดกาล, ซึ่งในภาวะเช่นนั้นไม่มีทั้งการเข้าอยู่และการออกมา. อาการที่ท่านยังเข้า ๆ ออก ๆ ได้อยู่ นั่น ยังไม่ใช่สมาธิขั้นเยี่ยม."

ภิกษุจิหวางรู้สึกงง หลังจากที่นั่งอึ้งไปขณะหนึ่ง, แล้วท่านจึงได้ถามขึ้นว่า "ข้าพเจ้าขอทราบว่ามีใครเป็นอาจารย์ของท่าน?"

ภิกษุอันแซ็กตอบว่า "อาจารย์ของข้าพเจ้า คือพระสังฆปริณายกองค์ที่หกแห่งไซกาย."

ภิกษุจิหวางถามต่อไปว่า "อาจารย์ของท่าน ได้กล่าวสรุปความเรื่องธยานะ และ สมาธิ ไว้อย่างไรเล่า?"

ภิกษุอันแซ็กกล่าวตอบว่า "คำสอนของอาจารย์มีว่า ธรรมกายเป็นสิ่งที่เต็มเปี่ยมและสงบ. ตัวแท้และการทำหน้าที่ของธรรมกาย ย่อมอยู่ในภาวะแห่ง 'ความคงที่เสมอ' ชั้นนี้ทั้งห้า เป็นของว่างโดยแท้จริง และอายตนะภายนอกทั้งหก เป็นของไม่มีอยู่. ในสมาธิไม่มีทั้งการเข้า และไม่มีทั้งการออก. ไม่มีทั้งความเจ็บ และไม่มีทั้งความวุ่นวาย. ธรรมชาติของธยานะไม่ใช่เป็นความเข้าอยู่. ดังนั้น เราควรจะขึ้นไปให้เห็นอภิมุขแห่ง "การเข้าอยู่ในความสงบแห่งธยานะ" ธรรมชาติของธยานะนั้น ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ใครจะสร้างขึ้นได้. ดังนั้น เราควรจะขึ้นไปให้เห็นอภิมุขแห่ง "การสร้างภาวะของธยานะ." ภาวะของจิตนั้นอาจเปรียบได้กับ

อวกาศ, แต่มันเป็นสิ่งที่ไม่มีขอบเขตจำกัด, ดังนั้น จิตจึงมีอยู่โดยปราศจากการจำกัดเขตของอวกาศ.

เมื่อได้ฟังดังนั้น ภิกษุจิหวางจึงออกเดินทางไปยังชากาย เพื่อได้ถามพระสังฆปริณายก เมื่อพระสังฆปริณายกถามว่า มาแต่ไหนแล้ว, ภิกษุจิหวาง ก็ได้เล่าเรื่องราวที่ตนได้สนทนากับภิกษุอันแซ็ก ให้พระสังฆปริณายกฟังโดยละเอียด

พระสังฆปริณายกได้กล่าวว่า “ข้อความที่อันแซ็กพูดนั้น ถูกต้องทีเดียว, จงทำใจของท่าน ให้อยู่ในสภาพเหมือนกับความว่างอันหาขอบเขตไม่ได้, แต่อย่าให้มันเข้าไปติดในทิวฏฐิว่า ‘ดับสูญ’ จงให้ใจทำหน้าที่ของมันอย่างอิสระ, ไม่ว่าท่านจะกำลังทำงานหรือหยุดพัก จงอย่าให้ใจของท่านเกาะเกี่ยวในสิ่งใด, จงอย่าไปรู้อีกว่า มีความแตกต่างระหว่างอริยบุคคล กับบุคคลธรรมดา, อย่าไปคิดว่ามีความแตกต่างระหว่างตัวผู้กระทำ กับสิ่งที่ถูกกระทำ, จงปล่อยจิตเดิมแท้และสิ่งทั้งปวง ไว้ในสภาพแห่งความเป็นเช่นนั้น.”^๑ แล้วท่านก็จะอยู่ในสมาธิตลอดเวลา.

เมื่อได้ฟังดังนั้น จิหวางก็มีความสว่างใสในใจถึงที่สุด, ความคิดที่ว่า ตนได้บรรลุสมาธิมาแล้วตั้งยี่สิบปีแล้วนั้น บัดนี้ ได้สูญสิ้นไป, ในคืนวันนั้นเอง พวกชาวบ้านโฮแปย (ทางฝั่งเหนือของแม่น้ำเหลือง) ได้ยินเสียงอัจฉรย์ในท้องฟ้า ซึ่งแสดงว่าท่านอาจารย์จิหวางแห่งนิกายชยานะ ได้รู้ธรรมในวันนั้น.

ต่อมาอีกไม่นาน ภิกษุจิหวางได้อำลาพระสังฆปริณายกกลับไปโฮแปย อันเป็นที่ซึ่งท่านได้สั่งสอนมหาชนหญิงชาย เป็นจำนวนมาก ทั้งบรรพชิตและคฤหัสถ์สืบมา.

* * * *

๑. “ความเป็นเช่นนั้น” หรือ “ตถตา” นั้น คือความที่ถ้าเป็นสิ่งขาร ก็ปรุงแต่งหรือเกิดดับกันไป ถ้าเป็นวิสังขาร ก็ไม่มีการปรุงแต่ง ไม่มีการเกิดดับ, ผู้แปลเป็นไทย

ครั้งหนึ่ง มี ภิกษุองค์หนึ่ง ตามพระสังฆปริณายกว่า บุคคลประเภทไหนที่สามารถรับเอาใจความสำคัญของคำสอน แห่งว่องมุย คือ พระสังฆปริณายกองค์ที่ทำได้.

พระสังฆปริณายกได้ตอบว่า "ผู้ที่สามารถเข้าใจธรรมะของพระพุทธเจ้า นั้นแหละ คือผู้ที่จะสามารถรับเอาได้."

ภิกษุองค์นั้นถามอีกว่า "ก็ได้เท่าเล่า ได้รับแล้วหรือเปล่า?"

ท่านได้ตอบว่า "ฉันไม่รู้" (สีกว่ามี) ธรรมะของพระพุทธเจ้าเลย."

* * * *

วันหนึ่ง พระสังฆปริณายกต้องการจะซักจิวร ที่ได้รับมอบเป็นมรดกตกทอดมานั้น, แต่ท่านไม่สามารถหาลำธารที่เหมาะสม ใดในทีนั้น, ดังนั้นท่านจึงได้เดินไปยังที่แห่งหนึ่ง ทางหลังวัดประมาณห้าไมล์, ทีนั้น ท่านได้สังเกตเห็นว่า ผักหนูก และต้นไม้งอกงามหนาแน่น และสิ่งแวดล้อมได้ทำให้เกิดความรู้สึกว่า เป็นที่อันเหมาะสม. ท่านได้สั่นไม้เท้าประจำตัวของท่าน (ซึ่งทำให้เกิดเสียงดัง กริ่ง-กริ่ง เพราะมีลูกพรวนจำนวนหนึ่งผูกอยู่ที่ด้ามไม้เท้านั้น) แล้ว บักมันลงที่แผ่นดิน. ทันใดนั้น ก็มีน้ำพุ่งขึ้นมา ไม่นานก็กลายเป็นสระน้ำ.

ขณะที่ท่านคุกเข่าลงบนก้อนหิน เพื่อจะซักจิวร, ในทันใดนั้น ภิกษุรูปหนึ่งมาปรากฏขึ้นตรงหน้าของท่าน และทำความเคารพท่าน.

ภิกษุองค์นั้นได้กล่าวว่า กระผมชื่อ พองปิน เป็นชาวเสฉวน เมื่อครั้งกระผมอยู่ที่ประเทศอินเดียตอนใต้, กระผมได้พบ พระสังฆปริณายกโพธิธรรม, ท่านได้แนะนำให้กระผมกลับมายังประเทศจีน. ท่านได้บอกแก่กระผมว่า 'ธรรมหฤทัยอันถูกต้อง พร้อมทั้งจิวร บาตร (อันเป็นเครื่องหมายแห่งนิกายชยานะ) อันเราได้รับมอบต่อ ๆ ลงมาจากพระมหากัสสปะเถระนั้น บัดนี้ ได้ตกทอดไปถึงพระสังฆปริณายกองค์ที่หก^๑ ซึ่งบัดนี้อยู่ที่ตำบลโซกาย แห่งชีวจา. ท่านจงไปที่นั่นเพื่อจะได้ดูสิ่งเหล่านั้น และได้ถวายความเคารพแก่พระสังฆปริณายกองค์นั้น.' กระผมเดินทางเป็นเวลานานจนมาถึงที่นี่ ขอให้กระผมได้เห็นจิวรและบาตรที่ได้เท่าได้รับมอบเป็นทอด ๆ ลงมานั้นเถิด?"

๑. ถ้านับจากอินเดีย เป็นอันดับองค์ที่ ๓๓. "ธีรทาส"

เมื่อได้ดูเจดีย์วัตถุทั้งสองอย่างนั้นแล้ว พระสังฆปริณายกได้ถามภิกษุฟองบินว่า เขามีความเชี่ยวชาญในงานชนิดไหนบ้าง. ภิกษุฟองบินได้ตอบว่า "กระผมถนัดมือในงานแกะสลัก ขอรับ." พระสังฆปริณายกได้ระบุความต้องการของท่านออกไปว่า "ถ้าอย่างนั้นจงทำอะไรให้ฉันดูสักอย่างหนึ่ง."

ภิกษุฟองบินรู้สึกหัวทมนั้นในขณะนั้น แต่ต่อมา ๒-๓ วัน ท่านก็สามารถแกะสลักรูปพระสังฆปริณายกอย่างประณีต เหมือนกับมีชีวิตอยู่จริง ๆ ขึ้นได้สำเร็จรูปหนึ่ง สูงประมาณเจ็ดนิ้ว เป็นงานชิ้นเอกชิ้นหนึ่งของการแกะสลัก.

เมื่อได้เห็นรูปสลักรูปนั้น พระสังฆปริณายกได้หัวเราะ และกล่าวแก่ฟองบินว่า "เธอมีความรู้เชี่ยวชาญในด้านหนึ่งของวิชาการแกะสลักจริง ๆ แต่ดูเหมือนว่า เธอไม่มีความรู้เกี่ยวกับเรื่องราวอันลึกซึ้งของพระพุทธเจ้าเสียเลย." แล้วพระสังฆปริณายกได้เอื้อมมือไปลูบศีรษะของภิกษุฟองบิน (เป็นวิธีให้พรตามแบบของพุทธบริษัท) และได้ประกาศขึ้นว่า "เธอจงเป็นเนือนาบุญของมนุษย์ และเทวดาทั้งหลาย ตลอดกาลนานเป็นนิจเกิด."

นอกจากนั้น พระสังฆปริณายกได้ตอบแทนงานชิ้นของภิกษุฟองบินนั้น ด้วยการมอบจีวรผืนหนึ่งให้เป็นรางวัล, ซึ่งภิกษุฟองบินได้จัดแบ่งออกสามส่วน, ส่วนหนึ่งได้ขจัดแต่งรูปสลักนั้น, ส่วนหนึ่งสำหรับใช้เอง, และอีกส่วนหนึ่งท่านได้หอมมันด้วยใบลาน แล้วฝังลงในดิน. ขณะที่ทำการฝังลงไป ท่านได้ประกาศคำอธิษฐานออกมาว่า เมื่อเดิมนั้นถูกขุดขึ้น เมื่อนั้นขอให้ท่านได้เกิดใหม่ มาเป็นเจ้าอาวาสวัดนั้น และให้ได้รับภาวะหอมแซมพระเจดีย์ และโบสถ์วิหารทั้งปวง.

* * * *

ภิกษุรูปหนึ่งนำโคลงซึ่งแต่งขึ้น โดยฤๅณาจารย์รูปหนึ่ง ชื่อ *ออลุน* มาท่องบ่นอยู่ว่า :

ออลุน มีวิถีและเครื่องมือ

ที่จะกั้นจิตเสียจาก ความนึกคิดทั้งปวง.

เมื่ออารมณ์ต่าง ๆ มิได้กั้มรั่มจิต,

ตันโพธิ (เครื่องหมายแห่งปัญญา) ก็จะงอกงามอย่างเป็นลำต้น.

พระสังฆปริณายก ๒ ดยีนโศลกนี้ จึงพูดว่า โศลกนี้ ย่อมแสดงว่า ผู้แต่งยังไม่เห็นจริง
เต็มตัวอย่างเต็มที่. ถ้าใครรับเอาข้อความมาถือปฏิบัติ ก็จะไม่ได้รับความหลุดพ้น แต่จักกลับ
ผูกมัดตัวเองแน่นหนายิ่งขึ้น. แล้วพระสังฆปริณายก ๒ ดยีนโศลกบทหนึ่งให้แกภิกษุรูปนั้นว่า
ท่องไป ว่าดังนี้ :

เว่ยหล่าง ไม่มีวิธี และเครื่องมือ

ที่จะกั้นจิตเสียจากความนึกคิดทั้งปวง.

อารมณ์ต่าง ๆ ย่อมกลุ้มรมุจิตของข้าพเจ้าอยู่เสมอ,

และข้าพเจ้าสงสัยว่าตันโพธิจะงอกงามได้อย่างไรกัน? *

* * * * *

๑. เป็นที่เข้าใจว่าพระสังฆปริณายกได้แจ้งข้อความที่ว่า "ตันโพธิจะงอกงาม"
เพราะว่า "โพธิ" ย่อมเม่งอกขึ้น และทิ้งไม้ทดลอง - ว่าง มู๋ ลำ

บันทึกของผู้แปลสูตรเวทย์กลาง

(หมวด ๘ ถึงหมวด ๑๐)

ข้าพเจ้าได้แปลสูตรเวทย์กลาง ฉบับของนายว่อง มู่ ล่า ต่อจากท่านพุทธทาสจนจบ. เนื่องจากคำขอร้องของเพื่อนศิษษากรรมคนหนึ่ง ซึ่งข้าพเจ้าได้กล่าวไว้ในคำปรารภในการจัดพิมพ์ รัตนมณีแห่งโลกุตระปัญญา แล้ว. ต่อมาเพื่อนคนนี้ ก็แสดงความจำนงอยากจะจัดพิมพ์รวมเป็นเล่มเดียวกับฉบับแปลของท่านพุทธทาสอีก. แต่ข้าพเจ้าไม่เห็นด้วย เพราะนอกจากจะเป็นการแสดงถึงความไม่เคารพต่อท่านพุทธทาสแล้ว ส่วนนวนและลีลาแห่งการแปลที่แตกต่างกัน อาจทำให้หนังสือเดิมที่ตีอยู่แล้วเสียรสไปได้. บัดนี้ คุณชำนาญ ลือประเสริฐ ผู้เชี่ยวชาญและสนใจในการจัดพิมพ์สูตรเวทย์กลาง ได้มาติดต่อกับข้าพเจ้า พร้อมกับแจ้งว่าได้รับความเห็นชอบด้วย จากท่านพุทธทาสแล้ว ข้าพเจ้าก็เต็มใจและยินดี ที่ความบารณาของเพื่อนคนนั้นจะได้สำเร็จลุล่วงไป อย่างไรก็ดี ข้าพเจ้าใคร่เรียนถึงความรู้สึกของข้าพเจ้าเรื่องสูตรเวทย์กลาง ต่อท่านผู้อ่านสักเล็กน้อย. หลักธรรมตลอดทั้งเล่มของสูตรเวทย์กลาง ตรงกับพระไตรปิฎกของหินยานทั้งสิ้น หากจะรู้สึกว่าจะแตกต่างกัน ก็คงเนื่องมาจากท่านผู้นั้นแปลความหมายแห่งคำพูดในหนังสือแตกต่างออกไปนั่นเอง. ข้าพเจ้าเชื่อว่า การศึกษาพระธรรมให้รู้แจ้งแทงตลอดจริงๆ เพียงบทเดียวก็จะทำให้สามารถเข้าใจแตกฉานได้ทุกบทตลอดทั้งพระไตรปิฎก.

ตรงกันข้ามถ้าเราศึกษาให้เข้าใจแต่เพียงผิวเผินจนจบพระไตรปิฎก ผลสุดท้ายก็มีค่าเท่ากับไม่รู้อะไรเลย นอกจากประวัติศาสตร์และวรรณคดีไว้คุยกันเล่น. ครั้งหนึ่ง มีท่านผู้หนึ่งถามข้าพเจ้าว่า การกระทำอย่างหนึ่งที่เขาได้ทำไปนั้น จัดว่าเป็นบุญได้หรือไม่. ข้าพเจ้าได้ถามไปว่า เขาต้องการจะทราบถึงบุญในทัศนะไหน ถ้าจะพูดถึงบุญในทัศนะทางพุทธศาสนาแล้ว การทำบุญที่ทำให้เกิดความไม่มีบุญ นั้นแหละคือบุญ นี่เป็นตัวอย่างอันหนึ่งถึงขอบเขตแห่งความหมายของคำพูด ที่ข้าพเจ้าใคร่เรียนไว้เป็นข้อคิดของท่านผู้อ่านต่อไป.

ประวิทย์ รัตนเรืองศรี

๓๐ กรกฎาคม ๒๕๐๔

หมวดที่ ๘

สำนักจับปล้น และสำนักเซื่องช้า

ขณะที่พระสังฆนายกท่านก้อยู่ที่วัดโปลัมนั้น อาจารย์ชินเซาก็ส่งสอนธรรมอยู่ที่วัดยูกชอน ในเมืองกิงหน่า ขณะนั้นสำนักทั้งสอง คือสำนักของท่านเว่ยหล่างซึ่งอยู่ทางใต้ และสำนักของท่านชินเซาซึ่งอยู่ทางเหนือ ต่างก็รุ่งโรจน์ทัดเทียมกัน เนื่องจากสำนักทั้งสองนี้มีชื่อต่างกันคือ “จับปล้น” (ฝ่ายใต้) และ “เซื่องช้า” (ฝ่ายเหนือ) จึงเกิดปัญหาขึ้นแก่พุทธศาสนิกชนสมัยนั้นว่า ตนจะเป็นสำนักศิษย์สำนักไหนดี

เมื่อเห็นเช่นนั้น พระสังฆนายกจึงกล่าวในที่ประชุมว่า:

ในส่วนที่เกี่ยวกับธรรม ย่อมมีเพียงสำนักเดียว ถ้าจะมีต่างสำนักกันขึ้นก็ตรงที่ ผู้สถาปนาสำนักหนึ่งเป็นชาวเมืองเหนือ และผู้สถาปนาอีกสำนักหนึ่งเป็นชาวเมืองใต้ แม้มีหลักธรรมอยู่เพียงอย่างเดียว แต่สานุศิษย์บางท่านก็เข้าใจธรรมได้ดีกว่าผู้อื่น เหตุที่มีคำว่า “จับปล้น” และ “เซื่องช้า” ก็เพราะสานุศิษย์บางคนมีสติปัญญาเฉียบแหลมกว่ากันเท่านั้น สำหรับธรรมแล้ว ความแตกต่างกันระหว่าง “จับปล้น” กับ “เซื่องช้า” ย่อมไม่มี

ทั้งๆ ที่พระสังฆนายกได้กล่าวไปเช่นนั้น สานุศิษย์ของชินเซาก็ยังกล่าวตำหนิพระสังฆนายกอยู่เสมอ พวกนี้กล่าวดูหมิ่นท่านว่า เป็นคนไร้การศึกษา ไม่อาจดำรงตนให้คู่ควรแก่การเคารพใดๆ ได้

ตรงกันข้าม สำหรับชินเซาเองนั้น ท่านยอมรับว่า ท่านมีภูมิปัญญาต่ำกว่าพระสังฆนายก ยอมรับว่าพระสังฆนายกได้บรรลุปัญญา โดยไม่ต้องมีอาจารย์แนะนำช่วยเหลือ และยังเข้าใจถึงคำสอนของสำนักมหายานอย่างประปรัง ท่านชินเซายังได้กล่าวเสริมต่อไปว่า “อาจารย์ของเรา พระสังฆนายกองค์ที่ห้า คงไม่มอบจีวรและบาตรแก่ท่านผู้นี้อย่างปราศจากเหตุผลอันควร เราเสียใจที่เราเองไม่คู่ควรแก่พระบรมราชูปถัมภ์ของพระมหาจักรพรรดิ และเราก็ไม่สามารถเดินทางได้ไกล

เพื่อไปปรับคำสอนจากท่านผู้นี้ด้วยตนเอง พวกท่านทั้งหลายควรไป เพื่อ
ไต่ถามธรรมจากท่านที่ไซกาย."

วันหนึ่ง ซินเซา กล่าวแก่ศิษย์คนหนึ่ง ชื่อ ซีซิง ว่า "เธอเป็นคนรอบรู้และ
ปัญญาเฉียบแหลม ฉันขอให้เธอไปไซกายเพื่อฟังคำสอนที่นั่น เมื่อได้
เรียนอะไรแล้ว ขอให้พยายามจำไว้ให้มากที่สุด และกลับมาเล่าให้ฉันฟัง."

ซีซิงได้ไปยังไซกายตามคำสั่งของอาจารย์จน เกาปะปะเข้าพบกับฝูงชนเพื่อฟังธรรม โดย
ไม่ได้บอกกล่าวว่าจะมาจากไหน.

พระสังฆนายกกล่าวขึ้นในที่ประชุมว่า "มีคนซ่อนตัวเข้ามาในนี้เพื่อเลียน
แบบคำสอนของเรา" ทันใดนั้นซีซิงก็ก้าวออกมาข้างนอก ทำความเคารพพระสังฆนายก
และบอกกับท่านว่า เขามาจากสำนักไหน.

พระสังฆนายกถามว่า "ท่านมาจากวัดยูกซานไซใหม่? ถ้าอย่างนั้น ท่าน
ต้องเป็นคนสอดแนม."

ซีซิงตอบว่า "เปล่าครับ ข้าพเจ้าไม่ได้เป็นคนสอดแนม."

พระสังฆนายกถามว่า "ทำไมไม่ใช่?"

ซีซิงตอบว่า "ถ้าข้าพเจ้าไม่ได้บอกอะไรกับท่าน นั่นสิ ข้าพเจ้าจึงจะ
เป็นคนสอดแนม แต่ฉันข้าพเจ้าก็ได้บอกกับท่านหมด จึงไม่ใช่."

พระสังฆนายกถามว่า "อาจารย์ของท่าน สอนลูกศิษย์ว่าอย่างไรบ้าง?"

ซีซิงตอบว่า "ท่านอาจารย์สอนให้พวกข้าพเจ้าทำสมาธิในความบริสุทธิ์
ให้นั่งขัดสมาธิอยู่ตลอดเวลา ไม่ให้นอน."

พระสังฆนายกกล่าวว่ การทำสมาธิ ในความบริสุทธิ์นั้น ไม่แน่วแน่
และไม่ใช่สมาธิ การกักตัวเองให้นั่งขัดสมาธิอยู่ตลอดเวลานั้น ตาม
หลักแห่งเหตุและผลแล้วไม่เกิดผลดีอะไรขึ้นมา จงฟังโคลกของฉัน :

คนเป็นย่อมจะนั่ง และไม่นอนอยู่ตลอดเวลา

ส่วนคนตายนั้นนอน และไม่นั่ง

สำหรับร่างกายอันเป็นเนื้อหนังของเรานี้

ทำไมเราจะต้องคอยนั่งขัดสมาธิ

เมื่อได้ทำความเคารพพระสังฆนายกอีกเป็นครั้งที่สอง ซีซิงจึงกล่าวว่า “แม้ว่าข้าพเจ้าจะได้ศึกษาพระพุทธศาสนาจากท่านอาจารย์ชินเซา มาเป็นเวลา ๔ ปีแล้ว ข้าพเจ้าก็ยังไม่เคยบรรลुरुธรรมเลย แต่พอได้ฟังคำพูดของท่านเท่านั้น ดวงจิตของข้าพเจ้าก็สว่างไสว และเนื่องจากปัญหาแห่งการเวียนเกิดโดยไม่จบสิ้น เป็นปัญหาเฉพะหน้า ฉะนั้นขอท่านได้โปรดเมตตาข้าพเจ้า โดยสั่งสอนข้าพเจ้าต่อไปด้วย.”

พระสังฆนายกกล่าว “ฉันรู้ว่าอาจารย์ของท่าน สอนพวกลูกศิษย์ทางศีล สมาธิ และปรัชญา ลองบอกที่ชื่อว่า เขาอธิบายความหมายของคำเหล่านี้ไว้ว่าอย่างไร.”

ซีซิงตอบว่า “ตามคำสอนของท่านอาจารย์นั้น การละเว้นจากการกระทำชั่วทั้งปวง เรียกว่า ศีล การปฏิบัติแต่ความดี เรียกว่า ปรัชญา และการชำระจิตของตนให้บริสุทธิ์ เรียกว่า สมาธิ ท่านอาจารย์สอนพวกข้าพเจ้าในแนวนี้แหละครับ ขอท่านได้โปรดให้ข้าพเจ้าได้ทราบหลักการของท่านบ้าง.”

พระสังฆนายกกล่าว “ถ้าฉันบอกท่านว่าฉันมีหลักการในเรื่องธรรมสำหรับ สอนผู้อื่นแล้ว ก็เท่ากับว่าฉันหลอกลวงท่าน วิธีที่ฉันสอนลูกศิษย์ของฉัน ก็ปลดปล่อยเขาให้พ้นจากความเป็นทาสของตัวเอง ด้วยวิธีต่างๆ แล้วแต่จะเห็นควร การเรียกชื่อเป็นอย่างนั้นอย่างนั้นไม่เกิดอะไรดีขึ้นมา นอกจากเป็นเพียงเครื่องมือที่นำมาใช้แทนเพียงชั่วคราวเท่านั้น ภาวะแห่งการหลุดพ้นนี้ อาจเรียกได้ว่าเป็นสมาธิ วิธีที่อาจารย์ของท่านสอนถึงศีล สมาธิ และปรัชญา เป็นวิธีที่ดีพิเศษ แต่วิธีของฉันเป็นคนละอย่าง ”

ซีซิงถามว่า “มันจะต่างกันไปได้อย่างไรครับ พระคุณท่าน ในเมื่อศีล สมาธิ และปรัชญา ต่างก็มีอยู่แบบเดียวเท่านั้น?”

พระสังฆนายกตอบว่า คำสอนของอาจารย์ท่าน ใช้สำหรับสั่งสอนแนะนำสานุศิษย์แห่งสำนักมหายาน ส่วนคำสอนของฉันใช้สำหรับสอน

สาธุศิษย์แห่งสำนักสูงเสียด ความจริงนั้นก็อยู่ที่ว่า บางคนรู้แจ้งพระธรรม ได้รวดเร็วและลึกซึ้งกว่าผู้อื่น ทั้งนี้ก็เนื่องจากเรชาติความหมายในพระธรรมนั้นต่างกัน ท่านคงเคยได้ยินและเคยทราบแล้วว่า คำสอนของฉันเหมือนกับของอาจารย์ท่านหรือไม่ ในการอธิบายธรรม ฉันไม่เคยเหวอกไปจากภาวะที่แท้แห่งจิต (Essence of Mind) ฉันพูดในสิ่งที่ฉันตระหนักรู้ได้ด้วยปัญญาญาณ หากพูดเป็นอย่างอื่นไปแล้ว ก็แสดงว่า ภาวะที่แท้แห่งจิตของผู้อธิบายยังมีดมัว และแสดงว่า เขาสามารถแตะต้องได้เพียงเปลือกนอกของธรรมเท่านั้น คำสอนที่แท้สำหรับศีลสมาธิ และปรัชญานั้น ควรจะยึดหลักที่ว่า อากาของสิ่งทั้งหลายได้แรงกระตุ้นมาจากภาวะที่แท้แห่งจิต จงฟังโศลกของฉันดังนี้:

การทำจิตให้เป็นอิสระจากมลทินทั้งปวง คือ ศีลของภาวะที่แท้แห่งจิต

การทำจิตให้เป็นอิสระจากความกระวนกระวายทั้งหลาย คือสมาธิของภาวะที่แท้แห่งจิต

สิ่งที่ไม่เพิ่มขึ้นหรือไม่ลดลง นั้นแหละคือ วัชร (วัชร หมายถึง ภาวะที่แท้แห่งจิต)

การมา และ การไป เป็นสมาธิในชั้นต่างๆ

เมื่อได้ฟังเช่นนี้ ชีตังจึงกล่าวขอรักยที่ได้ถามปัญหาต่างๆออกไป และกล่าวขอบคุณในคำสอนของพระสังฆนายก พร้อมกับกล่าวโศลกต่อไปว่า:

ความเป็นตัวตนนั้นไม่ใช่อะไร นอกจากเป็นภาพลวงอันเกิดจากการประชุมกันของขันธ์ห้า

และภาพลวงนี้ก็ไม่มีอะไรที่จะเกี่ยวข้องกับความจริงแท้

การยึดมั่นว่า มีติดตาสำหรับเราที่จะยึดหมาย หรือมุ่งไปสู่ ย่อมเป็นธรรมที่ไม่บริสุทธิ์อย่างหนึ่ง

เมื่อได้กล่าวรับรองโศลกของชีตังแล้ว พระสังฆนายกจึงกล่าวต่อไปว่า "คำสอนของอาจารย์ท่านในเรื่อง ศีล สมาธิ ปัญญา นั้นใช้กับคนฉลาดในประเภท

ด้วย ส่วนของฉันนั้นใช้สำหรับคนฉลาดในประเภทเด่น ใครที่ตระหนัก
ชัดถึงภาวะที่แท้แห่งจิต ก็อาจเลิกใช้ลัทธิเหล่านี้ได้ เช่น โภธิ นิพพาน
และวิชาแห่งความหลุดพ้น ผู้ที่ไม่ได้รับมอบหลักธรรมหรือไม่มีหลัก
ธรรมสักอย่างเดียวกันนั้น ที่สามารถวางหลักเกณฑ์ในธรรมทั้งปวงได้
และผู้ที่เกี่ยวข้องความหมายของคำที่ขัดกันเองเหล่านี้เท่านั้น จึงอาจใช้คำ
เหล่านี้ได้ ผู้ที่ได้ตระหนักชัดถึงภาวะที่แท้แห่งจิตแล้ว ย่อมไม่มีอะไร
ที่เห็นว่าแตกต่างกัน ไม่ว่าเขาจะวางหลักเกณฑ์ในธรรมทั้งปวงหรือไม่
ก็ตาม เขาย่อมเป็นอิสระที่จะมาหรือไป (เขาอาจอยู่ในโลกนี้หรือจาก
โลกนี้ไปได้ตามประสงค์) และเป็นอิสระจากอุปสรรคหรือเครื่องข้อง
ทั้งหมด เขาจะปฏิบัติการตามความเหมาะสมกับเหตุการณ์ที่ควรเป็น เขา
จะตอบคำถามตามอัธยาศัยของผู้ถาม เพียงแต่ชำเลื่องดูเท่านั้น เขาก็
จะเข้าใจจิตว่า นิรมาณกายทั้งหมดเป็นส่วนเดียวกับภาวะที่แท้แห่งจิต
เขาบรรลุความเป็นอิสระ อภิญญา และสมาธิ ซึ่งทำให้เขาสามารถช่วย
เหลือนมนุษยชาติอันเป็นงานแสนลำบากได้อย่างง่ายดาย เสมือนกับว่า
เป็นการเล่นสนุกของเขา บุคคลเหล่านี้ล้วนเป็นคนที่ได้ตระหนักชัดถึง
ภาวะที่แท้แห่งจิตมาทั้งหมด."

ซึ่งถามต่อไปว่า "พวกข้าพเจ้าจะใช้หลักการอะไร สำหรับยกเลิกหลัก
ธรรมทั้งปวง."

พระสังฆนายกตอบว่า "เมื่อภาวะที่แท้แห่งจิตของเราปราศจากมลทิน
ปราศจากความโง่ และปราศจากความกระวนกระวาย เมื่อเราตรวจตรา
ภายในจิตของเราด้วยปรัชญาอยู่ทุกขณะโดยไม่ว่างเว้น เมื่อเราไม่ยึดติด
อยู่กับสิ่งทั้งหลาย และไม่ยึดติดอยู่กับวัตถุที่ปรากฏ เราก็คือเป็นอิสระ
และเสรี เราจะวางหลักเกณฑ์ในธรรมไปทำไม เมื่อเราอาจบรรลุจุด
ประสงค์ได้โดยไม่มีปัญหา ไม่ว่าเราจะเหยี่ยวช้ายหรือแลขวา ทั้งนี้
เนื่องจากความพยายามของเราเองที่เราตระหนักชัดถึงภาวะที่แท้แห่งจิต
และเนื่องจากการตระหนักชัดกับการปฏิบัติธรรมนั้น เป็นสิ่งที่ต้อง

ปฏิบัติพร้อมกันไป ไม่ใช่ค่อยทำค่อยไปที่ละขั้น การวางหลักเกณฑ์ใน
ธรรมจึงไม่จำเป็น เพราะธรรมทั้งหลาย ย่อมมีลักษณะเป็นนิพพาน
อยู่แล้วในเนื้อหา เราจะสามารถไปกำหนดเป็นขีดขั้นได้อย่างไร?”

ซึ่งได้ทำความเคารพ และขอฝากตัวเป็นศิษย์ของพระสังฆนายก ในหน้าที่นั้น เขาได้
ปรนนิบัติท่านทั้งกลางวันและกลางคืน.

* * * *

ภิกษุซีไซ เมื่อยังเป็นฆราวาส มีนามว่า จางฮางจง เป็นชาวเมืองเกียงสี ในวัยหนุ่ม
เขาชอบการผจญภัย.

เนื่องจาก สำนักปฏิบัติธรรมสองสำนักนี้ ต่างรุ่งโรจน์ทัดเทียมกัน คือท่านเว่ยหล่ง
แห่งสำนักฝ้ายไต้ และชินเซาสำนักฝ้ายเหนือ พวกสานุศิษย์บางคนมีหัวรุนแรงในทางถือพวก
ถือคณะ ทั้งๆที่ อาจารย์ทั้งสองเอง ต่างก็มีใจโอนอ่อนผ่อนตามกัน ไม่ได้ยึดถือเป็นเขาเป็น
เรา แต่พวกสานุศิษย์เหล่านั้น กลับเรียกอาจารย์ของตน คือท่านชินเซาว่า เป็นพระสังฆนายก
ที่หก ทั้งๆที่อาจารย์ตนนั้น ไม่มีสิทธิ์อะไรมากกว่าพวกเขาเอง พวกสานุศิษย์สำนักฝ้าย
เหนือ ปกติชอบอภิญญาพระสังฆนายก ซึ่งท่านเป็นผู้มีกรรมสิทธิ์โดยสมบูรณ์ในตำแหน่งนั้น
อันใครจะปฏิเสธไม่ได้ เพราะท่านเป็นผู้ได้รับมอบบาตรและจีวร ดังนั้นเพื่อที่จะกำจัดพระ
สังฆนายกเสีย พวกนี้จึงจ้างจางฮางจง ซึ่งในครั้งนั้นยังเป็นฆราวาส ให้มาฉวยพระสังฆนายกเสีย.

ด้วยอำนาจอภิญญา ที่สามารถอ่านกระแสจิตของผู้อื่นได้ พระสังฆนายกจึงทราบแผน
การต่างๆล่วงหน้า เมื่อท่านเตรียมตัวไว้พร้อม ที่จะรับภรรจาตกรรมครั้งนี้แล้ว ท่านก็นำเงิน
สิบตำลึงมาเก็บไว้ข้างๆอาสนะ จางฮางจง เมื่อมาถึงวัดตามเวลาอันครั้นเย็นวันหนึ่ง ก็ยิงธนู
ไปในห้องของพระสังฆนายก เพื่อทำการฆาตกรรม. พระสังฆนายกจึงยืนคอออกไปให้ทันถึง
สามครั้งแต่ฟันไม่เข้า ท่านจึงกล่าวว่า

ดาบที่ตรง ย่อมไม่คด

แต่ดาบคด ย่อมไม่ตรง

ฉันเป็นหนี้ท่าน ก็เพียงเงินเท่านั้น

แต่ชีวิต ฉันไม่ได้เป็นหนี้ท่านเลย.

จางฮางจง ตกใจอย่างสุดขีด เขาเป็นลมสลบไปเป็นเวลานานจึงฟื้น เขาเสียใจมากและสำนึกผิด จึงอ้อนวอนขอความเมตตาต่อพระสังฆนายก และขอบวชทันที พระสังฆนายกมอบเงินสิบตำลึงให้เขา และกล่าวว่า “ท่านอย่าอยู่ที่นี้เลย เพราะลูกศิษย์ของฉันคงจะทำร้ายท่าน ไปเสียก่อน แล้วเวลาอื่นค่อยปลอมตัวมาหาฉันใหม่ ฉันจะดูแลความปลอดภัยให้ท่าน.”

เมื่อได้รับคำสั่งเช่นนั้น เขาก็หนีไปในคืนวันนั้น ภายหลังต่อมา ได้บวชเป็นพระภิกษุ ครั้นได้รับการอุปสมบทโดยสมบูรณ์แล้ว เขาก็ปฏิบัติตนเป็นพระที่มีความเพียรยิ่ง.

วันหนึ่งเมื่อระลึกถึงคำกล่าวของพระสังฆนายกได้ เขาก็เดินทางรอนแรมมาเป็นระยะทางไกล เมื่อเข้าพบและนมัสการพระสังฆนายก พระสังฆนายกกล่าวว่า “ทำไมจึงได้มาจนล่าช้าเช่นนี้? ฉันคิดถึงท่านตลอดเวลา.”

จางกล่าวว่า “เนื่องจากวันนั้น ท่านได้อภัยความผิดของข้าพเจ้าด้วยความเมตตาอย่างหาที่เปรียบไม่ได้ ข้าพเจ้าจึงได้บวชเป็นภิกษุและศึกษาพระพุทธรศาสนาเรื่อยมาด้วยความพากเพียร แม้กระนั้น ก็ยังรู้สึกว่ายากที่จะตอบแทนพระคุณท่านได้เพียงพอ นอกจากข้าพเจ้าจะสามารถแสดงความกตัญญูได้ด้วยการเผยแพร่ธรรมเพื่อความหลุดพ้นแก่สามัญสัตว์ทั้งหลายเท่านั้น ในการศึกษาหมาบปรินิพพานสูตรนั้น ข้าพเจ้าพยายามอ่านอยู่เสมอ แต่ก็ไม่เข้าใจถึงความหมายของคำว่า *ถาวร* และ *ไม่ถาวร* ขอพระคุณท่าน ได้โปรดกรุณาอธิบายย่อ ๆ ให้ข้าพเจ้าด้วย.”

พระสังฆนายกตอบว่า “สิ่งที่ไม่ถาวรก็คือธรรมชาติแห่งพุทธะ สิ่งที่ถาวรก็คือจิตใจที่มีลักษณะต่างๆไป ตลอดจนธรรมที่เป็นกุศล และธรรมที่เป็นอกุศลด้วย.”

จางกล่าวว่า “ท่านครับ พระคุณท่านอธิบายค้ำกับพระสูตรเสียแล้ว.”

พระสังฆนายกตอบว่า “ฉันไม่กล้าทำเช่นนั้นดอก เพราะฉันได้รับมอบ

หัวใจแห่งธรรมของสมเด็จพระพุทธองค์."

จงกล่าวว่า "ตามความในพระสูตรนั้น ธรรมชาติแห่งพุทธะย่อมถาวร ส่วนธรรมที่เป็นกุศลทั้งมวลรวมทั้งโพธิจิต (จิตแห่งปัญญา) ไม่ถาวร แต่ท่านกล่าวเป็นอย่างอื่นเช่นนี้ จะไม่เป็นการค้านหรือ? คำอธิบายของท่านยิ่งสร้างความสงสัยและความสับสนให้แก่ข้าพเจ้ายิ่งขึ้น."

พระสังฆนายกตอบว่า "ครั้งหนึ่ง ฉันได้ให้ภิกษุณีชื่อจุงจุง อ่านมหาปริณิพพานสูตรให้ฉันฟังตลอดทั้งเล่ม เพื่อฉันจะได้อธิบายให้เธอฟังได้ ทุก ๆ คำพูดและทุก ๆ ความหมายที่ฉันได้อธิบายไปในครั้งนั้นก็ตรงกับคัมภีร์ทั้งสิ้น และที่ฉันกำลังอธิบายให้ท่านฟังขณะนี้ ก็อย่างเดียวกัน ไม่มีอะไรแตกต่างกันไปจากคัมภีร์เลย."

จงกล่าวว่า "เนื่องจากปัญญาของข้าพเจ้าทึบ ท่านกรุณาอธิบายอย่างละเอียดและพิสดาร ให้ข้าพเจ้าฟังด้วย."

พระสังฆนายกกล่าวว่า "ท่านไม่เข้าใจดอกหรือว่า ถ้าธรรมชาติแห่งพุทธะเป็นสิ่งถาวร ก็ไม่มีประโยชน์อะไรที่จะมาพูดถึงธรรมที่เป็นกุศลและธรรมที่เป็นอกุศล และตราบจนกระทั่งสิ้นกัลป์ ก็ยังไม่มีใครจะปลุกโพธิจิตได้ เพราะฉะนั้น เมื่อนั้นพูดว่า ไม่ถาวร ก็ตรงกับสิ่งที่สมเด็จพระพุทธองค์ตรัสว่า ถาวรโดยแท้จริง เช่นเดียวกัน ถ้าธรรมทั้งมวลเป็นสิ่งไม่ถาวร สิ่งต่าง ๆ หรือวัตถุต่าง ๆ ก็ย่อมมีธรรมชาติของมันเองที่จะเกิดและดับ ซึ่งในกรณีเช่นนี้ ย่อมหมายความว่า ภาวะที่แท้แห่งจิตอันเป็นสิ่งถาวรโดยแท้จริง ย่อมไม่แผ่ซ่านไปทั่วทุกแห่ง เพราะฉะนั้น เมื่อนั้นพูดว่า ถาวร ก็ตรงกับสิ่งที่สมเด็จพระพุทธองค์ตรัสว่า ไม่ถาวร โดยแท้จริง."

เพราะว่า สามัญชนและพวกมีจนาทิภูฏี เชื่อในความถาวรที่ผิด คือเชื่อในความเที่ยงแท้ของวิญญาณและโลก ส่วนพวกสาวกก็เข้าใจผิดว่า ความเที่ยงแท้ของนิพพานเป็นสิ่งที่ไม่ถาวร จึงเกิดความเห็นที่กลับ

กันอยู่แปดประการ เพื่อที่จะชี้ให้เห็นผิดของการมอดด้านเดียวเช่นนี้ สมเด็จพระพุทธองค์จึงตรัสสอนให้เข้าใจง่าย ๆ ในมหาปริณิพพานสูตร ซึ่งอธิบายถึงหลักธรรมอันสูงสุดของคำสอนในพระพุทธศาสนา คือ ความถาวรที่แท้จริง ความสุขที่แท้จริง อดตะที่แท้จริง และความบริสุทธิ์ที่แท้จริง.

การอ่านไปตามตัวหนังสือในพระสูตรโดยไม่รู้เรื่องอะไร ท่านจึงไม่เข้าใจถึงหัวใจแห่งพระสูตร ในการถือเอาว่า สิ่งใดที่แตกทำลายสิ่งนั้นไม่ถาวร และสิ่งใดที่คงทนไม่เปลี่ยนแปลงสิ่งนั้นถาวร ท่านจึงแปลความหมายในคำสอนครั้งสุดท้ายของสมเด็จพระพุทธองค์ผิด คำสอนนี้เป็นคำสอนที่สมบูรณ์ลึกซึ้งและครบถ้วน ท่านอาจอ่านพระสูตรนี้สักพันครั้ง แต่ท่านจะไม่ได้ประโยชน์อะไรจากพระสูตรเลย.

ทันใดนั้น จางก็บรรลุธรรมโดยสมบูรณ์ และกล่าวโคลกแก่พระสังฆนายกว่า:

เพื่อที่จะชี้ข้อผิดแก่ผู้ยึดมั่นใน “ความไม่ถาวร”

สมเด็จพระพุทธองค์ตรัสสอน “ธรรมชาติที่ถาวร”

ผู้ไม่เข้าใจว่า คำสอนนี้เป็นเพียง วิธีการอันชาญฉลาด

ก็เหมือนกับเด็กที่หยิบก้อนกรวด แล้วบอกว่า เป็นเพชร

โดยไม่ต้องใช้ความพยายามใด ๆ ในตัวข้าพเจ้าเลย

ธรรมชาติแห่งพุทธะก็ปรากฏอยู่แล้ว

สิ่งนี้ไม่ใช่เนื่องมาจากคำสอนของท่านอาจารย์

และก็ไม่ใช่เนื่องมาจากการบรรลุของข้าพเจ้า

พระสังฆนายกชมเชยว่า เต็มวันท่านได้ตระหนักชัดโดยตลอดแล้ว
จากนี้ไปท่านควรได้ชื่อว่า ซีไซ (ผู้ตระหนักชัดโดยตลอด)” ซีไซกล่าว
ขอบคุณพระสังฆนายก และนมัสการจากไป.

* * * *

ชินวูย อายุสามสิบปี เกิดในตระกูลโก แห่งเมืองเซียงยง เดินทางมาจากวัดยุคชวน เพื่อหมั้นการพระสังฆนายก.

พระสังฆนายกกล่าวที่ "สหายผู้คงแก่เรียน ท่านคงต้องลำบากมาก ที่เดินทางมาไกลเช่นนี้ แต่ท่านบอกฉันได้ใหม่ว่า อะไรเป็นหลักเบื้องต้น? ถ้าท่านบอกได้ ท่านก็รู้จักเจ้าของ ลองพูดมาซิ."

"ความไม่ยึดติด เป็นหลักเบื้องต้น การรู้จักเจ้าของ ก็คือความตระหนักชัด" ชินวูยตอบ.

พระสังฆนายกตำหนิว่า "สามเณรนี้พูดเปล่าเปลือย ไม่มีคุณค่าอะไรเลย."

ทันใดนั้น ชินวูยได้ถามพระสังฆนายกว่า "ในการทำสมาธิ พระคุณท่านรู้หรือไม่?"

พระสังฆนายกเอาไม้ที่ถือตีชินวูยสามที แล้วถามชินวูยว่า "รู้สึกเจ็บหรือไม่"

ชินวูยตอบว่า "เจ็บและไม่เจ็บ"

พระสังฆนายกก็ตอบว่า "ฉันรู้และไม่รู้"

ชินวูยถามว่า "เป็นไปได้อย่างไร ที่ท่านรู้และไม่รู้"

พระสังฆนายกตอบว่า "สิ่งที่ฉันรู้และรู้อยู่เสมอ ก็คือความผิดของตนเอง สิ่งที่ไม่รู้ ก็คือความดี ความชั่ว ความเป็นกุศล และความเป็นอกุศลของผู้อื่น นี่แหละ ฉันจึงรู้และไม่รู้ เอาละ ลองบอกที่ชื่อว่า เจ็บและไม่เจ็บ นั้นท่านหมายถึงอะไร ถ้าท่านไม่เจ็บ ท่านก็ไม่มีความรู้สึกเหมือนท่อนไม้หรือก้อนหิน อีกประการหนึ่ง ถ้าท่านรู้สึกเจ็บและเกิดความโกรธหรือความเกลียด ท่านก็อยู่ในฐานะสามัญชน.

คำว่า รู้และไม่รู้ ที่ท่านอ้าง เป็นคำคู่ประฆาตตรงข้าม ส่วนคำว่า เจ็บและไม่เจ็บ นั้น เป็นประฆาตธรรมซึ่งเกิดขึ้นและดับไป ท่านกลัวหลอกลวงผู้อื่น โดยที่ท่านไม่เคยตระหนักชัดถึงภาวะที่แท้แห่งจิตของท่านเอง."

ชินนุยกกล่าวขอขมา และกราบนมัสการขอบคุณในคำสอนของพระสังฆนายก.

พระสังฆนายกได้กล่าวต่อไปว่า "ถ้าท่านมีความหลงผิด และไม่สามารถตระหนักชัดภาวะที่แท้แห่งจิตได้ ท่านควรขอคำแนะนำจากสหายผู้คงแก่เรียนและใจบุญ เมื่อจิตของท่านสว่างไสวแล้ว ท่านย่อมรู้จักภาวะที่แท้แห่งจิต เมื่อนั้นท่านจะเดินอยู่ในทางที่ถูก ขณะนี้ ท่านยังหลงผิด ไม่รู้จักภาวะที่แท้แห่งจิต แต่ท่านยังกล้าถามฉันว่า รู้จักภาวะที่แท้แห่งจิตหรือไม่ ถ้าฉันรู้ ฉันก็ตระหนักของฉัน และความจริงที่ฉันรู้ก็ไม่อาจช่วยท่านให้พ้นจากความหลงผิดได้ โดยท่านเองเดียวกัน ถ้าท่านรู้ ความรู้ของท่านก็ไม่ใช่ประโยชน์แก่ฉัน แทนที่จะถามผู้อื่น ทำไมจึงไม่หาด้วยตนเอง ให้รู้ด้วยตนเองเล่า?"

ชินนุยกได้กราบนมัสการพระสังฆนายกอีกครั้ง ก่อว่าคำแสดงความเสียใจและขอภัยพระสังฆนายก จากนั้นมา ชินนุยกกลายเป็นผู้ปรนนิบัติพระสังฆนายกอย่างขยันขันแข็ง.

วันหนึ่ง พระสังฆนายกกล่าวในที่ประชุมว่า "ฉันมีของอย่างหนึ่ง ไม่มีหัว ไม่มีชื่อ ไม่มีฉาษา ไม่มีข้างหน้า และไม่มีข้างหลัง ใครรู้จักบ้าง?"

ชินนุยก้าวออกมาข้างนอก และตอบว่า "สิ่งนั้นคือ ที่มาของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย และคือ ที่มาของธรรมชาติแห่งพุทธะของชินนุยก."

พระสังฆนายกตำหนิว่า "ฉันได้บอกท่านแล้วว่า ไม่มีชื่อ ไม่มีฉาษา ท่านก็ยังเรียกว่าที่มาของพระพุทธเจ้าทั้งหลาย และที่มาของธรรมชาติแห่งพุทธะ แม้ว่าท่านจะเฝ้าเรียนอยู่แต่ในโรงธรรมต่อไป ท่านก็คงเป็นนักศึกษาประเภทจำเอาความรู้ของผู้อื่นมาทั้งสิ้น (ความรู้จากตำรา และคำสอน ไม่ใช่ความรู้ที่ได้จากปัญญาญาณ)."

หลังจากที่พระสังฆนายกได้เข้าปรีณิพพานแล้ว ชินนุยกได้เดินทางไปเมืองโลยง เผยแพร่คำสอนของสำนักฉัพพลนออกไปอย่างแพร่หลาย ท่านผู้นี้ได้เขียนหนังสือชื่อ ตำราอย่างง่ายเกี่ยวกับคำสอนทางชฺยานะ เป็นหนังสือที่แพร่หลายมาก ท่านชินนุยกนี้ คนทั่วไปเรียกกันว่า ท่านอาจารย์เฮ้แซ็ก เป็นชื่อของวัด

เมื่อเห็นว่า บรรดาสาธุศิษย์จากสำนักต่าง ๆ พวกเขามารวมล้อมถามปัญหาอย่างมากมาย ซึ่งล้วนแต่เป็นเจตนาอันไม่สุจริตทั้งนั้น พระสังฆนายกจึงกล่าวแก่พวกนั้น ด้วยความสงสารว่า:

“ผู้เดินทาง ควรกำจัดความคิดทั้งมวลเสีย ความดีก็เช่นเดียวกับ ความชั่ว สิ่งนี้ย่อมเป็นเพียงหนทางที่เรียกกันว่า “ภาวะที่แท้แห่งจิต” เท่านั้น โดยแท้จริงแล้ว ย่อมไม่อาจเรียกเป็นชื่อใดๆได้ “ธรรมชาติอันไม่เป็นของคุณ” นี้ คือ “ธรรมชาติที่แท้จริง” และหลักคำสอนทั้งหลาย ก็อาศัยมูลฐานจากสิ่งนี้ คนเราควรจะตระหนักถึงภาวะที่แท้แห่งจิตในทันทีที่เขามาถึง.”

เมื่อได้ฟังเช่นนั้น ทุกๆคนที่มีมารวมล้อมถาม ก็ทำความเคารพและขอฝากตัวเป็นสาธุศิษย์ของพระสังฆนายก.

* * * *

หมวดที่ ๙

พระบรมราชูปถัมภ์

พระบรมราชโองการของพระมหาจักรพรรดินี้พระพันปีหลวงเช็ดหิน และพระมหาจักรพรรดิจูงจูง ประกาศเมื่อวันขึ้น ๑๕ ค่ำ เดือนอ้าย ปีที่ ๑ แห่งรัชกาลขึ้นลง ดังนี้:

“เนื่องจากข้าพเจ้าทั้งสอง ได้เชิญท่านพระอาจารย์เว่ยฮอนและท่านพระอาจารย์ซินเซา ให้พำนักอยู่ในพระราชวังเพื่อรับของถวาย ข้าพเจ้าได้ศึกษาทางพุทธยานจากท่านพระอาจารย์ทั้งสองนี้ ทุกโอกาสที่ว่างจากพระราชกรณียกิจ แต่ด้วยความถ่อมตนอย่างบริสุทธิ์ใจ ท่านพระอาจารย์ทั้งสองนี้ได้แนะนำให้ข้าพเจ้าขอคำแนะนำจากท่านพระอาจารย์เว่ยหล่าง แห่งสำนักใต้ ซึ่งเป็นผู้ได้รับเลือกสำหรับรับมอบพระธรรมและบาตร จีวร จากพระสังฆนายกที่ห้า เช่นเดียวกับได้รับหัวใจแห่งธรรมของสมเด็จพระพุทธองค์

พร้อมนี้ ข้าพเจ้าทั้งสองได้ส่งขันที ซิดกััน เป็นผู้ถือพระบรมราชโองการ มานิมนต์พระคุณท่านไปเมืองหลวง และมั่นใจว่า พระคุณท่านคงเมตตาอนุเคราะห์ข้าพเจ้าทั้งสอง ด้วยการไปเยี่ยมเมืองหลวงโดยด่วน... ฯลฯ.”

เนื่องจากสุขภาพไม่สมบูรณ์ พระสังฆนายกได้ตอบปฏิเสธการนิมนต์ของพระมหาจักรพรรดิ และขอพระบรมราชานุญาตที่จะใช้ชีวิตอยู่ในป่า.

เมื่อเข้าไปนมัสการสนทนากับพระสังฆนายก ซิดกััน ได้กล่าวว่า “บรรดาผู้เชี่ยวชาญทางธยานะในเมืองหลวง ต่างได้แนะนำประชาชนเป็นอย่างเดียวกัน ให้นั่งขัดสมาธิเข้าสมาธิ ท่านเหล่านั้นบอกว่า เป็นทางเดียวเท่านั้น ที่จะตระหนักชัดถึงหลักธรรมได้ ขอให้ข้าพเจ้าได้

ทราบถึงแนวคำสอนของพระคุณท่านบ้างได้ไหมครับ?”

“หลักธรรมนั้น จะตระหนักชัดได้ด้วยจิต” พระสังฆนายกตอบ “และไม่ได้ขึ้นอยู่กับการนั่งขัดสมาธิ ในวัชรกษेत्रิกสูตรก็กล่าวว่า เป็นการผิดที่ใครๆ จะยืนยันว่า ตถาคตมาหรือไปและนั่งหรือนอน เพราะเหตุใดหรือ? เพราะว่า สมาธิแห่งความบริสุทธิ์ ของตถาคต ไม่ได้หมายความว่า มาจากแห่งใดหรือไปที่แห่งใด ไม่ได้หมายความว่า มีการเกิดหรือการดับ ธรรมทั้งหลายย่อมสงบและว่างเปล่า โดยท่านเองเดียวกัน บัลลังก์แห่งความบริสุทธิ์ของตถาคตก็เป็นเช่นนั้น พูดอย่างตรงๆ แล้ว ไม่มีแม้แต่สิ่งเหล่านี้ที่จะบรรลุได้ ด้วยเหตุนี้ทำไมเราจะต้องทรมานตัวเองด้วยการนั่งขัดสมาธิ?”

จิตกัณกล่าว “เมื่อเดินทางกลับ พระมหาจักรพรรดิทั้งสองต้องให้ข้าพเจ้ากราบทูลรายงานเป็นแน่ พระคุณท่านจะโปรดกรุณาให้คำเตือนที่เป็นหลักสำคัญในการสอนของพระคุณท่านแก่ข้าพเจ้าบ้างได้ไหมครับ? เพื่อข้าพเจ้าจะได้สามารถกราบทูลให้พระมหาจักรพรรดิทรงทราบ และยังคงได้ชี้แจงแก่พุทธศาสนิกชนทั่วไปในเมืองหลวงอีกด้วย เสมือนกับว่าแสงเพลิงจากประทีปดวงหนึ่งที่อยู่จุดต่อให้แก่ประทีปอื่น ๆ อีกหลายร้อยหลายพันดวง บรรดาคนโง่ทั้งหลายจะก่อให้เกิดปัญญา และแสงสว่างย่อมก่อให้เกิดแสงสว่าง ต่อไปโดยไม่สิ้นสุด.”

พระสังฆนายกตอบว่า “หลักธรรมนั้นไม่ได้หมายถึงแสงสว่างหรือความมืด แสงสว่างและความมืดนั้น หมายถึงความคิดที่อาจสลับเปลี่ยนกันได้ ฉะนั้นการกล่าวว่า แสงสว่างก่อให้เกิดแสงสว่างต่อไปโดยไม่สิ้นสุด จึงผิด เพราะว่ามันมีความจบสิ้น เนื่องจากความสว่างและความมืดเป็นคำคู่ประเภทตรงข้าม ในวิมลกীরติเนตสูตรกล่าวว่า หลักธรรมนั้นไม่มีข้ออุปมา เพราะว่าไม่ใช่เป็นคำที่อาจเทียบเคียงกันได้.”

จิตกัณแย้งว่า “แสงสว่างหมายถึงปัญญา และความมืดก็หมายถึง

กิเลส ถ้าผู้เดินทางไม่ได้ทำลายกิเลส ด้วยอำนาจแห่งปัญญาแล้ว เขาจะพาตัวให้หลุดพ้นจากสังสารวัฏอันไม่มีเบื้องต้นได้อย่างไร?”

พระสังฆนายกตอบว่า “กิเลสคือโศธิ สองอย่างนี้เหมือนกันไม่ต่างกัน การทำลายกิเลสด้วยปัญญา เป็นคำสอนของสำนักสาวกภูมิและสำนักปัจเจกพุทธภูมิ ซึ่งสานุศิษย์ของสำนักเหล่านั้น ใช้นานเทียบด้วยแพะ และใช้นานเทียบด้วยกวาง สำหรับผู้มีความเฉียบแหลมและปัญญาสูง คำสอนดังกล่าวคงจะไร้ประโยชน์ทั้งสิ้น.”

จิตกันถามาว่า “ถ้ากระนั้น คำสอนของสำนักมหายานได้แก่อะไร?”

พระสังฆนายกตอบว่า “ในทัศนะของสามัญชน ปัญญาและอริชชาเป็นของสองสิ่งแยกจากกัน ส่วนคนฉลาด ผู้ได้ตระหนักชัดถึง ภาวะที่แท้แห่งจิต โดยตลอดแล้ว ย่อมรู้ว่าสิ่งเหล่านี้มีธรรมชาติเป็นอย่างเดียวกัน ธรรมชาติอันเป็นอย่างเดียวกัน หรือธรรมชาติอันไม่เป็นของคู่นี้คือสิ่งที่เรียกว่า ธรรมชาติที่แท้จริง ซึ่งในกรณีของสามัญชนและคนโง่ก็ไม่ได้มีน้อยลง และในกรณีของปราชญ์ผู้บรรลุความรู้แจ้งแล้วก็ไม่ได้มีมากขึ้น เป็นสิ่งที่ไม่ได้ไหวสะเทือนในสภาพที่มีความวุ่นวาย และก็ไม่ได้สงบนิ่งในสภาพที่มีสมาธิ ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ถาวร และก็ไม่ใช่เป็นสิ่งที่ไม่ถาวร ไม่ได้ไปหรือมา ไม่อาจพบได้จากภายนอก และก็ไม่สามารถพบได้จากภายใน หรือไม่อาจพบได้ในอวกาศ ซึ่งอยู่ในระหว่างสิ่งทั้งสองนี้ เป็นสิ่งที่อยู่เหนือความมีอยู่และความไม่มีอยู่ เป็นสิ่งที่มีธรรมชาติและปรากฏการณ์อยู่ในสภาพ ความเป็นเช่นนั้น ตลอดไป เป็นสิ่งที่ถาวรและไม่เปลี่ยนแปลง สิ่งนี้แหละคือหลักธรรม.”

จิตกันถามาว่า “ท่านกล่าวว่า เป็นสิ่งที่อยู่เหนือความมีอยู่ และความไม่มีอยู่ ถ้าเช่นนั้นท่านจะอ้างว่า ต่างกับคำสอนของพวกมิจฉาทิฎฐิ ซึ่งสอนอย่างเดียวกันนี้ได้อย่างไร?”

พระสังฆนายกตอบว่า “ในคำสอนของพวกมิจฉาทิฎฐิ คำว่า ‘ไม่มีอยู่’

หมายถึงการสิ้นสุดของคำว่า 'มีอยู่' ส่วนคำว่า 'มีอยู่' ก็ใช้เปรียบเทียบในทางตรงกันข้ามกับคำว่า 'ไม่มีอยู่' สิ่งที่เขาหมายถึงความไม่มีอยู่ ไม่ใช่หมายถึงการทำลายล้างโดยแท้จริง และสิ่งที่เขาเรียกว่า 'มีอยู่' ก็ไม่ได้หมายถึงความมีอยู่อย่างแท้จริง สิ่งที่ผมหมายถึงเหนือความมีอยู่และความไม่มีอยู่ ก็คือโดยเนื้อแท้แล้วย่อมไม่มีอยู่ แต่ในขณะที่ปัจจุบันก็ไม่ได้ถูกทำลายล้างไป นี่แหละเป็นความต่างกัน ระหว่างคำสอนของฉันทน์กับคำสอนของพวกมิชฌาทิฎฐิ.

ถ้าท่านปรารถนาจะทราบถึงประเด็นสำคัญในคำสอนของฉันทน์ ท่านควรสลัดตัวของท่านให้ปลอดจากความคิดทั้งปวง ไม่ว่าดีหรือเลว เมื่อนั้น จิตของท่านจะอยู่ในภาวะอันบริสุทธิ์สงบ และสันติตลอดเวลา ทั้งคุณประโยชน์ที่จะได้รับจากการนี้ ก็มีมากมายหลายเท่าคุณเมล็ดทรายในแม่น้ำคงคา."

คำสอนของพระสังฆนายก ทำให้ชิตกันบรรลุธรรมโดยสมบูรณ์ในทันใด เขากราบนมัสการและอลาพระสังฆนายกกลับเมืองหลวง เมื่อถึงพระราชวังแล้วก็กราบทูลรายงานต่อพระมหากษัตริย์ ตามที่พระสังฆนายกได้กล่าว.

ครั้นถึงวันขึ้นสามค่ำ เดือนเก้า ปีเดียวกันนั้น พระมหากษัตริย์มีพระบรมราชโองการประกาศชมเชยพระสังฆนายกตามความดังนี้:

ด้วยเหตุชราภาพและสุขภาพไม่สมบูรณ์ พระสังฆนายกได้ปฏิเสธการนิมนต์มาเมืองหลวง ท่านขอสละชีวิตปฏิบัติธรรมในพระพุทธศาสนาเพื่อคุณประโยชน์ของพวกเรา ท่านเป็นเนื้อนาบุญแห่งชาติโดยแท้จริง ท่านได้ปฏิบัติตามอย่างท่านวิมลกิริติ ซึ่งพักพื่นอยู่ในเมืองไวสาลี ทำการเผยแพร่คำสอนของมหายานให้ไพศาล ด้วยการถ่ายทอดหลักธรรมของสำนักชยานะ และด้วยการอธิบายหลักธรรมแห่งการไม่เป็นของคู่.

จากการถ่ายทอดธรรมของชิตกัน ผู้ซึ่งได้รับส่วนแบ่งในความรู้ทางพุทธะจากพระสังฆนายก ข้าพเจ้าทั้งสองจึงได้มีโอกาสเข้าใจถึงคำสอนชั้นสูงของพระพุทธศาสนา นี่จะต้องเนื่องมาจากกุศลและรากเง่าแห่งความดี ที่ข้าพเจ้าได้สร้างสมมาแต่ชาติปางก่อน มิฉะนั้นแล้ว

ข้าพเจ้าก็คงไม่ได้เกิดมาทันพระคุณท่าน.

ในการน้อมสักการะต่อพระคุณของพระสังฆนายก ข้าพเจ้าสุดวิสัยที่จะกล่าวคำใด ๆ ให้ทัดเทียมได้ ฉะนั้น เพื่อเป็นสัญลักษณ์แห่งความคารวะอันสูงที่มีต่อพระคุณท่าน ข้าพเจ้าทั้งสอง ขอถวายจิวโรลมาและบาตรผลึกมาพร้อมนี้ และโดยคำสั่งนี้ ให้เป็นหน้าที่ของข้าหลวงชีวเจาที่จะปฏิสังขรณ์พระอารามของพระคุณท่าน และดัดแปลงบ้านเดิมของพระคุณท่าน ให้เป็นวิหาร ทั้งให้ชื่อว่า กว๊อกเยน (นาบุญแห่งรัฐ.) ในพระปรมาภิไธย....ฯลฯ

* * * *

หน้าว่าง

หมวดที่ ๑๐

คำสอนครั้งสุดท้าย

วันหนึ่งพระสังฆนายกสั่งให้ตามตัวสานุศิษย์ของท่าน คือ พัดทอย, ซีซิง, พัดตัด, ซินุย, ซิวง, ซิดุง, ซีไซ, ซิตาว, พัดจุน, พัดอู; ฯลฯ และกล่าวกับท่านเหล่านี้ว่า:

ท่านทั้งหลาย ผิดกับคนอื่น ๆ ที่เหลือ เมื่อฉันเข้าปรินิพพานไปแล้ว พวกท่านแต่ละคนจะได้เป็นอาจารย์ชยานะคนละเมือง ฉะนั้นฉันจะให้คำเตือนแก่พวกท่านในเรื่องการสั่งสอน เพื่อท่านจะได้รักษาธรรมเนียมแห่งสำนักของเรา.

ครั้งแรก จงกล่าวถึงธรรมสามประเภท ต่อไปก็กล่าวถึงสิ่งที่เป็นของคู่ประเภทตรงกันข้าม ๓๖ คู่ อันเป็นอาการไหวตัวของภาวะที่แท้แห่งจิต จากนั้นก็สอนวิธีหลีกเลี่ยงความสุดโต่งทั้งสองข้าง ในการเข้ามา หรือการออกไป การสอนทุกคราว อย่างแน่นอนออกไปจากภาวะที่แท้แห่งจิต เมื่อใครถามปัญหาท่านจงตอบเขาไปในลักษณะคำตรงข้าม เพื่อให้เกิดเป็นคำคู่ประเภทตรงกันข้าม เช่น การมาและการไป ก็เป็นเหตุเป็นผลต่อกันและกัน เมื่อเพิกถอนการอ้างอิงต่อกันและกันของคำคู่นี้โดยสิ้นเชิงแล้ว ก็จะไม่เหลือเป็นความหมายอันเฉียบขาด คือไม่ใช่การมา และไม่ใช่การไป.

ธรรมสามประเภท นั้นคือ:

ขั้นธ (กองหรือหมวดหมู่)

อายตนะ (ที่ประชุมกันหรือที่พบกัน)

ธาตุ (ตัวประกอบของวิญญาน)

ขั้นธห้า ได้แก่:

รูป (สสารหรือวัตถุ)

เวทนา (การรับอารมณ์หรือการเสวยอารมณ์)

สัญญา (ความจำได้หรือความสำเนียงรู้ในอารมณ์)

สังขาร (ความเจตนาของจิต)

และวิญญาณ (ความรู้ในอารมณ์)

อายตนะสิบสอง ได้แก่:

อายตนะภายนอก (วัตถุแห่งอารมณ์) หกประการ คือ

วัตถุทางรูป	(รูปอายตนะ)
.. เสียง	(สัททอายตนะ)
.. กลิ่น	(คันธอายตนะ)
.. รส	(รสอายตนะ)
.. สัมผัส	(โผฏฐัพพอายตนะ)
.. ความคิด	(ธัมมอายตนะ)

อายตนะภายใน (อวัยวะรับอารมณ์) หกประการ คือ

อวัยวะทางตา	(จักขวยตนะ)
.. หู	(โสตตนะ)
.. จมูก	(ฆานายตนะ)
.. ลิ้น	(ชีวนายตนะ)
.. กาย	(กายายตนะ)
.. ใจ	(มนายตนะ)

ธาตุสิบแปด ได้แก่:

วัตถุแห่งอารมณ์หก อวัยวะรับอารมณ์หก และวิญญาณซึ่งรู้ในอารมณ์หก.

เนื่องจาก ภาวะที่แท้แห่งจิต เป็นสิ่งก่อกำเนิดธรรมทั้งหลาย จึงเรียกว่าวิญญาณคลั่ง (อาลยะ) ในทันทีที่เริ่มวิถีแห่งความคิดนึก หรือวิถีแห่งการหาเหตุผล ภาวะที่แท้แห่งจิตก็กลายเป็นวิญญาณประเภทต่างๆ เมื่อวิญญาณซึ่งรับรู้ในอารมณ์ทั้งหกเกิดขึ้น ก็จะสำเนียงรู้ใน

วัตถุแห่งอารมณ์ทั้งหกนั้นจากทวารทั้งหก ดังนั้น กิจของธาตุสปีแปด จึงเนื่องมาจากแรงกระตุ้นของภาวะที่แท้แห่งจิต ไม่ว่าจะบุคคลนั้นจะ ปฏิบัติกิจในทางชั่ว หรือปฏิบัติกิจในทางดี ก็แล้วแต่ว่าภาวะที่แท้แห่ง จิต จะอยู่ในอารมณ์เช่นใด-อารมณ์ชั่วหรืออารมณ์ดี-กิจอันชั่วก็เป็น ลักษณะของสามัญชน กิจอันดีก็เป็นลักษณะของพุทธะ เพราะว่ามี ความรู้สึกที่เป็นของคู่ประเภทตรงกันข้าม ผังติดเป็นนิสัยอยู่ในภาวะ ที่แท้แห่งจิต.

สิ่งที่แท้ของคู่ประเภทตรงข้ามสามสปีหกประการ ได้แก่:

วัตถุภายนอกห้าประการ คือ ฟ้าและดิน อาทิตยและจันทร์ แสงสว่างและความมืด ธาตุบวกและธาตุลบ ไฟฟ้าและน้ำ

ธรรมลักษณะสปีสองประการ คือ คำพูดและกรรม การรับและ การปฏิเสธ สาระและไม่เป็นสาระ รูปและปราศจากรูป ความแปด เปื้อนและความไม่แปดเปื้อน ความมีอยู่และความว่างเปล่า ความ เคลื่อนไหวและความสงบนิ่ง ความบริสุทธิ์และมลทิน สามัญชนและ ปราชัญญ์ พระสงฆ์และฆราวาส คนแก่และคนหนุ่ม ความใหญ่และ ความเล็ก.

กิจของภาวะที่แท้แห่งจิตสปีเก้าคู่ คือ ยาวและสั้น ดีและชั่ว อวิชชาและปัญญา โง่และฉลาด กระวนกระวายและสงบนิ่ง กรุณาและ ชั่วช้า คีลและไม่มีคีล ตรงและคด เต็มและว่าง ชันและระดับ กิเลส และโพธิ์ ถาวรและไม่ถาวร เมตตาและโหดร้าย สุขและโกรธ อ่อนโยน และหยาบช้ำ ไปข้างหน้าและถอยหลัง มีอยู่และไม่มีอยู่ ธรรมกายและ กายเนื้อ สัมโภคกายและนิรมาณกาย.

ผู้ที่รู้จักวิธีใช้สิ่งทั้ง ๓๖ คู่เหล่านี้ ย่อมตระหนักชัดถึง หลักการที่ แผ่ซ่านไปในทุกสิ่ง ซึ่งกล่าวไว้ทั่วไปในพระสูตรทั้งหลาย ไม่ว่าจะเขาจะเข้า มาหรือออกไป เขาย่อมสามารถหลีกเลี่ยงความสุดโต่งทั้งสองข้างนี้ได้.

ในการปฏิบัติกิจของภาวะที่แท้แห่งจิต และในการสนทนากับ

ผู้อื่นทางภายนอกเราควรเปลื้องตัวเสียจากการยึดติดอยู่กับวัตถุ เมื่อจะต้องเกี่ยวข้องกับวัตถุนั้น ๆ ส่วนภายในตามคำสอนถึงความว่างเปล่า เราควรเปลื้องตนออกจากความคิดที่ว่าขาดสูญ การเชื่อว่า วัตถุทั้งหลาย มีความจริงแท้ หรือเชื่อว่าขาดสูญ ย่อมก่อให้เกิดมิจฉาทิฏฐิอย่างฝังรากลึก หรือพอกพูนอวิชชาให้หนาแน่นยิ่งขึ้น.

ผู้ที่เชื่ออย่างยึดมั่นในลัทธิขาดสูญ ย่อมดูหมิ่นพระสูตรทั้งหลายในแง่ที่ว่าภาษานั้นไม่จำเป็น ถ้าเป็นเช่นนั้นแล้ว พวกเราก็ผิดในการที่พูด เพราะคำพูดย่อมก่อให้เกิดเนื้อหาทางภาษา และเขาก็อาจแย้งได้อีกว่า สำหรับวิธีตรงนั้นภาษาเป็นอันยกเลิกได้ แต่เขาจะพอใจกับคำว่ายกเลิก ซึ่งก็เป็นภาษาเช่นกันจะนั้นหรือ? เมื่อได้ยินผู้อื่นกล่าวถึงพระสูตร คนเช่นนี้จะตำหนิผู้พูดในทำนองว่า ติดอยู่กับตำรา มันเป็นความชั่วอย่างพอตัวทีเดียว ที่ยึดถือความคิดเห็นผิด ๆ เช่นนี้ไว้กับตน พวกท่านควรรู้ว่า การกล่าวร้ายต่อพระสูตรเป็นความผิดอย่างมหันต์ เพราะผลลัพธ์ที่จะได้นั้นหนักมากทีเดียว.

ผู้ที่เชื่อในความจริงแท้ของวัตถุภายนอก ก็พยายามค้นหารูปนั้นด้วยการปฏิบัติในลัทธิบางอย่าง เขาอาจจัดห้องบรรยายไว้อย่างกว้างขวางเพื่อถกเถียงกันถึงลัทธิเที่ยงแท้และลัทธิขาดสูญ แต่คนเช่นนี้ แม้อีกมากมายหลายกัลป์ ก็ไม่อาจตระหนักชัดถึงภาวะที่แท้แห่งจิตได้.

เราควรเดินทางไปตามคำสอนของพระธรรม อย่าปล่อยให้ใจให้เฉื่อยชาเพราะจะเกิดอุปสรรคแก่ความเข้าใจในหลักธรรมได้ การสอนหรือการฟังพระธรรมโดยไม่ได้ปฏิบัติตามย่อมเป็นการเปิดช่องให้เกิดมิจฉาทิฏฐิ ฉะนั้น เราควรเดินทางไปตามคำสอนของพระธรรม และในการเผยแผร์ธรรม ก็ไม่ควรให้ความคิดเห็นถึงความจริงแท้แห่งวัตถุ มาชักนำเราไป.

ถ้าท่านเข้าใจสิ่งที่ฉันพูด และนำไปใช้ในการสั่งสอน ในการปฏิบัติ และในชีวิตประจำวัน ท่านจะสามารถจับความสำคัญของสำนักเราได้.

เมื่อมีปัญหามา จงตอบไปในทำนองปฏิเสธ ถ้าเป็นปัญหา กล่าวปฏิเสธ จงตอบในทำนองบอกรับ ถ้าถูกถามถึงสามัญชน จงตอบ เรื่องของปราชญ์จากการเปรียบเทียบกันหรืออ้างอิงกันระหว่างสิ่งตรงข้ามทั้งคู่ จะทำให้ผู้ฟังเข้าใจใน *ทางสายกลาง* ได้ ถ้าปัญหาต่างๆ ถามมาในทำนองนี้ ท่านจงอย่าตอบให้ผิดไปจากสัจจะ.

สมมุติมีคนถามท่านว่า ความมืดคืออะไร ท่านก็ตอบเขาไปว่า ความสว่างเป็นเหตุ ความมืดเป็นปัจจัย เมื่อความสว่างหายไป ความมืดก็ตามมา สองสิ่งนี้อยู่ในลักษณะเปรียบเทียบต่อกันและกัน จากการเปรียบเทียบกันหรืออ้างอิงกัน ระหว่างสิ่งตรงข้ามทั้งคู่ ก็จะเกิด *ทางสายกลาง* ขึ้น.

จงตอบปัญหาอื่นๆ หวังปวงในทำนองเดียวกันนี้ ในการถ่ายทอด ธรรมให้สานุศิษย์ของท่าน ท่านควรมอบคำสอนนี้ต่อๆ กันไป ตามอนุชนแต่ละชั้น เพื่อเป็นเครื่องประกันความถาวรแห่งเป้าหมายและจุดประสงค์ของสำนักเรา.

ในเดือนเจ็ด แห่งปีเยนซี อันเป็นปีที่หนึ่ง แห่งรัชสมัยไต๊กั๊กหรือเยนวิ พระสังฆนายก ได้สั่งให้ศิษย์ของท่านไปสร้างสถูปไว้แห่งหนึ่ง ในวัดก๊วกเยน ที่ซุ่นเจา และกำชับให้แล้วเสร็จโดยด่วน พอจวนสิ้นฤดูร้อนในปีต่อมา สถูปนั้นก็เสร็จเรียบร้อย.

ครั้นถึงวันขึ้นหนึ่งค่ำ เดือนเจ็ด พระสังฆนายกประชุมสานุศิษย์ของท่าน และกล่าวว่า: “ฉันจะจากโลกนี้ไปในเดือนแปด หากใครยังมีข้อสงสัยอันใดเกี่ยวกับหลักธรรมแล้ว จงถามเสียให้ทันเวลา เพื่อท่านจะได้เข้าใจให้กระจ่าง เพราะท่านอาจไม่พบใครที่จะสอนท่านอีก เมื่อฉันจากไปแล้ว.”

ชาวร้าย ทำให้ท่านพัดทอยและสานุศิษย์อื่นๆ หน้าตาไหล ส่วนท่านชินวู้นั้นตรงกันข้าม คงสงบนิ่ง พระสังฆนายกกล่าวชมเชยท่านชินวู่ว่า “อาจารย์หนุ่มชินวู้นคนเดียวเท่านั้นในที่นี้ ที่ได้บรรลุถึงฐานะของจิต ที่ไม่ยินดีหรือยินร้ายต่อความดีหรือความชั่ว ไม่รู้จักความดีใจหรือเสียใจ และไม่ไหวสะเทือนต่อคำเยินยอหรือติฉิน แต่ท่านอบรมอยู่ในกฎเขานี้ก็หลายปีแล้ว ท่านได้รับ

ความก้าวหน้าอะไรบ้าง? ขณะนี้ท่านร้องให้ทำไม? ท่านกังวลต่อฉัน เพราะฉันไม่รู้ว่าฉันจะไปที่ไหนกระนั้นหรือ? แต่ฉันรู้ มิฉะนั้นแล้ว ฉันคงบอกท่านล่วงหน้าไม่ได้ว่า จะเกิดอะไรขึ้น เรื่องที่ทำให้ท่านร้องให้ ก็คือ ท่านไม่รู้ว่าฉันจะไปที่ไหน ถ้าท่านร้องให้เพราะเหตุนั้น ก็ไม่น่าจะร้อง ในสภาพแห่งความเป็นเช่นนั้น โดยเนื้อแท้แล้ว ย่อมไม่มีการมา หรือการไป ไม่มีการเกิดหรือหรือการดับ นั่งลงเถิดทุกๆท่าน ฉันจะกล่าวโคลกด้วยความจริงแท้และความลวง กับโคลกกว่าด้วย ความเคลื่อนไหวและความสงบนิ่ง ให้ท่านฟัง จงนำไปศึกษา แล้วความเห็นของท่านก็จะอยู่ในแนวเดียวกับความเห็นของฉัน จงนำไปปฏิบัติ แล้วท่านจะทราบถึงเป้าหมายและจุดประสงค์แห่งสำนักของเรา."

ที่ประชุมต่างทำความเคารพและขอฟังโคลกนั้น:

ในสรรพสิ่งทั้งหลายย่อมไม่มีอะไรที่จริงแท้

ดังนั้นเราควรเปลื้องตน ออกเสียจากความคิดเห็น ถึงความจริงแท้แห่งวัตถุเหล่านั้น

ใครที่เชื่อ ในความจริงแท้ของวัตถุ

ย่อมถูกพันธนาการอยู่ด้วยความคิดเห็นเช่นนั้นซึ่งล้วนแต่เป็นสิ่งลวง ใครที่ตระหนักชัดถึงความจริงแท้ในตัวเอง

ย่อมรู้ว่า จิตที่แท้ต้องค้นหาต่างที่กับปรากฏการณ์ที่ผิด

ถ้าจิตของใครถูกพันธนาการไว้ด้วยปรากฏการณ์ที่เป็นความลวงแล้ว จะไปหาความจริงแท้ได้ที่ไหน ในเมื่อปรากฏการณ์ทั้งหลายไม่ใช่ความจริงแท้

สัตว์ทั้งหลายย่อมเคลื่อนไหว

วัตถุทั้งปวงย่อมหยุดนิ่ง

ใครฝึกตนให้เป็นผู้ไร้ความเคลื่อนไหว

ย่อมไม่ได้ประโยชน์อะไร นอกจากทำตนให้แน่นิ่งอย่างวัตถุ

ถ้าท่านจะหาความสงบนิ่งที่ถูกแบบ

ก็ควรเป็นความสงบนิ่งภายในการเคลื่อนไหว
ความสงบนิ่ง (เหมือนอย่างวัตถุ) ก็เป็นเพียงความสงบนิ่ง (ไม่
ใช้ชื่อยานะ)

ในสรรพวัตถุทั้งหลายนั้น ท่านจะไม่พบเมล็ดพืชแห่งความเป็น
พุทธะ ท่านผู้เชี่ยวชาญในการจำแนกธรรมลักษณะต่างๆ

ย่อมพำนักอยู่อย่างสงบนิ่งในหลักธรรมเบื้องต้นแรก

ด้วยเหตุนี้ท่านจึงสำเหนียกรู้ในสิ่งทั้งหลาย

นี้แหละคือหน้าที่ของตถตา

บรรดาผู้ที่ดำเนินไปตามมรรค

จงกระตุนเตือนตนเอง และคอยหมั่นระวัง

ในฐานะที่เป็นสานุศิษย์ของสำนักมหายาน

จงอย่ารวบรัดเอาความรู้ ประเภทที่จะผูกพันท่านไว้กับกองจักรแห่ง
ความเกิดและความตาย

สำหรับบุคคลที่มีความรู้สึกลอดคล่องกัน

จงอภิปรายกันในหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ส่วนบุคคลที่มีทัศนคติต่างจากเรา

จงปฏิบัติต่อเขาอย่างสุภาพ ซึ่งจะเป็นการอำนวยความสะดวกให้กับเขา
เรื่องการโต้เถียงไม่ใช่วิธีการของสำนักเรา

เพราะเป็นการขัดแย้งกับหลักธรรม

การยึดมั่นหรือขัดแย้งกับสิ่งอื่น โดยไม่คำนึงถึงหลักข้อนี้

ย่อมเป็นการผลึกใสให้ภาวะที่แท้แห่งจิตของตนตกไปสู่ความ
ขมขื่นแห่งโลกียภูมิ.

เมื่อได้ฟังโศลกบทนี้ ที่ประชุมต่างกราบนมัสการพระสังฆนายกพร้อมกันทุกคนจึง
สำรวมใจปฏิบัติตามโศลกอย่างจริงจัง และละเว้นการขัดแย้งกันในทางศาสนา.

เมื่อเห็นว่าพระสังฆนายกจะจากไปในไม่ช้า ท่านพืตทอย ผู้อาวุโส ได้หมอบกราบพระ

สั่งหมานยกสองครั้งแล้วถามว่า “เมื่อพระคุณท่านเข้าปรินิพพานแล้วใครจะเป็นผู้ได้รับมอบบาตรจีวรและธรรมต่อไป?”

พระสังฆนายกตอบว่า “สำหรับคำสอนของฉันทั้งหมด นับแต่ได้กล่าวเทศนาในวัดไทพินตราบจนบัดนี้ จงคัดลอกเป็นเล่มแล้วแจกจ่ายกันไปก็ได้ แต่ให้ชื่อว่า *สูตรอันประกาศนมหาบัลลังก์แห่งธรรมรถ* จงทะนุถนอมไว้ให้ดี แล้วมอบต่อกันไปตามอนุชนแต่ละรุ่น เพื่อช่วยเหลือสัตว์ทั้งปวง บุคคลที่สั่งสอนตามคำสอนนี้ เป็นผู้ที่สั่งสอนตามธรรมแท้.

พอแล้วสำหรับธรรม ส่วนการรับช่วงจีวรนั้น ถือว่าเป็นการสิ้นสุดกัน เพราะเหตุใดหรือ? เพราะว่าท่านทั้งหลายต่างก็ศรัทธาต่อคำสอนของฉันโดยพร้อมมูล ทั้งท่านก็ปราศจากความเคลือบแคลงสงสัยใดๆ แล้ว ท่านย่อมสามารถสืบต่อจุดประสงค์อันสูงยิ่งของสำนักเราให้ลุส่งไปได้ นอกจากนั้นตามความหมายในโคลงของท่านโพธิธรรม พระสังฆนายกองค์แรกผู้ถ่ายทอดพระธรรมและบาตรจีวรท่านก็ไม่ประสงค์จะให้มอบแก่ใครต่อไปอีก โคลงนั้นคือ

จุดประสงค์ในการมาดินแดนนี้

ก็เพื่อถ่ายทอดพระธรรม สำหรับปลดปล่อยสัตว์ที่ถูกครอบงำไว้ด้วยความหลงผิด

เมื่อมีกลีบครบท้ากลีบ ดอกไม้นั้นก็สมบูรณ์

หลังจากนั้นไป ผลจะปรากฏขึ้นเองตามธรรมชาติ

พระสังฆนายกกล่าวเสริมต่อไปว่า “ท่านผู้คงแก่เรียนทั้งหลาย จงชำระจิตของท่านให้บริสุทธิ์และฟังฉันพูด ใครที่ปรารถนาจะบรรลุปัญญาของพุทธะ ซึ่งรู้ไปในทุกๆ สิ่ง เขาก็ควรรู้จัก *สมาธิเฉพาะวัตถุประสงค์* และ *สมาธิเฉพาะแบบ* ในทุกๆ กรณี เราควรเปลื้องตนออกเสียจากความผูกพันในวัตถุทั้งหลาย และวางท่าทีต่อสิ่งเหล่านั้นให้เป็นกลาง ไม่ยินดียินร้าย อย่าปล่อยให้ชัยชนะหรือความปราชัย และการได้มาหรือการสูญเสียก่อความกังวลแก่เราได้ จงสงบและเยือกเย็น จงสุภาพ

และอารีอารอบ จงชื่อตรงและเที่ยงธรรม สิ่งเหล่านั้นคือ สมภาณีเฉพาะ
วัตถุประสงค์ ในทุก ๆ โอกาส ไม่ว่าเราจะยืนเดินนั่งหรือนอน จงเป็น
คนตรงแนว เราก็จะดำรงอยู่ในสถานที่อันศักดิ์สิทธิ์ และไม่ต้องเคลื่อนไหว
แม้สักน้อย เราก็เสมือนกับอยู่ในอาณาจักรแห่งดินแดนอันบริสุทธิ์ สิ่ง
เหล่านี้คือ สมภาณีเฉพาะแบบ.

ผู้ที่ปฏิบัติตามสมภาณีทั้งสองอย่างนี้ ได้ครบถ้วนแล้ว ก็เสมือนกับ
เนื้อหาที่ได้หวานเมล็ดพืชลงไป แล้วกลบไว้ด้วยโคลน เมล็ดพืชจึง
ได้รับการบำรุงและเจริญเติบโต ตราบจนกระทั่งผลิผล."

คำสอนของฉันขณะนี้ ไม่ผิดอะไรกับฝนตกตามฤดูกาล ซึ่งจะนำ
ความชุ่มชื้นมาสู่ผืนแผ่นดินอันกว้างใหญ่ ธรรมชาติแห่งพุทธะซึ่งมีอยู่
ภายใน เสมือนกับเมล็ดพืชที่ได้รับความชุ่มชื้นจากสายฝน ย่อมจะ
เติบโตขึ้นอย่างรวดเร็ว ใครที่ปฏิบัติตามคำสอนของฉัน ย่อมจะได้บรรลุ
ถึงโพธิ์อย่างแน่นอน ใครที่ดำเนินตามคำสอนของฉัน ย่อมจะได้รับผล
อันสูงเลิศเป็นแน่แท้ จงฟังโคลกดังนี้:

เมล็ดพืชแห่งพุทธะ แฝงอยู่ในจิตของเรา.

ย่อมงอกตามสายฝน ที่ซึมซาบไปในทุกสิ่ง

ดอกไม้แห่งหลักธรรม เมื่อได้ผลิออกมาด้วยปัญญาญาณ.

ผู้นั้นย่อมแน่แท้ ที่จะเก็บเกี่ยวผลแห่งการตรัสรู้.

จากนั้นพระสังฆนายกได้เสริมต่อไปว่า "ธรรมนั้นไม่เป็นของคู่ และจิตก็
ฉันนั้น มรรคนั้นบริสุทธิ์ และอยู่เหนือรูปทั้งมวล ฉันขอเตือนท่าน
อย่าปฏิบัติสมภาณีในเรื่องความเยียบสงบ หรืออย่าทำจิตให้ว่างเปล่า จิตนั้น
บริสุทธิ์อยู่แล้วโดยธรรมชาติ ดังนั้น จึงไม่มีอะไรที่เราจะต้องไปเฝ้าหา
หรือยกเล็ก แต่ละท่านจงปฏิบัติให้ดีที่สุด และไปในที่ทุกแห่งตามแต่
เหตุการณ์จะนำไป."

จากนั้นสำนักศิษย์ทั้งหลายต่างกราบนมัสการและเลิกประชุม.

ครั้นถึงวันขึ้นแปดค่ำ เดือนเจ็ด พระสังฆนายกสั่งให้สำนักศิษย์ของท่านจัดเรือโดยด่วน

เพื่อท่านจะกลับไปขุนเจา เมืองเกิดของท่าน บรรดาสาธุศิษย์ทั้งหลายโดยพร้อมกันวิงวอนท่าน อย่างร้อนรนและน่าสังเวช ขอให้ท่านอยู่ต่อไป.

พระสังฆนายกกล่าวว่า “เป็นธรรมดาเหลือเกิน ที่ฉันควรจะไป เพราะ ความตาย เป็นผลอย่างหลีกเลี่ยงไม่พ้นของความเกิด แม้พระพุทธเจ้า ทั้งหลาย ซึ่งพระองค์เสด็จมาในโลกนี้ ก็ต้องผ่านการตายทางโลกีย์ ก่อนที่จะเสด็จเข้าสู่พระมหาปรินิพพาน เรื่องนี้ก็ไม่มีข้อยกเว้น สำหรับกาย อันเป็นเนื้อหนังของฉัน ซึ่งจะต้องเหี่ยวตายาลง ณ ที่ใดที่หนึ่ง.”

ที่ประชุมต่างวิงวอนว่า “เมื่อท่านได้เยือนขุนเจาแล้ว จะเร็วหรือช้าก็ตาม ขอได้โปรดกลับมาที่นี่เถิด.”

พระสังฆนายกตอบว่า “ไปไม่ที่หล่นจากต้นแล้ว ย่อมกลับคืนไปสู่ราก เมื่อฉันมาที่นี่ครั้งแรก ฉันก็ไม่ได้บอกใคร.”

ที่ประชุมถามว่า “ใครครับ พระคุณท่าน ที่ท่านได้ถ่ายทอดขุมกำเนิด แห่งดวงตาของธรรมแท้?”

พระสังฆนายกตอบว่า “มนุษย์ในหลักธรรมย่อมได้รับ และบรรดาผู้ซึ่ง หลุดพ้นแล้วจากความคิดเห็นอันเฉียบขาด ย่อมเข้าใจ.”

ที่ประชุมถามต่อไปว่า “จะมีเหตุวิบัติเกิดขึ้นแก่ท่านบ้างหรือไม่ หลังจากนั้น?”

พระสังฆนายกตอบว่า “ห้าหรือหกปีหลังจากที่ฉันได้จากไปแล้ว จะมี คนผู้หนึ่งมาตัดศีรษะฉัน ฉันได้กำหนดคำทำนายไว้แล้วดังนี้:

สิ่งสักการะ ได้เกิดทูนไว้เหนือศีรษะของบิดามารดา
เพื่อเป็นการเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง
เมื่อเหตุวิบัติได้บังเกิดขึ้นแก่मुनि
ยังและหลิวจะได้เป็นขุนนาง.”

จากนั้น ท่านกล่าวเสริมต่อไปว่า “เมื่อฉันจากไปแล้วเจ็ดสิบปี จะมีพระ-
โพธิสัตว์สององค์มาจากทางตะวันออก องค์หนึ่งเป็นสมราวาส อีกองค์หนึ่ง
เป็นพระภิกษุ มาสั่งสอนธรรมในเวลาเดียวกัน จะเผยแผ่พระธรรม

ออกไปอย่างกว้างขวาง จะเสริมสร้างสำนักของเราให้มีรากฐานมั่นคง ปฏิสังขรณ์วัดของเรา และถ่ายทอดหลักธรรมให้แก่ผู้สืบทอดที่มีชื่อเสียงอีกมากมาย.”

สานุศิษย์ทั้งหลายถามว่า “ท่านจะให้พวกข้าพเจ้าทราบได้ใหม่ว่า ธรรมนี้ ได้ถ่ายทอดกันมากี่ชั่วคนแล้ว นับจากพระพุทธเจ้าพระองค์แรกเป็นต้นมา?”

พระสังฆนายกตอบว่า พระพุทธเจ้าได้เสด็จมาในโลกนี้ มีจำนวนมากมาย จนนับไม่ถ้วนพระองค์ ขอให้เรากล่าวนามของพระองค์ เพียงแต่เจ็ดพระองค์หลังเกิด คือ:

พระพุทธเจ้าวิปัสสิณ

พระพุทธเจ้า สีขิน

พระพุทธเจ้า เวสสภู

พระพุทธเจ้า กกุสันธ

พระพุทธเจ้า โจนาคมน

พระพุทธเจ้า กัสสป

พระพุทธเจ้า โคตม

กลับไปแล้ว (อาลัมภกกลับไป)

กลับไปปัจจุบัน (ภทฺรกลับไป)

จากพระพุทธเจ้าโคตม ครั้งแรกพระธรรมได้ถ่ายทอดมาสู่

พระสังฆนายกที่	๑	พระอารยะ	มหากัสสปะ
“	๒	“	อานนท์
“	๓	“	สันวส
“	๔	“	อุปกุปต
“	๕	“	ชริตก
“	๖	“	มิถก
“	๗	“	สุมิตร
“	๘	“	พุทธนนท
“	๙	“	พุทธมิตร

..	๑๐	..	ปาสว
..	๑๑	..	ปูนยยัสส์
พระสังฆนายกที่	๑๒	พระโพธิสัตว์	อัศวโฆส
..	๑๓	พระอารยะ	กปิมล
..	๑๔	พระโพธิสัตว์	นคารชุน
..	๑๕	พระอารยะ	คนเทว
..	๑๖	..	ราหุลต
..	๑๗	..	สังฆนันท์
..	๑๘	..	สังฆยัสส์
..	๑๙	..	กุมารต
..	๒๐	..	ขยต
..	๒๑	..	วสุพันธ์ุ
..	๒๒	..	มนูร
..	๒๓	..	อ๊กเลนยัสส์
..	๒๔	..	สินห
..	๒๕	..	วสิอสิต
..	๒๖	..	ปูนยมิตร
..	๒๗	..	ปรัชญาจาระ
..	๒๘	..	โพธิธรรม (พระ- สังฆนายกที่ ๑ ของประเทศจีน)
..	๒๙	ท่านพระอาจารย์เว่ยโ	
..	๓๐	..	ซังชาน
..	๓๑	..	ตุงชุน
..	๓๒	..	ฮวางยาน

และฉันเป็นพระสังฆนายกที่ ๓๓ จากการสืบต่อทางสาธุศิษย์ ที่พระธรรมได้ถ่ายทอดจากพระสังฆนายกองค์หนึ่งไปยังอีกองค์หนึ่ง นับจากนี้ไป ท่านทั้งหลายควรถ่ายทอดต่อไปให้คนรุ่นหลัง จากอนุชนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่นหนึ่ง เพื่อเป็นการรักษาประเพณีเอาไว้.

* * * *

ในวันขึ้นสามค่ำ เดือนแปด แห่งปีโกวซา นับมีนปีที่สองในรัชสมัยซินดิน หลังจากฉันอาหารที่วัดว็อกเยนแล้ว พระสังฆนายกได้กล่าวแก่สาธุศิษย์ว่า

“โปรดนั่งลงตามลำดับอาวุโส เพราะฉันกำลังจะกล่าวลาท่าน.”

ทันใดนั้น ท่านพัตทอยได้กล่าวกับพระสังฆนายกว่า “พระคุณท่านได้โปรดกรุณาให้คำสอนที่จำกัดความไว้อย่างแน่นอนแก่คนรุ่นหลังๆ เพื่อมหาชนผู้หลงผิด จะได้ตระหนักชัดถึงธรรมชาติแห่งพุทธะ.”

พระสังฆนายกตอบว่า “ไม่ใช่ว่า จะเป็นการเหลือวิสัยสำหรับคนเหล่านี้ที่จะตระหนักชัดถึงธรรมชาติแห่งพุทธะ ถ้าหากว่าเขาจะทำตนให้เคยชินกับธรรมชาติของสามัญสัตว์ แต่ว่าการค้นหาความเป็นพุทธะโดยปราศจากความรู้อย่างกล่าว ย่อมเป็นการไร้ผล แม้เขาจะใช้เวลาเป็นกัลป์ๆ เทียวค้นหาก็ตาม.”

เอละ ฉันจะบอกให้ท่านทราบ ถึงวิธีที่จะทำตนให้เคยชินกับธรรมชาติของสัตว์ภายในจิตของตนเอง และโดยวิธีนี้ ท่านจะตระหนักชัดถึงธรรมชาติแห่งพุทธะซึ่งแฝงอยู่ในนั้น การรู้จักพุทธะ ไม่ได้หมายถึงอะไรนอกจากไปจากรู้จักสัตว์ทั้งหลาย เพราะสัตว์ทั้งหลายไม่รู้ว่าเป็นพุทธะโดยอานุภาพ ส่วนผู้ที่เป็นพุทธะ ย่อมไม่เล็งเห็นความแตกต่างระหว่างตนเองกับสัตว์ทั้งหลายอื่น เมื่อสัตว์ทั้งหลายตระหนักชัดถึงภาวะที่แท้แห่งจิต เขาก็เป็นพุทธะ ถ้าพุทธะถูกครอบงำด้วยความหลงผิดอยู่ในภาวะที่แท้แห่งจิต เขาก็เป็นสามัญสัตว์ ความบริสุทธิ์ในภาวะที่แท้แห่งจิต ทำให้สามัญสัตว์เป็นพุทธะ ความไม่บริสุทธิ์ในภาวะที่แท้แห่งจิต ย่อมเปลี่ยนพุทธะให้เป็นสามัญสัตว์ เมื่อจิตของท่านคิดหรือ

เศร้าหมอง ท่านก็เป็นสามัญสัตว์ซึ่งมีธรรมชาติแห่งพุทธะแฝงอยู่ภายใน ตรงกันข้าม ถ้าท่านทำจิตให้บริสุทธิ์และตรงแนว แม้เพียงชั่วขณะเดียว ท่านก็เป็นพุทธะ.

ภายในจิตของเรามีพุทธะ และพุทธะที่อยู่ภายในนั้น เป็นพุทธะ อันแท้จริง ถ้าไม่หาพุทธะภายในจิตของเราแล้ว จะไปหาพุทธะที่แท้จริงได้จากไหน? อย่าสงสัยเลย เรื่องพุทธะภายในจิตของท่าน นอกจาก ที่นั่นแล้วไม่มีอะไรจะปรากฏขึ้นได้ เนื่องจากปรากฏการณ์หรือสรรพสิ่งทั้งหลาย เป็นผลผลิตมาจากจิตของเรา ในพระสูตรจึงกล่าวว่า เมื่ออาการของจิตเริ่มขึ้น สิ่งต่างๆ ก็ปรากฏ เมื่ออาการของจิตดับลง สรรพสิ่งทั้งหลายก็ดับ ก่อนที่จะจากท่าน ฉันจะกล่าวโคลงให้ท่านฟัง ชื่อว่า พุทธะอันแท้จริงของภาวะที่แท้แห่งจิต อนุชนรุ่นต่อไปในอนาคต ผู้เข้าใจในความหมายนี้ จะได้ตระหนักชัดถึงภาวะที่แท้แห่งจิต และบรรลุความเป็นพุทธตามนัยนี้:

ภาวะที่แท้แห่งจิต หรือตถตา เป็นพุทธะอันแท้จริง
ส่วนมิจฉาทิภูฏีและธาตุอันเป็นพิษร้าย ๓ ประการ เป็นพญามาร
การบรรลุธรรมด้วยสัมมาทิภูฏี เรามุ่งไปสู่พุทธะภายในตัวเรา
เมื่อธรรมชาติของเราถูกครอบงำด้วยธาตุอันเป็นพิษร้าย
สามประการ อันเป็นผลมาจากมิจฉาทิภูฏี
เราก็มีชื่อว่า อยู่ภายใต้อำนาจพญามาร
เมื่อสัมมาทิภูฏีได้ขจัดธาตุอันเป็นพิษร้ายเหล่านี้ ไปจากจิตของเรา
พญามารก็กลายเป็นร่างเป็นพุทธะอันแท้จริง
ธรรมกาย สัมโภคกาย และนิรมาณกาย
กายทั้งสามนี้ย่อมกำเนิดมาจากสิ่งหนึ่ง คือภาวะที่แท้แห่งจิต ใคร
ที่สามารถตระหนักชัดถึงความจริงข้อนี้ได้ด้วยปัญญาญาณ
ย่อมหวานเมลิ็ดพีช และจะเก็บเกี่ยวผลถึงการตรัสรู้

จากนิรมาณกายนี้แหละ ที่ธรรมชาติอันบริสุทธิ์ของเราได้ถือกำเนิด
ภายในนิรมาณกายนั้นแหละ จะพบธรรมชาติอันบริสุทธิ์

และภายใต้การนำของธรรมชาติอันบริสุทธิ์นั่นเอง นิรมาณกายจะ
ดำเนินไปตามมรรคอันถูกต้อง

ซึ่งวันหนึ่งจะได้บรรลุถึงสัมโมกกายอย่างสมบูรณ์และไพศาล
ธรรมชาติอันบริสุทธิ์ก็ถือกำเนิดมาจากสันดานในทางกามคุณ
เมื่อกำจัดความปรารถนาในทางกามคุณเสียได้ เราก็บรรลุธรรมกาย
อันบริสุทธิ์

เมื่ออารมณ์ของเราไม่เป็นโทษของวัตถุแห่งกามทั้งห้าอีกต่อไป
และเมื่อเราได้ตระหนักชัดถึงภาวะที่แท้แห่งจิตแม้เพียงขณะเดียว
เมื่อนั้นเราก็แจ้งในสัจจะ

เมื่อเรามีโชคที่ได้มาเป็นสานุศิษย์ของสำนักจับพลันในชาตินี้

เราย่อมพบพระภควาของภาวะที่แท้แห่งจิตได้ในทันใด

ใครที่ค้นหาพุทธะ ด้วยการปฏิบัติตามลัทธิอื่น

ย่อมไม่ทราบว่าจะพบพุทธะที่แท้จริงได้ที่ไหน

ใครที่สามารถตระหนักชัดถึงสัจจะ ภายในจิตเขาเอง

ย่อมเป็นผู้ทว่านเม리트พิชแห่งพุทธะ

ใครที่ไม่ได้ตระหนักชัดถึงภาวะที่แท้แห่งจิต และค้นหาพุทธะจาก

ภายนอก

ย่อมเป็นคนโง่ที่มีความปรารถนาผิดเป็นเครื่องกระตุ้น

โดยนัยนี้ ฉันทได้มอบคำสอนของสำนักจับพลัน ไว้ให้อุณฺชนรุ่น
หลังแล้ว

เพื่อเป็นการช่วยเหลือมวลสัตว์ ที่สนใจจะปฏิบัติธรรม

โปรดฟังฉัน บรรดาสานุศิษย์ในอนาคต

เวลาของท่านจะสิ้นไปอย่างเปลือยเปล่า ถ้าท่านเพิกเฉยไม่นำคำ
สอนนี้ไปปฏิบัติ.

เมื่อโคลงจบลงแล้ว พระสังฆนายกกล่าวต่อไปว่า จงรักษาตัวให้ดี เมื่อฉัน
เข้าปรีณิพพานแล้ว จงอย่าเอาอย่างธรรมเนียมโลก อย่าร้องไห้หรือโศกเศร้า
ไม่ควรปล่อยให้เกิดความเสียใจหรือคร่ำครวญ เพราะสิ่งเหล่านี้เป็น
เรื่องตรงข้ามกับคำสอนที่แท้ ใครที่ทำเช่นนั้น ย่อมไม่ใช่ศิษย์ของฉัน สิ่ง
ควรทำก็คือ จงรู้จักจิตของตนเอง และตระหนักชัดถึงธรรมชาติแห่ง
พุทธะของท่าน ซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่สงบนิ่งและไม่เคลื่อนไหว เป็นสิ่งที่ไม่
เกิดและไม่ดับ เป็นสิ่งที่ไม่มาและไม่ไป เป็นสิ่งที่ไม่รับและไม่ปฏิเสธ
เป็นสิ่งที่ไม่คงอยู่และไม่จากไป มิฉะนั้นแล้วจิตของท่านจะถูกครอบงำ
ด้วยความหลงผิด ทำให้ไม่อาจเข้าใจความหมายได้ ฉันทบทวนเรื่องนี้
กับท่าน เพื่อให้ท่านสามารถตระหนักชัดถึงภาวะที่แท้แห่งจิต เมื่อฉัน
จากไปแล้ว ถ้าท่านทำตามคำสอนของฉันและนำไปปฏิบัติ การที่ฉัน
จากท่านไปก็ไม่เป็นข้อประหลาดอย่างใด ตรงกันข้าม ถ้าท่านฝ่าฝืนคำสอน
ของฉัน แม้ฉันจะอยู่ต่อไปก็ไม่เกิดคุณประโยชน์อันใด.

แล้วพระสังฆนายกก็กล่าวโคลงต่อไปว่า:

ด้วยความเยือกเย็นและไม่กระวนกระวาย บุคคลชั้นเลิศไม่ต้อง
ปฏิบัติความดี

ด้วยความเที่ยงธรรมและเป็นตัวของตัวเอง ท่านไม่ต้องกระทำบาป
ด้วยความสงบและสงัด ท่านเพิกเฉยการดูและการฟัง ด้วยความ
เสมอภาคและเที่ยงตรง จิตของท่านไม่ได้พำนัก ณ ที่ใด

เมื่อจบโคลงแล้ว พระสังฆนายกก็นั่งสงบนิ่งจนกระทั่งยามสามของคืนนั้น ทันใดนั้น
ท่านกล่าวแก่สานุศิษย์อย่างสั้น ๆ ว่า “ฉันจะไปเดี๋ยวนี้” แล้วท่านก็เข้าปรีณิพพานไปใน
ขณะนั้น กลิ่นหอมอันประหลาดคลุ้งไปทั่วห้อง รุ่งจากแสงจันทร์มุขขึ้นประดุจเชื่อมฟ้ากับดิน
พรรณไม้ในป่ากลายเป็นสีขาว นกและสัตว์จตุบาทส่งเสียงระงม.

ครั้นถึงเดือนสิบเอ็ด ในปีเดียวกันนั้น ปัญหาวา จะเก็บพระสรีราร่างของพระสังฆนายก
ไว้ที่ไหน กลายเป็นข้อพิพาทระหว่างข้าราชการแห่งเมืองกวางเจา ชิวเจา และซุนเจา ต่างฝ่าย

ต่างต้องการให้เก็บไว้ในเมืองของตน แม้สาธุศิษย์ของพระสังฆนายก รวมทั้งภิกษุและฆราวาสอื่น ๆ ก็เข้าร่วมโต้แย้งในกรณีด้วย เมื่อเมื่ออาจปรองดองกันได้ จึงพร้อมใจกันจุดเครื่องหอม และอธิษฐานขอให้พระสังฆนายกออกทิศทาง โดยการถือเอาการลอยของควันเป็นเกณฑ์ ควันนั้นลอยไปทางใซกาย ฉะนั้นในวันขึ้นสิบสามค่ำ เดือนสิบเอ็ด จึงได้ัญเชิญพระสรสร้างพร้อมด้วยบาตรและจีวรของทานไปยังใซกาย.

ในปีรุ่งขึ้น วันแรมสิบค่ำ เดือนเจ็ด มีการอัญเชิญพระศพของท่านออกจากสถูป ท่านฟองปิ่น สาธุศิษย์องค์หนึ่งของพระสังฆนายก ได้หุ้มร่างของท่านไว้ด้วยดินหอม เมื่อระลึกถึงคำทำนายของท่านว่า จะมีคนมานำพระเศียรของท่านไป บรรดาสาธุศิษย์จึงพร้อมใจกันเอาแผ่นเหล็กมาหุ้มคอของท่านไว้ และพันร่างท่านด้วยผ้าอบน้ำยา ก่อนจะอัญเชิญเข้าไปในสถูปตามเดิม ท่านได้นั้นเกิดเป็นแสงสว่างสีขาวพวยพุ่งขึ้นจากสถูปสู่ท้องฟ้า เป็นเวลาสามวันจึงหายไป บรรดาข้าราชการ แห่งเมืองชีวาจ จึงได้กราบทูลรายงานต่อพระมหากักรพรรดิ พระมหากักรพรรดิ มีพระบรมราชโองการ ให้สร้างแผ่นจารึกบันทึกชีวิตประวัติของพระสังฆนายก.

พระสังฆนายกได้รับมอบจีวรและบาตรเมื่ออายุ ๒๔ ได้อุปสมบทเมื่ออายุ ๓๔ และเข้าบรรณิพพานเมื่ออายุ ๗๖ ท่านได้เทศนาธรรม เพื่อประโยชน์แก่มวลสัตว์เป็นเวลา ๓๗ ปี สาธุศิษย์ของท่าน ๔๓ องค์ ได้รับมอบธรรมและได้เป็นผู้สืบทอดจากท่านด้วยกรรมวาจา ส่วนผู้ที่เห็นแจ้งในธรรม: จินละฆราวาสวิสัยนั้นมากมายเหลือคณานับ.

จีวรและบาตรอันเป็นเสมือนสัญลักษณ์แห่งความเป็นพระสังฆนายก ซึ่งพระโพธิธรรมท่านได้มอบตกทอดมา ตลอดจนจีวรโมลาและบาตรผลึก ซึ่งพระมหากักรพรรดิจึงได้ส่งมาถวาย ภาพลักษณ์ของพระสังฆนายกโดยท่านฟองปิ่นและสิ่งศักดิ์สิทธิ์อื่น ๆ นั้น อยู่ในความพิทักษ์รักษาของผู้เฝ้าสถูป เป็นสิ่งซึ่งจะต้องรักษาไว้ในวัดไปลัมชวักกาลนาน เพื่อเป็นสวัสดิมงคลแก่วัด พระสูตรที่ท่านได้เทศนา ก็นำมาพิมพ์และแจกจ่ายทั่วกัน เพื่อให้ประชาชนได้ทราบถึงหลักการและจุดประสงค์ของสำนักกรรม งานต่าง ๆ เหล่านี้ ได้จัดทำไป ก็เพื่อความรุ่งเรืองสถาพรของพระรัตนตรัย และเพื่อความสวัสดิมงคลทั่วไปแก่มวลสัตว์

จบพระสูตร

คำขอพบพระองค์คุณ

ธรรมสภา ขอกราบขอพบพระองค์คุณ พระเดชพระคุณ ท่านเจ้าคุณ พระธรรมโกศาจารย์ หลวงพ่อพุทธทาสภิกขุ ผู้เป็นองค์บรรยายและผู้ประพันธ์เป็นอย่างสูง ซึ่งเปรียบเหมือนดวงประทีปส่องทางนำไปสู่ความถูกต้อง อันเป็นปัจจัยนำไปสู่พระนิพพานแก่ชาวโลกทั้งปวง

กราบขอพบพระองค์คุณ กองตำราคณะธรรมทาน ผู้จัดพิมพ์ในครั้งแรก และ คุณเมตตา พานิช ประธานธรรมทานมูลนิธิ เป็นอย่างสูง ที่เมตตาให้จัดพิมพ์หนังสืออันทรงคุณค่าชุดนี้ อันเป็นการประกาศเกียรติคุณแห่งองค์บรรยายธรรมและผู้ประพันธ์

ท่านที่ประสงค์มีไว้เพื่อศึกษาหรือจัดพิมพ์เป็นธรรมทาน โปรดติดต่อที่

ศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา

เลขที่ ๒-๖ ถนนบรมราชชนนี เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐

โทร. (๐๒) ๕๕๑๑๕๓๕, ๘๘๘๗๙๕๐, ๕๕๑๑๕๘๘ โทรสาร (๐๒) ๕๕๑๑๕๑๗

ศูนย์หนังสือและร้านจำหน่ายหนังสือชั้นนำทั่วราชอาณาจักร

- **สถาบันบันลือธรรม** เชิญท่านสาธุชนร่วมฟังพระธรรมเทศนา ในรายการพบพระพบธรรม ทุกวันเสาร์ เวลา ๑๕.๐๐-๑๗.๐๐ น. ณ ห้องประชุมสถาบันบันลือธรรม บริเวณชั้น ๒ อาคารศูนย์หนังสือพระพุทธศาสนา สอบถามองค์บรรยายธรรมที่ โทร. ๐๒-๕๕๑-๑๕๓๕

สูตรเว่ยหลาง

พระธรรมโกศาจารย์ (พุทธทาสภิกขุ)

ISBN : 974-453-834-1

จำนวนพิมพ์ : ๓,๐๐๐ เล่ม

ดำเนินการจัดพิมพ์โดย : ธรรมสภา

การพิมพ์หนังสือธรรมเป็นอนุสรณ์และที่ระลึก นอกจากเป็นการจัดทำสิ่งซึ่งเป็นประโยชน์ที่คงอยู่ยืนนานแล้ว ยังเป็นการบำเพ็ญกรรมทาน คือ การให้ธรรมที่พระพุทธเจ้าตรัสสรรเสริญว่าเป็นทานอันยอดเยี่ยมอีกด้วย ผู้ปฏิบัติเช่นนี้จึงชื่อได้ว่าแสดงออกซึ่งญาติธรรม พร้อมไปกับการมีส่วนร่วมเผยแพร่ธรรม เพื่อส่งเสริมสัมมาทัศนะและธรรมปฏิบัติ อันจะอำนวยประโยชน์สุขที่แท้จริงแก่ประชาชน

ท่านที่ประสงค์จัดพิมพ์หนังสือธรรมะที่ดี มีคุณภาพ เพื่อเป็นที่ระลึกในทุกโอกาสของงานประเพณี อันเป็นการใช้จ่ายเงินอย่างมีคุณค่า และเกิดประโยชน์สูงสุด โปรดติดต่อที่...ธรรมสภา

เลขที่ ๑/๔-๕ ถนนบรมราชชนนี เขตทวีวัฒนา กรุงเทพมหานคร ๑๐๑๗๐

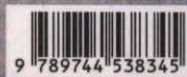
โทร. (๐๒) ๕๕๑๑๕๓๕, ๘๘๘๗๙๕๐, ๕๕๑๑๕๘๘ โทรสาร (๐๒) ๕๕๑๑๙๑๗

การให้ธรรมะชนะการให้ทั้งปวง การรับธรรมะและนำไปปฏิบัติย่อมชนะการรับทั้งปวงเช่นกัน

โปรดช่วยสมทบค่าจัดพิมพ์ราคาเล่มละ ๘๐ บาท

ISBN : 974-453-834-1

9 789744 538345

ขอกราบอนุโมทนาแด่ทุกท่านที่สนับสนุนและร่วมสมทบค่าจัดพิมพ์สุตรวีหกลาง